YILDIZLARDAN BİLE UZAKLARDA

Roman

Uzay Romanı

Aydın Boysan

DK DOĞAN KİTAP

DK DOĞAN KİTAP

Yıl 2046!
Yer, Boğaziçi kıyılarında, Rumelihisarı'nda bir restoran.
Gece yarısını biraz geçe inanılmaz, tuhaf bir olay cereyan eder.
Restoranın gediklisi son yedi müşteri; Turgay, Tosun, Oktay, Vedat, Kerim, Coşkun ve Faruk daha ısmarladıkları kahve ve konyaklarını içemeden buhar olup uçar, sırra kadem basarlar...
Bu yedi arkadaşın ortadan kaybolmasından biraz önce Tarabya'da, kuzeyden güneye kayan mor bir ışık görülmüş, on beş dakika sonra da bu mor ışık göklere yükselerek yitip gitmiştir...
Çok geçmeden anlaşılır ki bizim muhabbet sever kahramanlarımızı uzaylılar kaçırmıştır.
Hem de yıldızlardan bile uzaklardaki Kapo gezegenine!

Yıldızlardan Bile Uzaklarda Aydın Boysan'ın uzay ve evren konusundaki tüm bilgisini gerçek bir yaşam bilgeliğiyle kaynaştıran, lezzetli diliyle tadından yenmez bir roman. Usta kalemin, mimariden ekonomiye, sosyal yaşamdan kültür ve sanata gerçek bir refah toplumu nasıl kurgulanır sorusuna verdiği bir ütopya yanıtı. Boysan'ın *Şerefe* isimli kitabı da Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

18 TL

Yıldızlardan Bile Uzaklarda

Uzay Romanı

Aydın Boysan

DK DOĞAN KİTAP

YILDIZLARDAN BİLE UZAKLARDA
Uzay Romanı

Yazan: Aydın Boysan

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Yıl: 2046-Uzay Anıları / Bilgi Yayınevi, 1999
Doğan Kitap'ta 1. baskı / Mart 2011 / ISBN 978-605-09-0030-9
Sertifika No: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Baskı: Mega Basım, Baha İş Merkezi. A Blok
Haramidere / Avcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 422 44 45

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

İçindekiler

Önsöz 11
Sunuş 13

Birinci bölüm / Dünyadan insan kaçırılıyor 15
1. Yıl 2046, bir gece 17
2. Uçuşun ilk günleri 20
3. Kaptan Dusu 23
4. Yemekte 29
5. Uzay gecelerinden 34
6. Yakınlaşma 37
7. Söyleşiler 41
8. Gemiden ayrılış 45

İkinci bölüm / Bir başka dünyada 49
9. Kapo gezegenine iniş 51
10. Neşeye şarkı 56
11. Parkta 60
12. Konukevi 63
13. İlk akşam yemeği 65
14. Kitle davranışı 69
15. Başkent Sido 73
16. Samanyolu galaksisi 79
17. Şehir ve konut 83
18. Konutlarda yaşam 87
19. Şehir ölçüleri 91

Üçüncü bölüm / Kişilikler 97
20. Kişilik nasıl belirir? 99
21. Dünya üzerine eleştiri 105

22. Dünya dışında dünyalar 111
23. Kapo güneşi: Li 114
24. Gala yemeği 117
25. Başkan çapkınlık yaparsa 122
26. Sevişme 127
27. Kapo'da ulaşım 133
28. Önceleri nasıldı? 139

Dördüncü bölüm / Robotların yaşamı 143
29. Robot ile sevda 145
30. Robot düşünür mü? 151
31. Büyük Patlama 157
32. Büyük Patlama'nın kanıtı 161
33. Sanat şehri: Ramakon 163
34. Zaman başlarken 166

Beşinci bölüm / Yaşama biçimleri 171
35. Denizaltında meyhane 173
36. Zararsız alkol 178
37. Meraklısına: Yıldızlar 183
38. Evrenin dibi 187
39. Nasıl inandınız? 188
40. Kapo büyücüsü 190
41. Yaşamdan bir kesit 195

Altıncı bölüm / Öteki canlılar 199
42. Hayvanlar 201
43. Bir söyleşiden 208
44. Lendik 212
45. Bulut renklendirme merkezi 217
46. Bitki-çiçek 221
47. Evrenin bütünlüğü 225
48. Karbon nereden geldi? 227
49. Başbakan-bakanlar gereksiz 230
50. Evrenin sonu 233

Yedinci bölüm / Bir dünya daha 237
51. Yine uzayda 239
52. Yeraltı gölü 245
53. Kaktüs çiçeklikleri 249
54. Plajlı mağara 253
55. Canlanma 258
56. Yamaç şehri Yoko 262
57. Kapo'da nasıl çalışılır? 264

Sekizinci bölüm / Hesabını bilmek 269
58. Sayılar üzerine 271
59. Atom 274
60. Ne olacak dünyanın hali? 278
61. Dünyanın hali 2 284

Dokuzuncu bölüm / Başka evrenler 289
62. Kaç evren var? 291
63. Mutluluk ne ki? 294
64. Karadelikten süper evrene 300
65. Bir gece Kerim 303
66. Veda yaklaşıyor 307
67. Kerim'in kararı 312
68. Ayrılık 314
69. Alola ile Kerim 317

Fotoğraflar 323
Teşekkür 331
Bir ömür özeti sunuşu 333

Önsöz

Çocukluğumdan beri aklımda olan, sonunda da biraz olsun gerçekleştirdiğim iş, evreni anlamaktır.

Son birkaç yılda, meraktan da öte bir dizi okuma, bana sevinç verdi. Ancak bunları daha önce öğrenemediğime de üzüldüm.

Yurtdışından getirttiğim kitaplar yanında, Tübitak'ın yayınladığı Popüler Kitaplar Dizisi, hazinem oldu.

Evrene duyduğum ilgi beni, bu kitabı yazmanın zevkli uğraşına kadar sürükledi.

Uzay, evren, yıldızlar ve gezegenlerle ilgili popüler bilim kitapları arasına, çok sayıda heyecan ticareti ciltleri karışıyor. Belirtmek istediğim: Unidentified Flying Object (Tanımlanmamış Uçan Cisim) konusudur. Bu cisimlerle ilgili kitap madrabazlığı o hale gelmiş ki, bu üç yabancı sözcüğün baş harflerini söylemeye bile, tiksiniyorum.

Hemen belirtmem gerekiyor: Ben de insanları taşıyan bir uzay gemisini ve başka gezegenlerde yaşamı anlatıyorum. Ama benimki, geçmiş zaman yalanları değil... XXI. yüzyılın 2046 yılında yaşanacakların, kurgusu... Kurgu bu! Yazarım... Kurduğum gibi...

Geçmiş zaman konusunda yazdığım bilgilerse gerçek mi gerçektir.

Sunduğum kitap, bütünlüğü olan bir olaylar dizisidir. Uzay ve evrenin anlaşılması için verilen zorunlu bilgiler, en aza indirilmiştir.

Anlattığım olayların başlamadan öncesi için, bir "Giriş Kapısı" yazısı sunuyorum. Ben de kitabı yazmaya başlamadan önce evrene, bu bilgilerin kapısından girerek yazmaya başladım.

Denebilir ki sıra, evreni anlamaya mı gelmiştir?

Daha dünyamızı doğru dürüst anlayamamışken...

Ben tersini düşünüyorum. Evren daha kolay anlaşılıyor.

Aydın Boysan
Etiler, Ağustos 1999

Sunuş

Evrenin giriş kapısı nerede? Kaç kapı var?

Evren sarayına, hangi kapısından girildiği önemli...

Bizimki, XX. yüzyıldaki dünya ünlüsü dört evrenbilim üstadının açtığı kapıdır.

Birinci üstat Steven Weinberg'tir. Kendisi evreni anlama konusunda insanların değerlendirmesini, sonsuz yoğunlukta tek bir cümleye sığdırabilmiştir. Demiştir ki:

"Evreni anlama isteği insanlarda yaşayışa, bir maskaralığın üzerinde dramatik (teatral) bir onur veriyor."

Paul Davies evrende dünyaya benzer ve canlıların yaşadığı çok sayıda gezegen olduğuna ve hatta bu gezegenlerin sonsuz sayıda olduğuna inanarak, sonuç çıkarıyor:

"Ancak bu sonsuzluğun yanında, DNS halkası baz yaylarının kombinasyon olanakları, sınırlı... Bu durumda evrende, DNS'i bana benzeyen başka bir organizma, kesinlikle yaşıyor. Bu canlı, benim tıpatıp benzerim olmalıdır. Evrendeki sonsuz sayıda yerde benim çok sayıda ikizim yaşıyor. Bir adım ilerisi düşünülürse, dünyadaki her insanın da benzerlerinin, evrende yaşadığı anlaşılır."

Carl Sagan *Broca's Brain*'de (Broca'nın Beyni) yazıyor:

"Sanıyorum ki yıldızlara doğru, dönüşü olmayan bir yola çıkacağız, çünkü daha önce kendi kendimizi açgözlü ve aptalca mahvederek, çirkin bir teslim oluşa sürüklüyoruz."

"Uzayda er geç, entelektüel yaşam biçimlerine ulaşacağız.

Birkaçından üstün olacağız ama ötekiler, hatta çoğu, bizden ileri olacak."

Stephen W. Hawking'in ise düşüncesi, tek bir evrenden çıkıp, çok sayıda evrene uzanıyor:

"Hepsi de yasalara uyan, ilk koşulları değişik çok sayıda evren modeli bulunabilir. Evrenimizi yorumlayacak belli bir ilk durumu ve dolayısıyla bir modeli seçmemiz için, bir ilke olmalı. ... Aradığımız ilke, düzensiz sınır koşullarında olabilir. Bu koşullar, açıkça belirtmeden, evrenin ya sonsuz büyüklükte olduğunu ya da sonsuz sayıda evren bulunduğunu varsayarlar..."

Evreni tanıyan dört gerçek üstadın gösterdiği hedef okları, kısır çerçeveleri delip geçiyor.

Başka gezegenlerde canlılar, hatta insanlara tıpatıp benzeyen daha da gelişmiş canlılar, yaşamakta... Sonsuz sayıda gezegende...

Üstelik, tek bir evrenle yetinilmiyor.

"Uzay Romanı"mıza, bu kapıdan giriyoruz. Böyle başlayacak ve bitecek.

Birinci bölüm

Dünyadan insan kaçırılıyor

1

Yıl 2046, bir gece

Nasıl başlasam ki?

Zor olacak, biliyorum... Ama anlatacağım.

İstanbul'da, Boğaziçi'nde, garip bir olay gerçekleşti. Bu ürkütücü olaydan, hiç kimse hiçbir şey anlamadı. Anlamayanlar, olur-olmaz dedektif bozuntuları değildi. Olan-biten o denli ilginçti ki, sonradan dünyanın kalburüstü tüm gizli örgütleri, açık-kapah, bu olayla ilgilendiler. En güvenilir uzmanlar, en büyük güvenlik laboratuvarları, olayın izlerini araştırdılar. İpucu ışığı veren tek bir ize rastlanmadı.

Dünya takvimleri 2046 yılını gösteriyordu.

Bir gece vakti, geceyarısından biraz sonraydı. Olay, İstanbul'da, Boğaziçi kıyılarında Rumelihisarı'nda bir restoranda gerçekleşti. Müşterilerin bir bölümü gitmişti. Kalan müşteriler en neşeli oldukları bir zamanda, hep birden ortadan kaybolmuşlardı. Hesap ödemeden, yağmurluk ve şemsiyelerini vestiyerde bırakarak... Ismarladıkları kahve ve konyağı bile içmeden...

Patronun tozutmasına ramak kalmıştı. Garsonları azarlayıp duruyordu:

"Siz deli misiniz be! Bunlar bizim en iyi müşterilerimiz. Uçmadılar ya! Arayın bulun!"

Şef garson patrona anlatıyordu: "Ben hesap masasına oturup, bir sigara yaktım. Bir nefes çekmiştim ki, gözümde birdenbire bir ışık çaktı. Birkaç dakika ortalığı göremedim.

Gözüm açıldığı zaman, daha sigara sönmemişti. Ama müşteriler yok olmuştu."

"Ben niye ışık mışık görmedim?" dedi patron.

Anlattılar: "Siz mutfaktaki şezlongta uyuyordunuz."

Geç hizmete kalan iki garsonla bir komi de, tıpkı şef garson gibi, mor bir ışıkla gözlerinin kamaştığını, birkaç dakika ortalığı göremediklerini söylediler.

Teras arandı. Deniz kıyısı arandı. Komşu restoranlara soruldu. Onların da gözleri, mor ışıktan kamaşmıştı. Ama hiçbir şey görmemişlerdi.

Patron, polis çağırmaktan başka çare bulamadı. Bir komiser ile üç polis memuru gelip, soruşturma başlattılar. Masalarda ne kadar bardak-tabak-çatal varsa, parmak izi almak için el koydular.

Gedikli müşterilerin evlerinden, telefonlar gelmeye başladı. Sabaha kadar evlerine dönmeyenler, emniyetten soruldu. Durum açıklandı. Ertesi gün ortalık, birbirine girmiş bulunuyordu.

Ne olabilirdi?

Soruşturmalara göre anlaşıldı ki, saat 12.15'te Tarabya'da, kuzeyden güneye kayan mor bir ışık görülmüştü. Ortaköy restoranlarında ise yine kuzeyden güneye kuyruklu yıldız gibi kayan mor bir ışık hızla göklere yükselmiş ve yitip gitmişti. Saatler 12.30'u gösterirken...

Ne olduysa, bu 15 dakika içinde olmuştu. Rumelihisarı'ndaki restoranda birdenbire yok olan insanların gizi de, bu 15 dakikaya giriyordu.

Buharlaşmış gibi yok olan bu insanlar, yedi kişilik bir yakın arkadaş grubuydu.

Anlaşılmaz olay, dünya medyasına iki gün içinde sakız oldu. Ekranlar, dünya anlaşmazlıkları ve savaş tehlikelerini bir yana bırakıp, her haber programında uzun süre olayı yansıttılar. Otopark bekçisinden İstanbul valisine kadar,

yüzlerce kişiyle yapılan röportajlar yayınlandı.

Kuzeyden güneye bir ışık görülmüştü ya... Bu ışık bazı kimselere göre bir uzay taşıtıydı. Restoran müşterilerini, bu taşıt kaçırmıştı.

Bilen-bilmeyen bin türlü insanın ağzından, bin türlü lakırdı fışkırdı. Popüler bilim maskesi takan birtakım bezirgânlar, uzay taşıtlarında geçirdikleri anıları anlattılar. Pek çok insan, zihinsel güçleri yeterince, uzayda yaşam düşleri kurar oldu.

Karşıt düşünceler ileri süren ve uzman bilinen kişiler, inatla zıtlaşmaya başladılar. Böyleydi bu dünya insanları... Sorunun çözümünü nerede arayacaklarını bilemeyince, birbirine girerlerdi. Bireyler olarak da, kuruluşlar olarak da...

Neyse...

Biz dünyadakileri şimdilik, kendi başlarına bırakalım. Duyulmadık meraklı serüveni bir uzay gemisiyle kaçırılan dostlarımız yaşayacak.

Onlarla birlikte olacağız.

2

Uçuşun ilk günleri

"Fanlo" uzay gemisindeyiz.

Bu gemi Kapo gezegeni tarafından, görev uçuşu için dünyaya gönderilmiş bulunuyor.

Görevi: Dünyadan insan örnekleri almak ve gelecek zaman araştırmaları için, Kapo gezegenine getirmek...

Bilgiler, dünya takvimine göre şöyle:

Tarih: 3 Nisan 2046

Saat: 00.35

Geminin seyir defterine, şu notlar düşülüyor:

"Fanlo üç dakika önce, dünyadan ayrıldı. Görev planlandığı gibi yerine getirildi. Çevre, mor ışıkla görmezliğe itilip, konuklar gemiye taşındı. Uygulama, iki dakika içinde bitirildi. Yedi konuk insan, gemiye getirildi. Hiçbiri, ne olduğunu anlamadı. Kendileri hiç örselenmeden kamaralarına yatırıldı. Plan gereğince üç günlük uykuya sokuldu."

Kapo gezegeninin dünyaya yollayıp insan örnekleri aldırdığı uzay gemisi, dönüş yolculuğuna başlamış bulunuyordu. Şimdi, Fanlo uzay gemisini kısaca tanıtalım:

Gezegenin yeni üretip denediği son model, olağünüstü bir taşıt. Biçim silindir, mürettebat ve konuklar, silindirin iç çevresinde yerleşiyor. Silindir, ekseni çevresinde dönüyor ki yolcular cidara ayak bassınlar, havada uçuşmasınlar.

Dönüş yolculuğunun ikinci günü bitip üçüncü günü başlıyor. Dönüş yolculuğu, plana uygun olarak sürüyor. Ertesi

sabah konuklar uyanacak. Şok geçirenler için, gerekli önlemler alınmış. Durumun kendilerine, dünyadan iyice uzaklaştıktan sonra bildirilmesi, uygun görülüyor.

Kaptan Dusu, 5 Nisan 2046 günü, seyir defterine şu notu yazıyor:

"Dünya insanlarını kendilerinin isteğini sormadan kaçırmış olmamız, bazı arkadaşlarımızı iyice üzüyor. Ne de olsa biz Kapo Donkaları, vicdan sahibiyiz. Üzülüyoruz.

Ancak yapılacak deneylerin, gelecek zamanda tüm dünya insanları ve Kapo Donkalarının iyiliği için olacağına, yürekten inanıyoruz. Hatta çıkacak sonuçlardan, tüm Samanyolu gezegenlerindeki bütün canlılar için, iyilikler sağlanacağı kesin. Bu düşüncelerin verdiği umutlarla, avunuyoruz."

Ya kaçırılan dünyalılar kimlerdi? Yakın ilişkileri uzun yıllar önce başlamış bir arkadaş grubuydu. Çeşitli mesleklerden olmalarına karşın, gönül bağları sıcak kalmıştı. Yaşama yorumları ve biçimleri onları birbirine, sevgi ve saygıyla bağlıyordu.

Her hafta bir akşam buluşurlar, yemek yerler, koyu ve sıcak söyleşilerde bulunurlar ve biraz da içerlerdi. Kapo gözlemcileri, bir süredir onları izliyordu. Bir akşam masada kaç kişi kalmışsa, onları kaçırmayı uygun görmüşlerdi.

O akşamki arkadaş takımından bazıları daha önce ayrılmış, masada yedi kişi kalmıştı. Öteki müşteriler de gitmişlerdi. Yedi arkadaş arasında, doktor, mimar, mühendis, fizikçi gibi meslek sahipleri bulunuyordu. Aralarında profesörler de vardı.

Takımın ağırbaşlıları: Vedat ile Oktay, dengelileri: Kerim, Coşkun ve Faruk, neşelileri ise: Tosun ve Turgay'dı.

Uzay gezisine istekleri sorulmadan katılan dünyalılar işte bu ilginç kişilerdi.

6 ve 7 Nisan 2046 günlerinde, seyir defterindeki kaptan notları şöyle:

Tarih: 6 Nisan 2046

Saat: 10.30

Yer: Dünya-Kapo arası, Fanlo uzay gemisi

"Konuklar bu sabah uyandı. Kimisi görünüşte, şaşkınlık belirtileri göstermedi. Bazıları ise dakikalarca çevresine bakınıp ağzını açmadı. Durum kendilerine, çok yumuşak biçimde, dokümanlarla ve ekranda anlatıldı.

Dünyadan çekimler, kendileri üzerinde yapılmış kişisel araştırmalar, geçmişleri çevreleri ve yaşamları açıklandı. Uzun zaman izlenmiş oldukları ve Samanyolu canlılarının geleceği gibi yüce bir amaç uğruna, kendilerinin seçildiği anlatıldı. Gezegenimiz Kapo ve Samanyolu galaksisi üzerine bilgiler sunuldu."

Tarih: 7 Nisan 2046

Saat: 9.30

Yer: Dünya Kapo arası Fanlo uzay gemisi

"Konukların merakları, şaşkınlıklarını yenmeye başladı. Konuklar, hostesleri hayranlıkla seyrediyorlar. Bu çok şaştıkları gerçek, bizim, Kapo Donkalarının dünya insanlarına çok benzemesi... Onlar kendi dünyalarında başka gezegen insanlarını hep, küçük yeşil adamlar veya benzeri acayip biçimler gibi düşünmüşler."

3

Kaptan Dusu

Dünya tarihine göre 7 Nisan 2046'da, saatine göre de 10.00'da, kaptan konukları toplantı salonunda kabul etti. Uzun konuşmak istemiyordu. Ancak, konukların meraklarını bir derece giderecek sorularını da, yanıtlamak istiyordu.

Söze şöyle başladı:

"Saygıdeğer konuklarımız!

Gemimize hoş geldiniz. Bu yolculuğun ve daha sonraki Kapo gezegeni zamanınızın iyi geçmesi için, elimizden gelen her şeyi yapacağımıza lütfen inanınız! Trans-gezegen yolculuğunuz, çok kısa sürede bitmeyecek. Gemimiz ışık hızını defalarca katladığı halde, bu zaman size biraz uzun gelebilir. Ancak, evrendeki uzaklıkların görkemi yüzünden, bu süreye ne yazık ki katlanmak zorunda kalacağız."

Kaptan Dusu, dünya-Kapo arası yolculukta konukların bir uyum süresi yaşayacağını açıklıyor. Bu uyum süresinin amacı, dünya insanlarını Kapo Donkalarına, ruhsal olarak yaklaştırmak.

Kaptan konuşmasını sürdürüyor:

"Gemimizi, biraz da olsa gördünüz. Önümüzdeki yolculuk günlerinde, bu güzel taşıtımızı size, ayrıntılarıyla anlatacağız. Ama her şeyden önce size, gezegenimiz Kapo'yu, hemen tanıtmaya başlamak isterim. Beğeneceğinize ve orada huzur içinde yaşayacağınıza güvenerek..."

Büyük ekranda Kapo tanıtım filmi başladı. Dünya insanları

olağanüstü bir merakla izliyorlardı. Konukların şaşkınlığı son haddine varmıştı.

Kapo ne kadar da dünyaya benziyordu. Deniz mi, göl mü anlayamıyorlardı ama, küçük dalgalı engin denizler, ekrandaydı. Ya o bitkiler?.. Ya o çiçekler?.. Bu Kapo dedikleri gezegen, sanki dünya gibi bir yerdi. Yalnız renkler değişikti, bin bir çeşitti.

Öye bir an geldi ki, dünyalı konuklardan Vedat, ayağa kalkıp, rica etti:

"Sayın Kaptan!

Lütfen verdiğiniz bilgilerin dozunu azaltınız. Bizim için her şey yeni... Gördüklerinizi-duyduklarınızı zihnimize sindirebilmek için, bize zaman bırakınız."

Kaptan sevinçle kabul etti:

"Elbette! Sizi en az tedirgin edecek gibi davranmak, borcumuzdur. Hatta isterseniz, önce sorunlarınıza yanıt verelim de, merak ve endişelerinizi, bir an önce gidermiş olalım..."

Vedat, hemen sorular yöneltti:

"İzninizle, önce şunu sormak isterim. Siz, başka bir gezegenin canlıları, nasıl oluyor da bize bu kadar benziyorsunuz?"

Kaptan gülümsüyordu:

"Bu soruyu yöneltmenize çok sevindim. Böyle bir soruyu yanıtlamak durumunda kalacağımı bildim de, hazırlık bile yaptım."

Bu sözler üzerine Vedat'ın merakı büsbütün arttı. Kaptan, önce bir açıklama yaptı:

"Yeni tanışıyoruz. Bir süre geçtikten sonra, birbirimizi daha iyi anlayacağız. Sanırım ki sizi hemen inandırabilmek için, dünya insanlarınız tarafından bulunmuş gerçekleri ortaya koymalıyım."

Vedat: "Biz size de inanırız" demek istedi ama, sözleri mırıltıyı aşmadı. Kaptan konuşmasını sürdürdü:

"Dünya uzay fizikçilerinden Paul Davies, daha 1995 dünya yılınızda, çeşitli gezegenlerde yaşayan canlıların yer yer birbirine benzemesi gerektiğini anlatmıştı."

Dünyalılar, bu düşünceyi duymamışlardı. Kaptan, bu görüşün Paul Davies'in *Biz Evrende Yalnız mıyız?* kitabında açıkladığını anlattıktan sonra, yazarın görüşünü aktarıyordu:

"Davies evrende sonsuz denebilecek kadar çok sayıda dünyaya benzer gezegen olduğunu, bunlarda da sonsuz sayıda organik molekül olduğunu biliyordu. DNS kombinasyonlarının ise "sonlu" olması yüzünden, evrende birbirinin aynı çok sayıda canlı olması gerektiği sonucunu da çıkarıyordu ki, haklıydı."

Kaptan Dusu sonunda Davis'in görüşünü, onun sözleriyle bitirdi:

"Nerede doğması olasılığı varsa orada ve bu yerler sonsuz sayıda olduğu için, bana tıpatıp benzeyen organizmaların evrenin her yanındaki gezegenlerde bulunması zorunludur. Hatta bir adım ötesi düşünülürse, dünyadaki bütün insanların tıpatıp benzerleri, başka gezegenlerde de vardır."

Kaptan dünyalıları büsbütün şaşırtacak eklemeyi de yaptı:

"Davies hatta, bilinemez sayıda gezegende, dünya insanlarının tıpatıp benzeri halkların yaşadığını düşünüyordu."

Kaptan benzeyiş konusunun ana nedenini özetledi:

"Bu sonuç, evrendeki pek çok gezegende, bu arada dünyanız ve bizim Kapomuzda da, organizmaların karbon esaslı oluşundan kaynaklanır."

Dünya ve Kapo canlılarının şaşırtan benzeyişi konusundaki ilk meraklar, giderilmişti. Aynı derecede şaşkınlık yaratan ikinci konu, gemideki Donkaların, dünyalılarla karşılaşır karşılaşmaz, aynı dili, hem de incelikleriyle konuşmasıydı. Vedat bu merakı açıklayan soruyu yöneltti:

"Sayın Kaptan, haydi diyelim ki, benzeyişimiz konusundaki açıklamanız şu anda yeterlidir. Ama nasıl oluyor da siz, daha önce dünyada hiç yaşamadığınız, bizimle hiç birlikte

olmadığınız halde, dilimizi çok güzel konuşabiliyorsunuz?"

Kaptan yine belli belirsiz gülümsedikten sonra, bu konudaki açıklamasına girişti:

"İsterseniz şimdi birlikte anımsayalım... Siz dünyada, önce anadilinizi öğreniyorsunuz. Nasıl? Sözcükleri ve daha sonra konuşma yapısını çok kez dinleyip, beyninizde, belleğinizde depo ederek...

Okuma öğrendikten sonra, bu yeteneğinizi de işe katarak... Daha sonra başka yabancı dilleri de öğrenseniz, aynı süreç geçiriliyor. Yanlış mı?"

Dünyalılardan doğrulama mırıltıları yükseldi. Kaptan konuşmasını sürdürdü:

"Kulak ve gözle topladığınız izlenimler ile, beyninizde bir yetenek yaratıyorsunuz. Bilgiler, beyin hücrelerinize işleniyor. Sonra da kullanılıyor. Ne kadar basit değil mi?"

Dünyalılardan: "Yaa, evet!" fısıltıları duyuldu. Sonra da Kaptan sonucu açıklayıverdi:

"İşte biz bu dil bilgilerini, topunu birden, göz ve kulaktan geçirme zahmetine katlanmadan, birdenbire beyin hücrelerine yerleştiriyoruz. Hiç zaman yitirmeden... Bir gecede... Hem de uyurken..."

Dünyalılardan Turgay'ın sesi duyuldu:

"Vaay be! Ben Fransızca yüzünden iki yıl sınıfta çakmıştım."

Oktay Turgay'ı azarladı:

"Tut çeneni! Sululuğun sırası değil!" Sonra kaptana dönüp konuştu:

"Açıklamanız yetmedi. Lütfen devam edin!"

"Aslında, açıklamam yeterli ama, yine de eklemeler yapayım. Sizin dünyadaki başarılı işlerinizden biri, bilgisayar konusunda ulaştığınız gelişmelerdir. Koskoca bilgi demetlerini, ufacık, geometrik, nokta kadar disketlere geçiriyorsunuz ya! Bizim yabancı dil öğrenmemiz de, bunun tıpkısı... Diskete değil de, direkt beyne aktararak..."

Kaptan Dusu, gerekli ekleri yaptı:

"Dünyanızda, bize gizli hiçbir şey kalmadı. Grameriniz, sözlükleriniz, edebiyat ve bilim eserlerinizin hepsi bizde... Fonetik bantlar da, el ve yüz hareketleriyle birlikte, bizde. Bir 'Dünya Dilleri Okulu' açtık. Sorun çözüldü."

"Çabuk öğrenebiliyor musunuz bari?"

"Anlattım ya! Bizde yabancı dil, sizin bildiğiniz gibi öğrenilmez. Her yabancı dilin, bir disketi vardır. Kim yabancı dil öğrenecekse, bir gün okulun revirine yatar. Narkoz verilir. O disketteki tüm dil bilgileri, ışınlama yoluyla öğrencinin beyin hücrelerine işlenir. Narkozdan çıkınca, bülbül gibi konuşmaya başlar."

Tosun hayretini, kendi anlatım biçimiyle belirtti:

"Nasıl iş bu yahu! Beyne sanki ambar muamelesi yapılıyor."

Kapta Dusu anahtarını açıkladı:

"Küçümsemeyin! Bizim beyinlerimiz gelişmiştir. İnsan beyninin iki mislidir. İnsan beyni hücrelerinin yüzde 10'u çalışır, yüzde 90'ı yedekte bekler. Oysa bizim beyin hücrelerimizin yüzde 80'i çalışır, yüzde 20'si dinlenir."

"Yani biz sizin dünyanızda hep geri mi kalacağız."

"Sizin için önlem alındı. Kapo'ya varınca birkaç gün içinde, sizi 'Beyin Geliştirme Merkezi'ne götüreceğiz. Orada, çalışmayan beyin hücreleriniz, sürekli etkinliğe geçirilecek. Beyin hücrelerinizin sürekli çoğalımı için de, bir önlem uygulanacak."

Dünyalılar düşünceye daldı. Kaptan onlara zaman bırakmak için, bir süre sustu. Tosun kendini tutmayıp sordu:

"Bir beyne kaç yabancı dil sığar? Örneğin 50 dil sığar mı?"

"Kaç yabancı dil sığacağı, kişinin beyin kapasitesine bağlı. Normal olarak 30 yabancı dil sığıyor. 50'ye kadar çıkabilen var. Unutmayın bir kişi, beyninin tüm kapasitesini yabancı dil ile dolduramaz. Kapomuzda yaşamanın, zevkleri ve görevleri var. Kişi beynini, asıl Kapo yaşamı için kullanmak durumunda. Yabancı dil önemsiz konu... Gezegenimizde zaten, tek dil konuşulur."

Oktay, kaptana bir soru yöneltti:

"Siz beyne işlediğimiz bilgileri, bizim disketleri sildiğimiz gibi silebiliyor musunuz?"

"Elbette! Ne güzel soru... Tıpkı işlendiği gibi, bir gecede ve uyurken... Örneğin bir gün edebiyatını bile bildiği dili konuşan kişi, ertesi günü tek sözcük anlamayabilir."

Bir süre susan Kaptan Dusu, sonra konuştu:

"Bu soru, bana bir uyarma fırsatı verdiği için, çok yerinde oldu. Uzay gezimizde ve Kapo'da, sizi karşılamak ve ağırlamakla görevli arkadaşlarımızın beynine, diliniz öğretildi. Bu bakımdan herhangi bir sıkıntınız olmaz. Ama aradan zaman geçip de, ilk günlerde birlikte olduğunuz Kapolulara, daha sonra rastlayabilirsiniz. Eğer sizinle tek sözcük konuşamazlarsa, sakın kabalık ettiklerini düşünmeyin, görevleri bittiği için diliniz, kafalarından silinmiştir de, ondan konuşamazlar."

4

Yemekte

Kaptan konuklarını toplayıp, yemeğe davet etti:

"Şimdi izin verirseniz, ilk yemeğimizde birlikte olmayı öneririm. Uzay gemimizin ikramlarından, çok memnun kalacağınızı sanmıyorum. Ama yolculuğunuz biter bitmez, Kapomuzda yenecek ilk tören yemeğinde ve sonrakilerde, size günümüzdeki mütevazı sofrayı unutturacağımıza inanıyorum."

Yemek salonuna geçildi. Servisi hanım Donkalar yapıyordu. Kaptanın yardımcıları da, sofrada dünyalılar arasında yerini aldı.

Herkesin önüne, yuvarlak çörek gibi bir yiyecek kondu. Sunulan, konserve bir balık yemeğiydi. Biçimi hiç balığa benzemiyordu. Kaptan özür diledi:

"Balığı alıştığınız gibi, su içindeki biçimini koruyarak servis yapamadığımız için, üzgünüm. Kusurumuzu bir derece giderebilmek için, size bu balığın nasıl bir çevrede yaşadığını, nasıl tutulduğunu ve pişirildiğini, ekranda göstererek anlatacağım."

Sonra salon çevresindeki bütün duvarlarda, Kapo gezegeni resimleri belirdi. Kapo dünyaya benziyor gibiydi. Yalnız o denli güzel bir doğa gösteriliyordu ki, dünyalıların inanması güçtü. Renklerin zenginliği, insanları çıldırtabilirdi.

Açıklanan balık türleri ise, insan aklına zarardı. Yemeği sunulan soğuk su balığı "omul" lüfer büyüklüğündeydi. Çok yağlıydı. Tabakta, omul ızgarasının yumurta ve sebze ile terbiye edilmiş bir pastası yatıyordu. Tosun bir lokma aldıktan

sonra, "Dehşet! Yani bunu kuru kuruya yiyip, ziyan mı edeceğiz?" dedi.

Tosun'un aklından geçeni anlayan kaptan açıkladı:

"Uzaklıklar büyük... Yolculuğumuz uzun... Bu nedenle, trans-gezegen gemilerimizde içki sunamıyoruz. Eğer şu bilgiyi verirsem, gemideki yoksunluğa daha kolay katlanabileceğinizi sanırım. Sevgili Kapomuza vardığımızda, size dünyanızda sevdiğiniz her türlü içkinin zevkini, doya doya tattıracağımız sözünü verebilirim."

Tosun'la Turgay, sevinçlerini tezahürat yaparak açığa vurdu. Öteki dünyalılar da sevindi ama, tezahürat yapmadan... Kaptan Dusu açıklamasını sürdürdü.

"Bizim Kapomuzda, içkinin bedene hiç zarar vermeyen bir formülü bulundu. Biz alkolü ağız ve mide yoluyla değil, zihin yoluyla veriyoruz. Nasıl olacağını, oraya varmadan daha fazla anlatamam. Şimdilik yapabileceğim, size orada hiçbir şeyin yokluğu nedeniyle, yoksunluk çektirmeyecek olduğumuzdur."

Turgay'la Tosun dürtüştüler.

Turgay:

"Anladın mı ne demek istediğini? Yani içki ağızdan-mideden geçmeden, kafaya nasıl gidecek?"

Tosun avuttu:

"Dur bakalım! Adam zevk garantisi veriyor. Ne olduğunu göreceğiz."

Yemek süresince salonda, derinden derine müzik duyuldu. Dünya ve Kapo bestecilerinin eserleri seslendirildi. Kaptan:

"Bizim sevgili dünyamız Kapo'yu, siz dünya insanları hiç yadırgamayacaksınız. Yalnız, pek çok şeye şaşıracağınız kesindir."

Kaptan sonra, bu tek çeşitli mütevazı öğle yemeği için, yine özür diledi. Akşam yemeklerinde deser de sunulacaktı.

Yemek sonunda, nefis bir kahve servisi yapıldı. Kaptan açıkladı:

"Omul balığımızın lezzetini beğendiğinizi sanırım. Biz bu

balığın, daha pek çok pişirme biçimiyle, belki yüz çeşit lezzetli yemeğini yaparız. Pek yakında göreceksiniz. Hele gün ışığında kurutulmuş omul dövülüp ızgara yapılarak, ateşte pişirilir ve çeşitli bitkilerle öyle güzel salatası yapılır ki, yemeye doyulmaz."

Tosun Turgay'a fısıldadı:

"Anladın mı? Çiroz salatası demek istiyor?"

Yemeğin çeşit yoksulluğunu bir derece unutturacak ikram, Kapo kahvesiydi. Bu olağanüstü lezzetli kahveyi, kaptan da övdü:

"İşte bu kahve, sizin dünyanızda yoktur. Bizim kahvemizin lezzeti ve kokusu, harikadır. Üstelik bir fincan içen, 12 dünya saati olağanüstü zihin duruluğuna erişir."

Kaptan ayağa kalkarak konuştu:

"Şu anda belirtmek istediğim en önemli konu, sizi serbest iradeniz dışında, haberiniz ve muvafakatınız olmadan, dünyanızdan ayırmış-koparmış olmamızdır. Şimdi öfkelenseniz bile, gelecek zaman içinde bizi bağışlayacağınıza inanıyoruz."

Oktay araya girdi:

"Sonu nereye varırsa varsın, bizi kaçırmış olmanız, bizim dünyamızın ölçülerine göre hoşgörülebilir, kabul edilebilir bir davranış değildir. Görevlerimiz yüzüstü kaldı. Yakınlarımızın, merak ve üzüntü içinde oldukları kesin... Onlar için ne yapabileceğimizi de, hiç bilemiyoruz."

Kaptan da gerçekten üzüntü içinde görünüyordu.

"Yakınlarınıza, sizin ayrılığınız dışında dünyayı şirin göstermek için, çok etkili olacağına inandığımız planlar yaptık. Çok açık olmamakla birlikte, sizden bir gün gelip de iyi haberler alacakları söylentisini, önümüzdeki günlerde yaygınlaştıracağız."

Kaptan bundan sonra Samanyolu galaksisi yönetiminden dünya ile ilgili görevi aldıklarından beri, bütün bu zorlukları incelediklerini uzun uzun anlattı ve dedi ki:

"Önümüzde, amaç edindiğimiz çok yüksek ülküler var.

En önemlisi, dünyanızın geleceğinden duyulan endişelerdir. Galaksimizde, bütün olumsuz görünüşlere karşın, dünyanızın ve insanlarınızın geleceğini kurtarmaya çalışma istekleri var. Buna verilecek karar, yapılacak incelemelere bağlı. Sizinle, elbirliğiyle yapacağımız çalışmalar, verilecek kararlara tutulacak önemli ışıklardan birisi olacak."

Bundan sonra uzay gezisinin sonuna, yani Kapo gezegenine varıncaya kadar, yaşama programları konusunda bilgi verildi.

Uzay taşıtı Fanlo'nun, çok zengin bir kitaplığı vardı. Her konuk, odasından ve cebindeki ekranda, bu kitapları istediği zaman okuyabilirdi. Kitapların hepsi, dünya dilleriyle yazılmışlardı. Konuklar Kapo dillerini öğreninceye kadar, bu kitaplarla yetinmek zorundaydılar.

Dünya sinema tarihinin en önemli filmleri de, konukların ekranını şenlendirmeye hazırdı. Dünya müziğinin bütün besteci büyükleri, en iyi ve çeşitli yorumlarla dinlenebilirdi.

Tosun sordu:

"Sabahları gazete okuyabilecek miyiz?"

Kaptan yanıt verdi:

"Üzgünüm. Ne yazık ki hiçbirimiz bu gezide sabah gazetesi okuma zevkine sahip olamayacağız."

Sonra, dünyalıların beden sağlığını korumak için alınan önlemler anlatıldı. Dünya insanları da her gün, tıpkı Kapo Donkaları gibi, jimnastik yapacaklardı. Vücut çalışmadıkça, kaslar tembelleşirdi.

Dünyalı ya da Kapolu her yolcu, her gün kendi kişisel sağlık programında yazılı olduğu kadar kilometre yürümek zorundaydı. Elbet yürüyen bantta... Ayrıca; bel-boyun-dirsek ve bilekle, belirli dakika, çember çevirmek zorundaydı. Bütün jimnastik hareketleri, ekranda örnekleriyle açıklandı.

Oturum sona ermek üzereydi, Tosun yanında oturan Turgay'a fısıldadı:

"Niye öyle kasılarak oturuyorsun?

"Dünya tarihine geçeceğim de ondan... Anlamadın mı? Sen de kasıl! Süklüm-püklüm oturma!

"Sanıyor musun ki sen, tarihe geçtin diye kaçışını karın affedecek? Görürsün gününü dönüşte..."

"Ben de dönmem!"

"Hah! Dönmezmiş... Sanki sana soracaklar."

5

Uzay gecelerinden

Geceler, dünyadaki bazı durumlarda olduğu gibi, uzayda da "uzun" oluyordu. Zevklendirme çaresi, söyleşilerle renklendirmekti. Zaten konuşacak onca konu vardı ki, uzun geceler bile yetmiyordu.

Evet, uzun bir uzay yolculuğunun, gecesi-gündüzü olmazdı. Yol hep, yıldızlarla dolu bir karanlıktan geçiyordu. Ama yine de, alışkanlıklar bozulmuyor, takvim ve saatle yaşanıyordu.

Merak edilen konulardan birini Vedat, Kaptan Dusu'ya soruyordu:

"Dünya ile ilk ilişkiyi ne zaman ve nasıl kurdunuz?"

"Dünyanızla ilk ilişkiyi, robotlar kurdu... Biz radyoteleskop başında, yıllarca kendimiz bekleyemezdik. Robotları nöbetçi koyduk. Biz ışınlarımızı sizin dünyanıza bağladıktan sonra, ilk bilgiyi alabilmek için 18 dünya yılı bekledik."

"Hangi işaretler, sizi dünya merakına sürükledi?"

"Siz, bütün güneş sistemiyle birlikte, bize galaksi yönetiminin görev olarak verdiği inceleme bölgesi içindesiniz. Bütün güneş sistemiyle birlikte... Güneşten başka 29 yıldız daha, bizim bölgemizdedir."

"Çok büyük görev değil mi? Bu işe nasıl yetişiyorsunuz?"

"Yapamayacağımız işi, bize niye versinler? Yetişiyoruz elbet. Sizin ölçüleriniz ışık hızında takılıp kaldığı için, nasıl yetiştiğimizi hemen kavrayamazsınız. Hele biraz zaman geçsin.

Sizi uzay gezilerine götürdüğümüzde, ölçüleri ve zaman kavramını daha iyi algılayacaksınız."

Oktay araya girdi:

"Pekiyi... Bu koca uzayda dünya ile ilgilenme nereden çıktı?"

"Bizim, her yıldız grubunu inceleyen robotsuz uydularımız, sürekli uçuştadır. Bunların topladığı bilgiler, güneş sisteminizde dünyanın ayrıcalığını saptadı."

"Neydi bu ayrıcalıklar?"

"Çok basit... Uzaktan gözlemlerde hiçbir güneş gezegeninde olmayan bazı geometrik formlar görüldü. Örneğin düz çizgiler, piramit biçimi formlar, denizler üstünde hareket eden, uzun cisimler."

"Bunlar, ilginizi çekmeye yetti mi?"

"Hayır! Bunlar yetemezdi. Karalarda hızla büyüyen lekeler saptandı. Bu lekeler çevrelerine, sürekli pislik yayıyordu. Bu lekeler büyüdükçe, dünya ormanları azalıyordu. İlk uydu haritalarınızı gördüğümüzde, bu lekelerin öldürücü bir hastalık olduğunu sandık..."

"Neymiş bu lekeler?"

"Şehirleriniz imiş."

"Sürekli derin inceleme dediğiniz, nasıl yapılıyor?"

"Dünyanızın yörüngesine, sürekli kontrol yapan altı casus uydu yerleştirdik. Her birinde bir robot kumandan ve iki yardımcısı seferdeydi. Dört yıl içinde dünyanızın bütün sicilini çıkartıp, kitaplığımıza geçirdik."

"Derin inceleme kararını, ne zaman verdiniz?"

"1945 yılınızda. Sizin İkinci Dünya Savaşı'nı izlemiştik. İlk inceleme yılınız olan 1927'den başlayarak, dünyada yer yer savaş ışıkları ve yangınlarını görüyorduk. Şehirlerinizin nasıl yakıldığını da... Ancak, sürekli derin inceleme kararını, 1945 yılında verebildik."

"İkinci Dünya Savaşı, bu kararı vermenize yetmedi mi?"

"18 yıllık birinci inceleme kademesi, uzaktan uydularla

yapıldı. Bize kararı verdiren asıl neden, 1945 yılında başladığınız atom bombaları patlamalarıdır."

"Bu olay, o denli önemli miydi?"

"Hem de nasıl? İlk çabuk inceleme gösterdi ki, korkunç silahın gizini çözdünüz. Kullanmaya da başladınız. Bunu bir süre daha geliştirip savaş silahı yaparsanız, gezegeninizdeki canlıları, beş milyar yıl için yok edeceksiniz. Ondan sonra da sizin dünyanız, zaten yaşanmayacak koşullara gömülür. Bir uzay mezarlığı gezegeni olur."

6

Yakınlaşma

Uzay gemisi Fanlo'da, gezi günleri peş peşe dizilmeye başladı. Dünyalı herkes, istediği gibi yaşayabiliyordu. Kendileri, program kıskacına sokulmuyordu. Buna karşın birkaç gün sonra bir de baktılar ki, dünyalılar zaten Donkalıların yakıştırdığı yakınlaşma havasına, kendiliğinden giriyorlardı.

Bu görünmez çerçeveyi, zaten dünyalıların merakları belirliyordu. Öyle ya! Bir uzay gemisinde günlerdir yaşıyorlardı. O zamana kadar akıllarına bile getirmelerine izin verilmeyen bir hızla, bir başka dünyaya doğru yol alıyorlardı.

Yaşam konforu açısından, haftalarca yol alacakları bir uzay gemisinde düşleyebilecekleri her istek, yerine getiriliyordu.

Her dünyalı için, bir kamara ayrılmıştı. Kamaralar çok akıllıca planlanmış ve tertiplenmişti. Zaten bütün Fanlo'nun projeleri, Kapolu uzay gemisi mimarları tarafından düzenlenmişti. Çalışmak-dinlenmek-uyumak-yıkanmak gibi her iş için, olağanüstü elverişliydi. Otururken, duvarlar, yatarken tavan ekranlarında istenen film seyrediliyor, kitap okunabiliyordu.

Her konuk, kendine ait suyla yıkanabiliyordu. Su kullanıldıkça dezenfekte ediliyor, yine aynı kişinin kullanma deposuna doluyordu.

Her kişiye, bir hostes verilmişti. Açıklama bu sözlerle bitirilemezdi. Hosteslerin hepsi de, Kapo'nun en güzel hanımları arasından seçilmişti. Öncelikli dünya dillerini çok güzel konuşuyorlardı. Yöneltilen soruları kendileri bilmezse, başka

kaynaklardan öğrenerek yanıtlıyorlardı.

Hostesler, dünyalıların uyku saatleri dışında her an, yardıma hazırdılar.

Gemide, birden her şeye şaşırmasınlar diye, dünyalıların zaman ölçülerine uyuluyordu. Gün-hafta ve saat, dinlenme, eğlenme, spor ve yemek zamanları, dünyadaki gibiydi.

Yine bu ölçüye uygun olarak akşam yemekleri, topluca yeniyordu. Elbet dünyalılarla birlikte, Kaptan Dusu, yardımcıları ve hostesler de yemeğe katılıyordu.

Bir başka dünyada yaşayabilmek düşüncesi, dünyalıları ılık duygularla bohçalamaktaydı.

En çok merak ettikleri, Donkaların Kapo'daki yaşama biçimleriydi. Bu yaşamların mekânı olan, binalar ve şehirlerdi. Bu şehirlerin büyüklüğü ile birlikte, plan biçimleri, binaları, bölgeleri, trafiği, ulaşım gibi sorunlarıydı.

Evet, kendilerine sunulan ekran olanaklarıyla Kapo'yu öğrenmeye çalışıyorlardı. Akla sığmaz zenginlikte doğa manzaraları, hayranlık uyandırıyordu. Doğanın renkleri çıldırtıyordu ama, dünyalılar ekranda Kapo şehri arıyor ve bir türlü bulamıyorlardı.

Kapo uygarlığının, milyonlarca yıl süren bilim ve sanat deneyimlerinden sonra, kim bilir nasıl harika şehirler ve mimarlık eserleri yarattığını düşünüyorlardı. Dünyalılar, hele bu olağanüstü uzay yolculuğunu başaran Fanlo gemisinde, Donkaların bilimdeki ilerleyişini biraz anlamış olmayı, şimdilik yeter görüyorlardı.

Yolculuğun bu günlerinde asıl merak ettikleri, onların kendi gezegenlerindeki yaşama mekânları ve biçimiydi.

Bu nasıl bir yaşam biçimiydi ki?.. Turgay, yanındaki Tosun'un kulağına eğilip konuştu:

"Vay hergeleler vay be! Her şeyin zevkli ve onurlu yanlarını kendilerine alıp, gerisini robotlara kakışlamışlar. Ama atıyoruz galiba? Dur bakalım."

Sonra sordu:

"Sizin bu robot dedikleriniz, nasıl şeylerdir? Yoksa dünyada, 'Küçük yeşil adamlar' diye bilinen uzay adamları, sizin robotlarınız olmasın? Neye benzer sizin robotlarınız?"

Kaptan Dusu, iyice güleryüzle açıkladı:

"Bu küçük yeşil adamlar, siz dünyalıların uydurmaları... Bizin robotlarımız, tıpkı bize benzer. Hatta, hanım ve bey robotlarımız vardır. Onları, işine göre görevlendiririz. Örneğin içinde bulunduğunuz uzay geminizde de, görevli robotlarımız var. Yolculukta bu kadar zaman geçti, onları bizden hiç ayırt edemediniz."

Tosun duramadı:

"Kaptan bizi aldatmayın? Bir burada robota benzer bir şey görmedik."

"Görmediniz demek? Siz benimle bahse girer misiniz? Onlarla her gün konuşuyorsunuz bile... Bize tıpatıp benzedikleri için, anlamadınız."

"Anlamadık ha! Eğer ben bir robotu sizden ayırt edemiyorsam açın pencereyi, beni uzaya atın! Ben yarın size, personelden kaçının Donka, kaçının robot olduğunu söylerim."

"Kendinize güveniyorsanız, bahse girmeyi kabul edersiniz. Söyleyin bakalım, nesine?"

Tosun:

"Bir şişe rakısına" deyiverdi. Sonra yanlışını anladı. Hep birlikte güldüler.

Dusu önerdi:

"Kapo'da, bir akşam yemeğine olsun mu?"

"Elbet... İçki dahil müzik de isterim. Deniz kıyısında olmalı. Ayışığının sulara yansıdığı bir gecede olmalı..."

"Öyle bir geceyi beklemeye gerek yok. Bizim dünyamızda, ay bir tane değil ki, arada incelsin yitip gitsin... Bizim her gecemizde, dört-beş ay, ışık yakar. Şimdi anlaştık. Yarın akşam yemeğinde masaya incelemenizin doğru sonuçlarını

getiriyorsanız, siz kazanıyorsunuz. Yoksa ben kazanıyorum."

Tosun kendisine çok güveniyordu ama, birdenbire tereddüte düştü:

"Tamam, anlaştık ama, bizim paramız sizin orada geçer mi? Dünya bankalarına çek yazsam olur mu? Ya kaybedersem?"

Kaptan rahatlattı:

"Sorun değil! Zaten Kapo'ya varır varmaz, size yol tazminatı ve ödeneğiniz verilecek. Bu para size, altı ay yeter."

Tosun'un da Turgay'ın da aklından aynı şey geçti:

"Vay be! Kuruturuz o Kapo meyhanelerini..."

Gece toplantısı sona erdi. Herkes birbirine iyi istirahatler diledi. Dağıldılar.

Turgay ile Tosun, yan yana iki kamarada kalıyorlardı. Önce Turgay kamarasına geldi. Tosun'a bakan hostes, bir isteği olup olmadığını sordu.

Turgay'ı uyku tutmadı. Gevezelik etmek için, Tosun'un kamarasına gidip kapıyı açtı. Bir de baktı ki arkadaşı, yatağına uzanmış, karnını tutuyor ve inliyordu. Korkuyla sordu:

"Ne oldu sana be?"

Tosun inleye inleye anlattı:

"O benim hostes var ya! Ona karanlık koridorda hallenmek istedim. Boş böğrüme öyle bir dirsek vurdu ki, nefesim kesildi..."

"Hak etmişsin! Huyunu bilmediğin kıza, niye sulanıyorsun? Birazdan geçer. Uyu artık!"

"Uyuyamam... Beni aptala döndürüp kafamı allak bullak eden, yediğim dirsek değildi."

"Ya neydi?"

"Memeleri köşeliydi, memeleri..."

7

Söyleşiler

Vedat konuştu:

"Dünya ile ilişki kurmak konusundaki sabrınıza övgüler sunarım. Arada, umutlarınızın kırıldığı oldu mu?"

Dusu:

"Dünyada, çok daha gelişmiş iletişim yöntemlerinin olabileceğini düşünüyorduk. Bunların neler olduğunu bilmiyorduk."

Vedat da, zorluklara değindi:

"Dünya dışı uygarlıklardan dünyaya sürekli mesajlar gönderilmesi de, çok büyük olasılıktı. Ancak bunlar herhalde alınamıyordu. Belki elektromanyetik dalga uzunluklarının alıcılarla uyuşmaması yüzündendir. Belki de iletişim sistemi bambaşka idi de, ondan sağır kalıyorduk..."

Kaptan Vedat'ı haklı buldu, yeni bir soruyla karşılaştı.

İleri uzay uygarlıklarının, dünya ile ilişki kurma isteklerini zayıflatacak başka etkenler de var mıydı:

"Evrende binlerce-milyonlarca entelektüel uygarlık varsa eğer, onların önce birbirini aramaları doğal ve doğru olur. Dünya gibi kendi Samanyolu galaksisinin de kenarındaki bir gezegeni, niye arasınlar? Daha sesini duyurmayı başaramamış bir uygarlığın, merak edilecek nesi olabilirdi? Dünyayı inceleme programlarına almanın bile, zor olduğunu saklamamalıyım."

Kaptan Dusu, konuyu biraz değiştirdi:

"Kendi güneş sisteminizdeki gezegenlerde yaşam olamayacağını, sonunda anladınız. İnsansız uzay uçuşlarıyla... Yalnız

kendi uydunuz aya, insanlı gemi yollayabildiniz. Bunlar da sınırlı başarılardı. Ancak, yetmezdi. Uzay gemilerinizle saatte en çok 50 000 kilometre hıza ulaşabildiniz."

Vedat:

"Doğru... Bu hız çok yetersizdi."

"Eğer bu hıza saatte değil, saniyede ulaşabiseydiniz, yine uzayda konuk ziyaretleri yapamazdınız ama, cesaretiniz artardı. Daha ileriye varabilme hırsınız artardı... Çok geç kaldınız. Yapabileceğiniz işleri de başaramadınız."

Oktay araya girdi:

"Kusurlarımızı saymaya doyamadımz. Devam edin bakalım."

"Siz dünya insanları, hep karmaşık çözümlere alışıksınız da, en basit çözümü ondan bulamadınız. Oysa, Büyük Patlama'daki enerjinin, hidrojen atomlarından elde edildiğini biliyordunuz. Evrenin, bütün ötekileri de doğuran ana elementi hidrojendi."

"Bitti mi?"

"Hayır. Bütün uzay boşluğunun, yeter yoğunlukta hidrojen deposu olduğunu bildiğiniz halde, nasıl olup da bu hazineyi göremediniz? Yıldızlar arası yolculuklar için yakıt olarak, en zengin, en masrafsız madde, hidrojen değil miydi?"

Turgay araya girdi:

"Biz de en canavar bombayı, hidrojenle yaptık ya!.."

"Hidrojen de bir şey mi? Biz şimdi yıldızlar arası yolculuklarımızda, değişik seçenekler kullanıyoruz. En rahat ve hızlı gemilerimiz, Takyon gemileridir. Bu gemiler, ışık hızını da istediğimiz kadar katlayabilir. Bu gemilerle ışık hızının, 50 misline kadar çıkabiliyoruz. Ama bu hıza çıkınca, fazla yakıt harcanıyor, normal seferlerde 30 ışık hızından fazla gitmiyoruz."

Vedat sözü başkasına bırakmadı:

"Başka yakıtlarınız da var mı?

"Foton ve Twistor motorları da, çok ekonomik sonuçlar

veriyor. Hatta biz bu motorları, çok başarılı üretiyoruz. Komşu gezegenlere bile satıyoruz."

"Etti dört tip. Hayran kaldım. En çok kullanılan hangisi?"

"Elbet hidrojen motorları. En ucuz yakıt bu! Uzayda nereye gidersen git, yakıtını yolda buluyorsun. Masraf etmeden. Taşımaya gerek kalmadan."

Vedat, Kaptan Dusu'dan rica etti:

"Biz Kapoluların eleştirilerine, nasıl olsa yanıt vermek zorunda kalacağız. Siz bütün bildiklerinizi söyleyin de, bari şimdiden öğrenmiş olalım."

"Siz, dünya dışında uygarlıklar, hatta teknolojiye egemen uygarlıklar olduğunu bilemediniz. Araştırmalarınız, hep kısır kaldı. Düşçü tahminlerden öteye gidemediniz. Dünya çevresinde yüzlerce, binlerce uydu dolaştırdınız. Ama uzaya kulak vermediniz. Hep birbirinizi kolladınız. Amacınız, kıtalarınız arasında, birbirinizi yok etmeye dönüktü."

"Ama biz aya gittik. Köy kurduk."

"Gördük, izledik... Siz, izlendiğinizi anlamadınız. Bu çıkış, iyi notunuzdu. Kötü notunuz ise, yalnız aya kadar gidişiniz... En yakınınızdaki kendi uydunuza gittiniz. Öteki güneş gezegenlerinde yaşam olmadığını, insansız uzay araçlarınızla anladınız."

"Mars'ta yaşam olduğundan çok umutlanmıştık."

"Olmadığını anlayınca, merakınız tükendi. Yine kendi kabuğunuza çekildiniz. Oysa güneş gezegenlerinden birinde yaşam izine rastlasaydınız, bütün dünya, hep birlikte delirirdiniz. Birbirinizle uğraşmaya ara verirdiniz. Ne yapar eder, o gezegene insanlı bir araç gönderirdiniz."

"Merak buraya kadar varır mıydı?"

"Varırdı. Bu işi başaranlar dünya tarihine öyle derinlemesine geçerlerdi ki, öncekilerin hepsini sislere gömerlerdi."

"Kolay mı insanlık tarihinin bunca devini sislere gömmek?"

"Zor olması gerekir. Ama sizin tarihe geçirdiğiniz insanlar öylesine kalabalık ki... Ciddi seçim yapmadan, her kolay

başarıyı tarihe geçirdiniz. Dünya tarihini, kâğıt sepetine döndürdünüz."

"Bizimle niçin ve nasıl ilişki kurdunuz?"

"Yeni buluşlarınız yüzünden... Biz de boş durmuyoruz. Araştırmalarımız hızla sürüp gidiyor. Biz kendi gezegenimizde refahı tüm nüfusumuza çoktan yaydık. Ama duramayız. Bütün evrende, ilerleme yolunda hak ettiğimiz yeri almalıyız."

Tosun söze dalıverdi:

"Almasanız ne olur yani? Söylediniz ya! Refaha kavuşmuşsunuz zaten. Zorunuz ne? Refah düzeyinizi yükseltin, olsun bitsin."

"Siz evrenin acemilerisiniz. Daha evren kanunlarından bile haberiniz yok. Evrende bir noktadan sonra, refah düzeyini yükseltmek yasaktır. Fazla refah, canlıları tembelleştirir, ahlaklarını bozar. Bu yola giren gezegenler, evren birliğinden çıkarılır. Atık gezegenler listesine alınır."

"Çıkarılsa ne olur?"

"Çok basit. Ahlakı bozulan gezegenlerin canlılarını, hırs basar. Birbirine düşerler. Canlılar bir avuç çıkar için, uluslar bir kaya parçası için, birbirinin gözünü oyar. İnatlaşmalar, öfkeleri körükler. Aile içi kavgalardan başlayan anlaşmazlıklar, uluslararası zıtlaşmalar ve savaşlara kadar yayılır."

"Atık gezegenler listesine girenlere, başka ambargolar uygulanır mı?"

"Gerek yoktur. Ahlak bozulan gezegende, yaşamak zorlaşır. Çevre sorunları önemsenmez olur. Halk dalkavuğu politikacılar, her ülkede iktidarı ele geçirir. Refahı, bol parayı, sürekli kışkırtarak, canlılara hırs bastırırlar. Endüstri öyle ölçüsüzce teşvik edilir ki, atıklarını temizlemek olanak dışına çıkar. Zaman gelir, canlılar yaşayamaz olur. Gezegen kendi cezasını, kendisi vermiştir artık..."

8

Gemiden ayrılış

Uzaydaki son geceydi. Ertesi geceyi, Kapo yörüngesinde geçireceklerdi. Akşam yemeğinde Kaptan Dusu bilgi veriyordu:

"Sevgili dünyalılar! Uzun yolculuğumuz, yarın sona erecek. Önümüzde sadece, birkaç yüz milyon kilometre yolumuz kaldı. Yolumuzdaki asteroitli, yani göktaşı bulunan bölgeyi güvenli geçebilmek için, hızımızı azalttık. Hiç korkmayın, biz göktaşı bulunmayan koridoru, iyi tanırız. Yarın öğleden sonra, bizim sevgili dünyamız olan Kapo gezegenimizin çevresindeki yörüngemize, girmiş olacağız."

Dünyalılar çok neşelendi. "Yaşasın" diye bağıranlar oldu. Soruldu:

"Ne olacak? Biz hep yörüngede mi döneceğiz?"

Kaptan açıkladı:

"Yok canım! Yörüngemiz gezegenimizin sadece 200 kilometre uzağında. Yörüngemizde sizinle, yalnız 15 saat kalacağız. Böylece gezegenimizi, önce uzaktan tanıma olanağı bulacaksınız. Olağanüstü dünyamız Kapo'yu, bir süre yakından duyumsamış olcaksınız. Böyle bir kısa dönemin yaşanmasını bizim ruhbilimciler uygun görüyorlar."

Donkalar deneyimli idiler. Daha önce başka gezegenlerden getirdikleri konuklara, önce yörüngede Kapo'yu seyrettirir, öyle aşağı indirirlerdi. Birdenbire indirirlerse, şaşkınlık doğuyordu. Yüzbinlerce yılın deneyimiydi bu yörünge gezisi.

Gerçekten de gemideki son saatlerde, konukları "Kapo'ya

yaklaştırma" programı uygulanırdı. Önce kocaman ekranlarda Kapo görünüşleri ve yaşamı, açıklamalarıyla gösterilirdi. Bir yandan da, gezegenin yörüngeden görünüşleri, ekranlara yansırdı.

Ertesi gün öğleden sonra gemi, Kapo yörüngesine girdi.

Dünyalılar, Kapo'nun yakından ve uzaktan görünüşlerini, hayranlıkla izliyorlardı. Kapo doğası manzaraları o denli çekiciydi ki, gevezeler bile şaşkınlıktan konuşamaz olmuşlardı. Karalarla denizler, birbirine öylesine sarılmışlardı ki, hangisinin nerede bittiği, ötekinin nerede başladığı anlaşılmıyordu. Doğadaki renklere gelince, bu zenginlik dünya ressamlarının hiçbirinde görülmemişti. Kapo'nun uzaydan görünüşü, bin bir renkli bir yumaktı sanki.

Kerim Kaptan'a sordu:

"Kapo'nun yeryüzüne, bu gemiyle mi ineceğiz?"

Kaptan gerekli bilgileri sundu:

"Hayır. Bu gemimiz çok ağır. Bunu da indirip kaldırabiliriz ama, yanlış olur. Çünkü gezegenimizin yerçekiminden bu büyük gemiyi kaçırabilmek için harcanan enerjiyi önemsemiyoruz ama, çevremiz bu yüzden kirleniyor. Razı değiliz. Gemi-Kapo ilişkilerini, sizin asansörlere benzer bir kabinimizle sağlıyoruz."

"Biz indikten sonra, bu uzay gemisi ne olur?"

"Yörüngesinde döner durur... Yeni bir görev verilinceye kadar... Bunun gibi çok sayıda uzay gemimiz, uzak görev olmadıkça yörüngede bekler. Bu bekleyiş bazen haftalarca, bazen aylarca sürer."

Tosun atıldı:

"Görevli Donkalar, aylarca gemide mi kalır?"

"Uzun süreli yörünge uçuşlarında, Donkaların görev alması gereksizdir. Robotlar yeter... Yalnız arada bir kontrol için asansör dediğim helikopterle inip çıkarlar."

Akşama doğru dünyalılara bir haber iletildi. Kapo'dan kalkan

bir taşıt, yemekten önce Fanlo gemisiyle kenetlenecekti. Taşıtta, gezegen adına dünyalıları karşılayacak heyet bulunacaktı. Akşam yemeğine, üç kişilik bu heyet de katılacaktı.

Kenetlenmenin gerçekleştiği ve heyetin salona geçtiği bildirildi. Gemi protokolündeki herkes toplandı. Kapo "Hoş geldiniz" heyetiyle dünyalılar tanıştırıldı.

Heyetin başında, Kapo Bilim Kurulları Başkanı profesör bulunuyordu. İkinci üye, Kapo Edebiyatçıları Birliği Başkanıydı.

Üçüncü üyeye gelince, onu anlatmak öyle zordu ki... Zaten tüm dünyalılar da, dünyalarını (affedersiniz Kapo'larını) şaşırmış bulunmaktaydılar.

Bu üye, Kapo Güzellik Kraliçesiydi.

Miss Kapo öyle güzel, öyle sihirli idi ki hiçbir dünyalı gözlerine üç saniyeden fazla bakamıyordu. Bu hanım, gerçekten de göz kamaştıracak kadar etkiliydi.

Saçları öyle kırmızımtrak falan değildi. Düpediz alev kızılı idi, parlıyordu, bir renk şelalesi gibi çıplak omuzlarına akıyordu.

Gözlerinin rengi ise, lacivertti. Ama ışıklı bir lacivertti.

Endamına gelince... Nasıl anlatmalı? Ömründe kadın güzelliğini algılayabilme yeteneği olan bir dünya erkeği, bu hanımı yukarıdan aşağıya doğru kısaca şöyle bir kez süzse, en az bir saatini verirdi.

Yemeğe oturuldu. Önce protokol konuşmaları yapıldı. Bilgin profesör, Kapo gezegeni adına yaptığı konuşmada, dünyalılarla birlikte olmanın heyecanını anlattı. Edebiyatçılar Birliği Başkam ise, bu buluşmanın evren yakınlaşması için önemli bir adım olduğunu bildiren, çok güzel bir konuşma yaptı.

Son olarak da Miss Kapo konuştu.

Sesi, bir besteydi sanki. Sözleri ise erkeklerin aklını başından aldı.

Uzun uzay yolculuğu sırasında, dünyalılarla Kapolular arasında herhangi bir zıtlaşma yaşanmamıştı. Karşılıklı

yaklaşmalar, saygı ve sevgi doğurmuştu. Yolculuğun son gecesine katılan heyet ise, müstesna kişilikleri ve davranışlarıyla dünyalıları büyülemişti.

Dünyalılar ile Kapolular arasındaki bu yaklaşma, herkese huzur veriyordu. Bu yaklaşmaya karşın dünyalılar, heyecanlarını yenemiyorlardı. Ömürlerini geçirmiş oldukları dünyadan, akıl almaz bir uzaklığa gelmişlerdi. Bir kez daha dünya gözüyle dünyayı görebilecekler miydi acaba? Bu konuda başkana yöneltilen direkt ve göndermeli sorulara, yanıt alamamışlardı.

Artık yapacak bir şey kalmamıştı. Kapo'daki konukluk süresi, kısa –uzun– ya da çok uzun olsun isterse, bir kez buralara kadar gelmişlerdi. Uyum sağlamak zorundaydılar. Üstelik, bu Kapo denen dünya da, pek hoş bir yere benziyordu.

Bu son gecede dünyalıların yüreklerine sindiremedikleri olay, haber bırakmadan kaçırılmış olmalarıydı. Yakınları arkalarından, kim bilir neler düşünmüşlerdi. Heyecan bezirgânları, kim bilir neler yakıştırmıştı.

Ancak, olay öyle görkemli idi ki, dünyaya dönüşleri yeri göğü sarsacak bir olay olacaktı. Tarihe öylesine geçeceklerdi ki, neredeyse öncekilerin bir bölümüne yer kalmayacaktı. Dünyalılar bu düşüncelerle, birbirlerine de destek olarak, endişelerini azaltmaya çalıştılar. Gözlerini açıp, olabildiğince çok şey öğrenmeliydiler.

İkinci bölüm

Bir başka dünyada

9

Kapo gezegenine iniş

Kapo'da birinci gün başlıyordu. Sabah yörüngede de olsalar, artık Kapo'da idiler.

Takvim ve zaman ölçüleri düşünülmüş, uzun yolculuk sırasında dünya gün ve saatleri kullanılmıştı. İniş sırasında, dünya ve Kapo mevsim ve sabahları denk getirilmişti. Varış bir tatil gününe rastlatılmıştı. İndikten sonra, artık Kapo ölçüleri kullanılacaktı. Bu takvim ve zaman ölçüleri, yolculuk sırasında dünyalılara öğretilmişti.

Zaten dünya ve Kapo gün, yıl ve mevsimleri, çok benzeşiyordu. Dünyalılar yadırgamazdı.

Sabah kahvaltısı, bir gün önce Kapo'dan getirilen taze yiyeceklerle yapıldı. Dünyalılarda, restorandan kaçırıldıkları için giydiklerinden başka eşya bulunmuyordu. Yolda giydikleri ise, gemiden verilmişti. Kendilerinden rica edildi ki Kapo'daki karşılama döneminde, dünya giysileri üzerlerinde olsun. Böylece daha doğal davranılsın. Bu arada uzay gemisinin tepesine kilitlenmiş olan, helikopter üzerine bilgi verildi.

Asansör dedikleri bu helikopterin tepesinde, altı tane küçük motoru vardı. Üçü jet motoru, öteki üçü de pervaneli motoru çalıştırıyordu. Motorlar küçük falan amma, yeterliydi. Kapo'da yeryüzünden kaldırılan jet motorlarıyla kaçış hızı kolay sağlanıyordu. İnişte ise Kapo atmosferine girdikten sonra, pervaneler çalışıyordu. Böylece, çok güçlü bir kalkış, çok yumuşak bir iniş sağlanıyordu.

Her iki durum için, biraz daha güçlü birer tek motor da yeterdi ama, sallantı önlenemezdi. Yolcu kabininin kesinlikle yatay düzeyde bulunması, iniş ve kalkışların yumuşaklığı için denenmiş en iyi yol, altı küçük motor kullanılmasıydı.

Yolcu kabini ise helikoptere, alt tarafından asılıydı. Tüm etrafı ve altı, saydam pencerelerle kaplıydı. Bu kabinden Kapo'nun ve uzayın seyrine, doyum olmuyordu.

Birinci iniş ekibi, helikoptere geçti. Dünyalılar ile üç kişilik karşılama grubu, saydam kabinde yerlerini aldılar. Gemide kalan Donkalara, "Aşağıda görüşmek üzere" diye veda edildi.

Motorlar çalıştı. Kenetlenme açıldı. Helikopter, uzay gemisi Fanlo'dan ayrıldı.

Donkalar insanlara, bilgi sunuyorlardı. Kapo dünyadan biraz daha küçüktü. Yüzünün yarısı denizler ve göller, kalan yarısı ise karalarla kaplıydı. Tıpkı dünya gibi, oksijenli bir atmosferi vardı.

Tosun, oturduğu koltuğun altındaki camdan gördüğü manzaraya baktıkça, içine yükseklik korkusu çöküyordu. Yanında oturan Turgay'ın ellerine sarılıyordu. Titreyerek soruyordu:

"Yahu, benim korkudan gözlerim bozuldu. Denizleri yeşil, bulutları limon sarısı görüyorum. Beni hemen bir göz doktoruna götürsünler!"

Turgay:

"Saçmalama! Bu galiba, buranın hastalığı... Ben de aynen, senin gibi görüyorum. İkimiz de mi renk görmezi olduk ki?"

Sonra Oktay'a dönüp:

"Abi, şu denizlerle bulutlara bir de sen baksana... Bizim gözlerimiz bozuldu. Denizleri yeşil, bulutları sarı görüyoruz."

Oktay:

"Gözlerinizin kabahatı yok! Onların rengi öyle... Ben de öyle görüyorum."

Biraz sonra, Tosun'la Turgay, Oktay'a, yine sarsarak sordular:

"Hele şimdi şu bulutlara bak! Menekşe mavisi bulut mu olurmuş?"

"Size ne? Yani adamlar, bulut renklerini bize mi soracaklar?"

Biraz sessizlik oldu. Turgay sıkıntıyla mırıldandı:

"Vaay be! Bu yaşta her şeyi, yeniden öğreneceğiz, demek... Bulut renklerini bile..."

Kapo çevresini saran oksijenli hava atmosferine girildi. Motor sesleri değişti. Jet motorları durdu. Pervaneler çalışmaya başladı.

Yerin yaklaşık 10 kilometre üzerinde, çok rahat bir yolculuk yapılıyordu. Bir yanda gözün alabildiğine orman, öteki yanlarda bilmece gibi sular-karalar karmaşası uzanıyordu. Görünen ne varsa, Kapo'nun doğasıydı. Hiçbir yapay ekleme görünmüyordu.

Bir süre daha yatay gidişten sonra helikopter, artık düşey inişe geçti. Aşağıda, çadır benzeri yapılar görünüyordu. Bir de, büyük olmayan meydancık... Yere 100 metreye kadar yaklaşıldı. Çadırın önünde kalabalık görünmüyordu. En çok 20-25 Donka vardı.

Dünyalılar düş kırıklığı içinde bakıştılar. Coşkun, çenesini tutamadı:

"Şu işe bakın! Buraya cehennemin kucağından geliyoruz. Bizi, 'tarihe geçiyorsunuz' falan diye pohpohluyorlar. Gelenler karşılayanlardan fazla..."

Bu sözleri, başkan da duydu. Sadece gülümsedi:

"Acele etmeyin!" demekle yetindi.

Halikopter yere değdi. Sevimli görünüşlü bir taşıt helikoptere geri-geri yanaştı ve bütün yolcuları aldı. Sonra taşıt, bir çadıra girdi.

Bu çadır, çok sade bir yapıydı. Uzay havaalanlarında karşılama görevi yapanlarsa, hosteslerdi. Başka kimse gözükmüyordu.

Hosteslere gelince, her biri bir başka âfetti. Dünyalı

erkeklerin, hangisine bakacağını şaşırmalarından, boyunları kopacaktı neredeyse.

Çadıra giren taşıt, 20 kişi için yeter boyutta, oturma köşeli, çok zevkli döşenmiş bir salondu. İki hostesin servis yaptığı bir de barı vardı.

Bu salon-taşıt, çadırın köşesinde bulunan bir asansöre girdi. Birkaç metre alçaldı. Sonra metro vagonu gibi, bir yeraltı yolundan gitmeye başladı.

Bilim Kurulları Başkanı, açıklamalar yapıyordu:

"İster gezegenlerarası, isterse de Kapo iç hatları için olsun havalimanlarımız, şehirlerimizin en az 20 kilometre uzağında kurulur. Böylece Donkalarımızı gürültüden koruruz ama, asıl neden kalkışlardaki tepkili motor gazlarından korunmaktır."

Taşıtın ekranlarında, gidilen yeraltı yolunun üstü de gözüküyordu. Her taraf, ulu ağaçlar arasındaki açıklıklarda yetişen süs fidanları ve çiçeklerle bezenmişti.

Tosun mızmızlandı:

"Dehşet be! Dağbaşları bile çiçek dolu. Yolu neden onların arasından geçirmiyorlar da, yeraltından geçiriyorlar? Çiçekler arasından gidilse daha zevkli olmaz mı?"

Başkan karşı koydu:

"Yolu yukarıdan geçirseydik, o beğendiğiniz ağaç ve çiçeklerin bir kısmını, kesmiş öldürmüş olurduk. Hem de o güzel doğamızın içinde, çirkin ve hain bir yarık açılırdı. Bizim Donkaca yaşama prensiplerimizde, doğamız ile uyum içinde olmak, en başta gelir."

Başkan hemen, günün konusuna geçti:

"Birkaç dakika sonra, Kapo başkentinin tören salonuna girmiş olacağız. İçinde bulunduğumuz bu vagon yeraltından gelerek, tören salonunun ortasına yükselecek. Sizin karşılanmanız, bu salonda olacak. Tüm Kapo Devleti protokolü şu anda tören salonunda sizi bekliyor. Kapo Devlet Başkanı'yla 100 önemli şehrimizin başkanları da, oradalar."

Başkan, konuşmasını şöyle bitirdi:

"Gezegenimiz Kapo protokolünün başındaki bin kişi ile, seyirci koltuklarındaki 20 bin Donka da, sizi karşılayacak."

Vagonun önce durduğu, sonra da yükseldiği duyumsandı. Ve vagon, büyük tören salonunun tam orta yerine çıkıverdi.

Dünya insanlarının da Kapo Donkalarının da heyecanı, son haddine varmıştı.

10

Neşeye şarkı

Dünyalılardan her birisini bir hostes, tören salonunda, Kapo ve şehir başkanlarının karşısındaki yerlerine götürdü.

Koca salonda ses çıkmıyordu.

Birden, tek notalı bir müzik enstrümanı sesi duyuldu. 21 101 kişi ayağa kalktı ve başlarını öne eğdi... Yalnız başlarını...

Bu bir saygı duruşuydu. Sesizlik öylesine egemendi ki, nefes bile sessiz alınıyordu. Sesizlik, maddeleşmişti, anıtlaşmıştı.

Beş dakika sonunda tek notalı müzik, yine duyuldu. Eğilmiş başlar yavaş yavaş dikildi. Herkes yerine oturdu.

Dünyalılar, bu yapılanlardan daha etkili ve güzel bir hoş geldin ifadesi düşünemiyorlardı.

Kapo devlet başkanı konuşuyordu:

"Sevgili dünyalılar, hoş geldiniz!

Yıllardır düşlediğimiz gelişiniz nedeniyle, hepimiz mutluyuz. Bu müstesna mutluluğu, korumayı başarmalıyız. Bu basamağa çıkabilmenin tek yolu, toplumlarımıza hizmet etmeyi sürdürebilmemizdir. Şu anda size sunmak istediğim tek bilgi, geleceğinizi birlikte karara bağlayacak oluşumuzdur. Kapo'da ve yakın uzayda yapacağınız gezilerde, huzurlu ve neşeli zamanlar yaşamanızı dilerim."

Başkanın konuşması Kapo dilinde yapılmıştı. Dünyalıların yanındaki hostesler konuşmayı simultane çevirerek konuklarına fısıldadılar.

Salonda bulunanların hepsi, iki elini havaya kaldırdı.

Bu devinme, aynı düşüncede olduklarını belirtme anlamına geliyordu.

Kapo gezegeni başkanının konuşması bitmişti. Dünyalılar, yüzyıllara binyıllara zor sığan bir müstesna olay için, bunca kısa bir konuşma yapılabilmesini içlerine sindiremediler. Sordular:

"Bitti mi? Bu kadar mı?"

Hostesler:

"Şu anda ne söylemesi gerekiyorsa, hepsini söyledi. Daha ne istiyorsunuz?" dediler.

Kapo gezegeni başkanının işareti üzerine, anons yapıldı. Dendi ki:

"Törenin konuşma bölümü sona erdi Şimdi sevgili dünyalı konuklarımızın onuruna, bir orkestra ve koro seslendirmesi sunulacaktır. Bu konser programı, değerli konuklarımızın hatırına, dünya bestecilerinden seçilmiştir."

Anons biter bitmez ortada kordonlarla ayrılmış bir boşluğun döşemesi yavaşça aşağı kaydı. Birkaç dakika sonra, bu koca boşlukta yükselen sahnede, görkemli bir orkestra ve koro ortaya çıktı. Sanatçılar 500 kişi kadardı.

Zaten çıt çıkmayan salon, büsbütün sessizliğe büründü ve müzik başladı.

Coşkun:

"Yahu bu..." diyecek oldu. Hostesi "Susunuz!" anlamında kolunu sıktı, eliyle de sus işareti verdi. Coşkun'la Faruk, anlamlı anlamlı bakıştılar.

Gerçekten de seslendirilen bestenin, Beethoven'ın 9. Senfonisi olduğu anlaşılmıştı. Gerçi seslerde, dünyadakine göre bir değişiklik duyumsanıyordu ama, beste oydu. Yanlış da çalınmadığı halde, ortaya çıkan ses değişikliğinin nereden kaynaklandığı, anlaşılıyordu: Dünya enstrümanlarıyla, Kapo enstrümanlarının başka oluşu, ses değişikliğini doğuruyordu.

Koro seslendirmesinde ise, ki bu Schiller'in "Neşeye Şarkı" şiiriydi, herhangi bir değişiklik yoktu. İnsan hançeresiyle Donkalarınki, birbirinin aynıydı.

Üstelik koro sözleri olan "Neşeye Şarkı" Kapo diline çevrildiği halde, dünyalılarca hiç yadırganmadı.

Törenin çok hoş bir yanı, Beethoven'ın 9. Senfonisinin gezegendeki ilk seslendirilişiydi. Yani Kapo prömiyeriydi. Gezegende dünya müziğinin ilk toplu seslendirmesiydi.

Konser sona erip, şef ve müzisyenler ayağa kalkınca, salondaki 21 101 kişi de birden ayağa kalktı. Sağ ellerini yumruk yapıp, yukarı aşağı indirip kaldırmaya başladılar. Tosun hostesine sordu:

"Bu ne demek oluyor?" diye.

Hostes anlattı:

"Çok beğenen, bir dakika süreyle bu hareketi yapar."

"Hah! Yani alkışlamanın başka türlüsü demek..."

"Alkış ne demektir?"

"Bizde de çok beğenen, ellerini çırpar, ortalığı yıkar."

"Tuhaf şey! Çok beğenilen müziğin gürültü koparark övülmesi, saçma bir iş..."

Tören bittikten sonra konuklar yukarıya, açık havaya çıkarıldı.

Şu anda olanları açıklamayı sürdürmeden önce, Kapo'nun devlet tören salonunu, biraz anlatmalıyız.

Daire biçiminde olan salonun çatısı, çok yatık bir kubbeyle kapanıyordu. Yatık kubbenin altında bulunan her yapı bölümü, yeraltına gömülmüştü. Yerüstüne yükselen yatık kubbe, parmak kalınlığında saydam malzemeyle kaplıydı. İçerisi doğal ışık alıyordu. Yukarıdan bakıldığında ise bu çatıda, yapay malzeme görülmüyordu. Çünkü çatı yer yer, Çin köprüleri gibi zarif konstrüksiyonlar kullanılarak, çiçeklerle bezenmişti. Göze görünmeyen bakım yolları vardı.

Koskoca binanın yeraltına gömülmesini şaşkınlıkla

karşılayan dünyalılar, nedenini sordular. Gezi başkanı Kamora yanıtladı:

"Kapo'da bütün yapılar, doğal toprak yüzünden yukarı, en çok yedi metre yükselebilir. Kime ait olursa olsun... Bu konuda, başkentle başka şehirler arasında, ayrım yapılamaz. Bu yedi metrenin üstündeki 10 metreye ise, yalnız anıtlar yükselebilir. Yükselecek anıtın sanat düzeyini, Kapo Sanatlar Akademisi'nin onaylanması koşuluyla... 17 metreden yukarıya ise, izin verebilecek hiçbir kurum veya kişi, Kapo'da yaşamıyor."

Yaklaşık 150 metre çapındaki çiçekli kubbenin üstünde ve çeşitli yerlerinde, ahenkli bir dağınıklıkla, heykeller bulunuyordu. Bu heykeller, figüratif ve serbest formlarda idiler.

Kubbenin ortasındaysa, Kapo Devlet Anıtı yükseliyordu. Oktay'la Coşkun anıta baktılar baktılar, bir anlam veremediler. Form hem bir şeye benziyor, hem de benzemiyordu. Ama etkili olmasına çok etkiliydi.

11

Parkta

Konuklar daha sonra, su kenarında öğle yemeğine götürüldü. Zaten bu Kapo'da, karalar-sular öylesine vahşi bir sevişme ile sarılmışlardı ki, su kenarı olmayan ya da göl-deniz-ırmak manzarası olmayan yer, yok denebilirdi.

Herkes neşelendi. Alışkanlıklara uyularak, konuklara önce kiler ve mutfak gezdirildi. Yiyecekler üzerine bilgi sunuldu. Her hostes kendi dünyalısına, uzun uzun öğütler verdi:

Sonra bara geçildi. Şarap tatma turları başladı. Dünyalılar şaraplarını seçerken, iyice şaşırdılar. Şarap renkleri öyle bildikleri gibi, kırmızı-beyaz-roze falan değildi. Belki 100 renkte şarap vardı. Hepsi de natureldi. Üzüm renklerinin çokluğu, şarapları da çeşitlendiriyordu.

Turgay Tosun'a soruyordu:

"Balıkla, hangi renk şarap içeceksin?"

Tosun şaşkındı:

"Bende akıl mı kaldı be? Ben buruk lezzetli bir şarap ne renkse o renkte bir balık ısmarlayacağım."

Oktay, Turgay'ın bakışından, doğru anlam çıkarmıştı:

"Ne o? Rakı bulamadın mı?"

"Abi be! Üzerinde anason yazılı bir şişeden tattım. İçim bulandı. Meğersem anason reçeliymiş."

Tuhaf tuhaf mezeler gelmeye başladı. Tıpkı bir lokmalık minik domatesler gibi, o büyüklükte hıyar, turp, marul, kıvırcık salata vardı. Peynir çeşitleri, demciyi zıvanadan

çıkartırdı. Sırf beyaz peynir ve eski kaşar yemek için, Kapo'ya gidilmeliydi.

Olağanüstü lezzetli öğle yemeği, çok da neşeli geçti. Daha sonra su kenarındaki parkta, kısa bir yürüyüş yapıldı. Dünyalılara hizmet için görev verilen bitki danışmanı tanıştırıldı, o da geziye katıldı.

Ağaç, süs fidanları ve çiçeklerin, seçim, biçim ve renkleri, dünyalıların görgülerini çok aşan bir doku, zevk ve renk cümbüşüydü.

Coşkun:

"Ressam dostlar alınmasın ama, resim bu, resim!" dedi.

Bitki uzmanı söze karıştı:

"Niçin alınsınlar? Zaten ressamlar önce parkın resmini yaparlar. Peyzaj mimarları ve botanik uzmanlarına danışarak... Sonra bitki ve çiçekler, bu resimlere göre dikilir ve yetiştirilir."

"İyi de, bu dev ağaçlar da resme göre yetiştirilemez ki."

"Doğrudur. Bu gördüğümüz üç dev ağacın yaşı, 1500 dünya yılının üzerindedir. Yalnız, ressamlarımız önce dev ağaçların yaşadığı ormanları gezerek, onların arasında ve altında kalan güzel mekânları seçerler. Sonra resimler yapılır ve park orada ressamın resmine göre kurulur."

Parkta yürünürken, Tosun birden zıplamaya başladı. Geniş gülümsemeli bir çehreyle, durmadan zıplıyordu. Turgay soruyordu:

"Sen ne yapıyorsun be? Aklını mı kaçırdın?"

"Yok yahu! Kendimi çok hafif hissediyorum. Zıplamak zevk oluyor. Sen de dene? Tadına doyamayacaksın."

Turgay da denemeye başladı. Onun da zevk almaya başladığı anlaşılıyordu. İki dünyalının bu acayip zıplama keyfine birkaçı daha katıldı.

Tosun soruyordu:

"Yahu, yoksa biz çok mu zayıfladık?"

Her şeyi bilen bir hostes, Tosun'un endişesini giderdi:

"Sizin dünyadaki ağırlığınız, aynen korundu. Zayıflamadınız. Ancak Kapo, dünyadan biraz daha küçüktür. Bu nedenle yerçekimi, dünyadakinden daha zayıftır. Sizi yanıltan bu!"

Tosun'la Turgay bu açıklamadan, yararlı sonuç çıkarıverdiler:

"Bu o demek ki, daha az yorulacağız."

"Ve de, her şeyde, daha güçlü olacağız..."

"Dirsek yemezsek..."

Coşkun dünyada da çiçek delisiydi. Sormaya bıkmıyordu:

"Şurada bizim servilere benzeyen üç ağaç var. Çok yüksek, kaç metre onlar?"

Bitki danışmanı açıkladı:

"Onlar sizin dünyanızın *Sequia sempervirens*'lerine benzer. 150 metreye kadar yükselirler."

"Fırtınalara nasıl dayanıyorlar da devrilmiyorlar?"

"Bizde mevsimlerin en deli zamanında, dağ başlarında bile rüzgâr hızı, saatte 40 kilometreyi geçmez. Bizim rüzgârlarımız, tüm bitki ve canlılarımızı, okşar gibi sever. Biz de bu esintilere bayılırız."

Coşkun kıskanıyordu:

"Keyfe bakın yahu! Fırtına yok adamların gezegeninde... Pekiyi şu top ağaçlar ne cins?"

"Onlar sizin çınarlara benzer. 100 metreye kadar yükselirler. Doğal ömürleri, tıpkı sizinkiler gibi, bin yıldır."

"Şunların boyutlarına bakın yahu! Bir şehir meydanına, bir ağaç yeter sanki... Sonbaharda bu ağaç bir yaprak dökse, o kuru yaprakları kaldırmak için bin kamyon seferi ister."

"Bizim böyle bir derdimiz yok? Bizim çınarlarımız yaprak dökmez."

12

Konukevi

Birinci gün öğle yemeği ve park gezintisinden sonra dünyalılar konuk sitesine götürüldü. Yine aynen, havalimanından Başkent Tören Salonu'na geldikleri gibi, bir metro yolculuğu yapıldı.

Kısa bir süre sonra vardıkları site durağı metro istasyonundan, park yüzeyine çıktılar. Yine 100-150 metre yüksekliğindeki ulu ağaçları olanı, bir koru ormanına gelmişlerdi. Çok yüksekteki dallar ve yaprakların altında, daha aşağıda ağaç ve süs fidanı dalgaları, kademe kademe alçalıyordu. Daha aşağısı ise, toprağa kadar çiçekli renk cennetiydi.

Metro istasyonu üst meydancığından, dünyalıların bildikleri binalara benzer yapılar görülmüyordu. Ağaçlar ve çiçekler arasından zar zor fark edilen geometrik yapay görüntüler, alçacık birkaç kubbecikten ibaretti. Pastel renklerde idiler. Ağaç yaprakları ve çiçeklerin çekici renkleri yanında, göze gözükmüyorlardı bile.

Çiçekler arasından yürünerek, konuk sitesinin kabul binasına gidildi. Bu bina da, dışarıdan içerisi gözükmeyen, ama içeriden dışarısı gözüken bir saydam kubbeydi. İçerde oturan, bir çiçek cennetinde yaşıyordu.

Konukevinde de yönetici ve yabancılarla ilgili personele, dünya dilleri öğretilmişti. Konukları iyi ağırlamak amacıyla her dünyalı için bir hostes görevlendirilmişti.

Her konuk, ufak, saydam kubbeciklerle örtülü, zevkli

evciklerde kalacaktı. Bu evcikler de, çiçek hevenklerine gömülmüş gibiydi. İçindeki kişi, sanki bahçede yaşıyordu. Ama dışarıdan içerisi görünmüyordu.

Programa göre konuklar, o gün öğleden sonra dinlenecekler, sonra birinci akşam, tören yemeğine gideceklerdi.

Evcikler, olağanüstü konforlu ve zevkli döşenmişti. Dünya dillerinden milyonlarca kitap, okunabiliyordu. Ekran, odanın neresi istenirse, oraya yansıyordu. Hatta yatarken rahat okunsun diye, tavan dahil... Dünyadan ve Kapo'dan, on binlerce beste dinlenebilirdi. Bütün Kapo müzeleri, ekrana getirilebilirdi. Dünyadan ve Kapo'dan seçme filmler, emre hazırdı.

Banyo öyle keyifliydi ki, küvette kitap okunabilir, müzik dinlenebilirdi... Elbet ekrana film de yansıtarak... Turgay yıkanırken, sırtını hosteslerin sabunlamasını bile hayal ediyordu.

Buzdolabındaki yiyecek-içeceğin bolluğu, kışkırtıcıydı. Ama asıl hayranlık uyandıran ince düşünce, evlerdeki gardırop kapılarının açılışıyla ortaya çıktı.

Her dünyalı için, çok zengin bir gardırop hazırlanmıştı. Spor giysilerden gece kıyafetine kadar her gereksinme dolaptaydı. Çamaşır, ayakkabı, yağmurluk falan, içinde olmak üzere... Her konuğun, daha uzay gemisindeyken çaktırmadan alınan, vücut ölçülerine göre...

Evcikler iyiydi, hoştu da, ilk kez yaşama hacmine giren, tedirginlik duyuyordu. O içerden dışarısını nasıl görürse, kendisinin de dışarıdan öyle görüleceğini sanıyordu.

Turgay'la Tosun, biri içeride öteki dışarıda çiçekler arasında olmak üzere durumu kontrol ettiler. Gerçekten de içeriden dışarıya görüntü geçmiyordu. Ses ise, iki yanlı geçmiyordu.

13

İlk akşam yemeği

Dünyalıların hepsi o gün, heyecan ve vücut yorgunuydu. Öğleden sonra, saatlerce uyudular. Saat 19.00'da hosteslerin müzikal sesleriyle uyandırıldılar.

Giyimleri için, hostesler danışmanlık yaptı. Erkekler, Kapo gece töreni giysilerine büründüler. Hanımlar ise, tek parça, tek renk, pırıl-pırıl, ipek benzeri dikişsiz kumaşlara sarındılar. Saçlarını ise kuaförler gelip yapmıştı.

Yaşama salonunda toplanıldı. Her dünyalı birbirinin yeni kılığını, hayret ve beğeni ile övüyordu. Tören yemeği için, yine metro istasyonuna gidilerek, o sevimli taşıta binildi. Dünyalıların yapacağı tüm gezilerin sorumlusu Kamora, başlarındaydı. Hoş bir Donkaydı Kamora.

Akşam yemeği, yine su kıyısında ve elbet ulu ağaçların altında bir salondaydı. Salon yine, saydam bir kubbeden ibaretti. Ancak, çoğu yaklaşık 20 metreyi geçmeyen daire biçimli salonun döşemesi, topraktan yalmz bir karış yükseliyordu. Işıklandırılan çevre çiçekleri, salon dış duvarının içine de akmaktaydı.

Kapo devleti protokol yemekleri, burada verilirdi. Bu salon gibi dört salon daha vardı. Beş salondan da birbirine kapalı saydam koridorlardan, çiçekler arasından geçilirdi. Her bir kubbealtında, yalnız 30 kişiye ikramda bulunulurdu. Servis ise, ağaçlar altına gizlenmiş, daha ufak kubbeciklerden yapılırdı.

Salona giren dünyalılar, önce durumu kavrayamadılar. Girdikleri yeri, vestiyer sananlar bile oldu. Akşamki tören

yemeğinin de, gündüz ağırlandıkları ilk büyük tören salonu gibi, görkemli bir yerde verileceğini sanıyorlardı.

Kapo devlet başkanı, dünyalıları çok sıcak karşıladı. Herbirinin elini sıkarak kucakladı. Konukevinde canlarını sıkan bir şey varsa, bildirmelerini istedi.

Gezi başkanı Kamora dünyalılara, bu akşamki devlet törenine rekor sayıda kişinin davet edildiğini, toplam 150 kişinin, 30'ar kişi olarak beş salonda ağırlandığını anlattı.

Devlet başkam ise bizzat kendisi, dünyalıları çiçekli yollardan öteki salonlara götürdü. Çağrılılarla tanıştırdı. Sonra birinci salona dönülerek bir süre ayakta, söyleşildi. Sofralara oturuldu.

Devlet başkanı, yine kısa konuştu:

"Sevgili dünyalı konuklarımız, sevgili Donkalarım!

Bu akşamki birlikteliğimizin, dünya ile Kapo arasındaki milyonlarca yıl sürecek olan sıcak ilişkilerin, birinci gecesi olacağına inanıyoruz. Gezegenlerarası ilişkilerimizin, gelecek binyıllarda dünyaya da küresel barış getirmesi için yardımcı olacağına güveniyoruz. İyi akşamlar diler sevgiler sunarım."

Devlet başkanının konuşması, bitivermişti. Faruk yanındaki Kamora'ya sordu:

"Niye bu kadar az konuşuyor?"

"Biz onun söylemediklerini de anlarız da ondan... Yakında siz de anlayacaksınız sanırım. Siz dünyada, devlet başkanlarının söylemediklerini anlamaz mısınız?"

"Biz, söylediklerini bile anlamayız."

Coşkun yakınında oturan gezi başkanı Kamora'ya kavrayamadığı konuları soruyordu:

"Yüzyıllardır Kapo'da sizin, dünyada bizim, beklediğimiz müstesna bir gece yaşanmakta... Unutulamaz bir yemek veriyorsunuz. Yani sizin başkentinizde, bu yemeği verecek, başka büyük bir salonunuz yok mu?"

"Yok! Bütün gezegenimizde de yok..."

"Neden yok? Yapamaz mısınız?"

Kamora açıkladı:

"Biz yapmadığımız işten, 'yapamayacağımız' için vazgeçmeyiz. Başka ciddi nedenler var."

"Nedir onlar? Niçin büyük yapılar yapmıyorsunuz?"

"Biz daha iki milyon yıl önce, gözle görülen büyüklüklerin, yüksekliklerin, ruhsal 'küçülme ve alçalmalardan' kaynaklandığını öğrendik de ondan..."

Coşkun bu yanıta karşılık veremeden düşünceye daldı. Biraz sonra silkinerek sordu:

"Öyleyse bugünkü törenin yapıldığı salonu niçin yaptınız?"

"Haklı soru... Orası, uygarlık öncesi zamanlarımızdan kalan bir amfi harabesiydi. Siz geleceksiniz diye tamir edip, çatısını yaptık, o kadar... Bizim büyük eserlerimiz olmadığı için, şaşırmayasınız diye... Çok karşı koyan oldu. Bana göre de haklılar. Bilinmez... Belki yine yıkarız."

Coşkun dayanamadı:

"Yazık değil mi? Bu güzel salonu yıkmak, barbarlık olmaz mı? Bu kusursuz bir araya gelme fırsatını yok etmek, Donkaları birbirinden uzaklaştırmak gibi sonuç doğuracak. Yazık." Kamora sabırla anlatıyordu:

"Binleri, on binleri bir araya getirmek, gezegenimizde çok denenmiş. Bunca Donkanın bir araya gelmesi, Donkalarımızdaki bireysellik onurlarını öldürmüş. Ama onlar, böyle bir çukura düştüklerini bile, hiç anlamamışlar. Bin kişi ayrı ayrı, hep doğru karar verirken, bini bir araya gelince, başlangıçta hiç akla gelmeyen kararlar almışlar. Çünkü, taviz verme denen zihin ticareti başlamış."

"Konsensüs, yani uzlaşabilmek için, başka çare var mı?"

"Niye olmasın? Siz insanlar, diplomasiyi ticarete döndürmüşsünüz. Taraflar, gerçekleri umursamayan savlarla bir inatlaşma içine girmezse, uzlaşma engellenmez. Bizim Kapomuzda Donkalarımıza ilk öğretimiz, her sorunun çözülmesinde 'Hakların teslimi" görevinden kaçmamaktır. İsterse

o hak, masanın karşısındakine ait olsun..."

"Donkaları çoklukla yan yana getirmekten, bu denli kaçınmanızı kavrayabilmiş değilim."

"Önce basit örneklerden başlayalım. Biz sizin stadyumlardaki maç filmlerini izledik. Gördük ki spor alanındaki beş-on kişi itişirken, bir taraftaki 20 bin seyirci, karşı taraftaki 20 bin kişiye küfür ediyor... Hem anlamını ne olduğunu bilemediğim el-kol hareketlerinizle... Oysa bu kişileri birer-ikişer birbirinin karşısına getirseniz, gülümseyerek el sıkışırlar."

Hâlâ tereddütler vardı. Faruk bunlardan birini dile getirdi:

"Yani siz, hiç bir araya gelmez misiniz? Birlikte vermeniz gereken kararlar, yok mudur? Nasıl çalışırsınız? Birbirinize hiç danışmaz mısınız? Biraraya gelmekten bunca korkmak, mantığa sığıyor mu?"

"Olur mu efendim? Bizim kalabalıkları beğenmeyişimiz, birbirimizden kaçınmaya kadar varmaz. Biz zaten her istediğimiz an, istediğimiz mekânı ekranımıza getirir, istediğimiz kişiyle ilişki kurarız. Hiçbir zaman zorunlu olarak yalnız kalmayız. Kendi kişisel işlerimiz hariç, ilgililerle danışmadan karar vermeyiz. Gerektikçe zaman zaman, 20-30 kişi bir araya gelir, danışır, kararlar alırız."

Faruk yine sordu:

"20-30'dan fazla kişinin bir araya gelmesini gerektiren toplantılar nasıl yapılır? Bunlar da zorunlu değil mi? Hiç olmazsa bilimsel toplantılarda, yüzlerce kişinin bulunması gerekmez mi? Politikalarınızın nasıl yapıldığını bilmiyorum ama, herhalde bunlar için de, benzeri kalabalıkların bir araya gelmesi gerekir."

"Doğrudur. Zaten gelirler de... Ama öyle sizin bildiğiniz gibi, yüzlerce kişi yollara düşmez. Oteller kapatılmaz. Böyle toplantıların hepsi, sanal yapılır. Dev ekranlar katılanları, çok güzel bir araya getirir. Hatta bu bir araya geliş biçimi, battal boyutlarda salonlarda toplanmaktan, çok daha yararlıdır. Katılanlar, birbirine daha yakın olur."

14

Kitle davranışı

İlk akşam yemeği sırasında, derinden derine, müzik duyuluyordu. Ekranlarda Kapo manzaraları gösteriliyordu. Bütün bunlar dünyalıların dikkatini çekiyordu.

Sofrada herkes için büyük tabaklar vardı. Önce bunların içine, beş cins peynir servisi yapıldı. Sonra, güveçte karidese benzer deniz mahsulleri kondu. Dünyalılara, neyin, nasıl ikram edileceğini öğrenmişlerdi. Ayrı tabakta dipdiri taze salata sunuldu, soslarıyla... Birer lokmalık sıcak delikatesler, sürdü gitti.

Ana yemek, omul balığıydı. Bu nefis balık, önce ızgara yapılıyor, sonra da çok kısa süre, kızgın yağa daldırılıp çıkarılıyordu. Öyle lezzetliydi ki, dikkat etmeyen çatalını ısırırdı. Soslara gelince, dünyalılara olağanüstü lezzetli geliyordu.

Turgay Tosun'a dert yanıyordu:

"Deli olacağım. Sofraya bak! Sanki başka gezegende değiliz de, bir İstanbul meyhanesindeyiz. Peynirler benziyor, salata benziyor. Zeytinyağı-sirke, tıpkısı. Balığa gelince, dünya balığı..."

"İyi de, mor bulutlarla yeşil denize bak! 150 metrelik her biri başka renkte ağaçlara bak da, aklın başına gelsin... Kim bilir daha neler göreceğiz. Hem sen gözünü aç! İçkiyi peş peşe götürüyorsun ama, daha hiç burnun kızarmadı."

"Sahi yahu! Ben de meraktayım. Hiç kafayı bulmuyorum... Yoksa hasta mıyım?"

Coşkun da durgunlaştı. O sırada yakın bir dostu aklına

geldi. Ömrünce pek ince bir kişi olan bu dostu, tribündeyken karşı takım yandaşlarını diliyle hırpalamaktan kaçınmıyordu. Öğlende yapılan konuşmaları anımsadı. Kamora'ya dönerek "Dünya stadyumlarından söz açtınız bugün... Abartıyorsunuz. Bunlar, geçici öfkelerin doğurduğu küfürlerdir. Küfür ise, 'ruhun yelpazesidir' der bir üstadımız."

Gezi başkanı Kamora, çok yumuşak, çok yavaş sesle anlatmaya çalıştı:

"Öfke bir patlamadır. Çevresini bir anda dağıtır. İlk dağıtıp yok ettiği şey, sağduyudur. Mantık, öfkenin olduğu yerden kaçar."

"Küfür rahatlatmaz mı?"

"Öyle sanılır. Küfür eden kişi hedefini batırdığı zaman, kendisinin yükseldiğini sanır. Oysa batan kendisidir. Küfür, alan genişletip şiddetlendikçe, aklı büsbütün baştan alır. Küfürü vazgeçemediği alışkanlığa dönüştüren kişi, kendi sağduyusunun tekerleğine, sürekli çomak sokar."

Kamora açıklamasını sürdürdü:

"Kalabalıkta, kötü niyetli azınlık, iyi niyetli çoğunluğu önce etkilemeye, sonra da yönetmeye başlar. Spor karşılaşmalarında ne olduğu, çok önemli değil. Asıl önemli olan, dünya tarihinize geçmiş utanç verici olaylardır. 20. yüzyılımızdaki İkinci Dünya Savaşı'dır."

Oktay araya girdi:

"Nasıl oldu da konu değişmeden stadyumdan savaşa geçiverdiniz?"

"Biz dünya tarihinizi inceledik. Gördük ki acımasız zalimleri şımartanlar, halk kitleleridir, kalabalıklardır. Söze, Mısır firavunlarından başlamayalım. Yakın zamandan önemli bir örnek yetsin... Adolf Hitler'in kahverengi gömleklilerle başlatığı kalabalık gösterileri, sonunda uygarlığa hizmetleri olmuş koca bir ulusu, zalimin kayıtsız-şartsız esiri olmaya kadar götürdü. Halk sürüleşti. İkinci Dünya Savaşınızda,

savaşırken ve sonra savaş yüzünden ölenlerin sayısı, belki 200 milyonu bulur. Bu sayının, bizim gezegenimizdeki Donka nüfusu kadar olduğunu görünce, çok üzüldük."

Bu görüşe, dünyalılar karşı koyamadılar. Akla hemen gelen düşünceleri de, ortaya atmaya cesaret edemediler.

Vedat filozofça yorumladı:

"Sorun sanıyorum ki, kişiliklerin ezilmesinden kaynaklanıyor. Bazı demokrasilerimiz de böyle çöktü. Kitleleri kolay yönetmek için, bireysellikleri yok etmek yetiyor. Tek-tük kalan olursa, onların da kafalarını ezerek... İşte canlılar, böyle sürüleştiriliyor."

Kamora pek sevindi:

"Ne güzel özetlediniz. İşte şimdi artık birlikte yapacağımız araştırmalardan, dünyanız ve Kapomuz, bölgemiz ve galaksimiz için, çok iyi sonuçlar alacağımıza kesinlikle inanıyorum."

Yemek sonunda deser olarak, karışık meyve sunuldu. Meyvelerin bir tanesi üzerine, konukların dikkati çekildi. Bu, yumruk büyüklüğünde, göbeğinde kavuna benzer küçük çekirdekleri olan, portakal renginde bir meyveydi. Kapo'nun, son gen araştırmalarının ürünüydü. Ne niyete yenirse, o lezzeti veriyordu.

Yemek arasında, herkes birbiriyle sıcak söyleşilerde bulundu. İlişkilerin, yakınlıkların başlangıcı olması dileğindeydi herkes.

Kapo devlet başkanı ayağa kalkarak, yine çok kısa bir konuşmayla iyi geceler diledi. Dünyalılar adına da Vedat bir cümlelik karşılık verdi:

"Saygıdeğer başkan, sevgili Kapolular! Siz bizi şaşırttınız. Dilerim ki biz sizi şaşırtmayız. İyi geceler!"

Dışarı çıkıldı. Yemekten sonra konukları almak için limuzinler falan gelmedi. Devlet başkanı dahil herkes, metro ile dağıldı.

Gece yarısı konuk evine dönen dünyalılara, önce toplantı salonunda ikramda bulunuldu. Ertesi gün konukların dinlenmelerine ayrılmış ve program yapılmamıştı. Yalnız, gelecek programlar konusunda söyleşiler yapılacaktı.

Herkes evciklerine dağıldı.

15

Başkent Sido

Sabah olunca bütün dünyalılar, dinç uyandı. Hazırlanıp, yaşama salonunda toplandılar.

Gezi başkanı Kamora da gelmişti. Başkan, Kapo'da ve yakın uzayda yapacakları yolculuklar üzerine konuştu. Kapo'nun tüm güzelliklerini kendilerine gösterilecekti. Programda uzay yolculuğu da bulunuyordu. Dünyalılar bu güzelim yere yeni gelmişken, uzay yolculuğu sözünün edilmesini tedirginlikle karşıladılar. Ama başkanın, dünyalıların bu tedirginliğini yok edecek, güzel bir haberi de vardı.

Gezilerin organizasyonu yapılmıştı. Görevliler saptanmıştı. Gezi ekibine görevle getirilen yetkili kişi, kim miydi?

Başkan: "İşte!" dedi.

Kapıdan içeriye, kendilerini uzay gemisinde karşılamaya gelmiş olan, Kapo güzellik kraliçesi girdi. Alola idi gelen.

Alola'nın güzelliği dünyalı erkeklerin beyninde, yine bir alev sağanağı geçirti. Ayağa kalkarak, Alola'yı alkışlamaya başladılar.

Hep birlikte kahvaltı edildi. Alola o günün programının, serbest olduğunu bildirdi. İsteyen, günü dinlenmekle geçirebilirdi. Merak eden olursa, şehir gezisi yapılabilirdi. Bu geziye katılanlar, öğle yemeğini başka bir yerde, elbet yine su kenarında yiyebilirlerdi.

Kerim sordu:

"Geziye siz katılacak mısınız?"

"Evet."

"Öyleyse ben, şehir gezisi isterim."

Dünyalıların hepsi geziye katılacaktı.

Hepsi gezi kılıklarını giydi. Toplaşıp metro istasyonuna indiler. Kısa süren bir yolculuktan sonra, şehir merkezindeki metro istasyonuna varıp, merkez alanına çıktılar.

Şehir deyince de, öyle taşra falan değil koskoca Kapo gezegeninin, anlı-şanlı başkentiydi.

Dünyalılar, dört bir yana bakınmaya başladılar. Kendi bildikleri gibi bir şehir arıyorlardı. Ortada, şehir falan gözükmüyordu. Göze görünen, birkaç tane tek katlı, alçacık, binaya benzer biçim vardı ama, bunlar da çiçeklere gömülü oldukları için, netlikle seçilemiyordu.

Dört yönde, ufuklara doğru kademe kademe görülen manzarada, tatlı eğilimlerle yükselen tepecikleri örten çok renkli koru ormanları, aralarında göller, körfezler, bir yönde de ufka kadar uzanan deniz mi göl mü belirsiz, sonu belirsiz bir su görüntüsü uzanmaktaydı.

Bulundukları yer, bir park olmalıydı. Çocuklarını gezdiren annelerle, şezlonglarda uzanıp dinlenen Donkalar görülüyordu. Bu kişiler anlaşılan bir yandan da kulaklıkla müzik dinledikleri için, elleriyle tempo tutuyorlardı.

Dünyalılar, cahillik olmasın diye, sormaya çekiniyorlardı. Sonunda Oktay kendini tutamayıp, Alola'ya sordu:

"Siz bizi nereye getirdiniz? Burası neresi?"

"Burası, başkentimizin merkezindeki parktır."

"Acayip! Sizin başkentinizde 'gökdelen' yok mu?

"Bizde gökdelen yoktur, yerdelen vardır."

Dünyalılar şaşıp kaldılar. Hiçbir şey anlamadılar.

"O ne demek? Sizin şehirlerinizde devlet binaları, yerel yönetim binaları, çarşılar, Donkaların toplu işlerini görecekleri binalar, yok mudur?"

"Olmaz olur mu? Bu söylediğiniz işlerin hepsi, alt düzeydedir.

Yani şimdi ayağımızı bastığımız yerlerin altındadır."

"Tuhaf ama!.. Yani bu işleri hepsi, bodrum kata sığıyor mu?"

Alola, sakin ve yavaş anlatıyordu:

"Orası bodrum değildir. Alt kattır. Bu alt katın planlaması, yapıları zikzak yerleştirerek, doğal ışık ve havayı alacak gibi yapılır ama, bu çaba, sadece yoksunluk duygusallığını ortadan kaldırmak için gösterilir. Yoksa ışık da, hava da, zaten mekanik olarak sağlanır."

Coşkun meraktaydı:

"Yani bir kat yüksekliği, her işe yetiyor mu?"

Alola ayrıntılara girmek istemedi. Bir işaretiyle yanıtları, yardımcısı rehber Tiko vermeye başladı:

"Bir kat yüksekliği zorunlu değil. Niye bir katta kalınsın? Ne gerekiyorsa o kadar derine inilir. Beş ya da on kat. Ama aşağı doğru, ya da on kat yüksekliğinde bir kat... Ama hepsi, alt kat düzeyinde veya daha aşağıda. Bizim alt katımız, şehrin işlemesi için gerekli olan her etkinliğin katıdır. Örneğin, şehir içi metro trafiği, Metro dağılımı için yaya trafiği, devlet yönetim ilişkileri, alışveriş, benzer her iş, gezegenimiz doğal zemininin altında çözülmüştür. Bu işlerin, bu doğal zemin düzeyinin bir santim üstüne çıkmasına, izin verilemez."

Alola söze karıştı:

"Bu kadar sözlü açıklama yeter. Şimdi aşağıya inip, nasıl olduğunu gözlerimizle görelim."

İndikleri yer şehir merkezi olan meydandı. Büyük sayılmazdı. Olağanüstü sade mimari görünüşlü bu üstü kapalı şehir meydanında, hiç gürültü yoktu. Şaşırtan bir sessizlik egemendi. Çünkü yalnız yayalar vardı. Hiçbir taşıt görünmüyordu. Bakılan her yönde, kesinlikle görsel sanat eserleri seyrediliyordu.

Gökyüzü ışığı ve havası, yer yer alt düzeye inen çiçek avluları ile, bu alt katı zevklendiriyordu.

Meydanın dört yanına, ilişkileri sağlayacak kuruluşlar

yerleşmişti. Devlet ve yerel yönetim ilişkileri, iki yandaydı. Öteki yönlerde ise, metro istasyonu ve çarşılar yer alıyordu.

Konuklara önce, metro istasyonu gösterilip açıklamalar yapıldı:

"Metro şebekemiz, bütün şehrimizin yolcu gereksinmesini karşılar. Şehrimizin gidilecek her yerini, eksiksiz birbirine bağlar. Şehrimizde konutlarımızın bulunduğu üst yaşama kotunda evinden çıkan her Donka, en çok 250 metre yürüyerek metro istasyonunu bulur. Oradan da istediği her yere gider."

Dünyalılar, bilgileri içlerine sindirmeye çalışıyorlardı. Şehir ilişkilerinin, iki düzeyde bitmesi, iyi bir çözümdü. Üstte özel ilişkiler, altta genel ilişkiler bitiriliyordu. Temiz işti. Ama, gördükleri kadarı, eksik kalıyordu. Öğretim, kültür ve eğlence tesisleri nerelerdeydi?

Rehber Tiko açıkladı:

"Şehirlerimizin kenarlarında, satelit sitelerimiz vardır. Bunlardan en önemli birincisi, eğitim sitesidir. Bütün eğitim kuruluşlarımız, üniversitelere kadar hepsi, bu sitede yer alır. Şehrimize metroyla bağlıdır. Bahçeler içinde, çiçekler arasında, en çok iki katlı yapılardan kuruludur. Bu binaların iki katı da, yer üstündedir."

Tiko sürdürdü:

"İkinci önemli şehir satelitimiz, kültür sitemizdir. Burada kitaplık ve müzelerimiz, konser salonlarımız, yazar ve sanatçı birliklerimiz yerleşmiştir. Şehrimize, metroyla bağlıdır."

Vedat sordu:

"Kitaplığınızda kaç cilt kitap bulunuyor?"

"Yüz milyon cildi çoktan aştı."

Dünyadaki en büyük birkaç kitaplıkta bile en çok 40 milyon kitap olduğunu bilen Vedat, karışık bir hesaba dalmıştı:

"Bunca kitapı saklamak için, kim bilir ne görkemli depolar gerekir? Onları da mı yeraltına gömdünüz?"

Rehber Tiko, Vedat'ın tereddütlerini giderdi:

"Biz kitabı, kâğıtlı biçimde saklamayız. Her kitap, nokta kadar bir diskette saklanır. İsteyen o kitabı, bilgisayar ekranına çağırır. Sayfalarını ekranda çevirir. Depo olarak, ufak bir bina yetiyor."

Sonra ekledi:

"Hem son yıllarda sizin dünyanızın kitapları da, çevirileriyle bizim kitaplıklarımıza girmeye başladı. Elbet asılları da disketlere geçti. Siz de konukevindeki odanızda, istediğinizi okuyabilirsiniz."

Tosun Turgay'ı uyardı:

"Sen sakın burada Afrodit'i okumaya kalkışma! Çok dirsek yersin."

Tiko, kitaplık konusunu, şöyle bitirdi:

"Hem bizim gezegenimiz Kapo'nun bütün şehirlerinde, bizimki gibi kitaplıklar vardır. Bunlara da, bizim kitaplıktakileri yeterli görmezseniz ekranınızda aynen erişebilirsiniz."

Bu sefer de, Turgay Tosun'ı uyardı:

"Lafa bak! 100 milyon cildi yeterli görmezsekmiş... Söyler misin bana! Kaç milyar yıl yaşayacağız?"

Sonra da Tiko'ya sordu:

"Sizin meyhaneleriniz nerede?"

"Dinlenme ve eğlenme sitemizdedir. Otellerimiz de oradadır. Öğle yemeğine oraya gideceğiz."

Elbet yine, metroya bindiler. Yine cennet gibi bir su kenarına vardılar. Çiçeklere gömülü, saydam bir kubbecik altına girdiler.

Oturdukları yuvarlak masada Alola, Kerim'i sağına, Turgay'la Tosunu da soluna aldı. Hoş insanlardı bu hınzırlar.

Alola'ya gelince, onun ne olduğu, Kerim'in bakışlarından öğrenilebilirdi.

Yemek, yine nefisti. Dünya yemek kitaplarından aldıkları kopyalarla, kaşkaval tava bile yapmışlardı. Üzerine, kırmızı biber bile dökmüşlerdi.

Çok sevimli söyleşiler yapıldı. Dünyalılar ve Kapolular, birbirinin esprisine alışmaya başlıyorlardı. Hele Alola'nın gülüşü, bir sanat tiyatrosu ya da bir bale seyrinin, yoğun zevkini veriyordu. Alola'yı seyreden, içkiye daldı.

Bir süre sonra, Turgay'la Tosun mızmızlanmaya başladılar:

"Yahu biz içiyoruz içiyoruz da, niye kafayı bulamıyoruz?"

Alola, ikisinin de yanağını okşayarak anlattı:

"İki gün sonra anlayacaksınız!"

Tosun:

"Ne yapalım? Sabredeceğiz" dedi.

Uzatılmış öğle yemeğinden sonra, yine konukevine gidildi. Elbet yine metroyla dönüldü.

Öğlede sonrası, serbest zamandı.

Dünyalıların bir sıkıntısı vardı. Uzak bir geziye çıkınca, vardıkları yerden evlerine, yakınlarına telefon ederlerdi. Dedelerinin alışkanlığı ise, daha köklüydü. Bunu anımsayan Turgay Tosun'u uyardı:

"Eve bir telgraf çeksene, 'salimen geldik' diye..."

Tosun'un yanıtı, çok nazik sayılamazdı.

Coşkun Oktay'a sordu:

"Yahu, sen de anladın mı? Ben bu Kapo'ya ineli, daha rahat nefes alıyorum. Kendimi de, daha dinç duyumsuyorum. Niye oluyor bu?"

"Ben de meraktayım. Aynı yenilikler, bende de var. Neden acaba?"

Kamora, bu buluşun nedenini aydınlattı:

"Çok yerinde bir izlenim... Bizim Kapo havasındaki oksijen yüzdesi, dünyanın oksijeninden yüzde 30 fazladır. Çok rahat nefes alınır. Daha dinç olunur."

16

Samanyolu galaksisi

Ertesi günlerde, bir yemek sonu kahvesi içilirken, meraklar gideriliyordu. Vedat Kamora'ya sordu:

"Kapo'ya gelirken uzay yolculuğu sırasında öğrendik. Gezegeniniz, Samanyolu galaksisi üst yönetimi ve diğer gezegenlerle, sürekli ilişki içinde... Bu işler nasıl düzenleniyor?"

"Her galaksideki uygar gezegenler, birlik kurmuşlardır. Bu birliğe, birbirine yakın uygarlıktaki gezegenler, üye olurlar. Her üye gezegen, Galaksi Parlamentosu'nda temsil edilir."

"Galaksi Parlamentosu, hangi konuları tartışır ve karar verir."

"Gezegenler birbirinin iç işlerine karışmaz. Zaten aralarındaki uzaklıklar, anlaşmazlık doğuracak çıkar zıtlaşmaları doğurmaz. En önemli sorun, galaksi huzurunun korunmasıdır. Galaksiler içi en önemli ortak sorun, araştırma yapılmasıdır. Galaksi Merkezi, her üye gezegene, istediği araştırma görevini verir. Görevleri gezegenlere, eşit yük doğuracak gibi, adil ölçülerle dağıtır."

Coşkun meraklanmıştı:

"Galaksi Parlamentosu üyelerinin toplanacağı salon, kaç kişi alır?"

Kamora düzeltti:

"Bu parlamento salonda toplanmaz ki, ekranda toplanır. Her üye gezegen kendi önerilerini, oyunu Takyon sinyalleriyle merkeze bildirir. Bir büyük ekranda, bütün üyeler, sanal olarak bir

araya getirilir. Görüşme ve tartışmalar, ekranda izlenir."

"Galaksi Parlamentosu, kaç zamanda bir toplanır?"

"Sizin dünya ölçülerinize göre, 100 yılda bir."

"Çok seyrek değil mi?"

"Sorun birikmez ki... Düzen çok iyi kurulmuştur. Her gezegen zaten kendi sorunlarını çözer. Uzlaşma esastır. Uzlaşmayanların yetkileri alınır, kızağa çekilirler. Yerlerine yenileri saptanır. Yerel sorunların hepsi, Gezegen Parlamentosu tarafından çözülür."

"Gezegen Parlamentoları nasıl toplanır?"

"Ekranda yan yana gelirler. Bunlar, seçilmiş temsilcilerdir."

"Kolay anlaşırlar mı? Zıtlaşmazlar mı?"

"Anlaşırlar, çünkü uzlaşma düzeyine çıkmış kişilerdir. Bizim Gezegen Parlamentosu'nda, düşüncesiz inatlarla zıtlaşma-küfürleşme-yumruklaşma-tekmeleşme olmaz. Bunlar, sizin dünyanızın parlamentolarına özgüdür."

"Görevini savsaklayan olursa, ne yapılır?"

"Görev yapılır. Görevi yapmamak için neden yoktur."

Kerim'in merakı başkaydı:

"Araştırma dediğimiz çalışmalar, hangi konularda yoğunlaşır?"

Kamora can noktayı belirtti:

"En önemli araştırma, uzayın bize düşen hacminde, evren kanunlarının uygulanmasını sağlamak, düzenimizi korumaktır. Uzaydaki sınırlarımız içinde, güvenliğimizi sağlamaktır."

"Sınır güvenliğinin önemi de nereden doğuyor? Uzayda da, bizim dünyadaki devlet sınırları gibi, çizilmiş sınırlar mı var?"

"Var elbet! Uzay, evren Üst Yönetimi tarafından galaksilere ve bağımsız yıldızlara paylaştırılmıştır. Galaksilerin, yıldızların, gezegenlerin uçuşları bile, kendi hacim sınırları içinde olur. Hiçbir galaksi üyesi, başka galaksi sınırına girmez."

Seyrek olurdu ama, Tosun'un da disiplin yönü depreşmişti:

"Öyleyse, Galaksi sınırının güvenliği sözü nereden çıkıyor?"

"Uzayda henüz, düzen altına alınamamış serseri kuyrukluyıldızlar ve meteorlar var. Bunlara karşı alınması gereken önlemler, galaksi üyesi tüm gezegenler için, olağanüstü önemlidir."

"Önlem mi? Bunlara karşı, nasıl önlem alınabilir ki?"

"Meteorlar için önlem basittir. Yörüngelerine başka bir meteor çıkarırız. Çarpışır patlarlar. Toz olur uzaya yayılırlar."

"Ya serseri kuyrukluyıldızlara karşı, ne yaparsınız?"

"Bu daha zor... Çok yoğun, nötron yıldızlarımız var. Çapları ufaktır ama, olağanüstü yoğun oldukları için, kütleleri birkaç kuyrukluyıldızı dağıtacak kadar görkemlidir. Büyükken büzüşmüş, çapı diyelim ki 10 kilometreye düşmüştür. Sizin anlayacağınız, bir çay kaşığı 100 milyon ton gelir."

Turgay'la Tosun, bakıştılar. Attığını sanıyorlardı. Tosun sordu:

"Nötron yıldızını mı, serseri kuyrukluyıldızın yörüngesine çıkarırsınız?"

"Nötronu oynatmak zordur. Daha kolayı, kuyrukluyıldızı nötrona çaptırmaktır. Böyle bir çarpışmanın sonunda patlama öyle dehşetli olur ki, kuyrukluyıldız da, nötron da, atomlarına kadar parçalanır. Uzayı toz bulutları ve sis kaplar. Bu bulutlardan, yeni yıldızlar doğar."

"Uzayın o bölümü sislenirse, tehlike doğmaz mı?"

"Yoo! Büyük patlamadan sonra yıldızlar nasıl oluştu? Uzaydaki gaz ve tozların, toplaşıp yoğunlaşmasıyla... Her galakside, yeni Yıldız Üretim Merkezi vardır. Bu merkez bu tozları, yeni yıldızlar üretmek için kullanır."

"Bu tozlardan yeni yıldız, çabuk üretilir mi?"

"Aceleye gerek yoktur. Bazen birkaç milyar dünya yılı sürer, yıldız ışıyıncaya kadar."

Vedat, alacağı yanıta inanarak soruyordu:

"Yeni yıldız doğumları, galaksi için önemli midir?"

Kamora anlattı:

"Önemlidir. Uzak görüşlü galaksiler, en az yüz milyar yıl sonrasını düşünmek zorundadır. Bu nedenle, yeni yıldız doğumlarını teşvik ederler. Sonra da yeni yıldızın çocukları, yani yeni gezegenler doğar. Bunların uyduları (ayları) peydahlanır. Yeni canlı uygarlıkları, meydana çıkar. Galaksi gençleştikçe, geleceği güven altına alınmış olur."

"Yeni canlı uygarlıkları için, ne kadar beklenir?"

"Sadece birkaç milyar yıl daha."

17

Şehir ve konut

Ertesi günün programına göre kahvaltıdan sonra önce şehir merkezi alt meydanına, sonra üst meydanına gidildi. Bilgi sunuldu.

Yeni programda, 'konutlarda yaşam' incelemesi de vardı. Önce bir büyük ekranda, şehir planı gösterilerek açıklamalar yapıldı.

Şehrin, kareye yakın bir planı vardı. Köşeleri yumuşatılmıştı. Boyutları yaklaşık 5x5 kilometre idi. Çevresinde, bir kilometreye yakın, bir yeşil ve su bandı vardı. Bu bandın bir kenardaki yanı, denize açılıyordu. Diğer yanları koru ormanıydı.

Şehrin birbirinin altında ve üstünde iki bölgesi vardı:

Üst kat, gezegenin doğal zeminine oturan, kişisel ve bireysel yaşama katıydı. Bu seviyede, yalnız konutlar ile bahçeleri ve parkları bulunuyordu. Şehrin 5x5 km sınırları içinde, doğal zeminin üstünde en çok tek kat olmak üzere, konutlar yapılabiliyordu. Bunun istisnası, 5x5 kilometre ölçüleri dışına taşan, Eğitim Sitesi ile Kültür Sitesi'ydi. Ancak buralarda doğal zeminin üstüne, en çok yedi metre olmak üzere iki kat çıkılabilirdi.

Şehrin alt katı, şehrin ikinci bölgesiydi. Toplu yaşamı ilgilendiren ne varsa, bu alt katta çözülmüştü. Tüm resmi ve özel hizmetler, her türlü ilişki ve raylı trafik, bu alt katta ve gerekiyorsa daha aşağıda yapılan öteki katlarda çözülüyordu.

Alt katta öyle bir raylı sistem vardı ki, karenin diyagonalleri

yönünde şehri, gezegenin diğer şehirlerine ve bölgelerine bağlıyordu. Bu raylı sistem şehir merkezi alt düzeyinde, şehir metro şebekesiyle birleşiyordu.

Şehir metrosunu, diyagonallerde birleşen üç ring birbirine bağlamaktaydı. Alt düzey şebekesini bağlayan bu ringlerin tam üstünde, metro girişleri ve konutlar düzeyi yaya yolları bulunuyordu.

Metro şebekesinin alt düzeyinde, tıpatıp aynı planda ve raylı sistemin bitişiğinde, tesisat galerileri bulunuyordu. Tüm temiz su, elektrik, elektronik, bilgisayar, atık su, başka akla ne gelebiliyorsa tesisat, ilgililerin her an kontrolüne hazır, kocaman galerilerde düzenlenmişti.

Yolların altından tesisat döşemek gibi ilkel bir uygulama, iki milyar yıl önce terk edilmişti.

Plan üzerindeki açıklamalar, o saat için yeterli görüldü. Metroya binilerek, konut mahallerinin birisine gidildi. Metro istasyonunda inilerek, üst düzeye çıkıldı.

Gelinen yer, yine ulu ağaçların altında kalan bir parktı. Metro meydancığından dört bir yana, yalnız yaya yolları görülüyordu. Hafif kıvrımlarla planlanan bu yaya yollarının da sonu, zaten gözükmüyordu. Bu meydancıkta ağaçların altında, süs fidanlarıyla çiçekler arasında kalan, sessiz bir kapalı mekândaydılar. Yanlış anlaşılmasın, bu mekân yapı malzemeleriyle sınırlanmış değildi, bitkilerle bitiyordu.

Rehber Tiko konukları, en yakında bulunan bir evin içine götürdü. Önce kısaca anlattı:

"Bu gördüğünüz, konut tiplerimizden birisidir Esasta konutlarımızın planı ve üretimi, çok sade bir mantığa dayanır. Bir yaşama hacmimiz vardır. Bu hacme dışarıdan, iki bölüm yanaşır: Birincisi sulu hacimler, ikincisi uyku bölümü... Şimdi lütfen, gezip inceleyiniz. Sonra izlenimleriniz üzerine görüşelim."

Gerçekten de yaşama hacmi, daha önce konukevinde de gördüklerinin aynı parmak kalınlığında saydam bir kubbe idi.

İçerden dışarısı görünüyor, dışarıdan içerisi görünmüyordu. Ses ve ısı geçirmiyordu. Konut, içindeki insanı, sanki doğanın kucağına alıyordu. Yaşam, bir çiçek cennetinde geçmekteydi.

Sulu hacimli olan banyo ve mutfak, kubbeye kısa bir geçitle bağlanıyordu. Alt tarafından, içinden tüm tesisatın geçtiği bir galeriyle, merkez tesisata bağlıydı. Banyo ve mutfakta konfor, zevkli ve eksiksizdi. Boyutları yeterliydi.

Yatak bölümünün, kalacak kişi sayısı ve yaşına göre değişebilen, modüler üniteleri vardı. Boyutlarını biraz ufak bulan dünyalılara rehber Tiko açıkladı:

"Biz yatak odalarımızı, uyumak ve sevişme yaklaşımları için kullanırız. Bu iki etkinlik için de, büyük boyutlara gerek yoktur. Önemli olan, yaşama hacminin ferah oluşudur."

Gerçekten de yaşama hacmi boyutları, olağanüstü cömertti. Hacmin daire çapı, o konutta oturacak kişi sayısına göre değişiyordu. En küçüğü 10 metreydi.

Ancak, yaşama hacminin döşenme zevki, sihirliydi. Kitap okuma ve müzik olanakları sonsuzdu. Doğa içinde sunduğu yaşama zevki, dünyalıların hayallerini de aşıyordu.

Tiko anlatıyordu:

"Bu konutlarda yaşayan Donkalarımızın, herhangi bir şeyden bıkmalarına, hemen çare buluruz. Diyelim ki kullandıkları mobilyadan bıktılar... cihazlarını değiştirmek istediler... Şehir dekorasyon merkezinden seçtikleri yenileri, üç saat sonra yerine konmuş olur. Kullanmaya başlarlar."

Faruk sordu:

"Bu söylediğiniz çözüm çok iyi. Gerçekten de bıkkınlığı önler. Ama ya mutfak ile banyodan bıkılırsa. Buralar değişmez mi?"

"O da kolay... Mutfak ve banyo gibi sulu hacimler, zaten hücreler olarak üretilir. Hazırdır. Değişik tipi beğenen, randevu alır. Şehir yönetimi o gün helikopter vinç getirerek, eskisini alır götürür. Yenisini monte ederek tesisat

bağlantılarını yapar. Konut sahibi beş saat sonra, yeni mutfağını ve banyosunu kullanmaya başlayabilir."

Tosun Turgay'a mırıldandı:

"Bunların bizden çok ileri olduğunu şimdi anladım. Oysa aynı işi yaptırmak için, biz dünyada neler çekeriz neler..."

Tiko daha sonra, yatma hacimlerinin daha kolay değişebileceğini belirtti. Örneğin var olan bir yatak hacmine, modüler olarak bir eklemenin kolayca yapılabildiğini, gerekiyorsa bütün yatak bölümünün de, tıpkı mutfak-banyo gibi beş saatte, yenisi konularak değiştirildiğini anlattı.

18

Konutlarda yaşam

Konutların bahçeleri geziliyordu. Çiçek delisi Coşkun, merak ediyordu:

"Pekiyi ben bu çiçeklerden bıkarsam ne olur?"

"Ertesi gün yenileri dikilir."

"Ya süs fidanlarından bıkarsam?"

"Üç gün içinde yenileri dikilir."

"Ya ağaçlardan bıkarsam?"

"İşte onlar değişemez. O zaman siz, ağaçlarını seveceğiniz başka bir evi arar bulursunuz. Sizin evinizi değiştiririz."

Alola, Coşkun'a yaklaşarak sordu:

"İzin verir misiniz, şimdi iki çiçeksever olarak konuşalım? Siz bir sabah erken, uyanır uyanmaz bahçenize koşup, 'Acaba akşamdan sabaha, yeni açan çiçek var mı? Yeni koncalar oluşmuş mu? Ne değişiklikler olmuş' diye bakmaz mısınız?"

"Elbet koşup bakarım. Dediğiniz gibi, sayısız değişiklik görürüm."

"Aranızda sevgi bağları oluşan çiçeklerinizden, kolay ayrılabilir misiniz?"

"Ayrılamaaam... Ayrılamam. Haklısınız. Ben zaten meraktan sordum."

Daha büyük ve değişik, başka konut tipleri de gezildi. Plan tipi değişmiyordu: Büyük ve saydam kubbeli bir yaşama hacmi ile yanına yatak bölümüyle birlikte, banyo ve mutfak eki yanaştırılıyordu. Mobilya olağanüstü zevkliydi.

Küçük büyük değişik boyda televizyon ekranları, duvarda, tavanda, ne boyutta istenirse çalışıyordu. Bu duvarlarda tüm Kapo ve hatta bazı başka gezegenlerin programları izlenebiliyordu. Konserler ve tiyatrolar dahil... Tüm Kapo ve yine başka gezegenlerin, kitapları okunabiliyordu.

Dünyalılar Kapo başkentindeki bir konut mahallesini, iyice sabırla ve sindire sindire gezdiler.

Sonra hep birlikte, Site Toplantı Salonu'na gidildi. Bu salon da, saydam bir kubbeydi. Servisleri, birkaç metre ötesine kadar yaklaşıyordu. Doğa, bu binacıkları da, kucağına alıp emziren anne gibiydi. Elbet yine su kenarıydı, çiçekler içine gömülüydü.

Site yöneticisi de geldi. Dünyalı konuklara "Hoş geldiniz" deyip ikramlarda bulundu. Rehber Tiko'nun çevirmenlik yaptığı bir konuşma açıldı. Oktay sordu:

"Çok güzel bir siteniz var, kutlarım. Burada yöneticilik zor oluyor mu?"

"Hiç zor olmuyor. Sorun yok ki zor olsun."

Coşkun sordu:

"Ağaç ve çiçek bakımında da, hiç zorluk yok mu?"

"Bu iş, şehir yönetimiyle birlikte planlanır ve uygulanır. İklimimiz zaten o denli güzeldir ki, bize çok yardımcı olur."

"Yani hiçbir işte aksaklık doğmaz mı? Temizlik yapan personelde bile, dalga geçen olmaz mı?"

"Bu gibi işleri zaten robotlar yapar. Bir robot ise, sizin söylediğiniz davranışın, yani dalga geçmenin ne olduğunu bilmez."

Akşam çayında Konukevi Salonu'nda toplanıldı. Alola, gezi yöneticisi Kamora, rehber Tiko da oradaydı.

Her bir dünyalının kafasında biriken şaşkınlıklar, sorular ve sorunlar, cadı kazanı gibiydi. Hepsi birbirini tepiyordu. Gösterilen konutlara hayran kalmışlardı ama çözümler bunca kıt örneklerde bitirilmiş olamazdı. Bu şehirde de başka mahalleler, başka konut tipleri olmalıydı.

Alola'nın izlenimlerini sorması üzerine, soru sağanağı boşalıverdi.

Önce Oktay, kimseye fırsat bırakmadan sordu:

"Sizin öteki şehirlerinizdeki konut tipleri nasıldır?"

Gezi yöneticisi Kamora, yanıt veriyordu:

"Nasıl mıdır? Niye başka olsun ki? Tıpkı gördüklerimiz gibidir."

"Acayip! Pekiyi, siz bize apartmanlarınızı göstermediniz. Çok katlı konutlarınız nerededir?"

"Bizim gezegenimizde apartman yoktur!"

Dünyalıların bazıları ayağa fırladı. Sordular:

"Bu denli dağılmak olur mu? Hep tek katlı eve, arsa mı yeter?"

"Yeter... Sizin dünyanızın bizim gezegen tarafından incelenmesi görevini aldıktan sonra, şehirlerinizi inceledik. Siz her şeyden önce dünya nüfusun sayısına ve niteliğine egemen değilsiniz. 2046 yılında nüfusunuz 13 milyar. Yani bizim, tam 65 mislimiz kadar... Dünyanız, bu nüfusu sırtına alamaz. Bizim Donka nüfusumuz ise, yalnız 200 milyon. Kapo gezegenimizde, hepimize rahatça yer var."

Kamora ekledi:

"Hem sizin durumunuzu öğrendikten sonra, merak ettik. Tarihimizi inceledik. Gördük ki 1.5 milyon yıl önce mimarlarımız, bizde de çok katlı konutlarda toplanma çözümleri aramışlar. Sonra bu çözümler kamuoyuna sunulmuş.."

"Sonuç biliniyor mu?"

"Evet. Hiç kimse, kendisinin birkaç metre altında ve üstünde, başkalarının yaşamasına razı olamamış. Donkaların, sizin insanlarınızın şimdi olduğu gibi, iç içe yaşamasına razı olmamış. Hele binaların, doğa ile ağaçlarla yükseklik yarışmasına girmesi, Donkalık dışı bir yeltenme sayılmış. Üstelik kimse, topraktan ve doğadan uzaklaşmayı istememiş."

Coşkun söze karıştı:

"Abartıyorsunuz. Dünyamızda çok başarılı apartman örnekleri var."

"İnsanları üst üste istif etme ustalığının, saygı duyulacak bir yanı olamaz. Eğer bir başarı yeteneği varsa, bunun prensipte insanlık ve Donkalık onuruyla bağdaşan işler için kullanılması gerekir. Biz gezegenimiz Kapo'ya sevgiyle bağlıyız. Güzel doğasına sevdalıyız. Biz o güzelim doğayla yarışacak binalar yapmaya, o doğayı tehlikeye sokacak şehirler kurmaya, utanırız."

Gezi yöneticisi Kamora, sözünü bitirdi ama, biraz sert konuşmuş olmasından da üzüntü duydu. Ekledi:

"Bizim doğamızı korumak için, neler yaptığımızı görürseniz, inanırım ki düşüncelerimiz benzeşecektir."

19

Şehir ölçüleri

Söyleşilerden birinde Coşkun, dayanamayıp Kamora'ya sordu:

"Ben gezdiklerimizden ve bilgilerimizden, sizin şehirleriniz konusunda ciddi bir şey öğrenemedim. Şehirler sanki ortada yok. Bir amaçla mı şehirlerinizi bizden gizliyorsunuz?"

Kamora kırılmış gibi karşı koydu:

"Sizi buralara kadar getirdikten sonra, neyi gizleyeceğiz ki?"

Coşkun yine sordu:

"Öyleyse şehirlerinizi niye göremiyoruz? Ekranda gördüğümüz, şiirsel bir doğada ağaçların altında, ufacık ufacık binalar... Başka görüntü yok. Nerede şehirleriniz? Hani büyük meydanlar? Nerede anayollar, devlet yapıları, gökdelenler? O güzelim doğa içindeki eserleriniz, yalnız o ufacık yapılar mı?"

Kamora konuşmaya, gülümsemesi yüzünden silindikte sonra başladı:

"Yanlış bir şey görmüş değilsiniz. Bir mekânı içine girip aylarca yaşamadan, orada serbestçe bakınıp durmadan, nefes almadan, hatta sizin dünyanızda bile bildiğiniz dördüncü boyut olan zaman faktörünü yaşamadan, öğrenmeniz olanak dışıdır."

Kahve servisinden sonra Kamora açıklamasını sürdürdü:

"Siz dünyada, 'yeryüzü' diye bir deyim kullanıyorsunuz. Bunu lütfen unutmayın. Bizim dünyamızın da bir yeryüzü var. Kapo dünyadan biraz daha küçüktür ama çok daha güzel bir doğası vardır. Bizde de uygarlığımızın daha başlangıcında

yeryüzünde eser vermek gibi hastalıklar görülmüş. Boyutları Donka ölçülerini aşan yani size göre insan ölçülerini aşan şehirler, kontrolsüz büyüyen hastalık urları gibi dünyamızı sarmaya başlamış. Ama bizim, iki milyon yıl önce, aklımız başımıza gelmiş."

Coşkun fırsatı kaçırmadı:

"Gördünüz mü? Siz de yeryüzünüzde şehirler kurmuşsunuz."

"Ama lütfen siz de görün ki, bizim aklımız başımıza, iki milyon yıl önce gelmiş. Sonraki ilk yüz yılda, yeryüzünde ne yaptıysak, ya yıkmışız ya da toprak altına gömmüşüz..."

Tosun duramadı:

"Amma acayip iş ha!.. Nasıl ve niye gömdünüz?"

"Gömülenler, yalnız müze olarak kullanılıyor. Donkaların doğaya saygısız oldukları bir dönemin anısı olarak... Biz iki milyon yıldır artık, yeryüzümüzde, tüm canlıları titretecek güzellikteki doğamızın içine, yalnız konutlarımızı ve saygın binalarımızı yapıyoruz. Hem de en çok iki kat yükseklikte... Yeryüzümüz, doğa içindeki şiirsel mekânlarımız, yalnız bireyler ve yakın çevrelerinin yaşamasına ayrılmıştır."

Dünyalıların birkaçı birden sordu:

"Ya bütün öteki işler? Devlet, endüstri, ticaret bölgeleri, meydanlar, yollar, nerede bütün bunlar?.."

"Çoğu yeraltında ya da şehirlerin dışında... Hem zaten bu bina tiplerinden bazıları, bir milyon yıl önce ortadan kalktı. Şehirlerdeki bütün işlerimiz, iki yükseklikte biter: Birisi üstte, yeryüzünde, güzel doğamız içindeki binalarda... İkincisi de yeraltında... Söylendi ve gösterildi. Yaşamın nasıl olup da bu denli sadeleştiğini, pek yakında kendiniz göreceksiniz."

Coşkun öğrenmek istiyordu:

"Kapo'da, nüfusu bir milyon Donkayı aşan kaç şehir var?"

"Bizde, sizin dünyanızdaki gibi milyonlarca insanın biriktirildiği büyük şehirler yok. Bu yönde yığılma eğilimleri Kapomuzda da görülmüş ama, uygarlığımızın ikinci milyon

yılına girilirken bu kötü gidişe, 'Dur!' denmiş. İyi ki denmiş... Özellikle sizin dünyanızı tanıdıktan sonra, şehirlerimizi limitli ölçülerle kurmanın ne denli doğru olduğunu daha iyi anladık."

Bu yanıt Coşkun'a yetmemişti:

"Ama bana, şehir nüfuslarını hâlâ söylemediniz... Nedir bu limit dediğiniz sınır?"

Kamora, Coşkun'un sorguya çeker gibi konuşması yüzünden, daha sonra belirtmek istediği bazı bilgileri istemeden açıkladı:

"Bizim şehirlerimizin limit nüfusu 100 bindir. Bir şehrin karakter sahibi olabilmesi için, nüfus sınırı şarttır. Biz bu sayıyı 100 yıl araştırmışız. İki milyon yıl önce alınan sonuç, limit sayının 100 bini aşmaması gerektiğidir."

Oktay soru yöneltti:

"Gerçekten de iki milyon yıldır bu sayıyı aşmıyor musunuz?"

"Hayır, aşmıyoruz... Daha önceki deneylerin çıkardığı sonuçlar, belli. Aşılırsa, şehir karakter bütünlüğünü koruyamıyor. Toplum gruplarında, kopmalar ve parçalanmalar oluyor. Zıtlaşmalar başlıyor."

Dünyalılar verilen bilgileri içlerine sindirmeye çalıştıkları için, bir süre sessiz kaldılar. Ama, duramayan da vardı. Vedat sordu:

"Yani aralarında hiç zıtlaşmayan 100 bin Donka, hep birbirine mi benziyor, su damlaları gibi?.. Sınırlama bu yüzden, renksiz bir güruh oluşturuyor mu?"

"İyice yanlış yorumluyorsunuz. Hiç de böyle bir sonuç çıkmıyor, iki milyon yıldır. Sözlerimin kolay anlaşılabilmesi için, izninizle sizin de iyi bildiğiniz bir örnek vermek isterim. Dünyanızda, mozayik denen bir resim sanatı türü var. Bunun, şaheserleri verilmiş. Örneğin sizin İstanbul'unuzda Ayasofya'da..."

Kamora, vurucu sözcükleri arıyordu. Konuşmasını sürdürdü:

"O mozayik resimlerdeki binlerce taş, birbirine hiç benzemez. Ama bu benzeşmeyen binlerce taş parçası, bir bütün oluşturur. Hepsi birden, tek bir bütündür."

Sora da Kamera, sakladığı sonucu ortaya koyuverdi:

"İşte bizim şehirlerimiz de sosyal bir resim başyapıtı gibidir. Hiçbir Donka ötekine benzemez ama, yüz bini birden bir bütün oluşturur."

Faruk duramadı:

"İyi de, limit büyüklüğü olan bütün şehirler, zaman geçtikçe hep birbirine benzemiyor mu? Denenmiş iyi ve güzel çözümleri, ötekiler kopya etmiyor mu? Böyle oluyorsa eğer, bütün şehirleri birbirine benzeyen bir gezegen, bezdirici, bıktırıcı bir kişiliksizliğe bürünmüş demektir."

Kamora dudak büktü:

"Siz, 'peşin hükümlü' davrandınız. Sınırlı şehir büyüklüklerinin, ille de birbirine benzeyen sonuçlar çıkarması gerekmez. Bizim şehirlerimizin büyüklük sınırı, bu şehir organizasyonunun iyi işlemesi koşulundan doğan sonuçların, bir tanesidir... Yalnız bir tanesi... Ama isterse bir tanesi olsun, vazgeçilmez koşuldur."

Turgay Tosun'un kulağına fırladı:

"Sen bu anlatılanlardan bir şey anlıyor musun?"

O da aynı fısıltıyla yanıt verdi:

"Bütün anlatılanları direkt anlamıyorum ama, sanırım ki vasıtalı anlıyorum. Yani ben İstanbul'un Avrupa tarafında oturup, Asya tarafında işim olduğu için, günde üç saatimi yolda geçiriyorum. Adam bana acıdığını anlatıyor."

"Adam mı dedin?"

"Ya ne diyeydim?"

"Donka!.."

Kamaro açıklamasını sürdürdü:

"Hem bizim şehir planlarımız da, birbirine çok benzer. Bu benzeyiş, en az kusurlu çözüme varılmasından dolayıdır.

Şehrin işleyişi, Donkalarımızın mutluluğu açısından çok önemlidir. Onların rahatını kaçıracak en ufak bir arıza, yaratma ve yaşama huzuru koşullarını hırpalar. Buna izin verilemez."

Faruk merak etmişti:

"Yani sizin Kapo'nuzda elektrikler hiç kesilmez mi?"

"Son bir milyon yılda, hiç kesilmedi..."

Verilen yanıt, benzer sorunları yöneltme cesaretini kırdı. Pratik yaşam koşulları dışındaki meraklar, sürüyordu. Coşkun soruyordu:

"Birbiriyle benzeşen şehirlerin halkları da, birbirine çok benzemiyor mu?"

"Kesinlikle benzeşmezler. Ama uyuşurlar. Donkalarımızın yaşamlarında, kendilerini üzecek sorunlar yok ki... Bizim yaşamlarımızda kişisel zamanlarımız, esasta iki biçimde kullanılır. Biri toplumsal, öteki de bireysel yaşam için... Bu iki tip zaman da amaçta, aynı biçimde kullanılır: Bilim, sanat ve kültür için."

Kerim kavrayamamıştı:

"Sizin dünyanızda yapılacak hiçbir iş yok da, siz Donkalar, yalnız bilim, sanat ve kültür için mi çalışıyorsunuz? Yani sizin toplumunuzda, yapılacak hiçbir iş yok mu? Sizin gezegeninizde tarım işi yok mudur? Tarım ürünleri şehirlere taşınmaz mı? Günlük gazeteleri kim basıp da dağıtır? Otellerinizde kirli çamaşırları, kim toplar da yıkar? Yani sizin endüstrinizde, hiç işçi çalışmaz mı? Kim yapar bütün bu işleri?.."

Kamora rahat yanıt verdi:

"Hiçbirimiz yapmayız. Bizde bütün rutin işleri, robotlar yapar. Biz hiçbirimiz, bu saydıklarınıza benzer işleri yapmayız. Değersiz işlere zaman ayırmayız. Tarım mı? Tohum araştırmaları bilim işidir. Onu biz yaparız ama, sonrasını robotlara öğretiriz. Endüstride üretim araştırma ve planlamasını, ürün projelerini biz yaparız. Gerisini robotlar yapar. Otellerde üst yönetim, barmaid'ler ve hostesler bizdendir. Gerisi robottur."

Üçüncü bölüm

Kişilikler

20

Kişilik nasıl belirir?

Kamora kahvaltıda, o günün programında, şehir ve mimarhk konuları incelemesi bulunduğunu anımsattı. Gezegen Planlama Merkezi ziyaret edilecekti.

Dünyalı konuklar için, ciddi hazırlıklar yapılmıştı. Son yıllarda Kapo'da biriktirilmiş olan dünya nüfus yerleşmeleri ve mimarlığı dökümanları, tartışmaya açılacaktı. Düşünce alışverişinde bulunulacaktı.

Merkezin kapısında dünyalıları, Başkan Tanorra karşıladı. Kendisi güleryüzlü, sıcakkanlı bir Donka idi. Çevresinde pek sevilen bir kişilik olduğu anlaşılıyordu. Bu olasılık Başkan'ın Alola ile "Hoş geldin" öpücüğü alışverişinden sonra zihinlerde büsbütün perçinleniyordu.

Toplantı salonunda başkanın, çeşitli disiplinlerden yardımcıları ve danışmanları da hazırdı. Herkes birbiriyle tanıştırıldı. Dünyalılar arasında konuşmaların muhatabı, meslekleri gereği Coşkun'la Oktay olmalıydı. Tanışma sırasında bu da belirtildi.

Merkez başkanının yardımcı ve danışmanları arasında; mimarlar, şehir plancıları, mühendisler, ekonomistler, toplumbilimciler, edebiyatçılar, ressamlar, heykelciler bulunuyordu.

Gezegen Planlama Merkezi Başkanı Tanorra, dünyalıların ilgisini kişisel özellikleriyle de çekiyordu. Gülüşü yüzünden değil, beyinden ve yüreğinden kaynaklanıyordu. Hele

çehresini çerçeveleyen bir parmak kalınlığında ak bir sakalı vardı ki, kendisine pek yakışıyordu.

Alola'nın Kerim'e fısıldadığına göre, başkan yaşlı sayılmazdı. Topu topu 120 yaşındaydı. Geçen yıl evlenmişti. Zaten Donkaların 20 ile 120 yaşları arasının neresinde olduğu, hiç anlaşılmıyordu.

Kahveler içildi. Oturum hazırlığı çoktan bitmişti. Ancak Başkan, açmayı geciktiriyordu. Sıkıntıdaydı. Dünya ve Kapo planlama ve uygulama anlayışları arasındaki dehşetli benzemezlik, ince başkanı söze neresinden gireceği konusunda tereddüte düşürüyordu.

Sonunda başladı.

Önce söze, kolay yanından girdi. Kapo nüfus yerleşmelerini anlattı. Şehirlerin, 100 bin nüfustan daha fazla büyümesine, izin vermiyorlardı. Toplam gezegen nüfusu 200 milyonda sınırlandığına göre, tüm gezegendeki şehir sayısı 1200 kadardı.

Bütün Kapo şehirleri, gezegenin ekvatoruna yakın ılıman iklim bölgelerinde yerleşmişti. Kapo yörünge ekseni, kendi güneşleri Li'ye göre biraz yamuk olduğu için, yaz-kış ısıları kuzey ve güneyde çok benzeşiyordu.

Bütün şehirlerin planlarını doğuran ana şemalar, birbirine yakındı. Ancak Donkaların ortak yaşama mekânlarını yaratan plancı ve sanatçılar, bu konuda kendi şehirlerinde bireysel kişiliklerini konuşturur ve binlerce benzemez alternatif ortaya koyarlardı. Hem zaten şehir doğalarındaki güzel ayrımlar da olağanüstü değişik, güçlü etkiler yaratmaktaydı.

Şehir plan şemalarının birbirinin aynı olması, kimsede bıkkınlık yaratmıyordu. Bu benzeyiş, insan ya da Donka iskeletlerinin birbirine benzeyişi gibiydi. Binlerce, on binlerce iskeleti birbirinden ayırt etmek, normal koşullarla olanak dışıydı.

Ancak, bu birbirinin aynıymış gibi gözüken iskeletlerin canlıları, birbirine hiç benzemeyen Donka veya insanlar olurdu.

İşte iskeletleri benzeşen Kapo şehirleri de canlanınca, birbirine hiç benzemeyen mekânlar yaratırlardı. Bu can, şehirlere, ahlak ve beceri sahibi plancı ve sanatçılar tarafından verilirdi. Yönetici ve uygulamacıların da payı bulunurdu.

Konutlara gelince, işte onlar, bütün gezegende aynı plan ve yöntemle üretiliyordu. Zaten gereksemeler, bütün Donkalar için aynıydı. Standart vatandaş Donka'nın hela taşıyla, gezegen başkanının kullanacağı hela taşı ve banyo küvetinin birbirine benzemeyişi, hangi akla hizmet ederdi?

Mutfaklar için de durum, biraz daha büyük ya da ufak, içinde yaşayacak Donka sayısına göre, aynı değil miydi? Yatak bölümü de, gerekirse biraz daha büyük, benzer olmamalı mıydı?

Başkan Tanorra'nın anlattığına göre, boyutlarda ufak tefek ayrımlar dışında, yapı iskeleti benzerliği kaçınılmazdı.

Bunun da gerçekleşmesi, yaşama hacmini oluşturan bir saydam kubbeyle, buna dışından yaklaştırılan, sulu hacimler, yani mutfak-banyo ünitesi ile, yatma ünitesi kullanılarak bitirilirdi.

Konuta kişilik verilmesi nasıl mı olurdu?

Eğer o konutta oturanların ayırt edilecekleri kişilikleri varsa, bu özellik konuta, hemen kendiliğinden yansırdı.

Yoksa da yansımazdı... Standart oluş demek ki o Donkalara da yeterdi. Hem zaten böyle örnek de binde birdi ya! Çünkü toplum eğitimi ve kültürü, Donkaların standartlaşması, benzeşmesi gibi üniform sonuçlara varılmasını engellerdi.

Donkalar da oturdukları konutlara; eşyalarıyla, sanat eserleriyle, müzikleriyle, okuduklarıyla, seyrettikleriyle, yaşama biçimleriyle, çiçekleriyle, ilişkileriyle, kendi kişiliklerini giydiriverirlerdi. Tıpkı iskeletin, Donka oluşuyla bütünleşmesi gibi.

Başkent de, öteki şehirlere tıpatıp benzerdi. Tek farklılığı, dünyalıların Kapo'ya geldiği gün tören yapılan, 20 bin

kişilik toplantı salonuydu. Bunun dışında, öteki şehirlerden ayırt edilemezdi. Plan şeması aynıydı. Büyüklük bile aynıydı. Zaten gezegen, tek devletti. İlişki ve toplantılar, ekranlarda sağlanıyordu.

Başkan Tanorra kendisinin ve arkadaşlarının, ekran görüntülerine koşut olarak yaptığı açıklamalara, ara verdi.

Ayaktaki kahve molası, konuklarla evsahipleri arasında yeni kaynaşmalara neden oldu. Kapo mimar ve şehir plancılarının yarıdan çoğu, bazı dünya ülkelerinde olduğu gibi, hanımlardı. Hele ressam hanımların, kendileri de resim gibiydi. Anlaşılan eser verirken, bir yandan da kendilerini biçimleyip renklendirmeye zaman ayırıyorlardı.

Oturum yine başladı. Tanorra gezegen haritalarını ekrana yansıttırdı. Dünyalılar, karalar ve denizlerin, altı Kapo kıtasında da, sevişircesine iç içe geçişlerine de bir kez daha hayran kaldılar.

Gezegenin topoğrafyası da özellikle ekvatordan beşbin kilometre kuzey ve güneyde, denizden en çok 1000 metre yükselen, yumuşak iniş çıkışlı, bir ovalar, tepeler bitişmesi olarak biçimleniyordu. 1200 şehrin neredeyse hepsi, bu bölgede yerleşmişti.

Kuzey ve güneyde şehir yerleşme bölgeleriyle, kutuplardaki soğuk bölgeler arasındaki karalar, yalnız ormanlarla kaplıydı. Hem kuzey hem de güneydeki bu bölgelerde, yüksekliği beş bin metreye yaklaşan dağlar vardı. Çapları iki bin kilometre kadar olan kuzey ve güney kutup bölgelerinde ise, sürekli don yoktu.

Dünyalılar imrenerek seyretti ve dinlendiler. Hepsinin içinde filizlenen soru şuydu: Acaba bu gezegen yerleşmesi, kendiliğinden mi oluşmuştu, yoksa Donkaların planlaması sonucu muydu?

Tanorra açıklamalarına son verdi. Dünyalıların aklına gelen soruları yöneltmeleri için, ricada bulundu.

İlk soru, Coşkun'dan geldi:

"Hiç göremedik. Sizin şehirlerinizin endüstri bölgeleri neresindedir?"

Tanorra yanıtladı:

"Bizim şehirlerimizin, endüstri bölgeleri yoktur."

Dünyalılar bakıştı. Tanorra oralı değildi. Coşkun sürdürdü:

"Nasıl olur? 1200 şehrin hiçbirinde de, endüstri bölgesi yok mudur?"

"Yoktur."

Oktay söze karıştı:

"Gezegeninizi biraz tanıdıktan sonra gördük ki, çok yetkin bir endüstri planlamanız ve üretiminiz var. Bu üretim nerede yapılıyor? Yoksa üretimi taşeron olarak başka gezegende mi yaptırıyorsunuz?"

Tanorra gülümsedi:

"İyi söylediniz. Bizim sorumlular da bu işi, çok düşünmüşler ama, henüz başarılamadı. Taşımacılık uzayda, çok pahalı hâlâ..."

"Öyleyse nerede üretiyorsunuz? Kaç endüstri bölgeniz var?"

"Toplam iki endüstri bölgemiz var, bütün gezegenimizde... Kuzey ve güney kutuplarımızda olmak üzere... Bir milyon yıl önce dağınık olan endüstri bölgelerimiz temizlenmiş, ikiye indirilmiş. Böylesi, yerleşim planlaması, üretim ekonomisi ve enerji bakımından, çok uygun. Üstelik, endüstri atıklarının arıtılması kolaylaşıyor."

"Endüstride çalışan Donkalar için, bu bölgede sürekli yaşamak zor olmuyor mu?"

Soruyu, Tanorra'nın toplumbilim danışmanı yanıtladı:

"Endüstride çalışan Donka'nın, sürekli o bölgede yaşaması gerekmez. Üretimi zaten, bilgisayarlar ve robotlar yapar. Gözlem ve kontrol yapacak olan Donkalar, yakınlarıyla birlikte sürekli olarak orada yaşamazlar. Yine, asıl şehirlerinde

ve evlerinde yaşarlar. Bölgede beş gün görevde kalan Donka, uzay taşıtıyla evine döner, 15 gün tatil yapar. Sonra yine beş gün çalışır, bu böyle sürüp gider."

"Üretim planlaması nerede yapılır?"

"Yine şehirlerde yapılır. Üretim ve planlama için gerektikçe ekran ilişkisine girebilirler, çok katılanlı toplantı yapabilirler."

Yine Oktay sordu:

"Ürünlerin dağıtımı ve taşınması, zor olmuyor mu?"

"Hayır... Demiryolu taşımacılığı bu görevi kolay çözer. Örnek vereyim: Kuzeydeki mutfak-banyo endüstrisi her gün bitmiş hücre üretimini, belirli sayıda trenle şehirlere gönderir. Yatma ünitelerini de... Başka her şeyi de..."

"Ya konutlardaki yaşama hacminin kocaman saydam kubbelerini?"

"Onları, şişme kalıpla yerinde üreten ekiplerimiz var. O koca şeyleri taşıtmayız."

21

Dünya üzerine eleştiri

Başkan Tanorra, davranışları, inceliği ve bilgisiyle, üstelik o bilgiyi kullanma yeteneğiyle, yetkin bir Donka kişiliğiydi. Konusu dünya şehirleri ve mimarlığı olan öğleden sonraki oturuma başlarken, son derece güleç bir yüzle, yumuşak yumuşak, uyarılarda bulundu:

"Saygıdeğer dünyalı konuklarımız. Bizim Kapomuzda planlama işlerimiz, tüm Donkaların eleştirilerine açıktır. Kimse düşüncesini, açıkça belirtmeye çekinmez. Hiç kimse de, eleştiriden gocunmaz. Bu alışkanlık ve kültür, gezegenimizdeki her konuda, ta devlet yönetimine kadar geçerlidir.

Kapo'nun çok gelişmiş bir gezegen olduğu düşüncemi ileri sürerken, beni yadırgamayacağınızı sanıyorum. Bu nedenle, övünerek diyeceğim ki biz Kapo'da, hanımlarımızın söz ve düşüncelerini, çok dikkatle dinleriz. Gezegenimizin Donka mutluluğunda, onların büyük payı vardır."

Dünyalılar bu düşünceleri alkışladı. Tanorra sürdürdü:

"Gezegenimizin şehirleşme ve mimarlığında, hanım uzmanların eleştirileri, olağanüstü yön verici olmuştur. Bu eleştiriler, ne denli sert olursa olsun!.. Siz sevgili dünyalı konuklarımız, lütfen biliniz ki, hanım mimarlarımızın ve şehircilerimizin şimdi yapacağı eleştiriler, bizim için de aynı sertlikte yapılmıştır. Lütfen alınmayınız!"

Hanım mimar ve şehirciler, beyinlerine disket işlendiği için, dünyalıların diliyle konuşuyorlardı. Dünya şehirleri ve

mimarlığını, incelemişlerdi. İyi biliyorlardı. Yüreklere dokunan hoş edaları ve aklı allak bullak eden güzellikleri vardı.

Hayran kalan Coşkun, Tosun ve Turgay, ağızlarını kulaklarına değdiren sırıtmalarla bu hanımları seyrediyor ve hayranlıklarını birbirine, dürtüşerek bildiriyorlardı.

Sözü önce Mizonka Hanım aldı:

"Sizin dünyanızın büyük şehirlerinde nüfus sayıları nasıl?"

Coşkun açıkladı:

"Karachi, New Mexico, Delhi şehirleri, 30 milyonu geçti. İstanbul 40 milyona yaklaşıyor."

"Bu ilkelliği, evrendeki en akıllı canlının kafası, kavrayamaz. Dünyanızdaki on binlerce şehirden yalnız 8-10 tanesi, bizim gezegendeki tüm nüfustan fazla... İnsanları yerleştirmek değil bu, depolamak. Hatta yer yer, aç ve bakımsız."

Bu kez Lorea Hanım konuştu:

"Dünyanızdaki şehirler, neden bu denli kontrolsüz büyüyor?"

Oktay yanıtladı:

"Dünyadaki tarım ürünleri üretimi, olağanüstü arttı... Arttı ama, bilimsel yöntemlerle arttı. Tarım yaparak geçinen nüfus, ilkel tarım yapan ülkelerde bile, çok azaldı. İleri ülkelerde ise, yüzde beşin altına düştü. Özellikle geri ülkelerde şehirlere göç öylesine arttı ki, bu yüzden doğan ekonomik ve sosyal patlamalar, bu ülkelerin dengesini bozdu."

Mizonka, acımadan eleştiriyordu:

"En büyük belalar, en küçük canlılardan geliyor. Koskoca canlı gövdelerini, mikroskopla zor görülen minicik mikroplar harabeye çeviriyor. Koca canlıları bu minikler çabucak öldürüyor.

İnsanlar da, dünyanızın mikropları. Şehirleriniz, hastalığın yarattığı urlar... Tıpkı kanser urları gibi... Ölümcül tehlike bu, dünyanız için... Siz dünyalılar, kanserin ne olduğunu acaba öğrendiniz mi? Yoksa daha, onu da mı öğrenmediniz?"

Bu kez, Faruk yanıt verdi:

"Kanser mikropları, insanlara öyle şiddetle saldırıyor ki,

bazı tipleri, hastalıkların en hızlı ölümlerini doğuruyor. Üstelik sanıyorum ki kanser mikrobu hasta ölünce, kendi öleceğini de biliyor. Ama mikrop bu!.. Ölümü pahasma öldürüyor."

Mizonka taşı gediğine koydu:

"Tuhaflık şurada: Kanser mikrobunun bildiğini, insan bilmiyor sanki... Acaba insanlar dünyayı, kendilerinin de yok olacağını bilmeden mi, yaşanmaz oluşa sürüklüyorlar?"

Bunca açık eleştiriler, dünyalıları biraz korkuttu ve sindirdi. Havayı biraz ısıtmak isteyen Lorea, konukları dünya mimarlığı üzerine konuşturmak istedi.

Coşkun çekinerek konuştu:

"Mimarlık, ana sanatlardan biri... Her ne kadar çıkış noktalarında değişiklikler varsa da, özellikle bazı mimarlar, bu işin yalnız sanat olarak yapılmasında direniyorlar. Bu kişiler, sanatı kalkan yapıyorlar."

Mizonka duramadı:

"Mimarların, hazıra konan, daha açık deyimiyle beleşe konan bir yanları var. Ressam, besteci, heykelci, yazar, şair, hepsi eserini tek kişi bitiriyor. Mimarın çizim olarak kâğıtta, ekranda kalan eseri, kimseye bir şey ifade etmiyor. Ancak, inşa edilirse ortaya çıkıyor. Başkalarının para gücü olmadan ortaya çıkamayan bu eser sonunda mimar, gerçekleştirmeyi, başkalarının sırtından yapmış oluyor."

Lorea da, Mizonka'nın görüşünü tamamlamadan duramadı:

"Bir başka yönü daha var mimarlığın... Ötekilere benzemeyen... Ressamın, yazarın eseri, beğeni kazanamamışsa, unutulup gidiyor. Sanatçısıyla birlikte... Oysa mimarın eseri böyle mi? Gerçekleştikten sonra beğenilmezse bile, yıllar yılı yerinden oynatılamıyor. İnsanların da, Donkaların da geçmişine çakılmış çiviler gibi."

Lorea, merak ettiği bir konuyu, Coşkun'a soruyla yöneltti:

"Şehirlerinizin simgeleri var. Şehirlerinizi anlatan kitapların kapaklarında ise, ille de bu simge binaların fotoğrafları

bulunuyor. Örneğin Sidney deyince, Opera binası etiketi yapıştırılmadan olmuyor. Nedir bu binanın marifeti?"

Coşkun:

"Görülmemiş bir yenilik olması... Dünyada açılmış uluslararası bir mimarlık yarışmasında, dünyaca ünlü jüri üyesi mimarların övgü ile seçtiği, birinci proje budur."

Oysa Kapolu Lorea, binayı dünyalı Coşkun'dan daha iyi tanıyordu:

"Öyle mi? Biz bu binanın projesini inceledik. İç hacimlerle dış mimarinin ilişkili olmayışı, sahtekârlık... Taşıyıcı sistem kabuk formları, strüktürde yok, bu da bir yalan. Biçim sevdası yüzünden, sahne mekaniği tesisatı sakat kalmış. Opera salonunda, sahneyi göremeyen koltuklar var. Yedi milyon dolar olan keşif, 102 milyon dolara yükselmiş. İlginç bir konu daha var: Demek bu binanın mimarlık değerini, başta ünlü jüri üyeleri olmak üzere, bazı mimarlar da yutmuş..."

Artık coşan hanımlar, kendilerini hiç frenlemeden sırayla konuşuyorlardı. Önce Mizonka açıklıyordu:

"Moskova'da Kremlin Meydanı'ndaki katedral, yaptıran Çar Korkunç İvan'a yakışıyor. Ama bebekler, oyuncaklarıyla oynarken, daha ciddi olurlar. Ya o San Francisco'daki Transamerica binası maskaralığı? Bu sıska piramidin stili Moskova'daki katedrale hiç benzemiyor ama, benzeyen yanı şu: Bir acayiplik yaparak, insanları şaşırtmak, sersemletmek... İnsanların büyük çoğunluğu da, bunu yutuyor."

Lorea ise dünyalıları, bunca özelliği nasıl bildiğine şaşırtarak sürdürüyordu:

"Roma'daki San Pietro Katedrali'nin boyu 200 metreyi aşıyor. İçine 60 bin kişi alabiliyor. Floransa'daki Santa Maria Katedrali'nin kubbe yüksekliği, 115 metre. İnşası 142 yıl sürmüş. Altı mimar değişmiş. Nasıl değişmesin ki? Bu uzun süreler, dünya insanlarının ömrüne sığmıyor. Ya o İspanya'daki Toledo Katedrali?.. 266 yılda ancak bitirilmiş. Kapı tokmakları,

pencere parmaklıkları bile, sanat eseri olsun istenmiş."

Lorea sözünü bitirmemişti:

"Bu binaların içinde ve dışındaki her santimiyle öylesine oynanmış ki, amaç insanları şaşkına döndürüp, akıllarını başlarından almak... Akıl baştan alınmalı ki, boşalan yere papazın dedikleri girsin... Ya San Pietro'nun damındaki yüzlerce heykele ne demeli? Bu artık, heykele karşı da, insanlara karşı da, işlenen bir ayıp... Terbiye dışı bir davranış."

Mizonka ise dünyalıları korkutmaya bile başlamıştı:

"Gotik katedraller, niçin öyle incele incele göklere yükselirmiş? Tanrı'ya yaklaşmak içinmiş... Sanki adresini biliyorlar da uzanıyorlar. Zaten mimarlık yapılarında sadelikten uzaklaşan her türlü 'stil', sahtekârlığın göstergesi oluyor. Örnek gösterdiğimiz yapılar, açık ve saygılı mimarlık biçim ve çözümleri değil... Bunlar, 'görsel biçim salataları'. Sirk canbazlarının insanları şaşkına çeviren hünerlerine saygı duyulmalıdır. Ama bu salataların mimarlarına değil..."

Mizonka, batırdığı eleştiri iğnesiyle yetinmedi. Bir de çuvaldızı soktu:

"Ne dersiniz? Belki tanıma biraz daha açıklık getirir: İnsanların ruhlarını ezecek kadar vicdansız görsel gösteriler, yani bu şehirler ve yapılar, şöyle anlatılmalı: Cinayet iki türlü işlenir. Birisi, maddesel olanlar, yani vücutları ortadan kaldıranların cinayetleri... İkincisi, ruhları ezerek öldüren katiller. Yani bu binaları yaptıranlar.

En önemli sayılan dünya uygarlıklarından birisi, Roma Devletiniz... İşte bu Romalıların eğlencelerinde, gladyatörlerin birbirini öldürmesini, aslanların insan parçalamasını seyretmek var. Nasıl bi zevktir bu? Kitlesel ölümler getiren savaşlar, dünyada sürüp gidiyor. İnsanlar önce, insanlık dedikleri kavramın, doğru bir tanımını yapsalar iyi olacak.

Mısır firavunlarının piramitleri, New York ve Chicago binaları, Nazi mimarlık yapıları, mimarlık eserleri olarak kan

dökülmesini seyretme zevkinin, şehirlerde ve binalarda sürüp gitmesidir."

Güzel Mizonka, hızını alamamıştı:

"İnsan eti yiyen yamyamlardan önce, bu binaları yaptıranları değerlendirme sırasına koymak gerekir. Bunlar insan eti yememişseler bile, cinayetleri bin kat daha ağır... Bunlar insanların ruhunu kemiriyorlar. Bu kişiler: 'ruhsal yamyam'lar... Kullandıkları mimar ve şehirciler de, en azından onların cellatları oluyor. Hatta..."

Coşkun atıldı:

"Durun burada! Dahasını söylemeyin bari... Bu kadarı yetsin!.."

Başkan Tanorra, konuşmaya katıldı:

"Bizim Kapomuzda, niçin yanlış yapamadığımızı, sanırım ki şimdi anlamış bulunuyorsunuz. Mizonka ve Lorea'nın eleştirilerini dinleyen kimsede zaten, yanlış yapmaya takat ve cesaret kalmaz. Kendilerine çok benzeyen hanım eleştirmenler, bizim gezegenimizde her işe yol gösterirler."

Oturum masalarından kalkıldı. Çiçekler arasında bir bahçe barında, akşam içkisi alınacaktı. Lorea hemen Coşkun'un yanına geldi, Mizonka da Oktay'ın...

"Artık görev bitti. Orayı unutun lütfen! Şimdi artık, kişiler olarak yakınlaşma zamanıdır" dediler.

İkisi de, yanına geldiği erkeğe, nefesleri karışacak kadar yaklaştı. İkisinin güzelliği de, sanat eserlerini geride bırakırdı. Öylesine çekici bir eda ile konuşuyorlardı ki, karşılarındaki erkeğin aklı beynine zincirlenmezse, kaçar giderdi.

Manzarayı seyreden Tosun'la Turgay, söyleşiyorladı:

"Oktay Abi'nin nefesi kesilir şimdi..."

"Yok zararı. Mizonka'nın nefesi, ikisine de yeter."

"Coşkun Abi'ye ne oldu öyle? Gözleri şaşılaştı?"

"Yok canım, çok yaklaştı da ondan öyle gözüküyor. Neredeyse burnu, Lorea'nın burnuna değecek..."

22

Dünya dışında dünyalar

Ben: "Anlatan"ım.

Hepiniz biliyorsunuz kim olduğumu.

Kitaplarda hep vardır: "Anlatan."

Ortaya "Ben" diye çıkmaz ama, hep vardır. (Zaten bu kitapta da var ya!) Gerekli tüm açıklamaları, kitaptaki kişilerin bilmediklerini, onların yaşamadıklarını, geçmiş ve geleceği, hep "Anlatan" anlatır.

İşte ben "O"yum. "Anlatan"ım.

İşte anlatıyorum ve kitabın sonuna kadar da, arada bir anlatacağım.

Çünkü ben anlatmazsam, kahramanlarımızdan da, olaylardan da, uzak kalınır.

Şu andaki konumuz: Dünya dışındaki dünyalar...

Dünya dışı dünya varoluşu düşünceleri, insan zihnine çok eskilerden konuk olmaya başladı. Filozof Epikuros, bir mektubunda Herodotos'a yazıyordu:

"Bizimki veya başkaları gibi sayısız dünya daha var. Atom sayıları da sonsuz... Esasta atomlardan bir dünya yaratılmış ya da birleştirilmiş olabildiğine göre, tek bir dünyada ya da sınırlı sayıda dünyada, atomlar bitirilmiş olamaz... Bütün dünyalarda, bizim dünyamızda seyrettiğimiz yaşam biçiminin, bitkilerin ve başka şeylerin, var olduğunu kabul zorundayız."

Görülüyor ki Epikuros (İÖ 241-270), çok uzak görüşlüydü.

Bilimsel kanıtlar henüz ufukta bile yok iken... Ama Aristoteles, kestirip atıyordu:

"Dünya tek olmak zorundadır. Başka dünyalar, var olamaz."

Çok sayıda dünya olabileceğine, Romalı filozof Lucretius da (İÖ 99-55) inanıyordu. Daha İsa doğmadan önce filozof, tanrıların ceza veya ödül vermediğini savunup, insanları korkudan kurtarmaya çalışıyordu. Filizof-şair Lucretius, varoluş düşüncesini "De rerum natura" şiirinde anlatıyordu. Demek istediği, özetle şöyleydi:

"Tükenmeyen sayıda atom varsa, madde gerektiği kadar olduğuna göre başka dünyaların varoluşuna inanmalıdır."

F. Drake Samanyolu Galaksimizde 100 milyar yaşanabilir gezegen olduğunu hesaplıyor. Bu durumda, elbet dünyaya benzeyen ve benzemeyen pek çok sayıda gezegende, tekniği ilerlemiş milyonlarca yıl yaşam sürebileceği savlanıyor. Bunlar arasında eşit zamanlarda ilişki çakışmaları kurulması, doğal sayılıyor.

Drake abartmaktan çekinerek, kendini tutarak kabul ediyor ki, yalnız Samanyolu Galaksisi'nin gezegenlerinde bir milyon uygarlık ömür sürüyor. Hatta çoğu, dünya uygarlığını çoktan geçmiş olmalı diyerek... Ancak galaksi hacmi o denli büyük ki, hepsi arasında ilişki kurulması olasılığı, varılan bilimsel çizgide, gerçekçi bulunmuyor.

Carl Sagan, uzay ve evren konularının dünyadaki ünlü kişisi, yazıyor: "Elde bulunan kanıtlar, başlangıç koşullarının uygunluğu ve evrim için geçen milyarlarca yıldan, yaşam doğmuştur. Uygun gezegenlerde de canlanmanın başlamasına evrenin kimyası sahiplenir."

Bu görüş biçimi, dünya bilim çevrelerince, genelde kabul görüyor. Koşulların ne olduğu ise, açık: Çok azalıp çoğalmadan yaşamı yok etmeyecek düzenli ısı, kimyasal reaksiyonlar için gerekli ortam, enerji kaynakları ve yeterli zaman... Yani milyonlarca, milyarlarca yıl, aynı çevrenin sürekliliği.

Paul Davies: "Tartışılamaz ki sonsuz görkemde, her yanı birbirine benzeyen biçimdeki evrende, 'ne olabilirse' kesinlikle 'olur', hem de sonsuz sayıda sık ve sürekli" diyor.

Evrenbilimin vardığı görüşlere göre evrenin, henüz görülemeyen bölümleri de, görülen bölümlere benziyor. Sayısız yıldız, sayısız dünyaya benzer gezegen ve sonuç olarak, sayısız organik molekül var.

P. Davies, dünya dışı uygarlıklar konusundaki "filozofik" görüşünü, üç olasılıkta özetliyor:

1. Mucizeydi,

2. Olağanüstü bir rastlantıydı,

3. Fiziksel ve kimyasal kanunların, uygun koşullar altındaki kaçınılamaz bir sonucuydu...

Davies, üçüncü ve son bakış noktasının kararlı yandaşı olduğunu belirttikten sonra, ekliyor: "Aynı doğa kanunları, bütün evrende geçerlidir. Dünyada canlılığı ortaya çıkaran fiziksel mekanizma, başka her yerde aynı etkileri yapar."

P. Davis bu düşünce dizisinden bir sonuç çıkarıyor:

"Ancak bu sonsuzluğun yanında DNS halkasının baz yaylarının kombinasyon olanakları sınırlı. Bu durumda evrende, DNS'i bana benzeyen başka bir organizma, kesinlikle yaşıyor. Bu canlı, benim tıpatıp benzerim olmalıdır. Evrendeki sonsuz sayıda yerde, benim çok sayıda 'ikizim' yaşıyor. Bir adım ilerisi düşünülürse, dünyadaki her insanın da benzerlerinin, evrende yaşadığı anlaşılır."

Düşünce işçileri, mantıksal zinciri sürdürerek diyorlar ki: "Bu olasılık mantığı gereği, evrende çok sayıda gezegende, dünyaya benzer yaşam bulunmalıdır. (Daha çok sayıda da benzemeyen gezegen yaşamları.)"

Düşünmeye alışanlar, bir yerde duramıyorlar. Evrenden dünyaya DNS gelişleri olmuşsa, Darwin Evrim Teorisi'nin de anlamım yitireceğini düşünüyorlar.

23

Kapo güneşi: Li

Kamora bilgi sunuyordu:

"Bizim Güneşimizin adı: 'Li'dir. Genç bir güneşimiz vardır. Yaşı üç milyar dünya yılını, yeni aşmıştır. Yani sizinkinden, iki milyar yıl daha gençtir. Kapomuz da sizin dünyanızdan, aynı oranda gençtir. Yani kısacası Li sistemimiz, sizin güneş sisteminden, milyarlarca yıl sonra da yaşayacaktır."

Faruk araya girdi:

"Kıskandırın bizi bakalım yine her şeyinizle... Kaç gündür sabahları güneşinizde ısınıyorum. Bayağı da ısıtıyor. Bizim güneşten daha mı yakındır?"

"Biraz daha yakındır. Kapomuza 140 milyon kilometre uzaktadır. Bizim Li'nin büyüklüğü, sizin güneş kadardır. Bizim 15 gezegenli Li sistemimiz, az farklarla bir düzlem içindedir. İki gezegenimizde daha, yaşam vardır."

"Çok ilginç. Onları da görecek miyiz?"

"Önce ekranda tanıtacağız da, gidip gitmemek kararını birlikte vereceğiz."

Dünyalılar bu yanıt üzerine, büsbütün meraklandılar. Acaba bu belirsizlik, niyeydi? Kamora bu konuyu, şimdi sürdürmek istemiyordu. Yine Kapo bilgilerine döndü:

"Dünya ile Kapo, birbirine oldukça benzer. Kapo'nun da kendi çevresinde döndüğü eksen, Li'ye göre yamuktur. Bunun için, yaz-kış ayrımı vardır ama, bu ayrım çok yumuşaktır. Bizim de dört mevsimimiz vardır. Bir yılımız 40 aydır,

her ayımız 10 gündür. Hafta diye bir ölçümüz yok."

Tosun'la Turgay, yine fısıldaştılar:

"Neyse, bu hesap çok karışık değil. Sen kıyak işe bak! 10 günde bir aylık, yılda 40 aylık alıyorlar demek..."

Kamora, ilginç konulara girdi:

"Bizim Kapo'nun da, sizin gibi kutupları var. Sizinkinden daha ufak, buzul bölgelerimiz var. Bu kutupların altında büyük kara parçaları yok öyle, sizin Güney Kutbu'nda olduğu gibi. Gezegenimizin yüzeyinin yarısı sularla kaplıdır ama, kullanılan bölgelerde, karalar sulardan büyüktür."

Oktay, meslek gereği sordu:

"Gezegeninizin deprem bölgeleri saptanmış mıdır? Bölgeler geniş midir? Şehirlerinizi depremlerden uzak bölgelerde kuruyorsunuz herhalde. Depremlerin şiddeti için, bir fikir verebilir misiniz?"

"Bizde deprem yoktur ki..."

"Oh! Oh!" sesleri yükseldi.

Coşkun:

"Gezegene bakın! Bütün belalardan kurtulmuş neredeyse..."

Kamora anımsadı:

"Şimdi aklıma geliyor. Uygarlık öncesi zamanlarda bizim gezegen de, titrer dururmuş. Onca yıl öylesine sallanmış ki, sonunda her şey yerine oturmuş. Şimdi artık, hiç sallanmıyor. Yani bizde, deprem falan yok."

Tosun:

"Başka ne bela var be! Soralım bakalım." Sonra Kamora'ya dönüp sordu:

"Kuraklık olur da tarım ürünleri yetmezse ne yaparsınız?"

"Bizde kuraklık yoktur. Kara bölgelerimizin üçte ikisi, normal yağış alır. Daha az yağış alan tarım bölgelerimizin hepsi, tesisatımız vardır, sulanır. Ama biz, koru ormanlarımız dahil, yağmur alsın almasın, bütün ormanlarımızı sularız. Orman ağaçlarımızın derin köklerine kadar, su veririz."

Coşkun:

"Anlaşılıyor. Ağaçlar onun için 100-150 metreye yükseliyor. İyi de, bu kadar suyu nereden buluyorsunuz?"

"Denizlerimizden..."

"Nasıl olur? Tuzlu su kullanılamaz ki..."

"Bizim denizlerimizin suyunda, tuz yoktur."

"Hoppaa!" dendi. Soruldu:

"Tuz yok haydi, ama nasıl bir sudur deniz suyunuz?"

"Tertemizdir ve nefistir. İçilir."

Dünyalılarda, soru yöneltmeye bile güç kalmadı. Kamora konuşmasını, kendiliğinden sürdürdü.

"Bizim karalarımızın her yanına, su iletme boru hatlarımız var. Yerine göre deniz ve göl sularımızı, iletemeyeceğimiz nokta yok. Ancak, bu hatları seyrek kullanırız. Aslında biz suyun büyük bölümünü, bulutları yağdırarak sağlarız. Biz yağdırdıkça, yeni bulutlar oluşur, onları da yağdırırız. Bu iş böyle gider."

24

Gala yemeği

Gün geldi, dünyalıların her birine davetiyeler iletildi. Zarfı bile, pek özenliydi. Davetiye ise, bir grafik sanatı güzelliğiydi. Çağrı, bir gala yemeği içindi.

Yemek, Büyük Otel'in, büyük saydam kubbeli salonunda sunulacaktı. Toplam çağrılı sayısı, 80 kişiydi. Dünyalılardan başka, Kapo başkenti Sido'nun önemli kişileri çağrılmıştı.

Çağrı kartının altında, küçük harflerle bir not yazılıydı: "Koyu renk giysi" diye... Bunun üzerine dünyalılar, daha Kapo'ya ilk gelişlerinde gardıroplarında buldukları koyu renklerini giyindiler. Hepsi de tam bedenlerine göreydi. Kapolular, bu işi de biliyordu.

Davet akşamı konukevinde buluşuldu. Metro ile Büyük Otel'e gidildi. Karşılandılar.

Masalara çiçek konmamıştı. Çünkü saydam kubbeli salonun, içi-dışı köklü çiçeklere gömülüydü. O gece için salonda yapılacak dekorasyona da, gerek yoktu.

Kapo hanımlarının güzelliği, akla zaten başka hiçbir konuyu getirmeyecek gibi, zihinsel titreşimler yaratmaktaydı.

Kısa süreli bile olsa deneyimlerine de karşın dünyalılar, salona girer girmez şok geçirdiler.

Dünyalılar, Kapo hanımlarının giysilerini düşüne düşüne, öylesine düşlere dalmışlardı ki, bu güzellere neler yakıştırmamışlardı... Kendi gezegenleri dünyadan deneyim sahibi idiler. Hanımlar erkeklerin aklını çelmek için, pusu kurarlardı.

Bu pusu, ya aşağıdan ya da yukarıdan kurulurdu. Yukarıdan, omuzlar ve boyunla başlayan görsel sanat gösterisi, iki göğüs yuvarlağı arasındaki çizginin, belli belirsiz görünüşü ile sürer giderdi. Aşağıdan ise bacaklar, vücut mimarisinin göstergeleri olarak, ortaya çıkan sanat eserleri olurdu.

Renk renk, biçim biçim ayrımlarla hanım giysileri dünyada her toplantının görsel gösterisiydi.

Oysa o akşam Kapo'da dünyalıları şaşırtan görünüşte, salondaki bütün hanımların, istisnası olmadan, tek renk ve biçimde giyinmiş olmaları vardı. Sanki üniforma giymişlerdi. Erkeklerin dünyalı smokinine benzeyen tek düze giymişleri yanında, bütün hanımlar da birbirinin aynı görünüşe bürünmüşlerdi.

Aslında tek tek bakılınca, bu giyinişe de hayran kalmamak, olanak dışıydı.

Giysi rengi, sadece siyahtı, Çünkü ten ve saç renginin zevkini, en çok kara renk giysiler ortaya çıkarırdı.

Yukarıdan, göğüs yuvarlaklarının başladığı yerden, sekiz milimetre kadar daha aşağı inen giysinin, omuzları kapalıydı. Kollar omuzdan aşağı dirseklerin dört parmak yakınına kadar iniyordu. Dirseklere kadar gelen yumuşak kara eldivenler, giysi ile arasındaki dört parmak kol teni görünüşünü, büsbütün belirtiyordu.

Taktik, aşağıda da aynıydı: Giysinin beden bölümü, bacakların birbiriyle birleştiği yüksekliğin bir karış altına inerek, mini etek biçiminde sona eriyordu.

Elbet bunun altında da, yine dört parmak yüksekliğinde bacak teni görüntüsü vardı. Görüntünün altına kadar, bacağı kaplayarak dizden yukarı çıkan, yumuşak kumaştan kara bir çizme yükseliyordu. Ayakta ise, yumuşacık kumaştan, topuksuz kara bir ayakkabı bulunuyordu.

Dünyalılar hemen anladılar ki, hanımlarda ikisi kol ve ikisi bacakta, dört parmak yüksekliğindeki dört ten görüntüsü,

erkekleri çıldırtmaya yeterdi. Daha fazla açılışlar, imge gücünü hırpalardı.

Çarpıcı güzellikler, bu dört ten görünüşüyle bitmiyordu. Hanım başlarından omuzlara dökülen, "saç şelaleleri", akan sular kadar canlıydı. Çünkü hanımlar, o saç armonisini nasıl canlandıracaklarını, çok iyi bilirlerdi. Göze bile görünmeyecek her baş kımıltısı, saç şelalelerinde erkek gözlerini esir eden başka kımıltılar yaratmaktaydı.

Etki orkestrasının asıl sihirli müziği, bunlarla bitmiyordu. Hanımların göze görünmeyen etkileme notalarını, baş ve yüzleri sürdürüyordu. Saçları kumanda eden baş hareketleri, o heykel vücutlarının tacıydı.

Her bir hanımın çehre yapısı, ancak milyonlarca yıl sonra, yavaş yavaş varılabilen bir yetkinlikti.

Ya o burunlar? Kaşların arasından aşağı doğru inerken, ucunun iki mikron kadar kalkık olması, erkeklerde neden olduğunu anlamadıkları titreşimler yaratmaktaydı.

Asıl vurucu etkilerin kaynağı, bu hanımların heykel bedenleri ve taçlandıran başlarıyla sundukları, görsel senfoni değildi. Erkekleri yaşadıkları mekândan koparıp "ruhlaştıran" etki kaynağı, madde müziğiyle yapılan görsel gerçekler değildi.

Asıl kaynak bu hanımların, "bakmasını" bilişleriydi.

Erkekleri küçülten (küçümseyen değil) Kapo hanımları, yüreklerini ve beyinlerini, bu ışıklı bakışlarla çevrelerine saçıyorlardı.

Oktay merak etmişti:

"Bu müstesna Kapo gezegenindeki hanım Donkalar, en çok hangi yaşlarda güzel olurlar?"

Kamora söyledi:

"20 ile 120 arasında..."

Dünyalılar yutkundu, Tosun araya girdi:

"100 yıl içinde, hiç mi değişim olmaz?"

"Olur elbet... Hanımların en güzel ve genç göründükleri yaşları, 100'den sonraki yıllardır. Hatta atletizm yarışmalarında rekorları, 100 yaşını geçen hanım atletler kırabiliyor. Bedenleri en çok, o yaşlarda gelişmiş olur."

"Ya erkekler için durum?"

"Hiç ayırt etmeyin! Tıpatıp aynıdır."

Coşkun Kamora'ya sordu:

"Bu akşamki yemeğe kimler çağrıldı?"

"Ağırlık, bilim ve sanat kişiliklerinde... Birkaç ek de yapılmış, gezegen başkanı, şehir başkanı falan..."

"Eşleriyle mi çağrıldılar?"

"Hayır, hayır... Bizde öyle sizin dünyanızdaki gibi, bilmemkim 've eşi' diye çağrı yapılmaz. Eşler, eş olduğu için çağrılmaz. Gerekirse ayrı davetiye ile çağrılır."

"Demek salonda bulunan bütün güzel hanımlar, '... ve eşi' diye değil, kendileri için çağrılmışlar."

Kamora:

"Bu salonda şimdi gördüğünüz güzel hanımların hepsi, büyük bilim veya sanat kişiliği, ya da üst düzey yöneticidir."

Kerim iki saattir özlediği Alola'ya yaklaştı. Alola da sevinçliydi. O akşam, bir başka türlü güzeldi de...

Kerim sordu:

"Bu akşam neden bütün hanımlar, tıpatıp bir örnek siyah giyindiniz? Matem mi tutuyorsun?"

Alola güldü:

"Yok canım! Ne matemi? Biz Kapomuzda, istediğimiz çeşitlilikte giyinme olanaklarına sahibiz. Neyi beğenirsek, aklımıza ne gelirse onu giyebiliriz. Giyebiliriz ama, giymeyiz. Özellikle törensel toplantılarda, kesinlikle bir örnek giyiniriz."

"Neden öyle? Görkemli güzelliklerinizi, renk renk, biçim biçim giysilerle çeşitlendirseniz, daha güzel gözükmez misiniz?"

"İşte yanıldığınız nokta burada! Biz Kapo hanımları, güzelliğimize öylesine güveniyoruz ki, bunun etkisini, değişik

ve güzel giysilerle arttırmaya tenezzül etmiyoruz. Bu davranış, aynı durumdaki hanımları küçültmeye çalışan, haksız bir rekabet olur. Biz güzelliğimizin, yalnız kendimize ait kişisel niteliklerine güveniyoruz."

Kerim, Kapo hanımları arasındaki davranış dürüstlüğüne hayran kaldı. Alola'yı elinden tutup, salonu yavaşça dolaştı. Sordu:

"Gezegeninizin en güzel hanımları, bu akşam bu salonda mı bulunuyor?"

"Yooo! Hepimiz sıradanız. Şimdi nereye giderseniz gidiniz, her yerde aynı hanım güzelliğine rastlarsınız?"

Kerim, Alola'yı övmek istiyordu:

"Sizin gezegen güzeli seçilmenizde, jüri sanırım ki kolay karar vermiştir."

"Teşekkür ederim bu iltifata ama, öyle olmadı. Jüriler zaten 400 yıldan beri, yalnız görsel güzelliği seçmiyorlar, seçemiyorlar. Elemeyi aşanlar, sonunda kültür, sanat ve akıl testlerine sokuluyor. Bunları da bilgisayarlar değerlendiriyor, sonuca böyle varılıyor. Ben de böyle kazandım."

"Çok hoş... 400 yıl önce ne olmuş?"

"Yarışmacılar öylesine güzelmiş ki, jüri toplantıları tam bir yıl sürmüş. Bu nedenle yarışmaya yeni faktörler katılmış."

Kerim şaşmadı:

"Haklıydı zavallılar herhalde, karar verememekte... Ben de şimdi bakınıyorum etrafıma da, bu akşam bu salondaki hanımlar arasında bir güzellik yarışması yapılsa, bizim dünyalılar da jüri üyesi olsa, bir türlü karar veremezler. Birkaç gün sonra da birbirine girerler. Bütün hanımlar öylesine güzel..."

Kerim biraz durup, öyle konuştu:

"Birisi biraz daha farklı..."

Alola ile bakışıp, birbirinin elini sıktılar.

25

Başkan çapkınlık yaparsa

Bütün Kapo gezegeni, tek bir devletti. Sonra altı kıtasında bölge yönetimleri, sonra da şehir yönetimleri bulunuyordu.

Bu üç kademedeki yönetimlerin, meclisleri, bu meclislerin de başkanları olurdu. Ancak, meclis toplantıları, cümbür cemaat bir salonda buluşarak yapılmazdı. Toplantı, ekranda olurdu. Başkan toplantıyı, elektronik donanımla, görevli olduğu merkezden yönetirdi.

Vedat'ın bu mekân uzaklıklarına, aklı yatmamıştı:

"Birbirinin yüzünü bile görmeyen insanlar, nasıl toplantı yapıp tartışırlar da, birbirine söz anlatabilirler? Karar alabilirler?"

Kamora yanıt verdi:

"Üyeler birbirinin yüzünü, büyük ekranda, bir salonda olduklarından daha iyi görebilirler. İsteyen *zoom* yapar, kimsenin, düşüncesini bildirmesine engel olunmaz. Zaten, bütün meclislerimizin üyeleri, olağanüstü seçme insanlardır."

Turgay meraktaydı, Kamora'ya soru yöneltti:

"Meclis toplantılarında, görüşme usullerini belirleyen iç tüzük hükümlerine uymadan, şirretlik eden olursa, başkan ne yapar?"

"Bu dediğinizi anlamadım. Yani ne yaparsa?..

"Öteki üyelerin sözünü keserse, engellerse, gürültü ederse, iç tüzüğe göre başkan ne yapar?"

Kamora nefes aldı:

"Sanırım biraz anladım. Biz böyle olaylar yaşamayız. Üyeler edep ve terbiye sahibidir. O tüzük müzük dediğiniz şey, edep ve terbiyeden nasibi olmayan üyelerin bulunduğu meclislerde gerekli herhalde..."

Oktay:

"Üyelerin seçimi nasıl yapılır? Seçim sandığından çıkan sonuçlara göre mi?"

Kamora:

"Bizde seçim sandığı yoktur. Oyları herkes kendi yerinden, elektronik olarak gönderir."

Oktay meraklıydı:

"Pekiyi ya adaylar nasıl saptanır? Siyasal partilerin genel başkanları mı seçer?"

"Böyle budalaca işler yapmayız. Bizde zaten görüşleri kemikleşen Donkaların toplaştığı, siyasal partiler de yoktur. Dolayısıyla genel başkanları da yoktur. Bizde yalnız, isteyen herkesin kurabileceği veya katılabileceği, Uyarma Grupları vardır. Bunlar da görevler bitince dağılır. Gerektikçe de, yenileri kurulur."

Turgay'ın aklı, hep oradaydı:

"Adayları kim seçer?"

"Bu iş, kişisel takdirlere bırakılmaz. O dönemde en yüksek puan alan Donkalar kendiliğinden aday olur. Bu puanlar da belli yurttaşlık kriterlerine göre, bilgisayarlar tarafından hesaplanır."

Sonra da Tosun, Turgay'a fısıldadı:

"İyi, iyi... Birtakım pasif eşcinsellerle, şaibeli fahişelerin seçmesinden, çok daha ciddi..."

Sorular, sürüp gidiyordu. Sözü Vedat almıştı:

"Gezegen başkanının yetkileri nedir?"

"Simgeseldir. Hiçbir yetkisi yoktur. Karar yetkisi de yoktur."

"Olur mu ama? Gezegeniniz adına alınması gereken kararlar olduğu kesin... Kim verir bu kararları?"

"Söyledik ya! Gezegen meclisi verir. Ekranlı toplantılarda alınan kararlar, geçerlidir. Ancak toplantıların gündemini, alınacak kararlar konularındaki ayrıntılı incelemeleri, kıta meclis yönetimlerinden alınan önerilere göre, sekreterlik hazırlar. Üyelere zamanında bildirir. Onlar da hazırlanır."

"Ya şehir yönetimleri?"

"Onlar da aynı yöntemle işler."

Dünyalılar, yine bir zihinsel sindirme dönemi geçiriyorlardı. Hemen bir kahve molası verildi. Seyrine canlar dayanmaz hostesler, ortalığa öyle bir çıktılar ki, dünyalıların zihinleri tazelendi. İkram bitince çekiliverdiler. Konu yeniden görüşmeye açıldı.

Yine Vedat soruyordu:

"Gezegen meclisi başkanınızın yetkileri nedir?"

Kamora anlatıyordu:

"Yoktur. Yalnız oturumları yönetir."

"Kıta ve şehir meclisleri başkanları da mı öyle?"

"Tıpkısı... Onların da asıl görevleri başkadır. Başkanlık, ikinci görevdir."

Sözü Faruk aldı:

"Devlet başkanlık sarayınızı göremedik. O nerede?"

"Bizde devlet başkanı sarayı yoktur. O da, standart konutlarımızda oturur. Fazlasına gerek yoktur"

"Haydi başkan mütevazı biridir diyelim. First Lady standart konuta sığar mı?"

Bu sefer kahkaha atmak sırası, Kapolulara gelmişti. Başta Alola, hep birden makaraları koyverdiler. Alola söze girdi:

"Bizde hanım başkanların sayısı, erkek başkanlardan çoktur. Üstelik bizde 'First Lord' ya da 'First Husband' gibi bir yakıştırma da yoktur."

Kamora ekledi:

"Hem zaten, başkan eşinden Donkalara ne? O da kim oluyor. Bizde başkan eşleri, hiç kimseyi ilgilendirmez."

Vedat sordu:

"Gezegen başkanı eşi de mi?"

"Elbette... Niye ayırt edilsin? Hem bu eşleri, kimse tanımaz bile..."

"Ya çocukları?.. Gizli işlere karışıp, nüfuz ticareti yapmazlar mı?"

"Gezegenimizde, toplumu ilgilendirip de gizli kalan iş, yoktur. Herhalde, böyle çocuk da yoktur. Hiç duymadım."

Kerim sordu:

"Gezegeninizin en onurlu kişisi kimdir?"

"Yüksek mahkeme başkanıdır."

"Gezegen başkanından bile mi, daha önemlidir?"

"Evet. Haksızlıkların, en âdil biçimde ve çok hızlı ortadan kaldırılmasının garantisi, başta yüksek mahkeme olmak üzere, adalet kurulşularından beklenir. Hiçbir makam, hiçbir görevli, adalet kuruluşlarına söz geçiremez. Tam bağımsızlık içinde çalışırlar. Ne isterlerse, hemen yapılır. Kontrol mekanizmaları ise, kendi içlerinde kurulmuştur."

Oktay soruyordu:

"Onurlu görevler yapan başkanların, ya da yöneticilerin, bu onuru çocuklarına miras olarak bırakmaları, hak değil mi? Yakınlar niçin bu denli dışlanıyor?"

Kamora, duygulu konuşuyordu:

"Siz dünyanızda, hanedan kurmanın kötülükleri ve çirkinliklerini yaşadınız. Bir erkeğin milyarlarca, trilyonlarca sperminden, körlemeden bir teki döllenecek de, bu çocuk hak sahibi olacak, öyle mi? Hanedanlar kurulması, çok budalaca bir oluşumdur, topluma ihanettir. Ayrıcalık niçin? Toplumların ne borcu var, bu tohum talihlilerine?.."

Tosun'la Turgay, yine dürtüştüler. Alola sordu:

"Aklınızdan yine, ne hınzırlık geçiyor?"

"Biz söyleyemeyiz. Coşkun söylesin!" dediler. Onun kulağına söylediklerini, Coşkun da Alola'nın kulağına söyledi. Alola

kendini tutamayıp, kahkahayı patlattı:

"Soruyorlar: Başkan çapkınlık yaparsa ne olur" diye...

Sonra gülümsemekten vazgeçmeden ekledi:

"Yaparsa yapar... Kime ne? Gizli gizli seviştiyseler, bu sadece, onların ikisini ilgilendirir. Bunu dedikodu konusu yapmak, bayağılıktır. Evli iseler, bu da aile içi sorundur."

"Ya açık açık seviştiyseler?"

Kamora yanıtladı:

"Hayvan mı bunlar?"

Tosun sırıtarak sordu:

"Çapkınlığı yapanın hanım ya da bey olması, ayrıcalık yaratır mı?

Alola gülümseyerek yantı verdi:

"Tosun, bu soru tümüyle saçma! Siz yine, hınzırca bir hesap peşindesiniz..."

26

Sevişme

Hastane ziyareti günüydü. Dünyalılar heyeti, hastane bahçesinde, bebek gibi hemşireler tarafından karşılandı. Dünyalılar, hele bazıları, bu güzelliklere hayran kaldılar.

Oktay, mırıldaşan Tosun'la Turgay'ı uyardı:

"Yine ne hınzırlık var?"

"Abi bu Tosun, insan bu hastaneye sağlamken yatmalı diyor."

Öteki karşı koydu:

"Yok abi, atıyor. Asıl kendisi şimdi, bayılma numarası yapacak."

Kabul salonunda konukları karşılayan başhekim ve doktorlar, dünyalılarla tanıştırıldı. Bu hastane, özellikle kadın ve çocuk hastalıklarında uzman bir kuruluştu.

Başhekim doktor, çok ince bir evsahibiydi. Önce bütün hastaneyi gezdirip, açıklamalar yaptı. Toplantı salonunda çay sunuldu. Sonra Kamora'nın çevirmenliğiyle konuşmalar başladı.

Vedat mahcup olmuştu:

"Zamanınızı alacağımız için üzgünüz. Çok teşekkür ederiz."

Doktor, ziyaretten memnundu:

"Biz öyle çok meşgul falan değiliz. Hastane yataklarının çoğu boş. Çünkü hasta yok. Toplumumuz çok sağlıklı. Öyle zaman oluyor ki, yalnız kalmamak için dışarıdan sağlıklı Donkaları davet ediyoruz.

Daha sonra doktor, bilgi sunmaya başladı:

"Bizim gezegenimizde uygar yaşamımız başladıktan sonra,

önemli konular sıraya kondu. Sonra da sırayla ele alınıp, çözümler arandı. Toplu yaşamın, bu sonuçlardan ders alması özendirildi."

Coşkun sordu:

"İlk olarak özendirilen konu ne oldu?"

"Sevişmekle çocuk yapmak arasındaki, görkemli ayrım anlatıldı. Her sevişme amacının, ille de çocuk yapmaya dönük olamayacağı gösterildi."

Faruk merak etmişti:

"Nasıl olur? Sevişmeden çocuk yapmak olur mu?"

"Öyle demedim ki... Çocuk yapmak, yine bir beden hazzı sonucu olabilir. Buna engel konmuyor. Ama her beden hazzının, ille de çocuk yapar gibi olması niye?"

"Anlayamıyorum"

"Şimdi anlarsınız. Sizin dünyada her çift, bir ya da birkaç çocuk sahibi oluyorsunuz. Ama bana lütfen, çekinmeden ve çarpıtmadan söyleyiniz: Kaç kez, cinsel beden hazzına varıyorsunuz?"

Faruk mahcup yanıtladı:

"Birkaç bin kez."

Doktor sürdürdü:

"Bizim sizin dünya bilgilerinden öğrendiğimize göre beş bin ya da daha çok olabiliyor. Yani, birkaç çocuk yapmak için, en az birkaç bin sevişmeyi, korkuya veya zora sokmanın anlamı var mı?.. Yok elbet... Sevişmenin zevki de hırpalanıyor böylece..."

Oktay sodu:

"Sizde durum nasıl?"

"Biz bu konularda sizin gibi kalmış olsak, büsbütün çile çekeriz. Bu çile, aramızdaki şu ayrımdan kaynaklanır: Siz insanların ortalama ömrü, yaklaşık 80 yıl... Yuvarlatarak söyleyelim, 20 yaşa kadar, çocukluk, sonra yaklaşık 30-40 yıl cinsel gençlik, sonrası yaşlılık..."

Dünyalılar pek karşı koyamadı. Doktor konuşmasını sürdürdü:

"Bizim ortalama ömrümüz ise, yaklaşık 150 yıl. Bunun en az 100 yılı, bizim gençliğimizdir. Sizde bir ömürde beşbin ise beden hazzı, bizde en az 25 bin, normal 50 bindir. Üstelik bizim hepimizin, çocuk yapma izni de yoktur."

"Çocuk yapma izni olan çift, ne yapar?"

"Bir hastaneye giderler. Çocuk yapma, bir tıbbi müdahale olarak gerçekleşir"

Turgay mırıldandı:

"Zevksiz iş!"

Doktor gülümsedi:

"Zevksiz mi? Binlerce kez sevişirken çocuk yapmama önlemi almak, daha mı zevkli. Bizde beden hazzına varan sevişmeler, çok temizdir. Kolay anlaşılsın diye önce temiz dedim. Aslında, o denli şiirsel, o denli romantiktir ki, birbirine sarılan çiftler, uzayan haz dakikalarının titreşimini, saatlerce bedenlerinde duyumsamayı sürdürürler. Ruhsal haz ile bedensel haz, özdeşleşir, zaman çakışmasına ulaşılır."

Turgay'la Tosun, Kamora'yı bir kenara çekip soruyorlardı:

"Ruhsal yaklaşmayı beceremeyen kişi, biriken bedensel isteklerine çözüm bulamaz mı?"

"Bu denli zor duruma, normal Donkalarımızın hiçbirisi düşmez. On binde, yüz binde bir rastlanan ruhsal yeteneksizler, tedavi edilip iyileştirilir. Yine normal Donka olur, sorun kalmaz."

"Bizde, sizin dediğinize göre anormaller, o denli çoktur ki bu zavallılar biriktirip biriktirip, boşalmaya fırsat ararlar."

"Okudum. Sizin dünyanızda para karşılığı bu işi yapan hanım ve bey, meslek sahipleri varmış. Hatta, para ile gidilen birleşme evleri bile..."

"Bu bir çözüm değil mi?"

"Rezillik bu!"

"Niye?"

"Şiirsel olabilecek yaşama zamanlarını, bayağılaştırdığı için..."

"Ruhsal haz ile bedensel hazzın eşzamanlı olabilmesi, nasıl olabiliyor? Dışarıdan herhangi bir müdahale mi var?"

"Ne müdahalesi? Olamaz!.. Ruhsal yaklaşma olmazsa, hiçbir şey olmaz. Ruhsal haz olmazsa, bedensel haz da olmaz. Ruhsal yakınlaşma olamıyorsa, kişiler birbirine bu anlamda yaklaşmaz bile... Sizde nasıl oluyor?"

Oktay, yanıt vermek zorunluğu duydu:

"Bizde bu iş, ille de birlikte olmaz. Cinsel arzularını biriktiren, bir biçimde boşalmanın yolunu bulur."

Doktor hayretle sordu:

"Nasıl bulur? Ne yapar?"

Dünyalılar bu konuları, herkesin içinde konuşmaya alışık değillerdi. Birbirine bakıştılar. Sonra da Vedat'a rica ettiler:

"Sen anlat!" diye.

Bu durumda Vedat da, tüm ayrıntılarıyla anlattı.

Doktor şaşırdı:

"Binlerce kez böyle ha?.."

Vedat sordu:

"Niye şaşırdınız?"

"Çok çirkin buldum."

"Neden?"

"Çünkü belden aşağı."

Varılan bu noktadan sonra ne yöneltilecek soru kaldı, ne da yanıt verebilecek hal.

Doktorlar konuklarını, çay salonuna çağırdılar. Birlikte çay içilip, havadan sudan söyleşildi.

Elbet yine metroyla konukevine dönüldü. Akşamüstü içkisi için, toplantı salonuna gidildi.

Tosun kıskanmıştı. Yakınıyordu:

"Bizimki de hayat mı be? Bu Donkaların hem 25-50 bin, hem de saatler sürüyor."

Vedat, çocuk sahibi olmanın hak olarak sınırlanması üzerinde duruyordu. Bu sınırlamanın nedenlerini soruyordu. Kamora yanıtladı:

"Gezegenimizde sağlıklı yaşamın korunması, en ciddi görevimizdir. Bu görev, yalnız biz Donkaların değil, tüm bitki ve hayvanların da, tıpkı bizim gibi korunmasını gerektirir. Donkaların çoğalması pahasına, orman alanlarının küçülmesine razı olmak, gelecek kuşakları öldürme yok etme cinayetidir. Bu bayağılığa düşmemeyi toplumumuz bize, bir buçuk milyon yıldır öğretiyor."

"Haydi siz Donka nüfusunu sınırlandırdınız diyelim, hayvanların artmasını engelleyemezsiniz ki..."

Kamora:

"Öyle mi sanıyorsunuz? Biz bu işi iki milyon yıldır öylesine başarıyoruz ki, gezegenimizde hangi cinsten kaç hayvan yaşadığını biliriz. Plandakinden fazla artanı, hemen azaltırız. Hangi türün hangi cinsinden olursa olsun..."

"Nasıl azaltıyorsunuz? Öldürerek mi?"

"Hayır. Erkekleri iğdiş eder, çoğalmayı önleriz."

Tosun duramadı:

"Yoksa insan, affedersiniz Donka nüfus sınırlamasını da, aynı yöntemle mi sağlıyorsunuz?"

Kahkahalar patladı. Kamora konuştu:

"Yok canım! Buna gerek olmadığını biliyorsunuz. Sizin dünyanızda da, XXI. yüzyılınızda görüldü. Hatta Çin denen ülkenizde, bir çocuktan fazlası yasak edildi. Uygar ülkelerinizde nüfus, zaten kendiliğinden çoğalmıyor. Çocuk yapma ve büyütmenin, topluma karşı çok ağır sorumlulukları var. Hiçbir uygarlık gücü olmadan 10 çocuk doğurtup sokaklara salan kişi, toplumda başkalarının yaşama hakkına saldırganlık ediyor demektir."

Dünyalıların, yine aklı karıştı. Çocuk sahibi olabilmenin en doğal hak olması düşüncesine, çok alışmışlardı. Özellikle,

tek çocuk sahibi olmanın bile sınırlandırılması düşüncesini, içlerine sindiremiyorlardı.

Faruk, sorguya çeker gibi sordu:

"Olur mu ama canım! Tek çocuk sahibi olmak için de, izin alınması anlamsız..."

"Tek çocuğa izin var. Ancak, koşullara uyarak... Bizde erkeklerin de, hanımların da çocuk yapma güçleri, 120 yaşına kadar sürer. 100 yaşını geçen çiftlerin, tek çocuk yapması serbesttir."

"Niye daha önce değil?"

"Çok basit bir hesap sorunu bu! Daha önce yaparlarsa, nüfus planı aşıyor. Nedeni bu kadar!"

Turgay'la Tosun, yine dürtüştüler:

"Bu çocuklar, tekne kazıntısı olur be!"

"Vay canına! 120 yaşında bir annenin memesinden süt gelir mi?"

Oktay Kamora'ya sordu:

"Bu yaşta anne ve babanın, çocuk yapma güçlerinde zayıflama olmaz mı?"

Kamora öyle düşünmüyordu:

"Siz dünyanızın izlenimlerinden, bir türlü vazgeçmiyorsunuz. İnsan özelliklerini unutmuyorsunuz. Donkaların sağlıklı gençlikleri, 130 yaşına kadar sürer. Başka önlemler de alırız. Hanımları, çocuk yapmaya çok iyi hazırlarız. Erkeklerin ise spermlerini alır, yetenek testleriyle eleriz. Elemeyi aşan spermleri ise yarıştırır, birinci gelene, baba olma fırsatını veririz."

Turgay sordu:

"Yani sizinkiler, genç yaşta ya da size göre çok genç yaşta, çocuğunu kucağına almak istemez mi?"

"Kapo gezegeninin sağlıklı geleceği, hiçbir Donka'nın bireysel ve içgüdesel keyifleri uğruna, feda edilemez."

27

Kapo'da ulaşım

Sabah kahvaltısında buluşuldu. Elbet dünyalılarla birlikte gezi yöneticisi Kamora, rehber Tiko ve hostesler de vardı. Ya kraliçe Alola?.. O olmadan hiçbir şey olamazdı.

Turgay Oktay'ı bir kenara çekmiş, aklınca değerlendirme yapıyordu:

"Abi bu insanlar, affedersin Donkalar, bizi cehennemin bucağından buraya özel uzay gemisiyle getirdiler, 20 bin kişiyle karşıladılar ama, sanma ki itibar gösteriyorlar. Bizi taktıkları yok!"

Oktay gülümseyerek sordu:

"Nereden de çıkarıyorsun bizi önemsemediklerini? Daha ne yapsınlar?"

"Baksana! Boyuna metroyla gezdiriyorlar. Hani biraz düşünceli olmalı! Değer verilen konuklar için, limuzin olmasa bile hiç olmazsa standart şoförlü otomobil vermek gerekmez mi?"

Oktay:

"Acele etme! Benim de aklımdan bazı kuşkular geçiyor ama, gerçeği öğrenmeden, hüküm vermeyelim. Ben birazdan sorup öğreneceğim."

Kahvaltı sofrasına oturuldu. O günün kahvaltısı, kitaplardan öğrenmişlerdi ya, İskandinav usulü *sümorbrot* biçimindeydi. Her lokmanın üstünde, neler yoktu neler? Kapo kahvesi de, nefisti doğrusu.

Kahvaltı sırasındaki dağınık söyleşiler, sonuna doğru toplu

konuşmaya dönüştü. Kamora, günün programı üzerine konuştu. Oktay ise, günlerdir dünyalıların aklına takılan soruyu yöneltti:

"Sizin başkentinizin merkezini de gezdik. Hiç otomobil göremedik. Sizin otomobilleriniz, hangi yollarda çalışır?"

Kamora, çok doğal bir şey söylüyormuş gibi yanıt verdi:

"Bizde otomobil yoktur."

Dünyalıların hepsi bir anda, geçirdikleri şaşkınlık sağanağıyla sustular. Sonra, neredeyse hepsi, bir ağızdan konuşmaya başladı:

"Nasıl olur?"

"Ulaşım nasıl sağlanıyor?"

"Şehirlerarası ulaşım ne oluyor?"

"Kimse istediği yere gidemez mi?"

"Özgürlük!.. Özgürlük!.."

Bu araya, kahvesini üstüne dökenlerle iskemlesini devirenlerin gürültüsü karıştı.

Vedat Kamora'ya sordu:

"Doğru mu duyduk? Kapo'da otomobil yok mudur?"

Kamora:

"Yoktur!"

Sanki bir sağanak daha geçti. Birden çöken sessizliği, Oktay bozdu:

"Durun bakalım! Nedenlerini öğreneceğiz herhalde..."

Güzeller güzeli Alola, sözü Kamora'ya bırakmadan aldı:

"Sevgili konuklarımız! Bir süredir birlikte yaşıyoruz. Şehrimizi ve yakın çevresini, birlikte geziyoruz. Taşıt olarak da metroyu kullanıyoruz. Nereye de gitmek istesek, beş-on dakika içinde varıyoruz. Şimdi lütfen söyler misiniz? Ulaşımdan şikâyetiniz var mı?"

Kimse "var" diyemedi. Alola konuşmasını sürdürdü:

"Bizde bu iş, iki milyon yıl önce, derinden derine incelenmiş. O zaman görülen tehlikelerin tıpatıp gerçek olduğu, sizin dünyanızın bugünkü halinden belli... Eğer biz otomobili

çözüm kabul etseydik, şehrimizin alanı, iki-üç misli büyürdü. Üstelik, yaşama tempomuz da, iyice yavaşlardı."

Faruk sordu:

"Şehir içi taşımacılık, nasıl çözülüyor?"

Kamora yantı verdi:

"Yine metroyla... Hiçbir sakıncası yok!"

Tosun, Alola'ya sormaya kıyamadığı soruyu, Kamora'ya yöneltti:

"Haydi şehirlere oto sokmadınız diyelim. Gezegeninizin, kıtalar arası, şehirlerarası ulaşım ve taşımacılığı sorunu var. Otomobil, kamyon ve otobüsler, herhalde karayollarınızda çalışıyor."

Kamora tereddütsüz açıkladı:

"Bizde karayolu yoktur."

Bir bomba daha patlamıştı. Dünyalılarda bu sefer, ayağa fırlayacak mecal bile kalmamıştı.

Süren sessizlik, yine bir soruyla kesildi:

"Karayolu yoktur da, ne vardır?"

"Çok basit... Raylı sistem vardır."

Kamora, dünyalıların kafasında biriken merak ve soruları kestirdiği için, açıklamasını sürdürdü:

"Gezegenimiz, altı kıtayla biçimlenir. Her kıtamızda, her yanı, her yönü birbirine bağlayan, raylı sistem şebekelerimiz var. Bu şebekeler iki türlü: Yolculuk ve taşımacılık için... Bu iki yol cinsi, birbirinden uzak ve kopuktur. Çünkü amaçları benzeşmez. Taşımacılık yolları en kısa, yolculuk rayları ise, doğası en güzel yerlerden geçer."

Dünyalılar düşünceye daldı. Demek ki, otomobilsiz ve kamyonsuz bir dünyada, adı isterse Kapo olsun, yaşanabiliyordu... Bir-iki dakika süren ve henüz içlerine sindirememiş olmaktan doğan sessizlik süresi, yine sorularla sona erdi:

"Hiç otoyol yapılmamasının ana nedeni, nasıl bir düşünceden kaynaklanıyor?"

"Neden çok... Ama sırayla sayayım: Birincisi, enerji israfını, tehlikeli bir düşüncesizlik sayışımızdır. Evet, Kapomuzda ve galaksimizde önümüzdeki 100 milyon yıl için enerji sorunu çözülmüştür Daha sonrası için de, garantili umutlarımız vardır. Ama yine de, sizin dünyanızda yaptığınız düşüncesizce enerji hovardalığı, bizim aklımıza sığmaz."

Vedat sordu:

"Hovardalık sözünü çekinmeden kullanırken, hesap bilerek mi söylüyorsunuz?"

"Hesabınızı biz bile biliyoruz da, siz bilmiyorsunuz. XXI. yüzyılınızın ortasına geldiniz. Tükenmekte olan petrolünüzün, ciddi hesabını bile bilmiyorsunuz. Rezervler azaldıkça artan fiyatlarla, çöl krallarının ve onları kullananların oyuncağı oldunuz. Binlerce çöl prensinin cinsel keyfi için, haremindeki yüz binlerce kadının lüksü için, yakıt kullanıyorsunuz. İliklerinize kadar sömürüldüğünüzü, daha anlamadınız bile..."

Güzeller güzeli Alola, konuşma biçimini sertleştirmiş olan Kamora'dan sözü alıverdi:

"Lütfen bize darılmayın! Biz size, hesaba dayanan gerçekleri açıklamak zorundayız. Fosil enerjileriniz petrol ve kömürü, alternatifi bulunmadan bitirme yolundasınız. Bu yüzden yaşama standartlarınız, XXI. yüzyılmz sonunda, ağır bir çöküşe geçecek. Dünyanızda katlanamayacağınız bunalımlara gireceksiniz."

Turgay isyan etti:

"Yüreğimi kararttınız. Bırakın şu dünyayı şimdi. Sonra yine konuşuruz. Şimdi demiryollarınızı anlatın da, biraz içimiz açılsın?"

Alola Turgay'ı kırmadı:

"Yalnız yolculuk için raylı sistemimiz, iki ayrı şebekedir. Birisi yavaş, öteki hızlı... Yavaş olan, kısa uzaklıklar için, doğamızın en güzel yerlerinden geçirilir. Güzellikleri yolcuların içine sindirecek gibi çok yavaş giden trenler de vardır. Şehirlerimizi birbirine bağlayan hızlı trenlerimiz, saatte 500

kilometre gider. Daha acele işi olan, hızı 1500 kilometrelik helikoptere biner."

"Uçak ne kadar hız yapar?"

"Bizde uçak yoktur."

Yine "Haydaa!" sesleri duyuldu. Soruldu:

"Niye yoktur?"

"O uzun kalkış pistleri, doğamızın bir bölümünü yok ettiği için."

Tosun, konuya çomak sokuyordu:

"Ya helikopterin de hızı yetmiyorsa?"

Kamora rahattı:

"Çare tükenmez... Uzay gemisiyle gidilir. İş eğer Kapo'nun öbür ucunda ve aceleyse yolcu, asansör helikopterle uzay gemisine biner. Yarım saat sonra orada, yine asansörle iner."

Rehber Tiko söze karıştı:

"Sizin otomobil dediğiniz taşıta, en çok dört-beş kişi binermiş. Ortalama iki yolcusu olurmuş. Her an, yüz milyonlarca otomobil yollardaymış. Yüz milyonlarca insan da, bu otomobilleri kullanırmış... Bu insanların başka ciddi işi yok mu ki?"

Bu içtenlikli soru, zaten sinirleri gerilmiş olan dünyalıları güldürdü. Cesaret bulan Tiko, sözünü sürdürdü:

"Demek ki sizde, arabadaki iki kişiden biri otomobil kullanıyor. Bizde ise, 100-200-300 kişide bir kişi, metro veya tren kullanıyor."

Tosun sıkıştırıyordu:

"Siz bu metro işinin, tadını kaçırmışsınız. Yeryüzündeki yolarınız ise, yetersiz. İtfaiye bir yangına nasıl yetişiyor? Metroyla gidemez ya!"

"Bizde tekerlekli itfaiye yoktur. Helikopterli itfaiye vardır. Haberi aldıktan birkaç dakika sonra yetişir."

"Ya orman yangını çıkaranlar olursa?"

"Çıkaranlar mı? Tuhaf soru bu! Böyle alçaklıkların yapılabileceğini, biz tarihlerimizde bile okumadık. Böyle bir

davranış, sizin de aklınıza nasıl gelebiliyor, anlayamadım."

Tosun kaçtı:

"Bu soruyu geçelim. Ormanlarınızda, doğal nedenlerle ve kendiliğinden yangın çıkmaz mı?"

"İşte bu, olabilir. Bu tehlikeye karşı, gezegen ölçüsünde örgütümüz vardır. Her kıtanın çok yerinde, orman yangını söndürme helikopterleri, hazır bekler. Yangının önemine göre çok sayıda helikopter, hızla yerine gider. Gerekirse, kıtalar arası orman itfaiyesi yardımlaşmaları olur. Son üç yüz bin yılda, bir buçuk saatten fazla süren orman yangını görülmedi gezegenimizde."

28

Önceleri nasıldı?

Yine "ben"im: "Anlatan"ım.

Daha önce neler olmuştu ki dünyada? Dünya, ilk dönemlerinde nasıldı acaba?

Yeryüzünde binlerce, hayır yüz binlerce volkan, sürekli alev püskürüyordu. Dünya ateşler içindeydi. Sürekli çakan şimşekler, yeryüzüne enerji pompalıyordu. Radyoaktif etkiler, kahrediciydi. Morötesi güneş ışınları, kozmik ışınlar, çarpışıyordu.

Ya depremler? Sürekli ve şiddetli... Bir anda dağlar-vadiler oluşturacak kadar... Yetmedi: Göktaşı bombardımanları da cabası.

Ne zamandı bu olaylar?

Dört milyar yıl önce.

Bu koşulların var olduğu dünyada, gelişmelerin bu yoldan sürüp gittiği kanıtlandı.

Dünyanın yaşı, yaklaşık 4,5 milyar yıl. Diyelim ki ilk bir milyar yılda çevre koşulları, canlanma yaratamayacak kadar elverişsizdi. Yanardağlar sürekli patlıyordu. Göktaşları-meteoritler yeryüzünü bombalıyordu. Atmosfer, zehirli gaz bulutlarıyla kaplıydı. Su yalnız buhar olarak vardı. Güneşin de, acemi bir dönemiydi.

Bu nedenle, yeryüzündeki canlanmanın ilk fosil kanıtları olan mikroplar, 3,6 milyar yıl öncesine aittir. Çünkü yaşama daha önce başlayamazdı.

Fizik ve kimya kanunları, "madde"yi, doğru koşullar

geçerli oldukça, bir yerlere sürüklüyor. Nereye mi? Daha büyük karmaşıklığa, organizasyona... Evrenin doğası, maddeyi canlanmaya itiyor. Ta canlanıncaya kadar.

Hatta Davies uyarıyor: "Dünya dışında bizimkine benzemeyen kimyasal yapılanmalar varsa, çevrenin istekleri sınırlanamaz demektir. Su ve karbon, zorunlu değil demektir. Jüpiter ve Titan'ın yoğun azotlu atmosferinde gelişen başka egzotik yaşam biçimleri var demektir."

Sarsılamayan teori, dünyadaki yaşam koşullarının molekül aşuresinin özel yönünde, Nükleik asit ve proteinle gelişmiş olduğudur.

Yaşam doğabilmesi için anne gezegenin, büyüklüğü de önemli. Küçük gezegenlerin, kütleleri de küçük olduğundan çekim güçleri zayıftır. Kendilerini bir atmosfer kılıfı içine gömmeye, güçleri yetmez. Atmosfersiz gezegende, yaşam doğmaz.

Öte yandan buna karşılık, çok büyük gezegenlerin çekim güçleri de çok büyük olur. Bu nedenle atmosferlerinde uzayın ilk dönemlerinden gaz kalıntıları yapışır kalır. Karbondioksit ve hidrojen ağırlıklı bu atmosfer, ileri yaşam biçimlerini engeller.

Bir gezegende, canlıların yaşam bulmasının çok önemli bir koşulu daha var: Su bulunması. En basit canlanmaların bir adım öteye geçebilmelerinin, olmazsa olmaz koşulu: Su.

Hem bu su dediğimiz, denizler-okyanuslar dolusu olacak. Dünyada olduğu gibi... Isının, yaşamı yok edici oynaklıklarını, ancak bu denizler-okyanusları önlüyor. "Isı"yı depoluyorlar.

Dünya adlı gezegen, benzerleri yanında onu ayrıcalıklı bir yere yükseltecek, hiçbir özelliğe sahip değil. Evren içinde, her şeyiyle sıradan bir gezegen... evrendeki yeri de sıradan... Hatta ona can katan güneşi de sıradan. Velhasıl bir kenar mahalle dilberi.

Üstelik üyesi olduğu Samanyolu Galaksisi de, sıradan bir yıldızlar yığını.

Denebilir ki, bu denli sıradanlık, elbette benzerliklerden doğar. Hem de çok sayıda benzerlikten. Hem öyle, tane hesabı falan değil, her şeyin milyon-milyar hesabı benzeri bulunmalı. Evren bu! Toptan işlem yapılıyor.

Dolayısıyla sıradan gezegen olan dünyanın, milyonlarca-milyarlarca benzerinin bulunabileceği, mantıksal bir sonuçtur. Böyle mantık yürütmek de, sıradan bir zihinsel işlevdir. Hiç zorlanmadan varıldığı için, pek çok benzeri gibi, geçerlidir.

Eğer yaşam, evrenin her yerinde yaygınsa, dünya dışı canlıların da, aynı biyokimya mekanizmalarından doğması gerekir. Biçimleri hiç benzemese de... "Küçük Yeşil Adamlar" olsalar da... Tek gözlü, dört ayaklı olsalar da.

Yeryüzündeki canlılar, nükleik asit ve anahtar molekül DNS bazına (temeline) oturuyor. Dünya dışı canlıların yaşamı, başka bir anahtar moleküle de otursa, biyokimya temeli değişmiş olmaz. Mucize gerekmez.

Karmaşıklığın bir kaynağı da, nükleik asitlerle proteinlerin, karşılıklı yardımlaşması. Proteinler, belirli biyokimya anahtar mekanizmaların, vazgeçilemez teşvikçisi. Üstelik proteinler, DNS gibi binlerce düzenli atom içeren görkemli moleküllerin, olmazsa olmaz destekçisi.

Dördüncü bölüm

Robotların yaşamı

29

Robot ile sevda

Gün yorucu geçmemişti. Konukevi salonunda, akşam çayı içiliyordu.

Dünyalıların robotlar konusundaki şaşkınlıkları, sürüp gitmekteydi.

Artık bu konuda ciddi bilgi alma istekleri karşısında, durulamazdı. Kamora'ya ilk soruyu, Vedat yöneltti:

"Robotlarınıza hayranım. Nasıl oldu da bu denli geliştirebildiniz? Sanki bilinçli davranıyorlar. Bazen robot olduklarından bile, kuşkulanıyorum. Hepsi tıpkı size benziyor."

"Bizden çok önce, bize benzemeyen robotlar da çalıştırılmış. O robotlar da, çok iyi işler başarmışlar. Ancak, uzun süren inelemelerden anlaşılmış ki, bazı bireylerimiz, onları aşağılayıcı davranabiliyor. Her ne kadar robotlar böyle davranılmasını onur sorunu yapmıyorlar idiyse de, kendi bireylerimizi kötü alışkanlıklardan kurtarmak için, yönetim karar vermiş, robotlar iyice bizim bireylerimize benzetilmiş. Üstelik bu benzeyiş, bizim Donkaları da, övünme hastalığından uzaklaştırıyor. Robotların bile, kendilerine benzeyebildiğini görüyorlar."

Turgay sordu:

"Düşünen robot yapabildiniz mi? Ben bizim konukevinde denedim. Ne sorduysam yanıt verdi, ne istediysem yaptı. Anlaşılan bilinçli robotlar yarattınız..."

"Binlerce değişik durum, bilgisayar hazinelerine işlenmiştir.

Anında anlar ve gereğini yaparlar. Sizin konukevindeki istekleriniz, bu yüzden yapılmış olabilir. Anlaşılan kendisinden, standart hizmetler istediniz."

"Evet. Şimdi daha iyi anlıyorum."

"Bu işleri şaşırmadan yaparlar. Hatta standart sanmadığınız işleri bile yaptıklarını görebilirsiniz. Çünkü deyim yerindeyse zihinlerine, on binlerce değişik durum işlenmiştir. Sizin aklınıza gelemeyecek değişik durumlardaki tepkilerine bile, şaşırmayın!"

"Ben şimdi siz konuştukça şaşırıyorum. Bu robotların, bilinçli imiş gibi davranmaları çok ilginç."

"Doğru belirttiniz. Şimdi siz de, 'bilinçli imiş gibi' dediniz. Ancak böyle söylenebilir. Şaşırtıcı oldukları halde, 'bilinç sahibi' oldukları söylenemez."

Vedat'ın hayranlığı, bitmiyordu:

"Doğru da, bilinç sahibi olamadıklarını, neredeyse zor kabul edeceğim. Bizim dünya insanlarının bir bölümüne bile buradaki robotların bildikleri öğretilemiyor. Bilinçli oldukları halde..."

Kamora, bazı bilgiler verdi:

"Canlılık ile bilinç ilişkileri, sizin dünyanızda henüz çözülmüş değil ama, Samanyolu Galaksisi'nde de, çok ileri gitmiş sayılmaz. Bize gelen haberlere göre evren Yönetimi'ndeki araştırmalar, yakında bazı ipuçlarının elde edileceğini göstermekte."

Oktay Kamora'ya soru yöneltti:

"Ürettiğiniz ve çalıştırdığınız robotların, sizi sevindirmeyen yanları var mı?"

"Bilmem, ne dersiniz? Biz robotların anlayışında, o sizin bilinç gibi dediğimiz özelliği, oldukça ilerlettik. Bu doğru. On binlere pozisyon öğreterek robot anlayışını, olağanüstü genişlettik. Evet, genişlettik ama, derinleştiremedik. Bilmem anlatabildim mi?"

"Tam anlayabildiğimi söyleyemem. Robot anlayışı derinliği sözlerinden, ne anlam çıkarabileceğimi kavrayamadım. Belki örnek verirseniz..."

Kamora:

"Vereyim. Robot kızları gördünüz değil mi?"

Dünyalılar hep bir ağızdan:

"Görmez olur muyuz? Güzellikleri bize dünyamızı şaşırttı."

Oktay düzeltti:

"Bizim burada, dünyamızı şaşırmamız doğaldır. Bunu geçelim de, asıl şaşırtan işin, bu kızların nefes kesen güzellikleri olduğunu söylemeliyim. Bunu nasıl başarıyorsunuz?"

"Nasıl olur da anlamazsınız... Sanatçılarımız ne güne duruyor? Durağan sanat eserleri yanında, hareketli sanat eserleriyle topluma hizmet, onların görevi."

Coşkun sordu:

"Kaç tip güzel robot hanım var?"

Kamora irkildi:

"O da ne demek? Bir tipi çok sayıda üreterek halkımızı bıktırmak, bizim toplumumuzun yapabileceği iş değil. Her robot hanım, bir sanatçı tarafından tek olarak üretilir. Her robot kızımız, eşi bulunmayan bir görsel sanat eseridir."

"Sanatçının işini bitirmesiyle, eser ortaya çıkmış olur mu?"

"Olmaz. Büyük jürinin onayladığı her eser, Sanatlar Akademisi öğrenimine başlatılır."

"Orada ne öğretilir?"

"Yaşam öğretilir. Dedik ya hareketli sanat eseri olacak diye... Yaşayan bir Donka'ya benzemeli ki, yadırgamayalım. Önce bilgisayar beyin takılır. Sonra öğretim başlar. İlk olarak yürüyüş öğretilir. İster sokakta ister işte, hanım robot manken gibi yürümelidir. Bunu, akademinin bale bölümü öğretir."

Tosun, abartılı bir gülümsemeyle söze karıştı:

"Sahi yahu! O ne salına salına edadır. O ne adım atıştır, baş yükseltiştir..."

"Sonra da elbet, konuşma ve görev öğretileri montajı yapılır. Eğitim, edebiyat ile son bulur."

"O da nesi? Edebiyat öğrenip de ne olacak?"

"Her şeyden önce, şiir öğretilir. Cici bir hanım robot, kendisine şiir okuyan kimseye, o şiiri bildiğini anlatabilmelidir. Örneğin bir Donka erkeği bir şiiri okumaya başlayıp da yarısında unutursa, hanım robotumuz onu sürdürüp, sonuna kadar okumalıdır."

"Bakın hele! Bunlar hanım robot değil, Atina'nın Hetaira'ları, Japonların geyşaları gibi sanki... Sizin Donka erkekleriniz, bu robot hanımlarla bir araya gelirler mi?"

"Şiir toplantıları hanım robotsuz olmaz. Yanlışsız ve noksansız okurlar. Üstelik bu şiirler, sesi ve okuma edası en güzel sanatçılarımızın okuduğu gibi okunur."

Turgay görüş belirtti:

"Yahu, canlısından iyi galiba? Pekiyi, sizin Donka erkekler bu hanımlara iltifat ederse ne yaparlar?"

"Mahcup mahcup gülümseyip, önlerine bakarlar."

"Ne güzel... Sizin erkekleri başka nasıl sevindirirler?"

"Güzel öpüşürler. Kollarını karşısındaki erkeğin boynuna dolayıp, kendilerine çekerler. Erkek nefessiz kalıncaya kadar, öpüşmeyi sürdürebilirler."

"Vaaay be!" diye sesleri duyuldu. Meraklının biri sordu (Tosun'du):

"Pekiyi, ya sizin erkek kendini tutamayıp da, elle sarkıntılık etmeye kalkarsa?"

"Bu tehlikeli bir davranış olur. Robot hanımların böyle durumlarda nasıl karşılık verecekleri, kendilerine öğretilmemiştir. Yani, yanıt bandı takılmamıştır. Bu durumda ne yapacakları bilinmez. Çok fena karşılık verebilirler. Saldırgan olabilirler. Geçenlerde böyle bir olay yaşandı. Şehrimizin en güzel robot hanımlarından biri, eğitim programının dışına fırladı. Kendisine sarkıntılık eden bir arkadaşımızı, en hassas yerlerinden sakatladı."

"Robotlarınızın, neredeyse bilinç sahibi olduklarına inanacağım."

Kamora, aydınlatıyordu:

"Acele ediyorsunuz. Madde karışım ve gelişimlerinden bilinç doğduğu görülüyor ama, böylesi ilkel hayvanlarda bile var. Bu hayvanların hareketleri zaman olur ki kolay yorumlanamaz. Bazılarını içgüdüyle mi yoksa bilinçle mi yaptıkları, kolay ayırt edilemez. Bilinçle de olsa, bilincin böylesi insanlara yakışmaz. Robotlarımızda, başarabilsek bile, bilincin böylesini istemeyiz."

Tosun ısrarlıydı:

"Lütfen sözün sonunu getirin. Robotlarınızın bilinci var mı, yok mu?"

"Siz benim söylediklerimi anlamaya mı çalışıyorsunuz, yoksa anlamamaya mı? Robot hanımlarımızın müstesna güzelliği de, pek hoş davranışları da, onlara eklenmiştir. Ezberlenmiş davranışlardır. Onların 'içinden gelen' herhangi bir hareketleri yoktur. Öyleyse, bilinç de yoktur."

"Pekiyi, bu robotlar yemek de yerler mi?"

Gülüşüldü. Kamora bile kahkaha attı. Açıkladı:

"Robotların enerji kaynakları vardır Sizin dünyanızdaki pillerin biraz büyüğüdür. Minyatür nükleer enerji kaynağıdır. Onlara dört yıl yeter. Kaynak zayıflayınca, kendiliklerinden merkeze giderler."

"Robotlar hiç arıza yapmaz mı?"

"Çok seyrek. Son arıza, üç dünya yılı önce yaşandı. Üzüntülü bir de olaya neden oldu. Bir erkek arkadaşımın, sürekli birlikte olduğu bir hanım robot vardı. Çok güzel bir kızdı. İkisi karşılıklı şiir söyleşirlerdi. En çok şiir bilen, en güzel şiir okuyan hanım robotlarımızdan biriydi. Hatta arkadaşım, bu hanıma romantik duygularla bağlandı."

Tosun yine cıvıdı:

"Aaa! Ne biçim iş bu? Robot yahu önünde-sonunda..."

Kamora sert uyardı:

"Anlamaya çalışın! Sevdanın, gerçeklere değil, asıl zihinsel

yaratmalara dayanan ateşidir kavuran."

Sonra Tiko'ya döndü:

"'Siz lütfen, olayın sonrasını anlatır mısınız? Üzücü olay dediğimiz nasıl olmuştu?"

Tiko tamamladı:

"Evet. Günün birinde en ateşli şiirler okunuyor. Hanım robot da, en ateşli aşk şiirini okumakta, arkadaşımız huşu içinde dinlemekte iken, şiir kesiliveriyor. Ortalığa bir anda, birdenbire sessizlik çöküyor."

"Şiir niye kesiliyor? Robot unutmaz ki."

"Nedeni unutmak değil. Birden susması, mekanik arızadan doğmuş..."

"Çok ilginç. İşte şimdi, arkadaşınızın ne yaptığı çok önemli."

"Birden yerinden fırlamış. Robot hanımı kolları arasına alıp, fısıldamaya başlamış: 'Konuş lütfen, konuş!' diye... Yanıt yok! Sonra kucağına alıp, odada dolaşmaya başlıyor. Tek bir kımıltı, tek bir hece yok... Arkadaşımız titremeye başlamış, hanımı kanepeye yatırıp kaçmış..."

Bu kez, Turgay yumuşadı:

"Çok ayıp etmiş. Niçin hemen tamir ettirip de şiir okumayı sürdürmemiş?"

Kamora kendini tutamadı:

"Hayalleri yıkılmış hayalleri... Hatta o robot hanımı bir kez daha olsun görmeye katlanamadı. Bucak bucak kaçtı."

"Hiç özlem duymadı mı?"

"Çok özledi ama, kendini tuttu."

"Pekiyi, o robot hanım, arkadaşınızı hiç özlemedi mi?"

Kamora özetledi:

"Çok güzel soru. İşte şimdi, gerçek canlı ile robot arasındaki ayrımı, daha iyi anlayacaksınız. Robot özlemiyor. Robot sevmiyor. Robot duygulanmıyor. Duygulanma ve duyumsamalar, robotlara hiçbir zaman öğretilemiyor.."

30

Robot düşünür mü?

Oktay Kamora'ya soruyordu:

"Yahu bu robotlar bir de spor yapsalar, sanırım çok başarılı olurlar. Robotlara spor yaptırıyor musunuz?"

"Hayır. Onların spora gereksinmesi yoktur. Yalnız belirli zamanlarda, revizyon görürler. Aralarında bile yarıştırmayız, Gereksizdir."

"Ama yarışsalar, herhalde canla-başla yaparlar. Bizde seyirciler, bazı sporculara: 'Ruhsuzlar!' diye bağırır. Bakıyorum da sizin bu robotlar, hçbir zaman 'ruhsuzluk' etmezler herhalde. Hele bir de kafasına futbol bandı taksanız, kim bilir ne oynarlar..."

"Pek sanmam. Bizde sizin dünyanızdaki gibi itişmeli-kakışmalı spor oyunları yoktur. Rakip oyuncular her sporumuzda, birbirine mesafelidir. Dürtüşüp tekmeleşmezler. Bu nedenle robotlarımıza, futbol öğretilebileceğine güvenemem."

Tosun, sonuç çıkarttı:

"Çok iyi de olur. Bir robottan okkalı bir tekme yiyen futbolcunun, geleceği kararır."

Faruk konuşmaya katıldı:

"Şimdi şu dünya futbolundaki ruhsuzları bir kenara bırakalım da, yine robotların bilinç sorununa gelelim. Bizde her canlının bilinci olduğu sanılır. Öte yandan aşağılamak için: 'Bilinçsiz adam!' denir. Bir de, yaşayışa veda etmenin edepli deyimi: 'Ruhunu teslim etti'dir de, 'canı çıktı' deyimi de aynı olayı anlatır."

Kamora bu konuyu da biliyordu:

"Sizin dünyada, yaşayıştan ayrılmak olayı için yakıştırdığınız deyimler, burada bizim de dikkatimizi çekti. Çok inceleri de var: 'Ruhunu teslim etti' gibi. 'Dünyasını değiştirdi' de iyi... Maddeden can bulan 'ruh'un, madde kaynağı tükenince 'göklere çıkması' düşüncesi de şiirsel..."

"Sizin Kapo'da Donka nüfusunuz, 200 milyonda sınırlanıyor. İyi de, robot nüfusu kaç milyonda sınırlanıyor?"

"Buna sınır konmadı henüz. Gerektiği kadar üretiliyor. Son bilgim, 600 milyon kadar olduğu."

"Niye sınırlamıyorsunuz?"

"Niye sınırlayalım? Bütün hizmetlerimizi, robotlara yaptırıyoruz. Endüstrimizde, yapı işlerinde, turistik tesislerde, şehir ve konut temizliklerinde, güvenlikte, başka aklınıza ne geliyorsa her türlü hizmeti, robotlar yapıyor. Sayılarını sınırlamanın anlamı yok. Zaten gerekli robot sayısını bilgisayarlar verir. Eksiği fazlası olmaz."

Turgay mızmızlandı:

"Tuhaf şey! 200 milyon siz Donkalar, üç misli de robot... Niye kendiniz, robotlardan azsınız? Niçin robotları yeğliyorsunuz da, kendi sayınızı arttırmıyorsunuz. Karşınızda kendinizden birisi yerine, bir robot bulunması isteğiniz garip. Robot olmasındansa, size her defasında kendisi düşünerek özgün yanıtlar verecek, davranışlarda bulunacak bir Donka'yla karşılaşmayı neden yeğlemediğiniz, anlaşılmaz iş!"

Kamora razı gelmedi:

"Siz bizim Kapo'da, henüz yenisiniz. Bizi daha iyi tanırsanız, anlaşılmaz bulduklarınız konusundaki yargılarınız, değişecek. Şimdi, şu anda bir kahve arası verelim de, sonra yanıtlayayım."

Ara verildi. Kamora sonra konuşmasını sürdürdü:

"Sorduğuma, özgün yanıt beklemeliyim ne demek? İşine bağlı... Örneğin endüstride üretim bandında çalışan robota,

benim ne soracağım olur ki? Ha robot olmuş, ha Donka... Ya müze bekçilerine ne soracağım? Hiçbir şey! Bir örnek daha: Kitaplık çalışanları, zaten soracağını bilgisayardan öğrenip yanıtlayacaklar. Donka olsa, bir şey değişmez. Robotları başka hangi görev için yakıştırmadığınızı söyler misiniz?"

"Öğretmenlik, hekimlik?.."

"Ebette... Bu görevler, robotlara emanet edilemez. Kesinlikle biz yaparız. En önemli saydığımız işlerdendir ikisi de... Başka?"

Turgay tereddüt etti:

"Şu anda aklıma hemen bir şey gelmiyor ama, örneğin bana göre barmaidler ve barmenler önemli kişilerdir. Ezberlemiş barmenle, sözleşme dertleşme yapılamaz."

"Çok haklısınız. Biz de barmenliğe ve barmaidliğe çok önem veririz. Üniversitelerimizin psikoloji bölümleri mezunlarının bir bölümü barmenlikte lisans üstü çalışması yapar, bir bölümü de profesör olmak için."

"Tuhaf marifetler yapan robotlar ürettiniz mi?"

"Bu sorunuzu yanıtlamak için, önce kavram karışıklığını ortadan kaldırmalıyız. Beklenmeyen marifetler yapan robotlarımızın başarıları, robot oldukları için değildir. O karmaşık gözüken işleri yapan, ama sahnede göremediğimiz yönetmen, bilgisayar düzenidir. Aynı düzeni hayvan biçiminde bir robota da monte etsek, aynı hareketleri yapar."

Tosun fırsatı kaçırmadı:

"Ne hoş! Bale yapan eşek, aşk şiirleri okuyan ayı!.. Yok yok! Şaka söyledim. Sakın ha!.."

Kamora rahatlattı:

"Elbette yapmayız. Kolay anlamanız için örnek verdim. Belirtmek istediğim şu: Bilgisayarlar da, robotlar da, kendilerinde depolanan hareketleri, otomatik olarak yaparlar. Yanıtları, kendi düşüncelerinin sonucu değildir. Onların elektronik kafalarına depolanmış, başkalarının öğretilerini içerir."

Coşkun, taşı gediğine koydu:

"Tam, dünyada bazı partilere oy veren seçmenler gibi... Geçelim... Robotlar birbiri peşine binlerce davranışı nasıl yapabiliyorlar?"

"O zincirin her bir halkası, kendinden sonraki halkayı doğuruyor. Bilgisar o sonraki halkayı, düşünerek bulmuyor. Onu nasıl bulacağı bile, ezberletilmiş. İşlemin uzun oluşu, sizi aldatmasın. Bir zincirin ister on halkası olsun, isterse de bin halkası... Aynı biçimde çalışır."

"Demek ki, çok hızlı düşünüyor."

Kamora karşı koydu:

"Şu 'düşünme' sözünü, bilgisayara ille de yamamayın! Onun sonuç verme hızı, düşünme hızı değil, elektriğin hızıdır."

Coşkun Kamora'yı kızdırıyordu:

"Hoş şeyler anlatıyorsunuz ama, hâlâ tereddütüm var. Robotları yeğlemeniz için, benim anlamadığım başka bazı nedenler daha olmalı..."

"Niye hâlâ anlamadığınıza şaşıyorum. Robotlar yemez içmez, yalnız çalışır. Verilen işi beğenmeyip, mızmızlanmazlar. Örneğin kanalizasyon temizliği görevi alan robot: 'Ben bu hallere de mi düşecektim' diye yakınmaz. Başları ağrımaz, belirli zaman moral bozuklukları olmaz. Yaptıkları işin kalitesi değişmez. Yanlış iş yapmazlar, yanlış yapacak durumda olan işaret verir, yerine hemen yenisi konur. Hepsini saymaya kalksam, zaman yetmez. Siz, daha ne yanıt istiyorsunuz?"

"Bakımları masraflı değil mi?"

"Hayır. Çok ekonomik. Hemen çabuk anlayacağınız bir ek yapayım: Bakım masrafları, bizim hastane masraflarının onda birini bulmaz. Robotların başka yararlarından biri de, sizin aklınıza kolay gelmez."

"Nedir o yarar?"

"Robotlar dışkı ve idrar çıkarmazlar. Çevreyi kirletmezler. Düşünün! 600 milyon robot yerine, yine o kadar bizden

Donka olsaydı, son 300 milyon yılda yalnız onların evsel atıklarını arıtmak için, kim bilir ne masraflar olurdu? Bilim-kültür ve sanata ayırdığımız bütçelerin bir bölümünü, pislik temizlemeye harcamış olurduk."

"Pekiyi siz Donkalar, hiç iş görmez misiniz?"

Kamora özetlemeye çalıştı:

"İş dediğiniz ne? Standart işleri biz yapmayız, robotlar yapar. Biz ancak, beyin çalıştırarak, düşünce işlerini yaparız. Gezegenimizde yaşama koşullarının güzelleştirilmesi, iyileştirilmesi, bizim düşünce görevimizdir. Daha huzurlu ve mutlu nasıl yaşanabileceğini, düşünür planlarız. Her bireyimiz, toplumumuzu ve çevresindekileri nasıl daha mutlu edeceğini düşünmekle görevlidir. Önerilerini herkes, düzenli olarak sunar."

"Robotlara bir de ruh ekleyebilseniz, harika olurdu."

Kamora'nın bilmediği yoktu!

"Sizin dünya filozofu René Descartes, evrende iki çeşit 'madde' olduğuna inanıyordu. Birisi beden ve beynimizin madde olan varlığı gibileri... Öteki ise, ele gelmez, kavranamaz 'ruh maddesi' ki, düşüncelerimiz ve rüyalarımızın kaynağıydı ona göre ruh, herhangi bir biçimde beyni yönetirdi."

Kerim atıldı:

"Bu ikili model, sonra mizah konusu oldu. Başka bir filozof, Gilbert Ryle, 'Makinadaki ruh' diye, bu görüşle alay etti."

"Ryle haklıdır. Ruh maddeden doğuyor. İki ayrı kompozisyonun sonradan birleşmesinden değil... Demek ki maddenin belirli koşulları altında gelişmesine koşut olarak, görülemeyen bir gelişme daha oluyor. Üç milyon dünya yılıdır ki, bu gelişmeleri laboratuvarda denemekteyiz."

"Sonuç?"

"Belirsizlik."

Oktay sordu:

"Hiçbir canlının beynine sığması olanak dışı bilgi

hazineleri, bilgisayar belleğine sığıyor. Bu özellikleri, onları canlılara göre daha üstün bir düzeye çıkarmıyor mu?"

Kamora Oktay'ı rahatlattı:

"Canlılar bilgisayarları da, bunun sonucu olarak robotları da kullanabildikçe, üstünlükleri tartışılmaz. Robotlar canlıları kullanamadıkça, canlılar üstünlüklerini koruyacaklardır. Hem biz bu evrende, böyle bir olasılığın hesabını yaptık. Gelecek ilk yirmi milyar yılda, canlıların robotları kullanmayı sürdürecekleri garantili."

"Bu hesabı nasıl yapabildiniz?"

"Bilgisayarla..."

31

Büyük Patlama

Gezi yöneticisi Kamora, işini doğru ve iyi yapan, akıllı bir kişiydi. Önemli konulardaki bilgi ve düşünce alışverişini, dünyalıları sıkmayacak biçimde düzenlemeye çalışıyordu. Dünyalıların, Planlama Merkezi Başkanı Tanorra'yı, pek beğenmiş ve sevmiş olduklarını anlamıştı.

Tanorra'nın iki yardımcısı Lorea ile Mizonka hanımlara ise, hayranlıkla karışık bir saygı duyduklarını gözlemlemişti. Kendilerini ve dünyayı, çok sert eleştirerek hırpalamış olmalarına da karşın... Zaten tanıyabildikleri bütün Kapo hanımları, cin gibi akıllı, yürek yakacak kadar çekici ve güzeldiler.

Kamora'nın dünyalıların gezilerine katılması önerisini, Tanorra ve arkadaşları da sevinerek kabul etti. Dünyalılara ise bu kabul, bayram sevinci yaşattı.

Hep bir araya gelişin ilk gecesini Kamora, dikkatle düzenledi. Hem yenecek-içilecek, hem de hoş söyleşiler yapılacaktı.

Güzel Alolada inceliğini kullanmış, buluşulduğunda, gökyüzünde tam dört tane güzel ay bulunan bir geceyi seçtirmişti.

Turgay'la Tosun, sürekli şaşırmalarına ara vermiyorladı:

"Şu işe bak be! Dört tane ay varsa, ben hangisine bakıp şiir yazacağım?"

"Burada bu güzel kızlar varken, aya bakıp da şiir yazanı çıplak uzaya fırlatıyorlar."

Buluşma, çiçek cenneti bir bahçede başladı. Önce ayakta içki ile karışık, özlem giderildi. Ayakta içmenin hoş yanı,

herkesin birbirini görüp konuşabilmesiydi. Dünyalıların, Alola, Lorea ve Mizonka çevresinde çöreklenmiş olduğunu eklemeye, gerek yoktu.

Sonunda masalara geçildi. Kamora oturmalı olan bu yemekte, konuşmaların küçük gruplara dağılmadan, hep birlikte tek bir konu üzerinde yapılmasını önerdi:

"Bir saat kadar, çok meraklı bir konu üzerinde, hep birlikte söyleşelim. Sonra nasıl isterseniz, öyle olsun. Önerdiğim konu: Büyük Patlama ve zamandır. Söze Oktay başlarsa, sevineceğim."

Aldı sözü Oktay:

"Büyük Patlama der dururuz. Neydi ki öteki adı: Big Bang. Evren, bir noktadan mı doğmuş diyorlar? 'Sonsuz yoğunluk' varmış, bu bir tek noktada... Düşünmeyi nasıl sürdürmeli ki? Anlaşılan bir sonsuzluk, başka sonsuzlukları doğurabiliyor. Yani bugünkü evrenin sonsuz denebilecek boyutları demek ki, bu sonsuz yoğunluktan kaynaklanmış... Öyle mi?"

Kamora:

"Çok güzel özetlediniz. Şimdi lütfen herkes, aklına geleni söylesin!"

Tosun söze girdi:

"Sorabilir miyim? evren nerede doğdu?"

Kamora:

"Nerede olabilir ki? Elbet uzay boşluğunda."

"Doğum hızlı mı oldu, yavaş mı"

"Doğum süresi, yedi bölüme ayrılıyor. Bunlardan ikincisinin süresi: Bir saniyenin 100 milyon kere milyar kere milyar kere milyarda biri kadar."

"Niye ikinciyi söylediniz de birincinin süresini söylemediniz?"

"Bu denli az zamanın hesabı henüz yapılamadı."

"Yedi bölümün hepsi birden, ne kadar sürdü?"

"Hepsi birden, yalnız bir saniye... O kadar... Elbet ısı da,

müthiş yüksekti. Öne 1 yazıp sağına 32 tane sıfır koyarsanız, işte o kadar Kelvin derecesi."

"Vay be! Ateşin böylesi soğur mu?"

"Merak yerinde. İlk bir saniyeden sonra "Serinleme Dönemi", 500 000 yıl sürdü."

Tosun, yargılara varıp duruyordu:

"Bu denli uzun süre varken, ilk bir saniyede anlamsız acele edilmiş. Sonra ne oldu?"

"Beş yüz bin yılın sonunda, atomlar oluşmaya başladı. Önce hidrojen ve helyum atomları... Madde ve enerji ortaya çıkıp yıldızlar-uydular ve galaksileri, uzay boşluğuna serpti. Canlılar, evrene renk kattı."

"Bu dönemin süresi ne?"

"18-20 milyar yıl."

"Tuhaf!.. Önce bir saniye, sonra beş yüz bin yıl, sonra da 20 milyar yıl... Dönem sürelerinde dengesizlik var."

Coşkun:

"Bu doğum anlatısını, bütün ilgililer kabul ediyor mu?"

Bu kez, Kerim yanıt verdi:

"Hayır... Değişik düşüncelerden doğan bir kargaşa, sürüp gidiyor. Yaşadığımız zamanda galaksiler ve yıldızlar gibi büyüklerin düzenine, Görecelik Teorisi ışık tuttu. Küçüklerin düzenini, yani atom ölçüsü düzenini de, Kuantum Fiziği aydınlatıyor. Bunlarda dünya bilim çevreleri, genelde anlaşıyor."

Tanorra ilk kez söze karıştı:

"Hangi konuda anlaşma zor oluyor?"

Kerim söyledi:

"Evrenin doğuşu ve gelişmesi konularında."

Tanorra'nın soruları bitmemişti:

"Anlaşma olmayan başka konu yok muydu? Sizin dünyanızda Einstein'ın tereddütleri vardı. Atom yayınlarında ortaya atılan 'Belirsizlik İlkesi', onu rahatsız ediyordu. Neden rahatsızdı?"

Yine Kerim konuştu:

"Einstein evrende belirsiz hiçbir durumun olamayacağına inanırdı. 'Nedensellik İlkesi'nin istisnasız geçerli olması gerektiğini düşünüyordu. Einstein, evrenin doğuşu ve düzeninde: 'Bir Büyük Neden' arardı. Atom içi hareketlerde 'Belirsizlik' görüşlerine de şöyle karşı koyuyordu:

'Tanrı zar atmaz.' "

Daha sonra Kerim, dünyalı fizikçi Steven Weinberg'in bazı görüşlerini aktarıyordu.

Araştırmanın sonu gelmemeliydi. *İlk Üç Dakika* kitabının yazarı Weinberg diyordu ki:

"Araştırmalarımızın sonuçları bizi avutmuyorsa, belirli bir cesaretlenmeyi, yine araştırma yaparak buluruz. İnsanlar; tanrılar ve ejderhalar konularında, masallar anlatılarak avutulmaya, hazır değiller. Günlük yaşayışın dışına çıkan konulardaki düşüncelerine, sınır çekmeye de hazır değiller."

1979 dünya yılında arkadaşları Glashow ve Salam ile birlikte Nobel ödülü alan Weinberg bir görüşünü daha şöyle bildiriyordu:

"Evreni anlama isteği insanlarda yaşayışa, bir maskaralığın üzerinde dramatik (teatral) bir onur veriyor."

32

Büyük Patlama'nın kanıtı

Evet, "evrenin sonu" dedik. Sonu yok evrenin... Evren "sonsuz."

Ancak, "sonu" diyen kişinin, "başı" demek de borcu oluyor. Değil mi ya! evrenin başı nasıldı? Ne zamandı? Ne biçimdi?

XX. yüzyıl başı düşüncelerine göre "Büyük Patlama" (Big Bang) oluvermeden önce evren, bütünüyle sessiz bir durgunluk içindeydi. Kımıldayan hiçbir "şey" yoktu. Ya bu "şey" ne demek oluyordu diye sorulursa, onu da bilen yoktu.

"Boşluk nasıl bir şeydi?" diye sorulsa, onun da yanıtı olamazdı. "Boşluk" nasıl anlatılabilirdi ki?

Ama içinde hiçbir şey olmayan koskocaman bir boşluk, uzayıp uzayıp macunlaşmış bir zaman ölçüsünde, böyle de kalamazdı ya! Koskoca bir boşlukla işgal edilmesine katlanılamazdı ki... Bıkılırdı...

Tiyatro dramalarının yakışığına göre, sürüp giden susuşların sonunda, haykırışlar gelmeliydi. Bir susma dizisinin peşinden bir susma dizisi daha gelirse, tiyatronun yapısına yakışmazdı. Denebilir ki: "Bunları o zaman bilen var mıydı?"

Olsa gerek... Ezelden beri her ortaya çıkanın, herhalde bir hazırlığı vardı. Hepsi de durup dururken oluşmadı ya!

Konuya dönelim. Milyarlarca trilyonlarca ışık yılı sessizliğin sonuna yakışacak olay, gerçekleşiverdi.

"Büyük Patlama" oldu.

"Doğurgan canlı" patladı.

Evrendeki tüm hareketlerin "nedenselliği"ydi. "Doğurgan canlı" patlaması...

Madde, "Büyük Patlama" ile (Big Bang) ortaya çıktı.

Zaman, "Büyük Patlama" ile başladı.

Mekân, maddeler arasında uzaklıkların ortaya çıkışından doğdu. Mutlak boşluk, mekân olamazdı.

Madde, "canlanma"yı başlattı. Böylece evrende, "yaşanmaya" başlandı.

Madde-zaman ve mekân olmadan, "canlanma" olamazdı ki... Üçü de, canlanmanın varlık koşuluydu. Canlanma hareket demekti. Hareket ise, maddenin zaman ve mekân içinde olmasına bağlıydı. Hareketin ölçüsü, zamandı. Zaman durmuşsa hareket de olamazdı. Hareket etmeyen, canlı değildi.

Asıl vurucu kanıta, bu yoldaki düşüncelerin sonunda erişildi. Bu müthiş ısıdan kaynaklanan patlama dolayısıyla taa XX. dünya yüzyılına kadar yitip gitmeyen enerji kalıntıları olmalıydı. Bu kalıntıların emarelerine, rastlanabilmeliydi.

Sorun çok basitti: Bir cisim, elektromanyetik ışın dalgalarını emerdi. Dalga uzunluğu ne olursa olsun... Sonra da bunları, çok yavaşça geri verirdi. Planck Kanunları, bunu gerektirirdi. 18 milyar yıl sonra bile olsa...

İsterse "Büyük Patlama"dan 18 milyar yıl sonra olsun, "Büyük Patlama" kalıntısı mikrodalgalar, bugün bile yakalanabilmeliydi.

Yapay uyduların XX. yüzyılda dünya çevresinde dönmeye başlamaları, haberleşmede yeni ufuklar açtı. Radyo antenler ile Maser mikro dalga güçlendiricileri, arayışları sonuçlarla buluşturdu.

Bilginler Penzias ve Wilson, "Büyük Patlama"nın, kalıntı kozmik ışınlarını saptadılar. Nobel Ödülü aldılar.

Bu sonuca varılmasıyla "Büyük Patlama" görüşü, başka görüşleri sahnenin dışına çıkarttı.

33

Sanat şehri: Ramakon

Öteki Kapo şehirleri nasıldı?

Kamora bu merakın, kendiliğinden ve kısa sürede ortaya çıkacağını biliyordu. Bir akşamüstü vedalaşırken, iki gün sonra, bir başka Kapo şehrine gidileceğini bildirdi. Ad: Ramakon'du.

Şehirlerarası hızlı trenle, iki saatte varıldı. Dünyalıları bando mızıka falan karşılamadı ama, çoğu hanım olan bir sanatçı grubu karşıladı.

Öylesine hoş Donkalardı ki, karşılamada başka kimsenin bulunmayışı, üstelik sevinç yarattı.

Irmak üzerindeki bir yaya köprüsünden, karşıya geçildi. Köprü sanki, bir sanat galerisiydi. Coşkun hayretle:

"Prag'daki Karl Köprüsü gibi sanki..." dedi.

Görsel Sanatlar Akademisi'ne doğru gidiyorlardı. Çiçekler arasında bir yoldan, birkaç yüz metre yürüyeceklerdi.

Yolun sağında solunda, meydancıklara dönüştürülmüş küçük mekânlarda, anıt-heykeller yerleştirilmişti. Her heykel, yalnız kendisine ait mekânlar içindeydi. Bir bakışta, yalnız o mekân gözüküyor, öteki anıt-heykeller gözükmüyordu.

Mekânları ayıran elemanlarsa, esprisiz düz duvarlar değildi. Bunlar da üzerleri, röliyefli-mozayikli, zevkli, üçüncü boyut sanat elemanlarıydı.

Akademi binasına girildi. Mimarlık yapıtı olarak olağanüstü sade binalarda, olağanüstü zengin ve renkli sanat

eserleri bulunuyordu. Binalar yer yer, yüksek koru ormanları, ya da alçak çiçeklikler arasına yerleşmişti. İç-dış, nerede olursa olsun, çiçek vardı.

Öğle yemeği, bir büyük havuz kenarında yendi. Havuzun her yanında yine heykeller vardı ama asıl ilginç gösteri, havuzun kenarında ve yeraltında dolaşan canlı bir galeriden, havuz suyu içindeki sanat eserlerinin seyriydi. Bu yapıtlar bu kez, insanlarla değil, balıklarla kaynaşıyordu.

Öğle yemeğinden sonra, önce akademi atölyeleri gezildi. Her öğrenci ödevini, isterse gece-gündüz sürekli çalışarak sürdürebiliyordu. Resim ve heykel çalışması malzeme ve olanakları yanında, yeme-içme ve yatarak dinlenme de olabiliyordu. Her üstat sanatçının, yalnız kendisinin ve öğrencilerinin kullanabileceği, bir ya da birkaç atölyesi vardı.

Daha sonra, hep birlikte, Ramakon şehri gezildi. Yollar, meydanlar, parklar, hatta konut bahçeleri, sanat eserleriyle doluydu. Elbet bu şehir de, koru ormanlarının kenarında ve altındaydı. Çiçekler mi? Sağa-sola, aşağı-yukarı nereye bakılırsa, oradaydı.

Akşam yemeği, çiçek ve sanat eseri kompozisyonları sergilenen bir restoranda yendi. Bu restoran da, saydam kubbeliydi. Dünyalıların hepsi erkek olduğu için, yemeğe Romakon sanat şehrinden, yalnız hanım sanatçıların katılması uygun görülmüştü.

Her dünyalının yanında, sağında ve solunda, birer sanatçı hanım Donka yer alıyordu. Kerim hariç... Onun sağında Alola, solunda ise Kamora vardı.

Yemekte Ramakon'un, şehir olarak özellikleri konuşuluyordu. Coşkun, bu şehri de sevmişti:

"Ne kadar güzel... Pek beğendim ve sevdim. Şehirlerinizin ölçüsü pek akıllıca tutulmuş. Yaşayanları ezecek büyüklükte, azgın ölçülü yapıtlar yok... Birbirine sürprizlerle akan şehir meydanları ve mekânları, bıktırmak bir yana, hep merakta

bırakıyor. Burada başkentinize göre, bambaşka bir şehir planlamış ve yaratmışsınız."

Lorea sözü, Coşkun'un ağzından kapıverdi:

"Övgüleriniz haklıdır. Biz bu şehri de, yararlı ve güzel gerçekleştirdik. Ama sevgili Coşkun, yanılıyorsunuz. Bu şehrin de büyüklüğü ve plan şeması, başkentin tıpkısıdır. Bütün şehirlerimizin de büyüklüğü ve plan şemaları, birbirinin aynıdır. Ramakon'un da öyle olduğunu anlayamadınız. Küçük şehir mekânları değişik düzenlendikçe, plan şemasının aynı olmasından yarar doğmaz ki, zarar doğar."

Coşkun inanmamış gibi bakınca, Lorea dedi ki:

"Ben size, iki şehrin de planını gösterip, anlatacağım."

Tosun sordu:

"Bu akşamki içkilerimiz de, son yemeklerdeki gibi sınırlanıyor mu?"

Mizonka yanına gelip, Tosun'un yanağını okşadı ve anlattı:

"Kapo gezegeninin hiçbir yerinde, bundan kurtulamazsınız."

Mizonka'dan örnek alan ve Tosun'un yanında oturan sanatçı hanımlar:

"Ne şirin şey!" diyerek Tosun'un yanaklarından makas aldılar. Tosun şaşırarak Mizonka'ya sordu:

"Bu kızlar benden makas alıyorlar..."

"Sen de al?"

Biraz sora, Tosun'un sesi yine işitildi:

"Bu kızlar beni öpüyor..."

"Sen de öp!"

Akşam yemeğinden sonra hızlı trenle, başkente ve konukevine dönüldü.

34

Zaman başlarken

İlk evrenin akkor parlaklığında, çok sıcak ve yoğun olduğu savı öne sürülüyordu. Aradan milyarlarca yıl geçmiş bile olsa, evrenin bu kızartısı, hâlâ görülebilmeliydi. Çünkü bu ışık, evrenin çok uzak köşelerinden bize ancak erişiyor olmalıydı.

Olmalıydı da, nasıl erişiyor olmalıydı? Yanıt basitti, pek çok gerçeği bulurken olduğu gibi: Bu ışık evrenin genişlemesi nedeniyle o denli kırmızıya kaymış olmalıydı ki, şimdi ancak mikrodalga olarak avlanabilmeliydi. Avlandı da...

Oktay özetliyordu:

"Şu işe bak! Uzayda önce, sonsuz yoğunlukta bir nokta varmış. Büyük Patlama olmuş, bu noktadan evren doğmuş."

Coşkun sordu:

"Bitti mi?"

"Hayır, bitmedi. Evren bir yere kadar genişledikten sonra, yine büzüşüp bir nokta olacakmış."

Turgay rica etti:

"Kerim Abi! Sen bu olaya bir şiir döktürsene..."

O da Turgay'ı kırmadı. Evrenin en kısa şiirini söyledi:

Bir noktaydı,
bir zaman geçti,
yine bir nokta oldu.

Coşkun söze karıştı: "Ya zaman, 'ne zaman' başlamış? Büyük Patlama'dan önce başlamış olabilir mi?"

Tanorra, izin isteyerek konuştu:

"Neymiş daha önce? Patladıktan sonra bunca maddeyi içine alabilen bir boşluk varmış demek ki... 'Boşluk ve yokluk'... Yine: 'Boşluk ve yokluk' diyelim. Öyleyse Büyük Patlama'dan öncesi için, hemen bir soru patlamalı: Boşluk ve yokluk varken, zaman işler mi?" Hiçbir şey olmayan yerde, zaman olur mu?"

Kerim ekledi:

"Zaten ısrarla: 'Zaman da Büyük Patlama'yla başladı' diyen, ciddi bilim adamları da var. Her bilim adamı da, her zaman doğru söylemeyebilir ya, neyse... Deneme içindir belki."

Kerim, önemli saydığı bir bilgiyi aktardı:

S. Hawking, *Zamanın Kısa Tarihi* kitabında yazıyordu:

> ... Büyük Patlama'dan önce olaylar olsa bile, daha sonraki olayları betimlemek için kullanılamazlar, çünkü Büyük Patlama anında hesaplarımız geçersizdir Benzer biçimde, Büyük Patlama'dan yalnızca bu yana olup biten her şeyi bilsek bile, ondan önce olanları, bulmamıza olanak yoktur. Büyük patlamadan önceki olayların, bizi ilgilendirdiği kadarıyla hiçbir sonucu yoktur ve bu yüzden evrenin bilimsel modelinde yer alamazlar. Şu halde onları modelin dışında bırakarak, zaman Büyük Patlama'yla başlamıştır demeliyiz.

Tanorra, mantık yürütüyordu:

"Şimdiiii, bir an düşünelim: Zaman da Büyük Patlama ile başladıysa, sonsuz yoğunluktaki o madde ile birlikte, 'Sonsuz yoğunlukta bir zaman' bulunuyordu demektir. Koyun koyuna idiler maddeyle... İkizler gibi, birlikte doğdular. Aynı 'an'da... Niye 'an'? Çünkü, zaman başladı... Değil mi öyle?"

Alola fırsatı yakaladı. Tosun'la Turgay'ı birbirine düşürmek için, pusu kurdu:

"Turgay, sorar mısınız Tosun'a, sonsuz yoğunlukta bir zamanda yaşanırsa, ne olur diye?.."

O da Tosun'a yamandı:

"Hadi anlat bakalım! Ne sorulduğunu duydun?"

Tosun ıkındı sıkındı, sonra birden parladı:

"Ne mi olur? Sen sorunu yönelttikten sonra, ben 'sonsuz yoğunlukta bir zamanı' yaşadım. Bitti-geçti işte..."

"Yaşadın ha? Hiçbir şey olmadı mı? Hiçbir değişiklik hissetmedin mi?"

"Yooo! Hiçbir değişiklik olmadı."

"Nasıl olmaz be! Sen o yoğun zamanı yaşamış olsaydın, şimdi çoktaaan, başka dünyaları boylamış olurdun."

Tosun sıkıldı:

"Alola! Alın şu muzır adamı başımdan lütfen! Keyfimi kaçırıyor."

Turgay'la Alola işaretleştiler. Turgay bir kadeh içkiyi, Tosun'un ağzına dayayıp barıştı. Sözü yine Tanorra aldı:

"Maddenin sonsuz yoğunlukta oluşuyla, zamanın sonsuz yoğunlukta oluşunu tek bir olay kabullenmek gerekir mi?"

Kerim atıldı:

"Gerekir. Böyle olmazsa, zaman daha önce başlamış sonucu çıkarılmalıdır. Bu da olanak dışıdır. Zamanın Büyük Patlama'dan sonra başlamış olduğu kesin... Çünkü madde hareketi varsa, zaman da işliyor demektir."

Tanorra önerdi:

"İzninizle anımsayalım mı? Dünyanız ünlülerinden Newton, 'Gerçek-matematik ve mutlak olan zaman, kendi dışındaki hiçbir ilişkiden etkilenmeden akıyor' diyordu. Zamanın, hep aynı hızla aktığı düşüncesi, sanırım sonra değişti, neden acaba?"

Kerim açıkladı:

"Geçen yüzyılımızda, zaman akışının hareketle değiştiği, dolayısıyla, zamanın da göreceli olduğu kanıtlandı. Einstein'ın başlattığı teorilerden ikincisi ise, Genel Görecelik Teorisi'ydi ki, hız arttıkça zamanın yavaşladığını, hiçbir hızın

da, ışık hızını geçemeyeceğini kanıtlıyordu."

Kimse, hemen konuşmadı. Tanorra bile, bir süre sonra başladı:

"Bu teoriler, dünyanızı yanlışlıklara sürüklemedi ama, eksik bilgilere dayanıyordu. Evet, günlük-aylık yaşamımız, dünyada da, Kapo'da da saat ve takvime göre sürüp gidiyor. Evrensel hız ve zaman ölçülerinden etkilenmiyor ama, eksik uzay bilgileriniz yüzünden, örneğin siz, kendi olanaklarınızla güneş sisteminizin dışını, yeterince tanıyamadınız, algılayamadınız. Bilmediğiniz ışıklar, tanımadığınız hızlar var. Evreni, Einstein ölçüleriyle anlayamazsınız!"

Beşinci bölüm

Yaşama biçimleri

35

Denizaltında meyhane

Alola dünyalıları ve Kapoluları meyhaneye götürüyordu. Özellikle Turgay'la Tosun, günlerdir, en geniş ağızlı gülümsemeleriyle istiyorlardı. Eh, ötekilerin de canına minnetti.

Bir akşam vakti, metrodan inip yukarı çıktılar. Yine bir su kenarına geldiler. Öyle istemişlerdi. Alola da:

"Görürsünüz nasıl bir su kenarı olduğunu... Seveceksiniz" demişti.

Halı benzeri bir çimenli yaya yolundan, bir pergola içinden yürüdüler. Çimenler, limon sarısıydı. Sararmış değillerdi, çimenin rengi öyleydi. Yolun üstünü de, iki yanını da, koyu mor renkte bir çiçek duvarı kapatıyordu. Yine saydam bir kubbe altına girdiler. Karşılandılar.

Ortada, meyhaneye benzer bir yer görünmüyordu. Hepsi Alola'ya, soru dolu gözlerle baktı. O da: "Gelin bakalım!" dedi. Konuklarını bir merdivenden aşağı indirip bir koridordan yürüterek, meyhaneye soktu.

İşte burada dünyalılar, sevinçli bir şaşkınlığa düştüler. Deniz istemişlerdi ya! Geldikleri yer denizin dibiydi. Her taraf camdan duvardı. Camların öbür tarafında, bütün canlıları, bitkileri ve çiçekleriyle, deniz yaşamaktaydı.

Aslında akvaryumun içinde bizim dünyalılar vardı da, balıklar merakla onları seyrediyordu demek gerekir ama, insanlar da, zevkle ve merakla, bu deniz içi yaşamını, en yakından seyretmekteydiler.

Meyhanenin çevresindeki suyun içinde, tüllü-dikenli-renkli dekoratif balıklar, dikine ve yatayına yamyassı balıklar, kimi hızlı kimi edalı yüzmekteydiler. Kayalıkların deliklerinde, ıstakoz ve pavuryalar bir görünüp bir kaçmaktaydılar.

Deniz içi bitkilerinin bu denli yoğun renklerde oluşu, görülmemişti. Yosunlar, canlı yeşil-mavi ve ateş kırmızısıydı. Gökkuşağı renklerinde mercan öbekleri, suyun devinimine uyarak oynaşıyordu.

Meyhanenin giriş salonunda, masa iskemle yoktu. Ayaküzeri içilen bir bar ile, arkasında hizmet bölümleri yer alıyordu. Masalı oturma hacimleri, 10-15-20 kişilik büyüklüklerde camlı, ana salona bağlı odalar olarak, denizin içine dağıtılmıştı. Buralara, camlı koridorlardan gidiliyordu.

Alola ve konuklarına ayrılan salona geçildi. Burası, denizin içinde ve üstelik denizin yaşayışı içinde, pek hoş bir küçük mekândı.

Tosun'la Turgay, gidip cam duvara burunlarını dayadılar. Camın öbür yüzünden de meraklı balıklar, onların burunlarına, kendi burunlarını dayadı. Birbirleriyle de konuşuyorlardı sanki:

"Bak hele! Burnumu ısıracak neredeyse."

"Ya sen şu hergeleye baksana! Ekim ayında Boğaziçi lüferi gibi, canavar hınzır."

İşin hoş tarafı, saloncuğun tavanı da, saydam camdamdı. Otururken tavana bakan, bütün deniz canlıları ve balıklarını, aşağıdan görüyordu

Coşkun mırıldanıyordu:

"Denizin içinde hiç aşağıdan yukarı bakmamıştım yahu. Bu da başka bir keyifmiş."

Turgay Tosun'u uyarıyordu:

"Kaç oradan kaç?"

Bu uyarı üzerine, elinde olmadan yerini değiştiren Tosun soruyordu:

"Ne var be?"

"Tam üstünde, koca bir balık vardı. Eğer bir şey yaparsa, kirlenmeyesin istedim."

Tosun: "Dalga geçme lan!" diyor, ötekiler gülüşüyordu.

Alola düşünmüş taşınmış, iyice incelemiş ve dünyalıları nasıl bir akşam sofrasında ağırlayacağını öğrenmişti. Kaynak, başta Boğaziçi, sonra da Akdeniz meze ve yemekleriydi. Kapo meleği Alola, gezi yönetmeni Kamora'yı bilgilendirip yönlendirmiş, hazırlık ona göre yapılmıştı.

Saydam duvar ve tavan incelemelerinden doğan hayranlığın azalmasını bekleyen Kamora, özet bilgi sunmuştu:

"Bu akşam ikrama, ayakta başlamayacağız. Sofraya oturduktan sonra mezeler gelmeye başlayacak ve herkes neyi canı istiyorsa, onu içecek. Her içkinin, en iyisi var. Soğuk mezeler sırayla getirilecek, istemeyen almayacak. Sıcak lokmalardan da, her şeyden de, canınızın istemediğini reddetmeye, lütfen çekinmeyiniz."

Kamora, sıcaklar dedi ya! Açıklamalarını sürdürdü. Bunların nasıl sunulacağını belirtti. İster meze, isterse de yemek cinsi olsun. İstisnasız bütün sıcaklar, "tek lokma" olarak sunulacaktı. Daha büyük, örneğin porsiyon hesabı gelirse, soğurdu. Tadı alınamazdı. Burası Akdeniz sofrasıydı. Bu sofradan, saatlerce kalkılmazdı. Hem, beş-on çeşit nefis balık tatmak varken, el kadar koca porsiyonla dem erbabını tıkamanın âlemi yoktu.

Alola Kerim'i yine sağına almıştı (Bu artık iyice dikkat çekmeye başlamıştı). Solunda ise, yine Tosun'la Turgay oturuyordu.

Servis başlamadan Alola, çok ince uyarılarda bulundu:

"İçkiye başlamadan önce, sindirim organlarımızı alkol etkilerine karşı korumamız uygun oluyor. Şimdi önce, üzerine sarmısaklı tereyağ sürülmüş kızarmış ekmek sunulacak. Bunlardan iki-üç tanesini yemenizi salık veririm. Midesini

ekmekle doldurmak istemeyen, bir küçük likör kadehiyle zeytinyağı içebilir. Bu da aynı koruyucu etkiyi yapar."

İşte bu anda servis başladı.

Herkes keyfine göre yağlı kızarmış ekmekten yedi-yemedi, zeytinyağını içti-içmedi... Derken kapıdan içeri huri gibi güzel kızlar, ellerinde küçük tepsiler içinde kristal gibi duran sürahilerle, içki sunmaya başladılar. Soruyorlardı:

"Rakı mı, votka mı, viski mi, şarap mı?.. Ya da başka ne isterseniz..."

Onların peşinden, yine bir dizi huri, ellerinde gümüşe benzeyen tepsiler içinde, meze servisine başladı. Herkesin önündeki tabağın kenarına, lezzet lokmalarını dizmeye giriştiler.

Rakı servisi çok görgülüydü. Önce: "Sulu mu, susuz mu?" diye soruluyordu. Viskiye olduğu gibi... İsteniyorsa eğer bardağa önce su, sonra rakı konuyordu. Rakıya buz isteyen olursa, verilmiyordu. Çünkü rakı da, su da, dört derecede sunuluyordu. Rakı bardağı ise, termos gibi çift cidarlıydı. İçki bitinceye kadar ısınmıyordu.

Birinci meze dalgasında tabağa konanlardan hepsinin ne olduğu, anlaşılamamıştı. Tosun'la Turgay soruşuyordu:

"Sen bu yeşil elma dilimi gibi duran şeyleri, anladın mı?"

"Anladım. Onlar yeşil zeytin dilimleri..."

"Acayip... Dilimlenmiş yeşil zeytini de yeni görüyorum."

"Asıl acayip sensin! Burada yeni göreceğin, bir bu mu kaldı? Buranın yeşil zeytini yumruk gibi... Bütününü ağzına sokamazsın."

"Bu ne biçim fasulye be?"

"Fasulye değil o! Erkek kuş billuru..."

Servis sürüyordu:

Her konuğa bir hostes yaklaştı. Her birinin elindeki tabağın ortasında, tek bir istiridye duruyordu. Hepsi aynı anda istiridyelere limon sıktılar. Bütün istiridyeler, hızla büzüştü ve hemen konuk tabaklarına kondu.

Elbet ıstakoz de sunulacaktı. Kapo'da 40 kiloluk ıstakoz da yetişiyordu ama, bu standart bir işti. Halka dilim dilim satılıyordu. Bu sofrada minicik ıstakozların, fırınlanmışı sunulabilirdi ancak, yoksa görgüsüzlük olurdu. Nitekim, her birinden tek lokma et çıkan yavru ıstakozlar, üzerlerine gizemli bir sos dökülerek sunuldu.

36

Zararsız alkol

Turgay-Tosun düettosu sürüyordu: "Vay anam, beyaz peynire bak yahu! Dedemin anlattığı Edirne peyniri gibi lezzetli ... Üstelik üzerine, tane karabiber dizilmiş, ince ince tereotu doğranmış, zeytinyağı damlatılmış. Beyaz peynirin üniversitede okumuşu bu!.."

Tosun birden silkinerek, Turgay'ı omuzlarından tutarak sarstı:

"Bana bak! Ben bu Kapo'ya geldiğimizden beri ilk kez, kafayı buluyorum galiba... Sen nasılsın?"

"Şimdi ben de sana soracaktım. Rakı şerbet gibi geliyor."

Öteden Coşkun söze karıştı:

"Yahu, benim de yüreğimi bir anda neşe kapladı. Dünyadan beri ilk kez, içimden kahkaha atmak geliyor."

Bütün dünyalılar, aynı izlenimi edinmişlerdi. Hepsinin en dengelisi Oktay bile, bir değişiklik duyumsuyordu. Alola'ya dönerek rica etti:

"Evet, gerçek bu! Nedenini ancak siz bilirsiniz. Söyler misiniz, bu gece bize neler oluyor?"

Alola, mutlu bir gülümseyişle anlatmaya başladı:

"Samyorum ki şimdi belirteceğim açıklamalar, sizin de ilginizi çekecek. Üstelik denediğiniz için, çabuk kavrayacaksınız. Bizim dünyamız olan Kapo'da, alkolün bedenlerimize yapabileceği zararları, yüzde yüz önledik. Bir buçuk milyon yıl önce vardığımız bu başarı, sade bir mantık yürütmesinden kaynaklanıyor."

Dünyalılar son derecede ilginç buldukları bu haberin sonrasına öyle merakla hazırdılar ki, hiç ses çıkarmadan dinliyorlardı.

Alola'nın işareti üzerine, Kamora açıklamayı sürdürdü.

"Ağızdan alınarak vücuda yayılan alkolden beklenen, kafada bir hoşluk yaratmasıdır. Yani sonuçta, alkolün bedeni etkilemesidir. Demek ki önce vücut etkilenecek, daha sonra da kan dolaşımı yoluyla, beyin etkilenecektir."

Kamora daha sonra Kapo tıp araştırma merkezlerinin, iki milyon yıl önce bu iki etkilemeyi araştırma konusu yaparak, uzun süre çalıştıklarını anlattı. Vücudu hiç etkilemeden, doğrudan doğruya beyin hücrelerini etkilemenin yollarını bularak, başarıya ulaştıklarını belirtti.

Kamora konuşmasını sürdürüyordu:

"Biz, vücuda hiçbir zararı olmayan yolu bulduk. Beyin hücrelerini ışınlayarak, kişiyi neşelendirecek rahatlama yolu, kolaylıkla açılıyordu. Böylece vücut alkol yüklenmemiş ve hastalıklara karşı zayıflatılmamış oluyordu."

Faruk dayanamayıp sordu:

"Kimsenin beyni ötekine benzemez ki... aynı ışınlama kimisini hiç etkilemez kimisiniyse çok içmiş gibi devirebilir."

"Elbet öyle... Biz bu ayrımı, hiç bilmez olur muyuz? Elbet ışın dozajı, aynen içki dozajı gibi, hesaba katılır."

"Anlayamadım. Nasıl katılıyor?"

"Çok basit... Bütün Donkalarımızın beyin tomografileri, gezegen bilgisayar merkezimizde işlidir. Aynı merkezde, her kişinin saatlik ve günlük içme kapasiteleri de bellidir. Zaten herkes, her an, bu bilgisayar merkeziyle ışınsal ilişki içindedir. İçki içilen her yerin görevlisi, siparişi alınca, merkeze sinyal verir, merkez de ışınlama yoluyla, içki isteyenin beynini etkiler."

Tosun atıldı:

"Peki ya bu bardaklarda içtiğimiz neci oluyor?"

Kamora açıkladı:

"Demciyi o içki lezzetinden, o gırtlak keyfinden, niye yoksun bırakalım? Bu içtikleriniz, asıl içkilerin çok iyi benzetilmişleridir. Yemeğe eşlik için, çok iyidir. Siz bunları içtikçe, kafanıza yapılan ışın etkisi sürüp gider."

"Yani şimdi bizim beyin sicilimiz de, sizin merkeze geçti mi?"

"Kapo'ya inişinizden sonraki yarım saat içinde, tüm sağlık siciliniz, merkez kayıtlarımıza geçirilmiş bulunuyor. Siz artık dünyanıza dönünceye kadar, elbet eğer dönmek isterseniz, sürekli bizim sağlık gözetimimiz altındasınız. En ufak rahatsızlığınızda, hemen gereği yapılır."

"Oh be! Bu bizim dünya gezi sigortalarından da iyi" dedi Turgay. Sonra Tosun'la, içki konusunda durum muhakemesine başladılar:

"Yani kafayı bulacağız ama aslanlar gibi ayakta kalacağız demek ki..."

"Bu ne demek oluyor? Yani istediğimiz kadar içecek miyiz?"

"Bu durumda ağzınla içersin de, kafanla ne olur bilmem... Merkeze bağlı..."

"Merkeziyetçi idarenin, meyhaneye karışanını da öğrendik... İşe bak!"

Sonra Alola'ya döndüler. Turgay sordu:

"Hani biz bu kafaya rakı numarasını az bir şey anlar gibi olduk ama, şunu anlamadım: Yani ben, istediğim kadar içebilir miyim?"

Alola kahkahayı bastı:

"Siz ne yapmak istiyorsunuz da, yapmaktan korkuyorsunuz? Korku yoksa, yeterince içtiniz demektir. Varsa da o düşündüğünüzü yapmazsınız, içmeye devam edersiniz."

"Örneğin ben şu güzel hostesi öpebilir miyim?"

Alola bir kahkaha daha attı:

"O da istiyorsa, öpersiniz. Yalnız, ne tepki göstereceğini bilemem."

Tosun karıştı:

"Bir dirsek yerse, aklı başına gelir."

Alola hemen açıkladı:

"İşte bu, çok iyi olur. Aklı başına gelirse, merkez bir hesap daha açar, bir duble rakı daha içer."

Turgay, hemen söze daldı:

"Öyleyse ben o dubleyi içer, gider kızı bir daha öperim."

Masadan kahkahalar yükseldi.

Sonra Turgay, Alola'ya sordu:

"Pekiyi Alola, sizin sicilinizde kaç dublelik kontenjan var. Hoş bir ruh durumuna geldiğinizi, nasıl anlarsınız?"

"Örnek vereyim: Ben şimdi, Kerim'in elini tutacak kadar neşeliyim..."

Alola Kerim'in elini tuttu. Kerim'in yüzü, hafiften pembeleşti. Turgay teşhis koydu:

"İşte şimdi Kerim'de kafa kalmadı. Artık hiç içemez."

Mezeler konusunda, övgü patlamaları oluyordu:

"Peynire bak! Bir ısırınca, içinden taze üzüm tanesi fışkırıyor."

"O bir şey mi? Sen hele güveçte yapılmış eski kaşarlı yumurtadan yudumu al bakalım!"

"Sen şu soslu hıyarı atlama. Hıyarın bunca terbiye görmüşünden, parti genel başkanı bile olur."

Gerçekten de, demcileri yoldan çıkaracak yiyecekler, tören geçidi yapıyor gibiydi. Hele sıcak lokmalar azıcık soğumuşsa, hostesler o gümüş servis tabağını hemen kaldırıyor, yerine temiz tabak ve yeni sıcak lokmalar koyuyorlardı.

Küçük balıklar, bütün servis yapılıyordu. Çünkü onlar, tek lokmalıktı. Karides ve ahtapotlar da öyle... Zaten bunların büyükleri, ikram edilmiyordu. Büyük balıklardan tek lokmalık ikram yapılırsa, ekranda o anda balığın denizdeki yaşamından sahneler görülüyor ve pişirme özellikleri anlatılıyordu.

Tosun Turgay'a soruyordu:

"Sofra Sultani, değil mi?"

"Evet... En beğendiğim yanı, çiğköfte ile acılı haydari olmaması... Yarın sabah banyoda, küfür etmeye gerek kalmayacak."

Vedat, Alola'ya soruyordu:

"Dünyadaki aşçıların bir huyu vardır. Heykel yaparlar. Sizin aşçılar da heykel yapar mı?"

"Yemekleri zevkle süslerler ama, aşçının heykel merakı da ne biçim bir iş, anlayamadım. O heykeller yenir mi?"

"Hayır, yağdan yaparlar. Yenilip yutulmaz."

"Bu daha da tuhaf... Aklını heykel yapmaya takan aşçının yaptığı yemek de, belki yenilip yutulmaz."

37

Meraklısına: Yıldızlar

Yıldız nasıl doğar ve ölür? Anlaşılması, öğrenilmesi, astronomlarla atom fizikçilerinin birlikte çalışmasıyla, olanak içine girdi. Uzaydaki tozlar ve gazlar toplaşıp yoğunlaşıyor. Merkez iyice yoğunlaşıp kızışınca, nükleer reaksiyon başlıyor. Böylece, yıldız doğmuş oluyor. Işıyor da ışıyor.

Yıldızların içlerindeki fiziksel gelişmeler, insanlar için önceleri bilmeceydi. Doğru anlaşılmasının yolunu açan, atom fiziğinin gelişmeleridir. O görkemli enerjileri ortaya çıkaran, nükleer olaylardır. Yıldız merkezlerinde ısı o denli yüksektir ki, dizi hidrojen atomları parçalanmaları gerçekleşir. Hidrojen helyuma dönüşür...

Aradan milyarlarca yıl geçer. Yıldızın yakıtı bitmeye başlar. Elbet büyüklüğüne göre, bir zaman sonra... Helyuma dönüşen hidrojeni azalır.

İçerde "yakıt" azaldı ya!.. Ortaya da helyum çekirdekleri çıktı ya!.. İşte ömrünün sonuna yaklaşmış yıldızın dışı, helyumdan oluşan bir kılıfla kaplanıyor. Mat ve donuk bir kaplama ama, rengi: Kızıl... Yıldız böylece, sınıf değiştiriyor ve artık adı, "kızıl dev"ler arasında anılıyor.

Kahramanımız yıldızın bundan sonraki yaşama biçimi, helyum füzyonlarının yani çekirdek kaynaşmalarının da sona erişidir. Zorunlu sonuç: İç basınçla ağırlık dengesinin bozulmasıyla birlikte, yıldız içinden çöküyor. Belki artık "beyaz dev" olacaktır. Belki bir süre daha mavi-beyaz yıldız olarak, enerji

tüketişini sürdürüyor ama, artık sonu gelmiştir. Sahneyi terk etmektedir... Acaba "nötron yıldızı" mı olacaktır.

(Yoksa, acıklı bir rol almıştır da, ömrünü "karadelik" olarak mı sürdürecektir?.. Yok, bu konu sonra...)

Uzay dramı, sürüp gidiyor.

Artık, ışıması çoktan bitmiştir. Rengi kararmıştır. Uzayda kapkara bir hayalet gibi, milyonlarca yıl serserice dolaşıp duracaktır. Hacmi de, küçüldükçe küçülmüştür. Öyle ya! Hidrojen bitmiş, patlamalar bitmiş... Ağır madde atomları silindir geçmiş puf böreği gibi ezilmiş, atom içi boşluk kalmamış, elektronlar oynaşamaz olmuş... Bir yıldız cenazesi, bir uzay demir leblebisi (!) artık...

Üstelik hacmi Güneş kadar görkemli olan yıldız, ufalmış-ufalmış, dünya kadar kalmış... Kendisini bir aynada görebilse, üzüntüsünden çıldıracak... Zor, durumu zor... Dünyalı bir politikacı cenazesine (siyasi mevtaya) benzemiş. Sonra geriye kalan madde öylesine basınç altında kalmış oluyor ki, yıldız emeklisi artık bir "nötron yıldızı" sınıfına geçiyor..

Korkunç basınç artık atomun iç boşluğunu yok etmiş, elektron ve protonları atom çekirdeğine yapıştırıp, nötronlarla birleştirmiş. Yoğunluk, neredeyse atom çekirdeği derecesine erişmiş. Bir "nötron yıldızı"nın yoğunluğu, bir "beyaz cüce"nin yoğunluğundan milyonlarca kez fazla...

Ya bir nötron yıldızı ne denli ufalır? Milyonlarca kilometre olan çapı, yaklaşık 10 kilometreye iner. Beyaz cüce 110'da bire inmişken süper yıldızın çapı nötron yıldızı olurken yüz binlerce kez azalmıştır. Yoğunluklar arasındaki fark da, bu ölçülere uyar.

Eksen çevresinde dönüş, yani rotasyon, tüm yıldızların da gezegenlerin de özelliğidir.

Şimdi belirtilen yoğunlaşma ve hacim küçülmeleriyle rotasyon ilişkisi üzerinde durmanın, tam sırasıdır.

Çok basit bir örnek verelim: Buz pateni sanatçısı kolları

açıkken dönmeye başlar, kollarını vücuduna yaklaştırdıkça, dönüş hızı artar. Pirovette denir buna... İşte bir süper yıldız da ufalıp ufalıp nötron yıldızı olurken, rotasyonu öylesine hızlanabilir ki, artık bu emekli yıldız, pulsar sıfatına hak kazanabilir. Yani artık radyo sinyalleri gönderebilir.

Bu olasılığın yarattığı umutlarla, pulsarların gönderdiği radyo sinyallerini alabilmek için, dünya yüzünde çok önlem alındı. Bu antenlerin yeryüzündeki karmaşık ses çorbasından kaptığı bazı sinyallerin, Samanyolu merkezinden kaynaklandığı bile sanıldı. Ancak, dünya insanları kendilerine gönderilen gerçek sinyalleri anlama becerisine erişemediler.

Beyaz cüce ile nötron yıldızı yoğunlukları (dolayısıyla kütleleri ve çekim güçleri) arasındaki benzemezliklere örnek verelim.

Güneş büyüklüğünde bir yıldız beyaz cüce olunca, büyüklüğü dünya kadar olur. Yani yaklaşık 1,5 milyon kilometre olan çapı, 110'da bir azalarak, yaklaşık 13 000 kilometreye ufalır.

Oppenheimer'a göre 3.2 güneşten büyük ya da çok büyük yıldızın yakıtı bitince, nötron yıldızı olma şansı da yoktur. Çünkü yıldız o denli büzüşürdü, basınç o denli artardı ki, nötronlar mahvedilirdi. Oppenheimer: "Sınırsız yoğunluğa erişen bu durumda basınç o denli artardı ki nükleer güç işlemez olur" diyordu.

Yıldız, öyle sonu gelmez büzüşmelere ulaşırdı ki, tek bir noktada "sonsuz yoğunluk" ortaya çıkardı.

Matematikçiler elbet sonsuz yoğunluk kavramına da el attıkları için, bu tek noktada sonsuz yoğunluk modeline "Tekillik" adını verdiler.

Burası öyle bir noktaydı ki, gravitasyon, yani çekim, burada sonsuza varan bir güçtü.

Zaman ve mekân, artık sona ermişti.

Bu kavramın da, önemine sınır yoktu.

Bu "Tekillik"teki yoğunluğun, "Ne"si demeli ki artık... Yüceliği, büyüklüğü, dehşeti desek, yine hiçbir şey anlaşılmazdı.

"Tekillik"te ulaşılan noktada, artık evren düzeni ve fizik yasaları, geçerli olamazdı.

Yıldızların yakıtlarını bitirdikten sonra ne olabileceklerini hesaplamaya çalışan Chandrasekhar, bazı sonuçlara vardı. Kendi çekimleriyle çökmeden ayakta durabilmeleri için, ne büyüklükte olmaları gerektiğini hesapladı ve hesapladığı bu sınıra, kendi adı verildi. Kendisi, kütlesi güneşinkinin birbuçuk (1,4) katından fazla olan emekli bir yıldızın, kendi çekim kuvvetine karşı duramayacağını hesaplamıştı.

1983 dünya yılında Nobel Ödülü alan Chandrasekhar, 1928 yılında Hindistan'dan İngiltere'ye doktora yapmaya gelmiş bir öğrenciydi. Doktorayı Cambridge'de, genel görelik uzmanı Sir A. Eddington'ın yanında yapacaktı. Ancak gururlu hoca öğrencisini hırpalayarak, bu konu üzerinde çalışmaktan vazgeçirmişti.

Eddington üzerine anlatılan anekdot, kendisi için bir fikir verebiliyor.

Bir gazeteci, mesleği gereği olan bir pusu kurarak Eddington'a genel görecelik kuramını kavrayabilen yalnız üç kişi olduğunun doğru olup olmadığını soruyor. Eddington biraz durakladıktan sonra:

"Üçüncünün kim olduğunu, anımsamaya çalışıyorum" diyor.

38

Evrenin dibi

Astronom Sandage 1960 dünya yılında Palomar Rasathanesi'nde kozmik radyo dalgaları arıyordu. Her sinyal buluşu sırasında nokta biçiminde parlayan, ama çok parlayan, bir ışık görüyordu. Bu normal bir yıldız olamazdı. Çünkü ışık gücü, birkaç galaksi ışık gücünden de fazlaydı.

Bu müthiş ışıklara Kuasar adı verildi. Bazılarının çevresi toz ve gaz bulutlarıyla çevriliydi, ötekilerde ise, kuyruk biçiminde madde görüntüleri saptanıyordu. Çift radyo sinyalleri vermekteydiler: Biri nokta ışık kaynağından, öteki kuyruktan, çift sinyal alınıyordu.

Kuasarlar her ne kadar yıldızlara benziyorlarsa da, ışık renklerinden anlaşıldı ki, bilinen Galaksi ve yıldız sistemlerinden çok daha uzakta bulunuyorlar.

OH 471 sicil sayılı Kuasar'ın ışığın yüzde 90'ı kadar hızla uçtuğu anlaşıldı. Dünyaya uzaklığının "15 milyar ışık yılı" olduğu, ışığının renginden hesaplandı.

Kısacası bu Kuasar'dan 15 milyar yıl önce yola çıkan ışık, buralara daha yeni geliyordu. Yıldız bir anda sönse, ancak 15 milyar ışık yılı sonra anlaşılabilirdi. Açıklanan bu bilgiler, şaşkınlık doğurdu. *New York Times* gazetesi başlık attı:

"Evrenin dibini görüyoruz."

39

Nasıl inandınız?

Bir akşam çayında Mizonka dünyalılara:

"Size bazı şeyler sorabilir miyim?" dedi, bizimkiler korktu. Çünkü Mizonka ilk karşılaşmalarında öyle sorular yöneltmişti ki, sorguya çekmekten beter etmişti. Elbet yine de soracaktı:

"Siz, dünyanızda, başka gezegenlerde canlılık olduğundan nasıl kuşkulanabildiniz? Evrende milyarlarca sizinkine benzeyen gezegen varken, nasıl olup da dünyanızın bunlar arasında canlanmanın ortaya çıktığı ve ürediği, eşi bulunmaz tek uzay topu olduğuna inanabildiniz?"

Dünyalıların hepsi sindi ama, Mizonka gözlerini diktiği Oktay'dan, yanıtı sökerek aldı:

"Küçümsemeyin! İnsanlık tarihi henüz çok yeni. Biz Kopernikus'a kadar, Güneş'in dünyamız çevresinde döndüğünü sanıyorduk. Bu buluş bile, henüz yeni sayılır. Üstelik buluşu yapan, kilise mensubuydu. Görüşünü, ortaya çıkıp yüksek sesle anlatmaya bile, cesaret edemedi."

Mizonka onu da biliyordu:

"Üstelik Kopernikus bile, güneş sisteminden ötesini görememişti."

"Öyle! Dünya insanlarının evreni bir derece öğrenmeleri ve algılamaları, ancak XX. yüzyılımızın sonuda olabildi. Evrenin boyutları konusunda ilk olarak XXI. yüzyılımızda gerçeğe yaklaşabildik. Evrensel zaman ölçülerini ise, yine XXI. yüzyılda kavramaya başladık."

"Biz derken, kimleri kastediyorsunuz? İnsanların yüzde kaçı, evren gerçeğini kavrayabildi. Üstelik, kavradıysa bile inanmayan milyarlarca insan, dünyanızı evsel atıklarla kirletmeye devam ediyor. Niye inanmadıklarını incelediniz mi?"

Mizonka bu kez yanıtı, Coşkun'dan aldı:

"Dünya nüfusunun önemli bir bölümü, iyi eğitilemiyor. Öğrenim düzeyleri, evreni öğrenebilme gücüne, bu insanları ulaştıramıyor. Bir derecede fizik-kimya bilgisi edinmeden, zihinler evrensel zaman ölçülerini kavrayacak kadar geliştirilmeden, evreni anlayabilmeleri olanak dışı..."

Mizonka da koşut bir düşüncesini kattı:

"Bir başka neden daha var: Dar kafalara daha önce sokulmuş paketlenmiş düşünceler varsa, yenilerine yer kalmıyor. İnsanlarınızın çoğunluğu, kendilerinde olan düşünme yeteneğini kullanmaya üşenecek kadar tembel... Zihinsel kımıldamalar üşengeçlerin rahatını kaçırıyor."

Coşkun, dünyasından şikâyetçiydi:

"Çok doğru. Uluslar ulusları, insanlar insanları eziyor dünyamızda... Bu durumda eğitilemeyen insan yığınlarının zihin çalıştırma alışkanlığı edinememesi, kaçınılmaz sonuç... Ama bir derece eğitilmiş olan milyonların da zihinsel tembellikleri, insan çoğunluğunu ışıklara yöneltme gücü sağlamıyor."

Mizonka gerçekçi tanımı yapıyordu:

"Oysa, cahillikten uzaklaşacak kadar temel bilgisi olan için, zorluk yok... Kafası da karışık değilse, duru bir zihin sahibiyse, doğru sonuca çok sade bir mantıkla ulaşabilir. Anlayabilir ki dünya evrende, canlıları barındırabilen tek gezegen olamaz. Yeterli zaman geçmişse, ki milyarlarca gezegen için geçmiş, canlanma ve bilincin ortaya çıkışı, bütün evrende fizik kanunlarının otomatik sonucudur."

40

Kapo büyücüsü

O gün, Tosun'un mızmızlığı üzerindeydi. Az yiyor, az gülüyordu. Turgay da bu somurtmaya bir anlam verememişti. Kendisine, derdinin ne olduğunu sordu. O da diyordu ki:

"Her şey iyi güzel de, biz geçmişimizden koptuk sanki. Bugünlerde benim doğum günüm olması gerekiyor. Ama Kapo'da bunun bile hesabını yapamıyorum. Ah be! Bir an için dünyaya gitsem de doğum günümü yaşayabilsem, dünyalar benim olacak!.."

"Yine saçmaladın! Kapo'da iken, dünyalar senin olmaz."

Lorea ile Mizonka da, Tosun'un keyifsizliğini anlamışlardı. Turgay'dan da bilgi aldılar. Önce, üçü birlikte konuştular, sonra iki hanım, aralarında konuştu. Sonunda Lorea, Tosun'a önerdi:

"Bu akşam, toplu program yok. İstersen yemekten sonra, gece yarısından önce, bizim ermiş bir bilginimiz var. O seni belki, birkaç saatliğine dünyaya gönderebilir. Sonra da hemen döndürür."

"Lorea, beni aldatma! Biz buraya süper uzay gemisiyle bile haftalar süren bir yolculukla geldik. Bir gecede, nasıl gidip gelirim?"

"O senin, vücudunu değil, ruhunu gönderip getirecek..."

"Yapma yahu! Büyücü mü bu?"

Lorea Tosun'un ağzını, iki eliyle kapadı:

"Sakın bu sözcüğü, bir daha kullanma!" dedi.

Anlattı ki bu ermiş bilgin, herkesle konuşmamaktadır. Kimsenin böyle isteklerini, yerine getirmemektedir. Ancak, Lorea'nın çok yakın dostudur. Aileleri yüzyıllarca yakın olmuştur. Lorea'nın hatırını kırmaz.

Zaten bu ermiş bilgin, 180 yaşını geçmiş, cici bir yaşlı hanımdır.

Tosun, bu kısa ruh gezisine heveslendi. Akşam yemeğinden sonra, geceyarısına doğru Lorea ile, sanki yorgunmuşlar gibi dostlarına iyi geceler dileyip, dışarıda buluştular.

Lorea önde Tosun arkada, birkaç yüz adım yürüdüler. Ulu bir ağacın kovuğuna girip, merdivenle aşağıya indiler.

Az ışıklı bir odada, ermiş bilginin huzuruna çıktılar.

Bin bir buruşuk arasından da olsa, yüzünden nur akan yaşlı bir hanımdı ermiş bilgin. Konuklarını güler yüzle karşıladı. Kahve pişirdi. Gevşeyen Tosun, merakla sormaya başladı:

"Ruhun bedenden uzaklaşması, demek ki sınırlı zaman için oluyor. Öyleyse fazla uzaklaşamaz."

Bilgin hanım anlattı:

"Uzaklaşır... Hem de istediği kadar... Çünkü bedenin dışına çıkan ruh, tüm evrenlerin fiziksel kanunlarının da, dışına çıkar. Ruh için, hız sınırı yoktur. Işık hızıymış, zaman hızıymış, önemi yok. Evrenin neresine isterse gider, bir an içinde, göz açıp kapayıncaya kadar orada olur."

Tosun istekliydi ama, endişesi vardı:

"Ya gezintiye çıkan ruh dönüşte bedenini bulamazsa ne olur?"

"Ancak, yakınındaki sevdikleriyle vedalaşacak kadar zamanı kalmış demektir. Sonra yok olur."

"Yani sadece gözden mi yiter gider. Sonsuzluğa kadar var olur mu?"

"Olmaz. Bunca çok ruh cenazesine, sonsuzluk sahibi evrenlerde bile, yer bulunamaz. Maddeye gelince, zaten

değiştirilerek, o cenaze yok edilir. Aynı atomlar ya da parçacıkları, sürekli başka oluşumlarda kullanılır. Bazen bir insanda, bazen de bir ağaçta veya hayvanda..."

"Ruhlar demiştik."

"Evet, gelelim ruhlara yine... Ruh yaşlanır. Maddeden üstün bile olsa... Ruh eskir, paslanır... Ruhun öldüğü bile anlaşılmaz. Çünkü ruh son nefesini vermez. Aslında verir, vermiştir ama, belli olmaz. Tüm evrenlerde sonsuzluğun korunması için, hem bedenlerin ölümü, peşinden de ruhların yok olması, en sağlıklı çözümdür."

Bilgin hanım, işi karıştırıyordu. Tosun ise, kısa bir geziye heveslenmişti. Ayrıntılarını anlamaya çalışıyordu:

"Uzayda gezen ya da dünyaya yolcu olan bir ruh için, hiçbir tehlike yok mudur? Bir gezegene çarpmaz mı? Bir yıldızın ateşine düşmez mi?"

Bilgin hanım, güven veriyordu:

"Hiç önemi yok. Gezegenin de, yıldız ateşinin de içinden geçer. Ruhtur bu!.. Maddenin ve fiziğin dışındadır."

Tosun'un tereddütleri vardı:

"Haydi diyelim ki, bedenin dışına çıkan ruh, maddenin de dışına çıkmıştır, evren ya da 'evrenler'de, kendi mekânları içindedir ama, ruh 'maddeüstü' özgürlüğe sahiptir. Bunlar iyi güzel de, nasıl oluyor da ruh, bir anda istediği yerde olabiliyor? Limitsiz hız olabilir mi? İsterse ruh olsun, çok cömert de olsa, hızının sayısal bir limiti olması, şart değil mi? Hız için sonsuzluk', kabul edilebilir bir kavram mıdır?"

"Hızın sonsuzluğu, zamanın hızındaki sonsuzluğa bağlıdır. Eğer zaman hızını ayar edebilme olanağı varsa, hız da bu ayara bağlı olarak, azalır çoğalır."

"Nasıl tuhaf bir kavram bu! Akıp gitmekte olan zamanın hızı, nasıl ayar edilebilir? Olanak dışı değil mi bu?.."

Ermiş Bilgin, Tosun'un bilgisini küçümsedi:

"İlkel evrenlerde, olanak dışıdır. Örneğin sizin dünyanızda

bile Einstein Görecelik Teorisi zaman hızının değişken olabildiğini kanıtladı ama, neye yaradı bu? Siz insanlar yine, tekdüze hızla akan bir zamana göre yaşamaktasınız: Takvim ve saate göre..."

"Yine anlamadım..."

"Konuya şöyle yaklaşın! Sizin dünyanızda her türlü kavram, ışık hızıyla sınırlı oluşmuştur. Yani saniyede 300 bin kilometre hızla... Bu hız, ne azalır, ne çoğalır. Ayar edilemez. Dikkat: Sizin dünyanızda ve evreninizde ayar edilemez."

Tosun:

"Karıştı yine... Başka yerde ayar edilebilir mi?"

"Süper evrenlerde zaman, istenen hızda akıtılır."

"Hadi canım! Yani zamana musluk mu takılır?"

"Evet... İstenirse zaman durdurulur ya da damla damla akıtılır. İstenirse de öylesine hızlandırılır ki, sonsuzluk kavramına varıncaya kadar..."

Tosun, hep şaşıyordu: "O Süper evren dediğimizin ömrü sonsuz mu ki, sonsuz hız o evrene sığabilsin... Değilse o sonsuz hız, o süper evreni deler geçer."

Ermiş bilgin hanım, olayı sınırladı:

"Evrenin sonsuz olması gerektiğini, kabul zorundayız. Eğer sonlu ise bile, bu o denli uzak gelecektir ki, şimdi bütün evrenlerde yaşayanların algılama gücünü çok aşar. Sonlu ya da sonsuz olduğunu ayırt etmeye, gerek kalmaz."

Tosun, isterse yalnız ruhuyla olsun, yaşama yapışıyordu:

"O ki maddenin üstüne çıkmıştır, ruh için sonsuza dek sürecek gençlik, hak değil midir?"

"Evrenler bile sonsuza dek genç kalamıyorlar. Örneğin sizin evrendeki 'Büyük Patlama'dan sonra çok uzun bir zaman geçecek, evreniniz yine büzüşerek sonsuz yoğunlukta bir nokta olacak, yine durmayacak. Bir Büyük Patlama daha olacak, sonra yine büzüşecek... Yani, yaşlanıp yaşlanıp, yeniden doğacak. Evrende mekân içinde duran, aynı kalan tek

meteorit bile yok. Öyleyse evrenlerde zaman içinde de durmak olamaz."

"Pekiyiii, ruhlara sonsuzluk isteyip istemediklerini soran oldu mu?"

Bilgin hanım:

"Oldu... Ruhlar birbirine sordu. Eskimiş ruhlar hep sonsuzluk istedi, genç ruhlar ise tehlikeyi görüp, istemedi. Çünkü, mekân ve zamanda başka ne varsa, hepsinin sonlu olması gerektiği, evren Anayasası'nın ilk maddesiydi."

"Genç ruhlar isteklerini nasıl anlattılar?"

"Gezegenlerden gelmiş olanlar, önce 'Yerin dibine batsın sonsuzluk' dediler. Sonra değiştirip: 'Sonsuzluk, sonsuzluğa batsın!" dediler.

Tosun direniyordu:

"Aklım ermez! Ben ruhumla olsun, sonsuza dek yaşamak isterim!" dedi.

Bilgin hanım:

"Ama siz de çok oluyorsunuz?" diye bağırdı. Birden hızla ayağa kalktı. Maskesini çıkardı:

Bilgin hanım, Mizonka'nın ta kendisiydi. Lorea ile birlikte, Tosun'u aldatmışlardı. Katıla katıla gülüyorlardı.

Bu sırada odanın kapısı açıldı. Yandaki odadan, olayı camdan seyretmiş ve dinlemiş olan bütün dostlar, içeri doluştu. Alola, Tanorra, Kamora ve öteki dünyalılar...

Hepsi de fışkıran çatlayan kahkahalar atmaktaydı.

Tosun'un nazı, yalnız Turgay'a geçti:

"Ben sana gösteririm!.."

41

Yaşamdan bir kesit

Bir akşam çayı söyleşisinde, dünyalılar ve yeni dostları, bir araya geldi. İlk izlenim dalgalarının, durulmaya başladığı bir zamandı. Öyleydi de bu zaman, hemen anlaşılamayan bazı konuların, yeni meraklar ve sorular uyandırdığı bir dönemdi.

Soru dizisi, Vedat'la başladı:

"Siz birçok işinizi, robotlara yüklemiş kurtulmuşsunuz. Ama sanırım ki bireyleriniz, zamanın boşuna akıp gitmesine razı olmazlar. Olmazlar da, zamanı nasıl kullanırlar?"

Kamora Vedat'ı aydınlattı:

"Bireylerimizin en önemli görevleri, bilim ve sanata katkı çabaları göstermektir. Bilginlerimiz Kapo'nun, gelecek milyar yıllara güvenle ve gelişerek geçişi hazırlıklarını yaparlar. Yaşama koşullarımızın sürmesi için, teknolojik koşulları sağlarlar. Günümüzde yaşadığımız huzur kaynağı çevremizin pratik koşullarını, Bilim Akademimize borçluyuz."

"Bu akademi, başka neyle uğraşır?"

"Galaksi Üst Yönetimi ve komşu uydularla sürekli iletişim sağlar. Üst yönetimin, uzay bölgemizde vereceği inceleme görevlerini yapar. Örneğin, sizin dünyanızla ilişki gibi... Komşu gezegenlerle iletişim içinde, uzay bölgelerimizde alınacak ortak önlemler için, uzlaşır. Bunların hepsi, düşünce planında etkinliklerdir. Robot işi değildir, biz yaparız."

Coşkun'un merakı başkaydı:

"Endüstri tesislerinizi, hangi örgüt yönetir?"

"Bilim Akademisi'ne bağlıdır. Bütün üretimi ve yeni yapım projelerini, bu akademi yönetir. Bütün işletmelerimiz de, oraya bağlıdır. İşletmelerimizin önemlilerinden bir bölümü, yapay uydularla, uzayda çalışır. Örneğin enerji santrallerimiz Kapomuz kirlenmesin diye, yeryüzümüzün 100 dünya kilometresi yukarısında, yapay uydulardadır."

Coşkun söze girdi:

"O enerji aşağıya nasıl alınır?"

"Işınsal kablolarla... 100 kilometre ışınsal kablo, enerjiyi yeryüzümüze aktarır."

"Çok uzun değil mi?"

"Bunu bari siz sormayın! Siz insanlar, Atlantik okyanusu dibine binlerce kilometre hantal kablo döşediniz. Yer üstünde de, binlerce kilometre hantal enerji nakil hatlarınız var."

Oktay sordu:

"Toplum örgütleri bireylerle, pratik yaşama koşulları dışında, nasıl ilişkiler kurar?"

Kamora söyledi:

"Kültür ve sanat akademileri, tüm bireylerin ruhsal huzurlarını sağlama görevi üstlenmiştir. Önce çocuk ve genç yaşlardan başlayarak, bireye okuma zevki aşılanır. Her bölge ve beldemizde, kitaplıklar bulunur. Birey, istediği kitabı alır. Her beldemizde kitaplıklar bulunur. Bireyin istediği kitap anında nokta diskete çekilir, kendisine verilir."

Sonra ekledi: "Bizim kitaplar artık, elektronik oldu. Ağaçtan üretilen selüloz lifleriyle kâğıt üretip kitabı kâğıda basmak, bitti artık. Şimdi her kitap, nokta kadar diskette. Herkes istediği yerde, kendi ekranında okuyor."

Tosun sevmemişti:

"Bu uygulama hoş değil... İnsanın keyfi kaçar. Ben kitabı elime almazsam, yadırgarım."

"Siz de ekranı kucaklarsınız..."

"Resimler de mi yalnız ekranda seyrediliyor?"

"Hayır. Orijinaller, binalarımıza asılır. Baskılı kopyaları da yapılır. İsteyen yaşama mekânına asabilir ya da ekranda seyreder."

Turgay yine konuyu gıdıkladı:

"Böyle kolaylıklar varsa, belki ressam ve heykelci de, nazik bedenini sıkmadan, oturduğu yerden resim heykel yapıyordur. Ressamın kafasından geçeni tabloya geçirecek makina da, icat etmişsinizdir herhalde..."

Söze bu kez, Alola girdi:

"İşte o yok! Ressam fırçayı kendi eliyle vurmuyorsa, istediği renk ve biçim gerçekleşmiyor. Heykelci kalem ve çekici alıp, kendi eliyle, eserini yontmak zorunda..."

Alola'nın bir uyarısı vardı:

"Bizim gezegenimizde, sizde bulunan bazı iyi şeyler yoktur ama, kötü şeyler de yoktur."

Kerim'in soru dolu bakışları üzerine ekledi:

"Bizde bir buçuk milyon yıldır, tütün içilmez. Yaprağını ve keyfini, kimse tanımaz. Dünyada ise o zehirli dumanı, ciğerinize çekip duruyorsunuz. Bu hain zehirin ciğerlerde yarattığı zararı anlayıncaya kadar, iş işten geçiyor. Bu iş, zehir alışkanlığından başka bir marifet değil. Verdiği keyif yok, neşe yok... Dünya hastalıklarının ana kaynaklarından biri, bu tütün alışkanlığı..."

Alola sonra, gülümseyerek ekledi:

"Eski kitaplarda okudum. Biri tütün içen öteki içmeyen çiftlerin yaklaşmasında, tütün kokusu yüzünden tedirginlik olurmuş."

Altıncı bölüm

Öteki canlılar

42

Hayvanlar

Turgay Kamora'ya sordu:

"Kaç gündür geziyoruz. Hiç evcil hayvan görmedik. Yoksa sizin Kapo'nuzda, hiç hayvan yaşamaz mı?"

"Hayvansız gezegen mi olur? Yaşam mı olur hiç? Bizim büyük hayvan üretme ve bakım çiftliklerimiz var. Oralarda yetiştirilir ve bakılır."

"Her şehirde mi?"

"Hayır. Yalnız endüstri bölgelerinde... Bu çiftliklerin de atıkları, endüstri bölgesi atıklarıyla birlikte arıtılır. Bu kirlenmeler, şehirlere yaklaştırılmaz."

Turgay mızmızlandı:

"Şaşırma yalaması olduk be? Hadi şehirlerde hayvan beslenmiyor. Havada kuş da göremiyorum. Kuşlar şehir göklerinde niye uçmaz? Şehir bahçelerinde niye cıvıldamaz? Bu yoksunluk değil mi?"

Kamora sakin, yanıtladı:

"Bizim ormanlarımızda, sayısız güzel kuş yaşar. Bazılarına, basit müzik parçaları bile öğretilmiştir. Görecek ve dinleyeceksiniz. Ancak gezegenimiz kuşlarının, şehirlerin üzerinde uçmasını engelleriz."

"Nasıl engellersiniz. Kuşa söz geçiremezsiniz ki!"

"Çok basit. Şehirlerimizin ve tüm Donka yaşama bölgelerimizin çevresinde, elektromanyetik perde var. Kuşlar ve haşereler, bu perdeleri geçemez."

Tosun sakindi:

"Vaay be! Haşereler de ha? Pekiyi, haşereleri anladık hadi, kuşlara niye engel oluyorsunuz?"

"Biz kuşlara, helaya gitmelerini öğretemedik. Şehirlerimizin, yukarıdan kirletilmesine razı değiliz. Hem kuşlar en çok, heykelleri kirletiyorlar. Onları gören başka hayvanlar da, sanatın içine edilebileceğini sanıyorlar. Donkalarımız sanatı yüceltir, hiçbiri küçümsemez, saygı duyar. Ama biz sanata, hayvanların bile saygı duymasını isteriz."

"Pekiyi, evcil kedi-köpek de yok mu?"

Kamora'nın yanıtı sadeydi:

"Kediler, hain ve hırsızdır. İstemeyiz, köpeklere de kuşlar gibi, helaya gitmesini öğretemedik. Tek bacaklarını kaldırıp, her yeri kirletiyorlar."

Zaten ertesi gün hızlı trenle gidip, bir hayvan üretme çiftliği gezildi. Bu gezi, merakların giderilmesine yardımcı oldu.

Çiftlik yöneticisi, dünyalı konuklar heyetini, tesisin dış kapısında sevinç ve sevgiyle karşıladı. Burası hayvan üretme çiftliği falandı ama, yöneticinin yardımcıları, yine dünyalı yüreklerini titreten, güzel hanımlardı.

Çiçekli bir yoldan, hep birlikte yürüdü. Ulu ağaçlar altında kalan yönetim binası meydanına girildi. İşte burada şaşırtıcı bir görünüş daha ortaya çıktı.

Binaya doğru yürüyüş yolunun sağında ve solunda, iki sıra terbiye edilmiş hayvan, tören kıtası olarak selam duruyordu.

Bu cici hayvanları, insanın öpesi gelirdi. Kuzular, sıpalar, taylar, panda yavruları, danalar, daha niceleri, iki ayak üstüne kalkmış saygı duruşundaydılar.

Dünyalılar sevinç ve sevgi ile tören hayvanlarını teftiş ederken, Tosun'la Turgay şakalaşıyorlardı:

"Kendimi devlet başkanı gibi görmeye başladım."

"Sana, ancak hayvanların selam durduğunu unutma sakın!"

Çiftlik toplantı salonuna gidildi. Sabah çayı ve ikramı

sunuldu. Tesis konusunda genel açıklamalar yapıldı. Bilgiler ve sorunlar, Alola ve Kamora'nın çevirmenliğiyle aktarılıyordu. Eklemeye gerek yok, yine güzel hanımlar servis yapmaktaydı.

Tesis, her cins kara ve deniz hayvanlarının üretimi ve en önemlisi cins iyileştirmesiyle görevliydi. Balık ve deniz ürünleri için, büyük ve kapalı bir göl, tesisin emrindeydi.

Çaydan sonra salonda, tesis ve kullanılan yöntemler üzerine ekran görüntüleri eşliğiyle açıklamalar yapıldı. Sonra da helikopterlere binilerek, değişik cins hayvanların barınaklarına gidildi.

İlk ziyaret edilen, inekler bölümüydü. Yatakhaneleri, olağanüstü güzel bir mimarlık yapıtıydı. Her yer tertemizdi, pırıl pırıldı. Artık buraya da, ahır denemezdi ya, ancak yatakhane denilebilirdi.

Tesisin özgür inekleri, konuklar geldiği sırada çayırda otlamaktaydılar. Çayırın otları öylesine gürdü ki, ineklerin ağzına kadar yükseliyordu. İnek de "kafasını yormadan" otlamaktaydı. Ancak poposuna konan eşekarısı büyüklüğündeki sinekleri kovabilmek için, sürekli kuyruk sallıyordu.

Düyalılar sinekleri yadırgadı. Bu temiz yerde sinek olamayacağını düşünüyorlardı. Bunların nereden çıktığını sorunca yönetici yanıtladı:

"İnekler tembel hayvanlardır. Ya ot yiyerek ağızlarını oynatırlar ya da kuyruk sallarlar. Sinek konmazsa, kuyruk da sallamaz, büsbütün miskinleşirler. Bu nedenle biz özel olarak, 'İnek sineği' üretiriz. Her ineğin kıçında, beş sineğe görev veririz ki, inek kuyruk sallasın."

Tosun konuştu:

"Göreve bak sen be! Bu sinek, sanırım aylık da alan bir memurdur, kartivizitinde ne yazar?"

Turgay biliyordu:

"Adı ve 'inek kıçı sineği' görevi..."

İnekler, yiyip içip yatıyorlardı. Tek çalışmaları, ot yerken çenelerini, sallarken de kuyruklarını oynatmaktı. Hepsi topaç gibiydi. Ancak, boylarının ufak oluşunu dünyalılar merak etmişlerdi. Sorunca yönetici açıkladı:

"Gezegenimizde on binlerce yıldır, ineklerin cins iyileştirmesine çalışırız. Gen ve DNA yöntemleriyle, inek sütlerinin miktarını, yüzyıllarca arttırmayı başardık. Bir ineğin süt verimini, günde 50 kiloya kadar çıkarttık. Ama daha çok arttıramadık. Şimdi ise, 150 yıldır, günlük süt miktarını azaltmadan sabit tutup, ineğin kendisini küçültüyoruz. Böylece, işgal ettiği yer ve atıkları azalıyor."

Buradan, bir sonraki inek yatakhanesine gidildi. Oradaki inekler de, aynı koşullarda yaşatılıyordu. Ancak, boyları ötekilerin iki misliydi. Nedeni sorulunca anlatıldı:

"Ötekiler süt ineğiydi, bunlar et ineği... Bunların iri olması gerekiyor Aynı gen yöntemleriyle, et ineklerini büyütüyoruz."

İnekler görüldü, ama bütün meraklar giderilmedi. Tosun'a göre, sorunun en önemli bölümü, henüz söz konusu olmamıştı. Sordu:

"Hepsini anladık da, boğalar nerede?.."

Kimi kahkaha attı, kimi gülümsedi.

Açıklama, gönderme yoluyla yapıldı:

"İnekler, yılın bir-iki haftası dışında, boğaları yanlarına yaklaştırmaz. Zaten boğalar da, bu bir-iki hafta dışında, kendilerinden beklenen girişim canlılığını göstermezler... Şimdi, soru yöneltmem gerekiyor: Niçin?.."

Tosun birden atıldı:

"Niçin mi? Hayvan bunlar... Ne anlarlar bu işin zevkinden... Bu nedenle hayvandırlar. Biz insanlara, siz Donkalara benzemezler."

Kahkahalar ve fısıltılar yinelendi.

Sonra köpek bölümüne gidildi. Avuç içine sığan minicikler-den at kadar büyük, yüzlerce cins köpek görüldü. Bir arada

ve barış içinde yaşamaktaydılar. Dünyalıları şaşırtan özellikleri, hiçbirinin kuyruk sallamayışı oldu. Nedeni açıklandı:

"Biz, yine gen iyileştirmesi yoluyla, iki bin yıldır kuyruk sallamayan köpekler yetiştiriyoruz. Öteki hayvanlara kötü örnek oluyor. Bu kötü huy, bütün hayvanlara yayılıyor. Hoşlanmıyoruz. Men ettik."

Soruldu:

"Burada polis köpeği de yetiştiriyor musunuz?"

"Bizde polis yoktur."

"Hırsızları kim tutar?"

"Bizde hırsız yoktur."

"Uyuşturucu aramasında da köpek kullanılmaz mı?

"Bizde uyuşturucu yoktur."

Sonra zürafa bölümü gezildi. Her bir zürafanın kafası, yerden otuz metre yüksekteydi. Bu hayvanlar da, gen iyileştirilerek büyütülmüştü. Bu denli büyütülmelerinin nedeni, bazı ağaçların yapraklarını yedirerek, budamak içindi. Hepsi evcildi. Bakıcıları gözetiminde çalışırlardı.

Anlaşılmayan iş zürafaların, tıpkı zebra renk ve deseninde oluşlarıydı. Bu da açıklandı:

"Gen iyileştirmesi yaparak başardık. Böyle, daha güzel oluyorlar."

Ayılar bölümü ise, başka bir numaraydı. Ayılar, "panda"ların cinsel etkinlikleri yardımıyla, tıpkı pandalara benzetilmişti. Kara kıllıydılar. Ak kıllı göbekleri, ak-ak yüzleri, kara-kara gözleri vardı. Çok oyuncuydular. Konukların, müzik eşliğinde toplu reverans ve dansla karşıladılar.

Meraklıları atlar bölümüne, hayran kaldı. İncecik bacaklı zarif atlar, yüksek mi yüksekti. Eşekler de aynı bölümde ve aynı yükseklikteydi. Ancak artık anırmıyorlar, onlar da atlar gibi kişniyorlardı.

Tesisin koca balık gölü, üretim amacıyla değil, cins iyileştirme araştırmaları için işletiliyordu. Çünkü Kapo deniz, göl ve

akarsularında yetişen balık ve su ürünleri, gereksemenin çok üzerindeydi.

Tesis gölünde barbunya, levrek ve kalkanların şişmanlatılması çalışmaları yapılıyordu. Cinsel miskinliğiyle ünlü erkek ıstakozları, azdırma çareleri aranıyordu.

Öğle yemeğinde, nefis bir dana bonfile yendi. Elbet tüm yemek ayrıntıları birlikteydi.

Öğleden sonra yine toplantı salonuna gidildi. Ekranda Kapo gezegeni hayvanları âlemi, eski zamanlardan beri görüntüleriyle anlatıldı. Çeşitli hayvan türleri için, değişik ders programlı okullar vardı. Hayvanlar için, 5-10-15 yıl, zorunlu öğrenim programları yürürlükteydi.

Turgay sordu:

"Siz bu hayvan okullarınızda, kim bilir ne marifetli sirk hayvanları yetiştiriyorsunuz?"

"Bizde sirk yoktur."

"Acayip! Niye yoktur?"

"Sirk hayvanlarına yapacakları numaraları öğretmek için, yıllarca işkence edilir. Biliyoruz ki sizin dünyanızdaki sirk cambazları da, yıllarca işkence içinde çalışır, sonra da her gün, ölüm tehlikesi dolu numaralar yaparlar. Bunların hepsi çile çektirmek.. Biz bu davranışları, 'Donkacıl' bulmayız..."

Tosun, Turgay'a fısıldadı:

"Donkacıl da ne demek oluyor?"

"Anlamadın mı be? İnsancıl gibi bir şey demek istiyor."

Kapo aslan ve kaplanları, son derecede sevimli, evcil hayvanlardı. Binlerce yıl süren bir iyileştirme programı sonrasında, kan dökücü aslan ve kaplanların, huyları değiştirilmişti. Nasıl mı? Önemli. Bunlar artık et yemiyorlardı, "Vejetaryen" olmuşlardı.

Dünyalılar bu işe, şaşıp kaldılar. İnanamıyorlardı. Bu canavarlar, temel özelliklerinden nasıl vazgeçerlerdi? Et yemeden, nasıl yaşarlardı?

Bu sorular üzerine yönetici başını salladı. Konuklarını çiftliğin revirine götürerek, bakımda olan bir dişi aslan gösterdi ve anlattı:

"Bu gördüğünüz gebe dişi aslana, yanlışlıkla çiğ et gösterilmiş. Aslanın öyle fena midesi bulanmış ki, çocuğunu düşürmüş. İşte bu nedenle, şimdi tedavi ediliyor."

"Amma garip iş! Sizin aslan-kaplan bölümünüz de mi var?"

Yönetici:

"Burada sürekli kalmazlar, çiftliğimizin hemen yanındaki ormanda yaşarlar. Ancak, bir sıkıntıları olursa gelirler, bakıma alırız. Okşanmaktan çok hoşlanırlar. İsterseniz deneyin..."

Tosun durur mu hiç? Gitti, aslanın ensesini okşamaya başladı. Aslan da, tıpkı bir kedi gibi mırıldanıyordu.

Tosun Turgay'a rica etti:

"Şimdi ben, aslanın kıçına bir tekme atacağım. Tam o sırada bir fotoğrafımı çek! Dünyada işime yarar."

Alola hemen işe karıştı:

"Sakın ha! İçli hayvandır, kalbi kırılır."

Soyu tükenen hayvanlar konusundaki soruya, yönetici yanıt verdi:

"Timsah ve çakal gibi hayvanların ne yararı olduğu, saptanamadı. Bu nedenle, yok oluşlarına seyirci kaldık. Ancak, sizin hiç bilemediğiniz, yapamadığınız bir işi, Kapo'da başardık. Gezegenimizin bir büyük vadisini, biz dinozorlara ayırdık, milyonlarca yıldır o vadiyi ve dinozorları koruyoruz."

Oktay sordu:

"Yoksa dinozorları da mı vejetaryen yaptınız?"

"Hayır. Balıkta büyük üretim fazlamız var. Dinozorları balığa alıştırdık."

"Bu vadiye gidip, dinozorları görebilir miyiz?"

"Hayır... Hayvanlar sinirleniyor. Ekranda gösteririz."

43

Bir söyleşiden

Dünyalılar arasındaki akşam çayında Oktay, Tosun'a seslendi:

"Sayın 'uzay gezgini'! Biraz yanıma gelir misiniz?"

Tosun Turgay'a sordu:

"Bana mı dedi?"

"Elbet sana dedi ya! Biz şimdi uzay gezgini değil miyiz?"

Oktay, yaklaşan Tosun'a isteğini bildirdi:

"Otur şuraya! Uzay gezgini oldun. Dünya ve evren tarihine geçtin. Hâlâ atom'un ne olduğundan haberin yok. Şimdi bu konuda söyleşiyoruz. Kulağını-gözünü aç da dinle!.."

Sözü Vedat aldı:

"Atom deyip dururuz. Ne olduğundan önce, ne kadar olduğunu kısaca anımsayalım: Kum tanecikleri var ya! Bir teki zor görülür bazen. Bir atom, bir kum taneciğinden on bin kez-yüz bin kez daha küçük"

Tosun cıvıma fırsatını kaçırmadı:

"Oldu mu ya! Hem kum tanesi belirsiz... On bin mi, yüz bin mi? O da belirsiz..."

"E canım, hem kum tanesine, hem de atomun cinsine bağlı... Büyüklüğünü, milimetreye-mikrona vursak, ne anlaşılacak ki? Bir fikir edinin, yeter."

Oktay:

"Çok ufak falan ama, atom içinde dünyalar var. Daha kolay anlaşılması amacıyla, atomun içini kafanızda iyice büyük

bir sahne gibi düşünün de, parçalarını öyle yerleştirin..."

Turgay araya girdi:

"Bu denli ufak maddenin, parçaları da mı var?"

"Elbet var! Evrende, büyüklüklere de son yoktur, küçüklüklere de... İnsanlar bir zaman atomu, maddenin parçalanamayan en küçük parçası sandılar ama, yanıldıklarını çok geçmeden anladılar."

Vedat konuşmasını sürdürdü:

"Atomun bir çekirdeği var. Bu çekirdek öyle küçük, öyle minik ki, atomun bile on binde biri kadar. İşte bu ufacık çekirdek, pozitif elektrik yüklü protonlar ve elektrik yükü olmayan nötronlardan oluşuyor. Bir de negatif elektrik yüklü elektronlar var ki çekirdek kuvveti hepsini birbirine bağlıyor. Hani şu, evrendeki dört ana kuvvetten biri olan kuvvet..."

Tosun:

"Nötron da nereden çıktı? Neye yarıyor?"

"Dengeleme için... Adı üzerinde... Helyum atomunda iki proton, iki nötron ve iki elektron bulunur. Proton sayıları, atom ağırlıklarını belirtir. Bu sayı arta arta, uranyum 238'e kadar gider. Bu atom ve çekirdeğinde 92 proton ve 146 nötron bulunuyor."

Oktay söze girdi:

"Bir uyarı: Atom içi elektrik dengesinin kurulabilmesi için proton ve elektron elektrik yüklerinin, birbirini dengelemesi gerekiyor. Evrende en çok hangi element var? Hidrojen... İşte bu element çekirdeğinde bir proton ve bir elektron var. O kadar... Ve hidrojen, çekirdeğinde nötron bulunmayan tek element. Bir protonun boyu küçük ama ağırlığı, çevresinde döndürdüğü elektronların 1 800 misli."

Oktay hızını alamayıp sürdürdü:

"Proton ve nötronları, son derecede güçlü bir kuvvet, birbirinden ayrılmayacak gibi birleştiriyor. Zaten evrendeki çok önemli dört ana kuvvetten ikisi, atom içinde. Birincisi, işte

bu: Güçlü çekim kuvveti... Hükmü, uzak mesafelere geçmiyor, çünkü proton ve nötronlar, zaten atom merkezinde ve birbirine yapışık, yalnız onları bağlıyor. Uzak mesafelere geçmiyor ama, o denli güçlü ki, tuttuğunu bırakmıyor. Proton ve nötronları koparılamayacak gibi bağlıyor."

Turgay'la Tosun fısıldaştılar:

"Niye öyle anlıyormuş gibi kafa sallıyorsun?"

"Anladığımdan sallamıyorum be! Şaşkınlıktan sallıyorum... Bu ufacık atom, bu koca kafaya nasıl girmiyor, ona şaşıyorum."

Bu kez, Kerim söze girdi:

"Pozitif yüklü çekirdek, atom hacminin çok ama çok küçük bir parçasını oluşturuyor. Bu çekirdeğin etrafında da, çok geniş (!) bir boşluk var."

Tosun, Kerim'le söyleşmeye başladı:

"Atom kadar ufak bir madde içinde, nasıl olur da geniş bir boşluk olabilir?"

"Unutmayalım: Her organizma, kendi içinde boyutlanır. Bu ufacık organizma içinde bile sayılar, birbirinin öylesine yüzlerce-binlerce misliyle anlatılabiliyor ki, şaşırmamak elde değil."

"Geniş bir boşluk sözlerini yanlış mı anladım?"

"Garipsememek gerekir. Evet... Doğru anladın. O ufacık dediğimiz atomun içinde, kocaman bir boşluk var. Bu koca boşluk içinde negatif yüklü elektronlar, sürekli hareket etmekte... Tıpkı evrendeki yıldızlar gibi. Gördünüz mü şimdi bir gariplik daha?.. Kımıldamaz gibi görünen her cisim içinde, trilyonlarca-katrilyonlarca atom var... Her bir atomun içinde de, bir an durmadan, deliler gibi oynaşan elektronlar...

Çevrenizde ne görüyorsanız, hepsinin atomlarında... Masa, sandalye, pencere, bardak, tavan... İnsan... Hepsinin atomlarında, hücrelerinin atomlarında katrilyonlarca atomda, deliler gibi koşuşan oynaşan elektronlar... Buna da karşın sanılır

ki, çevrede kımıldayan bir şey yok..."

Vedat konuyu biraz daha açıyordu:

"Atom içi boşluk deyiminin anlaşılmasını kolaylaştıran bir neden daha var: Normal yoğunlukta bir elementte iki atom çekirdeği arasındaki uzaklık, çekirdek çapının 150 bin-250 bin mislidir. İşte elektronların oynaştığı boşluk burası!"

Oktay'ın da, ekleyecekleri vardı:

"Evrende, nötron yıldızı adı verilen emekli yıldızlar bulunuyor. Bunlar öyle basınç altında kalmışlar ki, işte bu atom içi boşluk, ortadan kalkmış. Çekirdekler yalnız birbirine yapışmış parçacıklardan oluşmuş. Yoğunluk ne kadar mı? Örnek verelim, isterseniz inanmayın: 1 (bir) santimetreküp 1000 (bin) ton. Başparmağın tırnağı boyutlarında... Karadeliklerdeyse bu yoğunluk o denli çok ki, artık sonsuz kabul edilebilir."

Vedat özetledi:

"Atom yaşıyor. Hem de çılgınlar gibi.. Hem de hesaba gelmez hareketlerle... Her bir atom, başlı başına başka bir senfoni..."

44

Lendik

Taa dünyanın öbür ucunda değil, taa Kapo'nun öbür ucunda bir şehir. Adı: Lendik.

Nasıl bir şehir mi? Çok hoş... Sokakları, caddeleri hep kanal. Hatta yönetim binaları bahçeleri, konutların tek tek bahçeleri bile, hep su... Şehir meydancıkları mı? Elbet buraları da hep gölcük... Meydandaki anıt, yüzer duba üzerinde. Nazik nazik sallanır durur.

Dünyalıların Lendik'e gelişi, uzay gemisiyle oldu. Helikopterle gemiye çıktılar. Yarım saat uçtuktan sonra yine helikopterle Lendik'e indiler. Çünkü burası, Kapo'nun öbür ucundaydı dedik ya!

Sular üstüne konmuş bu şehrin iç ulaşımı, motorlu teknelerle yapılıyordu. Son metro istasyonundan sonra yolcular yukarı çıkıp, tekneye biniyorlardı. Yönetim ve çarşı yapıları, yine metro istasyonu ile birlikte, yeraltı yapılarında çözülmüştü.

Şehre gelen dünyalılar grubu, önce teknelerle çevrede, sonra da, ana kanal ve ara kanallarda gezdirildi.

Yapı grupları, hep kazıklar üzerine oturuyordu. Bazı gruplar birbirine, minyatür köprülerle bağlanıyordu. Köprülerin döşemesinde, saydam plaklar vardı. Yürüyen kişi sular içindeki deniz canlıları ve çiçekli bitkileri seyrediyordu Çeşitli renkte nilüfer çiçekleri ise, suların üstüne çıkıp, kımıldaşıyordu.

Şehirdeki tekne gezisinden sonra, öğle yemeği için konukevine gidildi. Yemek salonunun döşemesi de saydamdı.

Suların dibinden, görülmemiş çeşit ve renklerde bitki ve çiçekler yükseliyordu. Aralarında bin bir renkte balık, denizatları, karidesler ve yengeçler gezinmekteydi.

Oturuldu. Dünyalılar sualtındaki canlılığın çeşit ve renk zenginliğini seyretmeye başladılar. Gözlerini ayıramıyorlardı. Turgay Tosun'u uyarıyordu:

"Kaldır kafanı! Kambur olduk be!"

Dünyalılar kafalarını kaldırdı ama, sualtı merakları tükendiği için değil.. Kendilerine sualtı bitki ve deniz ürünlerini anlatacak olan, uzmanlar gelmişti. Hepsi hanımdı.

Bu hanımların da güzelliği, nasıl anlatılmalıydı. Kolayına kaçıp dünyalıların yüzündeki değişiklikleri anlatalım da, bu zor işten biraz olsun kurtulalım.

Tosun, patlak gözlü olmuştu birdenbire... Ağzı, bir kuş girecek kadar açılmıştı. Turgay ise demirbaş sırıtmasını, sağa-sola birer santim daha uzatmıştı. Öteki dünyalıların yüzü de, biraz daha ciddi görüntülerine karşın, aynı sıcaklıktaydı. Kerim hariç... Onun gözü, Alola'dan başkasını görmüyordu.

Büyük sofraya oturuldu. Dünyalıların sağında-solunda, Lendikli hanımlar yer alıyordu (Kerim hariç).

Salonun, alışılan saydam kubbesi vardı. Duvarlar da elbet, saydam pencerelerdi. Ama bu sefer, döşeme de saydamdı. Acaba: "Bu kadarı da çok oluyor ama!" denebilir miydi?

Tüm saydamlıklar içinde, sanki boşlukta yaşıyorlardı. Uçtuklarını sanıyorlardı.

Döşemenin altındaki şaşırtıcı görüntülere, çevrede sudan yukarı çıkıp yükselen bitkiler katılmaktaydı. Garip kamışlıklar sudan fırlayıp, eğilip-dikilip yükseliyorlardı. Gruplanmış kamışlıklar, çeşitli pastel renklerdeydi. Bitmedi: Bu kamışlar, çiçek açıyorlardı.

Kamışlıkların içinden yer yer, ama seyrek, kızıl renkli serviler fırlıyordu. Nereye doğru mu? Renklendirilmiş bulutlara doğru elbet.

Bulut sözünü burada kapatamayız. Eksik bırakmış oluruz. Çünkü bu bulutlar, dünyalı konuklar onuruna "Renklendirilmiş bulutlar"dı. Bir hafta önce dünyalılara sevdikleri renkler sorulmuş, bulutlar alınan yanıtlara göre boyanmıştı.

Biçim ve renklerin esir edici etkilerinden bir an için kurtulan Oktay sordu:

"Yarattığınız bütün iyi ve güzel şeyleri kutlarım. Ama bu şehrin, atıklarını ne yapıyorsunuz? Nasıl oluyor da üstünde oturduğunuz bu sular, bu denli temiz kalabiliyor?"

Kamora biliyordu:

"Kara yerleşmelerinde toprak altında tesisat için nasıl bir galeri şebekesi varsa, sualtında da aynı şebeke yapılıyor. İçinde gezilebilen kalın borularla... Temiz ve pis su tesisatı, bu galeri-borulardan geçiriliyor. Bakımı da kolay."

"Çöp, itfaiye, ambülans sorunları, nasıl çözülüyor?"

"Çok basit... Çöp gemisi dolaşıyor. İtfaiye ve ambülans motorları, nöbet tutuyor."

Vedat söze karıştı:

"Bu şehrin kuruluş ve bakım giderleri, çok olmuyor mu?"

Bu soruyu üstat Tanorra yanıtladı:

"İzin verin de, 1 200 Kapo şehrinin 56'sında, sularla kucak kucağa olma keyfini yaşayalım. Kapo'da, lüks gibi anlamsız keyifler uğruna harcama yapılmadığı için, birikim çok oluyor. Bizde, ödenek diye bir sıkıntı yoktur. Sorunumuz tüm harcamaların toplumun zevkli yaşamasına ve geleceğine yapılabilmesidir."

Tanorra biraz sustuktan sonra, ekledi:

"Yeni bir şehir planımız var. Bu kez su üstünde değil, su altında bir şehir kuruyoruz. Bu şehirde ilk olarak halkımızın örnek kesitlerini dönüşümlü olarak oturtup, deneme sonuçları alacağız."

Oktay meraklanmıştı:

"Bu şehri görecek miyiz?"

"Hayır. Bitip de içinde yaşanmadan, gösteremeyiz. Ama dilerim, bir dahaki Kapo gezimizde, birlikte görürüz.

Herkes bakışıp gülümsedi.

Öğleden sonra Lendik şehri, yine tekneyle, bu kez ilginç yapıların içine tek tek girerek, gezildi. Her şey pek hoştu. Hele su içinde yaşayan ve sudan fırlayan bitkilerin ve çiçeklerin güzelliği, emsalsizdi.

Akşam yemeğinde Coşkun, bu kez ille de Lorea ve Mizonka'yı yanında isteyerek, konuşuyordu:

"Kapo şehirci ve mimarlarını, bir kez daha kutlarım. Düşlerde bile zor görülecek bir şehri, Kapolular olarak gerçeğe dönüştürmüşsünüz. Başarınıza hayran kaldım. Ama bu kez beni aldatmayın! Bu şehir, ötekilere göre bambaşka biçimde planlanmış. Öyle değil mi?"

Mizonka:

"Değil!.. Plan şemasının yine öteki şehirlerimizin aynı olduğunu, yine anlayamadınız. Şehirlerimizin yer seçimi için doğanın bize hediye ettiği olağanüstü çeşitli olanakları kullanıyoruz. Sizi şaşırtan bu!.."

Coşkun Lorea'ya döndü:

"Gelelim binalara... Çok çeşitli doğa mekânlarında kurulduğu için, saydam kubbelerden, hiç bıkılmıyor. Bu kubbelerde yaşamak, olağanüstü bir zevk. Ama niçin, değişik mimarlık çözümleri aramıyorsunuz?"

"Tembelliğimizden sanmayın! Bu denemeler, bir milyon yıl öncesine kadar, yapılmış. Bir noktada ise durulmuş. Şöyle karar verilmiş: İstisnasız herkesin yararlanabileceği, ancak kesinlikle israf yapılmayan ve kimseyi rahatsız etmeyen çözümler aranmış ve bulunmuş. Bir milyon yıldır da, uygulanıyor. Herhangi bir kötü sonuç da doğmuyor. Daha ne istenir ki?"

"Farklılıklar olsa, daha mutlu olunmaz mı?"

"Olunmaz! Haklı olsa da olmasa da, kıskançlıklar başlar. Böyle duygular, toplumu zehirler."

Coşkun, yine de direniyordu:

"Başka tip konut projeleri üzerinde olsun, artık hiç çalışılmıyor mu?"

"Niye çalışılsın? Birtakım sorumsuzlar, yeni marifetler göstersin diye mi? Birtakım zibidiler, kendilerini tarihe geçirecek eserler verdiğini sansınlar diye mi?.."

"Hep aynı tip binalarda oturmaktan, hiç bıkılmıyor mu? Kimse çeşitlilik aramıyor mu?"

Lorea:

"Mükemmelden bıkmak, şımarıklıktır. Herkesin, her gereksemesi, eksiksiz elinde... Çeşitlilik aramaya gelince, o denli engin olanaklarımız var ki... Hangi konuda? Elbet sanat-kültür ve bilimde... Biz hepimiz beynimizi bu konuların sonsuz çeşitlilik ve derinliğinde kullanıyoruz. Biteviyelikten bıkmak hiçbirimizin aklına gelmiyor."

Lorea Coşkun'un elini tuttu:

"Saydığım bu üç konudan başka, insan ve Donkaları, sonsuza dek bıkmadan uğraştıracak, bir konu daha var. Bil bakalım nedir o?"

Coşkun da Lorea'nm iki elini, kendi iki eliyle tutarak söyledi:

"Biliyorum... Sevda veee sevgi."

O gece, akşam yemeğinden sonra uzay gemisiyle başkente döndüler. Böylece Kapo'nun neresinden olursa olsun, iki saat yolculuk yetiyordu.

45

Bulut renklendirme merkezi

Dünyalılar günlerdir soruyorlardı. Başkent üzerinde Kapo güneşi Li parlamadığı zaman, gökyüzünü kaplayan bulutlar bin bir canlı renkte oluyorlardı.. Bu renk cümbüşü kendiliğinden olamazdı. Renkler ve desenler, hayranlık uyandıracak kadar zevkliydi. Sabah uyanan dünyalıların ilk işi, gökyüzündeki bulut resimlerini seyretmek oluyordu.

Sırası geldi. Bir sabah kahvaltıdan sonra, konunun gizini aydınlatacak ziyaret yapıldı. Başkent Sido göklerinde bu marifeti yapan merkez ziyaret edildi.

Bulut Renklendirme Merkezi yöneticisi, Kamora'nın çevirmenliğiyle anlatıyordu:

"Biz bulutları, 'ışınlama' ile boyarız. Kimyasal maddelerle de boyayabiliriz ama, ekonomik olmuyor. Işınlama çok ekonomiktir. Her renk için, ayrı projektörümüz vardır. Açıklık-koyuluk ayarı da yapabiliriz. Bıkılan renklerin yerine, yenilerini koyabiliriz."

Kerim bu işe çok meraklanmıştı, soruyordu:

"İsterseniz, bütün gezegeninizdeki bulutları boyayabilir misiniz?"

"Buna, teknik gücümüz var. Gezegenimizin yarıdan fazlası zaten bulutlu olmaz. Ancak, kimsenin yaşamadığı kutuplarımızda, orman ve denizlerde bulut renklendirme gereksizdir. Üstelik bize verilen görev, yalnız Donkalarımızın yaşadığı yerleri renklendirmek içindir."

Koca bir şehrin, yaşanan bütün bölümlerinin de 10 kilometre dışına taşarak, haftalık renklendirme planları hazırlanıyordu. Bulutlanma neredeyse, planın o bölümü boyanıyordu. Dipsiz uzayı da, boyayacak değillerdi ya!

Renklendirmeyi, yerden de yapabiliyorlardı. Ancak, daha az enerji harcayarak yapılabilen yöntem, helikopterle dolaşarak yapılandı. Projektörler bir helikoptere monte ediliyor, bölge gezilerek, nerede bulut varsa boyanıyordu.

Tosun Turgay'a mırıldandı:

"Adamlara bak be! Keyifleri amma gıcır ha! İşleri-güçleri kalmamış, bulut boyuyorlar."

Sonra da yöneticiye sordu:

"Zorunuz ne? Bulutları niye boyuyorsunuz? Ciddi işlerinizin hepsini bitirdiniz de, sıra bulut boyamaya mı geldi?"

Yönetici bu küçümsemeden, hiç etkilenmemişti. Güvenli konuşuyordu:

"Siz, her tondan, gri, kara ve ak bulutların gökyüzünü kapladığı bir gezegenden geldiniz, üstelik bulut renklerinin insanlarınızı nasıl etkilediğinden haberiniz yok. Siz, kara-gri bulutların, yazgınız olduğunu kabullenmişsiniz, başka olasılık düşünmüyorsunuz. Oysa dünyanızdaki musibetlerden bir bölümünün, kara-gri bulutlardan kaynaklandığını bilmiyorsunuz."

Kamora da araya girdi:

"Bazı komşu gezegenlerin de, bu konudaki araştırma sonuçlarını biliyoruz. Aynı sonuçlara varmışlar. Kara-gri bulutlar, bizim yaşama sevincimizi azaltıyor. Karamsarlığa sürüklüyor. Toplumumuz bütünüyle, verimsizleşiyor. Her alandaki randıman, önemli yüzdelerde azalıyor."

Alola, güzeller güzeli Alola, bir el işaretiyle konuşacağını belli edince, herkes sustu. Alola, güzel ve akıllı Alola, can noktaya parmağını bastı:

"Asıl önemli etkiler, sayılarla belirtilemiyor ama, son derecede önemli... Sevgi azalıyor, sevgi... Her türlüsü... Aşk

dahil... Kötülüğün en vurucu noktası burası. Aşkın indirgendiği bir gezegende yaşamanın, nitelikleri cılızlaşıyor."

Alola en güzel bilgiyi, en hoş biçimde vermişti. Konuşmayı bir işaretiyle, Kamora sürdürdü:

"Kara-gri bulutların çokça görüldüğü bölgelerde, hiç akla gelmez sonuçlar doğuyordu. Şiirlerde umut, resimlerde ışık ve renkler azalıyordu. Yazarlar karamsarlaşıyordu. Sanatçısı sanatını, ne amaçla yapmış olursa olsun, toplumumuzun sanattan ne beklediği biliniyordu: Yaşama kenetleyecek huzur ve umut duyguları idi toplumun sanattan beklediği."

Dünyalılar içlerinden, "Vay canına!" dediler. Böylece belli oluyordu ki, dünyadaki kötülüklerin hiç olmazsa bir bölümü, kara-gri bulutlardan kaynaklanmakta...

Kerim'in merakı, renklendirme projelerini, kimin-nasıl yaptığıydı. Yönetici açıkladı:

"Gezegenimizdeki 1200 şehirde, ayrı proje ve renklendirme yapılır. Her şehir, özgür ve iddialıdır. Önemli etkinliklerimizden biri de, yıllık 'Bulut Renklendirme Ödülleri'dir. Her şehirde birkaç kurul bulunur. Bunlar sırayla, renklendirme planlarını yaparlar."

"Kim bulunur bu kurullarda?"

"Resim ve grafik sanatçılarıyla, edebiyatçılar bulunur."

"Edebiyatçılar niçin bulunuyor?"

"Aşırılıkları dengelemek için... Örneğin ressamlara bırakılırsa, bir hafta süreyle bütün şehirde ille de mor renkli bulut planlandığı oluyor. Bezdiriyor."

Turgay sordu:

"Renkli bulutlarınızdan, aynı renkte kar yağdırabiliyor musunuz?"

"Tam ben de bunu anlatacaktım. Bunu da başardık. 100 yıldır, karları da renklendiriyoruz. Çocuklarımız renkli kar yağmasına bayılıyorlar. Yetişkinler de onlardan aşağı kalmıyor ya, neyse..."

"Sanatçıların her istediği rengi, yapabiliyor musunuz?"

"Evet. Laboratuvarımızda renk analizi ve karışımın kimyasal hesabı yapılır. Sonra da fiziksel ışık kompozisyonu... Hepsi 22 dakika sürer. İsterseniz deneyelim."

Dünyalılar:

"Rengi Kerim seçsin" dediler. Kerim de gidip seçtiği rengi, Kamora'nın kulağına söyledi. Kahve için ara verildi.

Kahve, neşe ile içildi. Söyleşi koyulaştı. Bir süre sonra yönetici, bir bulutun Kerim'in istediği renkte boyanmış olduğunu söyledi. Merakla çıkıp baktılar. Hepsi, al kırmızı renkte bulutun etkisine hayran kaldı.

Kerim'in seçtiği renk, Alola'mn dudak rengiydi.

Tosun Kerim'e yaklaşıp önerdi:

"İstersen şu iskemleye çık da, şu bulutu bir öp! Andırır belki..."

Bir kahkaha tufanı patladı. Alola'nın da, Kerim'in de yüzü pembeleşti.

46

Bitki-çiçek

Kocaman, upuzun iki tepe dizisi, arasında uzun mu uzun bir vadi... İçinden sular akıyor da akıyor. Hem öyle tek yataktan değil. Beş dizi su, yaklaşa uzaklaşa, akıyor da akıyor. Hepsi de genişleyip daralarak. Kâh kumlardan, kâh taşlıklardan geçerek. Bazen de kamışlıklar arasında, gözden yitip giderek.

Diyelim ki, beşli dere bıktırdı. Hemen birleşip, bazen üçe, bazen ikiye inerek akıp gidiyorlar. Bir yerde de bir göle girip, inat edip çıkmayarak... Ya da bizi aldatarak.

Balık mı? Sudan çok balık akıyor. Sular aşağı, balıklar yukarı... Parmak kadardan kol gibi büyüğüne kadar... Hem bu balıklar, dünyalıları görünce kaçmak şöyle dursun, yaklaşıp zıplaşıyorlar. Bir renkte on renkte değil bu balıklar.. Bin bir renkte, bin bir...

Sonraaa. Bir karış yükseklikte şelalecikler... Su kümeleri yukarıdan koşup koşup, cumbadak alttaki gölcüğe düşüveriyorlar. Balıklar nasıl spor yapacak ki? Bu şelaleciklerden yukarı doğru sıçrıyorlar. Sonra da sevinçlerinden, su üstüne fırlıyorlar. Dünyalılar da onları seyrediyor.

Turgay izlenim anlatıyor:

"Bu atlayan balıklar, hep aynı. Yukarı çıkan geri gelip, bir daha atlıyor. Oyun oynuyor köftehorlar."

Yaprak ve dal grupları, yukarı doğru dalga dalga yükseliyor. Göklere doğru... 150 metre yüksekliğe kadar... Bu koru

ormanı, Kapo gezegeni kıtalarının paltosu... Soğuktan da, sıcaktan da, korusa gerekir.

Bitki uzmanı hanım, anlatıyor:

"Bu gördüğünüz ormanın büyük ağaçları, 1 800 yaşındadır. Aralarına yer yer, daha gençleri dikilmiştir. Bunlar, kademe kademe, 100 yaşına kadar iner. 2 000 yaşına gelen, emekliye ayrılır."

Süs fidanları tepesi, bir renk cümbüşü... Akla ne renk gelebiliyorsa, o renkten yaprak ve çiçeği olan fidanlar var.

Çiçekler, tepe hesabı. Kocaman bir tepenin bütünü, her renkten açelyayla kaplı; öteki ise ortanca ile. Çin gülleri ise ağaçlaşmıştı. Bir karıştan ufak gül yoktu.

Uzman açıklıyordu:

"Biz, her bir çiçeğinin çapı, iki metreye kadar olan Çin gülleri yetiştirdik. Ancak bu büyüklük, çirkin ve ölçüsüz bulundu. Bunca boy garipliği, Donkaları her konuda ölçüsüzlüğe, şaşkınlığa ve yanlışlığa sürükleyebilirdi. Bu nedenle zorlamadık, bitkiyi kendi haline bıraktık."

Bütün ormanlarda, fidanlık ve çiçekliklerde, sürekli müzik sesleri duyulmaktaydı. Uzman açıkladı:

"Bütün bitkiler müzik sever. Biz hepsine, uyku saatleri dışındaki bazı zamanlarda, müzik dinletiriz."

Tosun mızmızlandı:

"İşe bak be! Bizde dünyada bazı insanlar bile, müzikten hoşlanmaz. Burada, ağaçlar bile dinliyor."

Alola araya girdi:

"Tosun sen yanılıyorsun. Ben okudum. Dünya bitkileri de müzik seviyor. Örneğin Hindistan'da, sitar çalınan mimozalar, yüzde 20 daha hızlı büyüyor."

Tosun yanıt verdi:

"Alola! Ben sizden korkmaya başladım. Dünyamızı bizden iyi tanıyorsunuz. Kim bilir, başka neler biliyorsunuz."

"Yanlış değil... Örneğin, Kaliforniya ve Sen-Petersburg'da,

bitki-müzik ilişkisi denemeleri, aynı sonuçlar vermiş. Örneğin rock&roll, bitkileri kurutup öldürüyor. Ama klasik dünya müziğinize bayılıyorlar. En çok da Mozart'ı seviyorlar."

"Sizin Kapo'da, ne sonuçlar aldınız?"

"Dünyanızdakinin tıpkısını... Bizim de Mozart'a benzer bestecilerimiz var. Bitkilere en çok onları çalıyoruz. Şimdi artık notalarını da getirttik. Mozart da çalacağız."

Tosun'un merakı bitmemişti:

"Bütün bitkiler, aynı müziği mi seviyor?"

Bu soruyu, uzman yanıtladı:

"Sebzeler, çiçeklerden ayrılıyor. Örneğin domatesler, Çin müziği gibi besteler, hıyarlar da davul-zurna sever."

Dünyalılar, bitkiler konusunda merak ettikleri bazı şeyleri öğrenmişlerdi. Demek bitkiler, müzik de seviyorlardı. Daha dünyadan, çiçekler için, "yerini sevdi" ya da "sevmedi" gibi duyumları vardı. Demek ki onlar da, "canlı" idiler.

Bu kez Faruk sordu:

"Biz bitkileri, merak ediyoruz da, öğrenince seviniyoruz. Madem ki onlar da 'canlı'dır. Acaba onlar da bizi merak ediyorlar mı?"

Uzman gülümseyerek anlattı:

"Onların binlerce yıllık merakı şuydu: Bizim niçin, koşuşup durduğumuzu merak ederlerdi. Öyle ya, onların bütün ömrü, tek bir yerde geçmekteydi..."

"Fena mı yahu! Tek bir yerin ne sıkıntısı var?"

"Olmaz olur mu? Hele yüzlerce yıl yaşanırsa... Biz Kapo'da, binlerce yıldır sürdürülen bir incelemenin sonuçlarını aldık. Artık bir yerde durmayan, yer değiştiren, gezen bir ağaç türü yetiştirdik."

İşte bu bilgi, beklenmeyen haberdi. Tüm dünyalılar, gözlerini ve kulaklarını açarak, uzmanı dinliyorlardı:

"Yine gen araştırmaları sonucu, hayvanların da yardımıyla, gezebilen ağaç yetiştirmeyi başardık. Bu ağaç köklerini

topraktan geri çekip, kökleri üzerinde yürüyerek başka bir yere gidiyor, orada köklerini yeniden toprağa sokup, besin ürünlerini oradan almaya başlıyor."

"Ağaç istediği yere mi gidiyor?"

"Hayır. Bizim istediğimiz yere gidiyor."

Tosun'la Turgay, yine bakıştılar. Biraz sonra da, aralarında konuşuyorlardı:

"İster misin ağaçlar bizim şehir yollarında da yürümeye başlasın?

"Otomobil kullanan 'odun'lar, yetmiyormuş gibi..."

"Yürüyen ağaç ha?.. Derim ki bizim ülkemizde, ağaçlar bile yürür ama, işler yürümez."

47

Evrenin bütünlüğü

Evrendeki bütünlüğün gizemi, uzaydaki gravitasyon, yani çekim kuvvetlerinde... Ne denli küçük ya da ne denli büyük olursa olsun, evrendeki tüm cisimler, birbirini çekiyor. Hepsi mi? Evet... Ancak büyükler büyük, küçükler küçük kuvvetlerle.

Dünya Ay'ı, Güneş dünyayı çekiyor. Bu çekim güçleridir ki, tüm yaratıkları da, taşı-toprağı-denizleri de, dünyaya bağlayan... Bu güçlerin bir an ortadan kalktığını varsayarsak, neler olmaz ki?..

Elbet çok etkili olanlar, büyük çekim güçleri olur. Büyük güçler daha küçük güçleri, ya zayıflatır ya da etkilerini umursamayacak kadar azaltır. Dikkat: Sıfıra indirmez ama, hesaba gelmeyecek kadar azaltır.

Gravitasyon, yani evrensel çekim güçleri, elbette yalnız minik güneş sistemi içinde geçerli değil.... Tüm evrende yaygın ve geçerli. Samanyolu Galaksisi içinde de, tüm galaksiler içinde ve arasında da... Yani kısaca, bilinen ve bilinmeyen, tüm uzay konukları içinde ve arasında da... Aralarındaki milyonlarca ve milyarlarca ışık yılı uzaklıklara da karşın...

Evrensel düzen, ancak gravitasyonla, yani çekim güçleri ile sağlanıyor. Evet, sağlanıyor da, nasıl mı?

Kanunla doğal olarak...

Uzaydaki iki kütle birbiri üzerine, kütlelerinin çarpımı ile doğru orantılı ancak aralarındaki uzaklığın karesi ile ters orantılı kuvvetler uygular.

Ulu uzayın anayasası, nasıl daha sade olabilir?

Kütle ise basitçe: "Cismin madde olarak tutarı" olur ki, bu değer öğenin, ivmeye karşı gösterdiği mukavemet olarak da belirir.

İşte böyle çok sade bir hesaba dayanır bu çekim gücü... Biraz değiştirerek yineleyelim: İki uzay cismi birbirini, kütlelerinin birbiri ve bir çekim katsayısı ile çarpımı oranında çeker ama, bulunan sayı, aralarındaki uzaklığın karesine bölünür.

Daha kısası çekim gücü, uzaklığın karesiyle azalır. Kütleler ne denli büyük olursa, o denli artar. Bundan basit ne olsun ki? Büyük küçüğü çok güçlü çeker. Uzaklığın artışı, çekim gücünü kıyasıya azaltır.

Ancak, kuvvet ne denli azalırsa azalsın, yani uzaklıklar isterse milyonlarca ışık yılı kadar artsın, evrensel düzen korunur, değişmez. Çekim kuvveti matematik olarak minikleşse bile, hayranlık veren bu görkemli düzeni korumaya, yeterli olur.

Evrende, varlığı bilinen dört temel kuvvet var. Az düşünülürse, şaşılır. Gravitasyon kuvveti öteki kuvvetlere göre, acınacak denli zayıftır.

Dünya insanları ilk olarak, gravitasyon kuvvetini tanıdılar. Sonra elektromanyetik kuvvetin tılsımını öğrendiler. Taa XX. dünya yüzyılında ise, atomlar içindeki iki kuvvetin ne olduğunu anlayabildiler. O minnacık atomların içinde bile, iki cins, yani güçlü ve zayıf nükleer kuvvet olduğunu öğrendiler.

Haydi atom içinde kalan iki kuvveti, yerel güçler sayalım. Çok güçlü olabildiği durumlarda bile, elektromanyetik kuvvetler de uzayın görkemi içinde yerel etki gücüne sahip kalırlar denebilir.

Elektromanyetik kuvvetlerin, tüm uzayı etkileme güçleri yok. Garip ama gerçek. Tüm kuvvetlerin en zayıfı olan gravitasyon kuvveti, en büyük uzaklıkları etki altına alma gücüne sahip. Görkemli evrenin bütün derinliklerine erişebilen tek kuvvet... Ne demeli ki?.. Zayıf ama, sınırsız bir erişme gücü...

Karbon nereden geldi?

Gece söyleşisinde, kimyasal elementlerin ortaya çıkışı konu edildi. Büyük Patlama'da, yalnız iki elementin var olduğu anımsandı: Hidrojen ve helyum. Dünya, Kapo ve başka birçok gezegende yaşayışın temeli olan karbon elementi bile o zaman, daha ortada yoktu.

Oksijen, karbon, demir, hatta uranyum gibi elementler, Büyük Patlama'dan sonraki milyonlarca-milyarlarca yılda, evrendeki yıldızlarda üretildiler. Yıldızlar, dünya XX. yüzyılında sayıları 100'ü aşan elementleri nükleer gelişmelerle üreten fabrikalar olmuştu sanki.

Yaşam ve bilinç sonuçlarını doğuran ana element: Karbon. Ortaya çıkışı, yıldızların göbek bölümlerinde... Nükleer reaksiyonların en yoğun olduğu bölgelerde... Gerekli özel koşullar ortaya çıktıysa, üç helyum çekirdeğinin çarpışmasından, ortaya karbon çıkıyor.

Yıldız göbeklerinde üretilmiş karbonun uzaya yayılması, örneğin yaşlanmış yıldızların, örneğin süpernovaların patlamalarından doğuyor. Uzaya yayılan küller ve tozlar, yeni yıldız ve gezegen oluşumlarında bu sefer, hammadde oluyor.

Yalnız karbon atomları mı söz konusu? Hayır...

İnsan ve Donka bedeninde bulunan tüm elementler, çok önceden yıldızlarda üretilmiş. Yani insan ve benzeri canlıların ana maddesi olan tüm atomlar, uzayın bilinmez neresinde, yaşayıp ömrünü tamamlayan yıldızlarda üretilmiş...

Sonra yıldız patlamış kül olmuş, sonra küller toplaşıp, bir yıldız daha, bir gezegen daha oluşmuş... Elementler de bu yolla insan bedenlerine girmiş.

Yani insan ve benzeri canlılar, "kül"lerden doğmuş. Hüma kuşu gibi desek, benzer mi acaba? Yoksa *phoenix* mi diyelim?

P. Davies, şöyle düşünce geliştiriyor: Cansız cisimlerde, örneğin kayalarda veya ay yüzündeki karbon atomlarıyla, kendi bedenindeki karbon atomlarının, tıpatıp birbirine benzediğini belirtiyor. Sonra da: Kendi bedeninin "ne"lerden oluştuğunun değil, "nasıl" bir kompozisyonla ortaya çıktığının önemli olduğunu anlatıyor.

Sonra bedenindeki "kolektif organizasyon"un, "hayatta olma" özelliğini kendisine verdiğini, bu gerçek özelliğin, maddenin belli bir karmaşıklık düzeyi ile oluşabildiğini belirtiyor.

Her canlı, daha genişleterek açalım, her dünya insanı veya her Kapo Donka'sı beden yapısı, karbon atomları içeriyor. Milyon kez trilyon sayıda diyelim... Bu atomlar, bu elementler, acaba nereden gelmiş olabilir ki?..

Çoktan yok olmuş olan yıldızların küllerinden... Açıkladık ya! İnsan ve Donka bedenleri, milyonlarca yıl önce yıldızların içlerinde üretilmiş olan karbon atomlarından oluşuyor.

Bu buluşlardan çıkarılan sonuçlarla anlatılmak isteniyor ki, "canlanma ve bilinç" gibi maddenin üstünde olan basamağa varılması, evrenin yapı biçimi ve fizik kanunlarının, belirli koşullar altında uygulanmasının sonucudur.

P. Davies, mealen şöyle özetliyor: "Ne olmalıydı yani? Her şey böyle olmasaydı, biz olmazdık, bunun üzerine de, kafa patlatmazdık. Bunlar üzerine, tartışmanın-zıtlaşmanın anlamı yok. Bizi varoluşumuza götüren koşulların böyle olması gerekiyormuş demek ki... Hayran kalalım ama, bitmiş-sona ermiş olan bu oluşumu, niye sadece kabullenmeyelim?"

Yine Paul Davies diyor ki:

"Darwin Evrim Teorisi yanlış değil eksiktir. Evrimin önceden

saptanmış bir amaca yöneldiği savı, ileri sürülmüyor. Evrimin özelliğinde rastlantılar, kuşkusuz önemli rol oynuyor. Buna karşın, basitten karmaşığa, mikroptan ruha dönüşüm, doğa kanunlarının doğal davramş biçimidir."

Çıkarılan sonuca göre, dünyada canlanma ve düşünmeyi doğuran bu oluşum, evrenin herhangi bir yerinde de etkili olmalıdır. Dünya dışı canlıların bulunması için, dünyada olanlar güçlü kanıtlardır.

49

Başbakan-bakanlar gereksiz

Turgay yine, dünyalı yarası kaşıyordu:

"Sizde ev işlerini, hanımlar mı yapar, beyler mi?"

Alola sözü Komora'ya bırakmadı:

"Bizim evlerimizde, temizlik falan gibi rutin işleri, robotlar yapar. Böyle işler Donkalara kalmaz. Zaten isteyen, yemeğini site restoranında yer, yemek yapmak zorunda değildir. Ancak, konuk çağırmak, özel keyifli yemek ve meze hazırlamak gibi konularda, ev işi olur."

"Pekiyi, o işleri hanımlar mı yapar, beyler mi?"

"İkisi de kendisinin yapması için can atar. Anlaşmazlık bundan doğarsa, hanımların dediği olur."

Tosun sordu:

"Maaşını alan, götürüp hanıma mı teslim eder."

Alola'yla yüz yüze gelince, hemen ekledi:

"Yani, yoksa beye mi?"

Kamora belirtti:

"Bizde maaş ödemesi yoktur."

"Ne demek, yani nakit maaşınızı, cebinize koyamaz mısınız?"

"Bizde nakit para yoktur."

"Acayip... Ya ne vardır?"

"Herkesin, banka hesabı vardır. Maaş da oraya yatar, masraf da oradan yapılır. Gezegene yaygın, kredi kartı gibi bir sistemle..."

"Bankalar arasında karışıklık olmaz mı?"

"Olmaz. Bütün gezegende tek bir banka vardır. Herkesin de, tüm gezegende geçerli tek bir hesabı ve numarası..."

"Kredi kartı kullanılıyor demek ki..."

"Hayır... Kart falan gibi zor formaliteler yoktur. Bilgisayar gözleri her yerdedir ve herkesi tanır. Kimse, hesabından fazla harcayamaz. Metro bileti bile, bu yolla ödenir. Hesabında parası olmayan, metroya bile giremez."

Turgay'ın sorusu önemliydi:

"Vergi bildirgelerinizi, kendiniz mi düzenlersiniz? Vergilerinizi nasıl ödersiniz?"

"Bizde vergi yoktur."

"Hoppala! Devlet yönetim masraflarını nereden karşılar?"

Tosun Turgay'ı hırpaladı:

"Anlamadın mı daha be?.. Vergi kaynakta kesiliyor. Bütün gezegende devlet, tek kuruluş... Tek işletme gibi bir şey..."

Faruk, en ilgilendiği konuyu sordu:

"Sağlık hizmetleri nasıl görülüyor?"

"Her şehirde bir hastane vardır. Her kıtada ise, gerekli sayıda ihtisas hastaneleri bulunur."

"Hasta tedavi ücretini kendisi mi öder?"

"Masraflar kişisel hesaptan tahsil edilir ama, bütün bu masraf, tazminat olarak kişinin hesabına yatırılır."

Dünyalıların aklına takılan önemsedikleri bir soruyu yöneltmek, Vedat'a düşüyordu:

"Başbakanlar ve bakanlar ne iş görürler, yetkileri nedir?"

"Bizde başbakanlar ve bakanlar yoktur. Böyle makamlara, gerek de yok! Bunlar, sizin dünyanızın marifetleri..."

"İcra politikalarını, kim yönlendirir? Kim planlar?"

"Plan yapmak, politikacı işi değildir. Bilgisayar işidir. Bunları uzmanlarla birlikte, bilgisayar çözümler. Uygulamak, bakan falan işi değildir. Profesyonel yönetici işidir."

"Kanun koyucu meclislere, kim muhatap olur?"

"Meclisler verilerini, planlama ve araştırma kuruluşlarından

alır. Kararlarını, kendi içlerinde yaptıkları hazırlıklara göre verirler, biter."

"Ya adalet kuruluşlarıyla ilişkiler, nasıl kuruluyor?"

"Ne ilişkisi?.. Yüksek mahkemenin başında bulunduğu adalet mekanizması, sizin icra kuvveti dediğiniz yönetimden uzak durur. Verilerini, planlama ve araştırma kuruluşlarından alır. Kanunları yorumlar. Kararlarını verir ve icraya yaptırır. Bitti..."

Vedat, yanıtla yetinmedi:

"Sizin yönetim dediğiniz icra kuvvetinin, adalet bütçelerinde, hâkim tayinlerinde falan, düşüncesi sorulmaz mı?"

"Böyle bir bulaşma, düşünce düzenimizin, edep ve terbiye anlayışımızın, dışındadır."

Sorular bitmişti. Turgay özetlediği düşüncesini fısıltıyla açıkladı:

"Oktay Abi! Bir ülke yönetiminde hükümetlerin gereksiz olduğunu anlamak için, taa buralara kadar gelmemiz gerekli imiş demek ki!.."

50

Evrenin sonu

Şimdi de, evrenin ya da evrenlerin sonu gelir mi yoksa gelmez mi sorusuna yanıt aranacak.

Bu yanıt, kahramanlarımız arasında, çok konuşuldu. Öyle çok konuşuldu ki, hepsi bir ayrı kitaba değil, kitaplara sığmaz.

Öyleyse yapacağımız iş, konuşulanlardan, yalnız seçme parçaları toparlamak... Üstelik, kimin ne söylediği de, önemli değil.

İşte özet:

"Evrenin başlangıcı ve gelişmesi üzerinde kafa yoranlar elbet sonunun nereye varacağı konusuyla da uğraşıyorlar. Acaba Genel Görecelik Teorisi'ne göre, evrende mevcut madde, ki enerjinin kaynağı olan madde, sonsuza dek yeterli mi, değil mi?"

"Her ne kadar galaksi yığınları birbirinden uzaklaşmakta iseler de, bu uzaklaşma sonunda evren düzenini koruyan, birbirine bağlanma kuvveti olan gravitasyon gücünün yetmeyeceği bir zaman gelecek mi? Evren cümbür cemaat, birbirinden kopacak mı? Böyle bir gelişme olursa, galaksiler-yıldızlar, dönüp geri gelecekler mi?.."

"Evrenin birbirinden kopması da ne demek oluyor? Evrenin bütünlüğü yok mu?"

"Var ama, bu bütünlük bozulabilir. Galaksiler birbirinden uzaklaşmayı sürdürüyor. Ne zamana kadar uzaklaşacaklar? Evrende o denli çok madde gerekiyor ki, kopmayı önleyecek kuvvetler, bu maddelerle sağlanabilsin."

"Yok mu o kadar madde?.. Evrende yeterli madde olup olmadığınm hesabı bile, yapılmadı mı?"

"Yapıldı ama, veriler kesin değil... Tüm galaksilerdeki madde toplamının, dağılmayı önlemeye yetmeyeceği sonucu çıkıyor. Oysa, galaksiler arası uzayda, kozmik gaz ve toz bulutları dolaşıyor. Bunların verileri yok."

"Olsa neye yarayacak?"

"Çok önemli... Yeni oluşacak yıldız ve galaksiler, bu bulutlardan oluşacak. Uzayda yeni kuvvet dengeleri ortaya çıkacak. Kaç yıldızlık, kaç galaksilik madde var uzaydaki ambarımızda, bilmiyoruz. Kaç milyar yıl yetecek, bilmiyoruz."

"Düzensizlik var bu işte! Madde kasasının hesabı yok. Malı götüren yıldızlarla galaksiler desen, kaçan kaçana... Bir de karadelik hovardalığı var. Bu karadeliklerin emip kaçırdığı maddeler, nereye gidiyor? Geri alınamaz mı?"

"Alınamaz. Bu maddeler, karadeliğin öbür tarafında bulunan akdeliklerden, başka evrenlere gidiyor."

"Bu kadar numara, dünyada bile yoktu. Bu düpedüz evrenler arası madde dolandırıcılığı. Karadelikler, akdelikler bu maddeleri ne yapıyor?"

"Herhalde, ham madde olarak kullanıyorlar."

"Uzaklaşmalardan doğacak kopma-dağılmadan başka olasılık, gözükmüyor mu?"

"Gözüküyor. Kopma-dağılma öyle görünüyor ki, çok sayıda trilyon yıl daha gerçekleşmez. Evreni daha önce bekleyen, başka bir son var."

"Bari bu alternatif, daha az ürkütücü olsa..."

"Yorumu kendiniz yapın! Bu olasılık, evrendeki bütün yıldızların sönmesidir.

"Bu neden olur?"

"Nükleer yakıtları bitince..."

"Bir yerlerden, yeniden yakıt bulunamaz mı?"

"Bilindiği kadarıyla, toplanacak tüm yakıtlar evrene, 100

trilyon yıl daha yetecek gibi gözüküyor."

"Şimdi yorulmaktan kaçmayın da, önce ekrana '1' yazın ve sağına da, 64 tane sıfır koyun. İşte bu kadar yıl sonra, uzaydaki ögelerin ışın yaymaları, sıfır noktasına kadar inecek. Koca evrende, ışık sona erecek, ışık... Tek bir mum ışığı bile yok artık, yüce evrende... Mutlak bir karanlık var."

"Sonra ne olacak?"

"Bütün yıldızlar sönecek... Ne varsa hepsi; kara cüce, nötron yıldızı, karadelik olacak. Yıldızlar söndüğü için, gezegenler de ısı ve ışıktan yoksun."

"Gece gökyüzünde, yıldızlar gözükmeyecek mi?"

"Ne yıldızı? Hem zaten yıldızlar gözükse bile, kim görecek ki? Başta insanlar, hiçbir canlı yaşamıyor artık."

"Çöl bitkileri de mi yok olacak? Kargalar da mı yaşamayacak?"

"Hiçbiri... Hiçbiri... Tek hücreli canlılar bile, kalmayacak."

"Ya ne kalacak evrende?"

"Milyarlarca sönmüş yıldız.. Gezegen, göktaşı... Ne bir ses, ne bir nefes... Mutlak bir karanlık... Mutlak bir karanlık... Mutlak karanlığın kucağında, milyarlarca yıldız-gezegen ölüsü, korkunç bir hızla oradan oraya uçuşup duracak."

"Cehennem bu işte! Ama yaşayışın da olmadığı bir cehennem... Cehennemin böylesinde, ceza bile verilemez. Evren, tükenmez zaman ölçüsünde, sonsuza dek böyle mi kalacak?"

"Hayır. Evrende bile hiçbir şey, sonsuza dek değişmez olmayacak."

"Ne zaman, ne değişecek? Böyle bir evren nasıl olur da yeni değişimlere uğrar?"

"O denli yavaş uğrar ki, bu değişme hızı, sanki zamanın can çekişmesidir. Ama zaman da, evren de can çekişmez. Akıl almaz yoğunluğa kadar küçülmüş bulunan karadelikler, nötron yıldızları ve kara cüceler, harekette ya! Bunlar, mutlak karanlıkta bile, galaksiler arası uzaydaki gaz ve toz bulutlarını önlerine katar."

"Katsalar ne olur?"

"Marifet bundan doğmaz. Asıl önemli olan, ağır elementlerin çekirdek kımıldanmalarıdır. Hidrojen gibi çabuk füzyona, yani çekirdek kaynaşmalarına girebilen elementler, çoktan bitmiştir. Geriye artık, çekirdekleri milyonlarca yüzyılda kımıldaşan, ağır elementler kalmıştır. Bunlar, kısa süreler için durağandır, sağırdır. Milyarlarca yüzyıl sonunda, bu elementler de radyoaktif olur."

"Olunca da?.."

"Artık bunlarda bile, nükleer füzyon, yani çekirdek parçalanması başlar. Demir hariç..."

"Demirde hiçbir değişme olmaz mı?"

"Olur... Biraz daha çok sabır ister, demirdeki atomik kımıldanmalar için."

"Ne kadar sabır? Öteki elementlerde '1' yazdıktan sonra sağına 64 sıfır koyacaktık, kaç dünya yılı sabır gerektiği için... Ya şimdi demir için, 1'in sağına kaç sıfır konulacak?"

"500 tane..."

"Böylece evrenin tarihi, 'Soğuk Ölüm'le sona mı ermiş olacak?"

"Yine de ermeyecak. Evrenin sonu olmaz. Soğuk ölüm de olanak dışıdır. Araştırma sonuçları, 'Soğuk Ölüm' olasılığını reddediyor. Çünkü nötrinoların, parçacıkların ve dolayısıyla atomların, en önemli üretici olduğu, öğrenildi. Evreni korurlar."

"Nötrinolar evrenin sağlığını (!) nasıl koruyacaklar?"

"Soğuk Ölüm nasıl engellenir diye düşünsenize! Çare ısıtmak değil midir? Nötrinolar uzayı öyle ısıtacaklar ki, evren iyice kızışacak, bir tur daha atacak."

"Soğuktan ölmeyen canlılar bu kez sıcaktan mı ölecekler?"

"Önemli olan canlıların yaşaması değil ki, evrenin sürüp gitmesi... Weinberg ne demişti: Evren ne denli algılanırsa, o denli anlamsız gözüküyor.' "

Yedinci bölüm

Bir dünya daha

51

Yine uzayda

O sabah, toplantı vardı. Öğleden sonrası serbest programdı. Her dünyalı ne isterse yapacaktı. İsteyene hostes rehber verilecekti.

Sabah toplantısının konusu, uzayda yapılacak olan geziydi.

Kahvaltıdan sonra, toplatı salonuna gidildi. Kamora ve yardımcıları yakın uzaydaki gezi olanaklarını, ekran görüntüleriyle anlatmaya başladılar.

İki tip yakın gezi olabiliyordu: İki haftalık ve iki aylık... İki haftalık porgram içinde, Kapo gezegeni aylarından iki tanesinin yörüngesine girilmesi, büyük meteoritleri incelenmesi ve canlıların bulunduğu bir gezegende, üç gün yaşanması bulunuyordu.

İki haftalık gezi, dünyalıların çok ilgisini çekti. Üzerinde üç gün yaşanacak olan gezegen, Kapo'ya da benzemiyordu, dünyaya da... Adı "Polya" olan bu gezegen canlıları silisyum esaslı moleküllerden kaynaklandıkları için, dünyalı aklına gelemez bambaşka canlı tipleriydi.

Böyleleri ne dünyada vardı ne de Kapo'da... Kamora, gezinin çok ilginç olacağını garanti ediyordu. Hele dünyaya dönecek olanlar için, bu geziden vazgeçilemezdi. Çünkü bu deneyimi, bir kez daha edinmeleri olanak dışıydı.

İki ay programlı gezide gidilecek gezegen ise, Kapo'ya çok benziyordu. Canlıları da karbon esaslı olduğu için, Kapoluları andırıyordu. Ancak, gezegenin ekseni çevresinde dönüşü, çok yavaştı. Bu nedenle, gece bir hafta, gündüz

bir hafta sürüyordu. Her mevsim, üç dünya yılı sürmekteydi. Geziye katılmak, isteğe bağlıydı.

Dünyalıların bazılarına bu gezi, önce ilginç gözükmüştü ama, bilgileri alıp ekranda seyrettikçe, hevesleri kursaklarında kaldı.

Yerinde çekilmiş filmlerden görülüyordu ki, canlıların yürüme hızları, saatte en çok bir kilometredir. Bir soruya yanıt alabilmek için, önce 20 saniye beklemek gerekir. Irmakların suları bile yavaş akmakta, kuşlar bile yavaş uçmaktadır.

Özet, Turgay ve Tosun'un konuşmalarıyla yapılmış oldu:

"Bu ne ağırkanlılık be! Memlekete dönerim, daha iyi!"

"Burada rahat batmadı ya! İki ay yollarda sürüneceğime, Kapo cennetinde yaşarım..."

Kamora konuştu:

"Biz size, olanakları sunduk, seçimi size bıraktık. Ne yazık ki yakın gezi olanaklarımız, bu kadar. Evrenin uzaklıkları onca görkemli ki, uzun uzay gezilerini yaşlanmayı göze almadan yapamayız. Ama, canınız sıkılmasın. Galaksimizin en önemli iki yaşama biçimini, Kapo ve Polya'yı görmekle tanımış olacaksınız. Karbon ve silisyum molekül yapılarıyla... Dünyayı zaten biliyorsunuz."

Uzay gezisi programlarında eğilimlerin aynı oluşu, herkesi sevindirdi. Gerçekten de ekran görüntüsü ve açıklamalardan, iki aylık gezinin anlamsız olacağı, Polya gezisinin ise, olağanüstü merak uyandırdığı anlaşıldı.

Dünyalıların aklına, birdenbire gezi kadrosu geldi. Sordular:

"Siz bizi o geziye, yalnız mı göndereceksiniz? Bizimle gelecek olanlar kim?"

Kamora anlattı:

"Ben zaten görevliyim ama, Alola da birlikte olacak."

Alkışlar.

"Planlama Başkanı Tanorra ile yardımcıları Lorea ve Mizonka da katılıyor.

Alkışlar yine...

Kamora bir iyi haber daha verdi:

"Alıştığınız Fanlo uzay gemisiyle gideceğiz. Kaptan ise, yine Dusu..."

Buna da sevinildi.

Kerim, yanında oturan Alola'ya döndü. Sordu:

"Uzayda da hep birlikte olacağız değil mi?"

Alola kısa konuştu:

"Hep..."

Tek heceydi bu!

Nasıl bir tek heceydi ki? Büyük patlamadan önce madde ve zaman, nasıl sonsuz yoğunlukta ise, bu tek hecede de, anlam sonsuz yoğunluktaydı.

Aradan günler geçti.

İki haftalık Polya gezisi, ertesi gün başlayacaktı. O gün akşam yemeğine, Kaptan Dusu da katıldı. Ne olsa, yol arkadaşlığı hukuku vardı. Hem de ne yol!.. Gezi arkadaşlığı, dostluk bağları yaratırdı. Dünyalılar kaptanı sevgile karşıladılar.

Toplu yemek öncesi, ayakta içki faslı vardı. Turgay, Kaptan Dusu'ya sordu:

"Yarın sabah çok erken mi yola çıkacağız?"

"Gerek yok. Yolda biraz hızlanırız. Yeter. Normal kahvaltı saatinizden sonra..."

Tosun Turgay'ı göstererek:

"O hâlâ yanımıza yalancı dolma ve irmik helvası alıp, ağaç altında piknik yapacağız sanıyor."

Turgay da altında kalmadı:

"Sen değil miydin dün, bu Kapo ekseni çevresinde döndüğü halde, bizi niye havaya fırlatmıyor diye soran?.."

Bu iki hınzır adamın birbirine takılmasını, Kapolular sevinçle, gülerek izliyorlardı.

Ertesi sabah, alışılan saattaki kahvaltıdan sonra, metroya binilerek, uzay havalimanına gidildi. Orada Tanorra ve güzel

yardımcılarıyla buluşuldu. Fanlo uzay aracı, Kapo yörüngesinde dönüp durmaktaydı. İlginç altı motorlu helikopter, yolcuları Fanlo'ya taşıdı.

Gemi personel kadrosu, dünya-Kapo yolculuğundakinin aynıydı. Yolcuları sevinçle karşıladılar. Dünyalılar, alıştıkları kamaralara yerleştirildi. Kısa süre sonra, zaten tanışan bütün yolcular ve mürettebat, kaynaşıverdi. Yeni bir uzay yolculuğu, heyecan ve zevkle başladı.

Fanlo'nun Kapo yörüngesinden çıktığını, anlamadılar bile... Oturma salonunun her yanındaki ekranlar, o yöndeki uzay görüntülerini yansıtmaktaydı. Ekranlar o denli iyi görüntü veriyorlardı ki, çok uzaktaki yıldızlar bile, ekranda görülüyordu: Bu nedenle ekran görüntüsünde, karanlıkta seyrek yıldızlar değil, kum gibi çok sayıda yıldız ışımaktaydı.

Kısa bir süre sonra, Kapo "ay"larından birincisine yaklaşıldı. Bunun görüntüsü de, tıpkı dünya ayına benziyordu. Taşlı ve tozlu bir çöldü burası...

Hassas dürbünlerden yansıyan ekranda, taşlık zeminde kıpırdaşan Donkalar görüldü. Görülenlerin, oradaki uzay gözlemevinde çalışan robotlar olduğu öğrenildi. Canlı olmayan bu ayda ilginç bir konu bulunmadığından, Fanlo gezi rotasına girdi.

Coşkun Lorea'ya sordu:

"Kapo gezegeninizde, ay üzerine yazan şairler var mı?"

"İki milyon yıl önce varmış. Bu taş-toprak yığınının ne olduğu anlaşıldıktan sonra, kimse yazmamış."

"Bizde Beethoven'ın, 'ay ışığı' piyano sonatı, bestesi var. Sizde de var mı?"

Lorea söyledi:

"Atmayın!.. O sonata o isim bestecisi öldükten çok sonra konmuş."

Bu Kapo hanımları, cin gibiydi. Başa çıkılamazdı. Dünyayı bile iyi biliyorlardı.

Polya gezegeni yolunda, hız arttırıldı. Yolcuların hiçbiri, geminin hangi hızla gittiğini anlamıyordu. Sayısız ışıklı gök ögelerinin aydınlattığı ekranlar, her yönde birbirine çok benzeyen görüntüler vermekteydi. Ama yine de dünyalılar, merak içinde ekranı seyrediyorlardı. Polya yakın görüntülerinin filmlerden ekranlara getirilmesi isteği, kabul edilmemişti. Nasılsa gidiliyordu. Yakından görülecekti.

Coşkun soruyor, Lorea yanıtlıyordu:

"Nokta gibi gözüken ışıkların, yıldızlar olduğunu anladım diyelim. Ama bu kısa çizgilerin ne olduğunu anlamadım, ne onlar?"

"Onlar ışıklarını yıldızlarından alan gezegen ve aylar... Yakınımızda olanlar... Çok hızlı gittiğimiz için, çizgi gibi gözüküyorlar."

Coşkun şaşıp ekrana daha dikkatle baktı. Sordu:

"Ne hızla gidiyoruz?"

Güzel Lorea her şeyi bilirdi ama, bu sorunun yanıtını vermesini, üstat Tanorra'dan rica etti. Tanorra açıkladı:

"Siz dünyanızda, Mach 1-2-5 gibi hız birimleri kullanırsınız. Bunlar, ses hızının katlarıdır. Örneğin sizin pervaneli uçakların aşamadığı ses hızı, ilk kez tepkili uçaklarınızla, geçen yüzyılınızda aşıldı. Bunları söyleyişimin nedeni, anlatımı kolaylaştıracak bir yol bulmak içindir. Şimdi lütfen bunları unutmayın da, önce bir yudum kahve içip, sonra sürdüreyim."

Tanorra, yine yavaşça anlattı:

"Biz de bir milyon yıl öncesine kadar, ışık hızının aşılamayacağına inanıyorduk. Siz de biliyorsunuz ki, çok büyük olayların anahtarı, çok küçük olaylarda gizli. Örneğin atomda..."

Tanorra, yine bir yudum kahve içti:

"Sizin dünyanızda geçen yüzyıl yapıldığı gibi, bizde de atom parçalandı. Ne zaman mı? Bir milyon yıl önce... Biz atomu, birkaç yüz parçaya değil, yüz binlerce parçaya ayırdık. Sizde söylenen 'Belirsizlik ilkesi'ni falan, çoktan aştık.

Gördük ki ışıktan hızlı gidebilmenin gizemi, atom parçacıklarından öğrenilebilir."

Tanorra sustu. Konuşmuyordu. Merak içinde bekleşenlerden Vedat, sonunda duramadı:

"E sonra?.."

Tanorra:

"Gerisi çok basit... Bize artık gizli kalan bir şey yoktu ki... Öğrendiğimizi uyguladık. Şimdi de bu gemide, ışıktan hızlı uçuyoruz."

Dünyalılar bu konuda bilgisiz değildiler, dünya-Kapo yolunda bir şeyler öğrenmişlerdi ama açıklama, onlar için yeniydi.

Bu anda Kaptan Dusu salona girdi, Tanorra sordu:

"Hızımız ne kadar?"

Kaptan söyledi:

"48 ışık hızıyla gidiyoruz."

Sonra da sordu:

"Sevgili konuklarımı, öğle yemeğine davet edebilir miyim?"

Beş gün kadar süren yolculuk, sağlıklı ve neşeli geçti. Beşinci akşam, Polya yörüngesine girildi. Görüntü merakla seyredildi. Aşağıda herhangi bir güzellik ve hoşluk görülmüyordu. Göl, deniz, ırmak yoktu. Orman yoktu. Gezegenin tümü, kirpi derisi gibi birtakım ince uzun çıkıntılarla kaplıydı. Aradaki bodur bitkilerin ve gri renkli kelliklerin dışında, hiçbir değişiklik yoktu.

Seyreden dünyalıların neşesi kaçtı. Tosun, kaptan Dusu'ya sırnaştı:

"Söyler misin bana Kaptan! Biz buraya niye geldik?"

"Amma da acelecisiniz ha!.. Sabaha kadar sabredin bakalım... Aşağıda, hiç aklınıza gelmeyen sahneler göreceksiniz..."

52

Yeraltı gölü

Sabah kahvaltısında sonra, yörüngedeki Fanlo'dan, her seferinde altı kişi alan servis helikopteriyle Polya gezegeni yüzüne inildi. Adına havalimanı dedikleri yerde bir alan binası dışında, konukevi gibi bir yapı daha vardı. Alan, sert bir düzlükteydi.

Düzlüğün çevresi, kazık ormanı gibi sipsivri kumtaşı dikitlerle doluydu. Manzara, gözün alabildiğine, aynı sivrilikllerle ufuklara dayanıyordu. Alan binası yanında yarım düzine paletli taşıt park etmişti.

Polya gezegenindeki konuevi, içine girilince hoşlanılan bir yapıydı. Ötekiler biliyordu ama, dünyalılar buna sevindi.

Toplantı salonundaki ön açıklamaları, üstat Tanorra yaptı:

"Ziyaret ettiğimiz bu gezegen, ne dünyanıza benzer ne de Kapomuza... Garip bir yapısı vardır. Gezegenin tüm yüzü, kumlarla kaplıdır. Bu nedenle yağışlar, hemen alt tabakalara geçer, gezegen yüzünde su birikmez. Yerin yüzünde deniz, göl ve sürekli akarsu yoktur. Ancak, gezegen yüzünün çeşitli derinlerinde, geçirimsiz kil tabakaları bulunur. Suyu tutan bu tabakalar, görkemli yeraltı gölleri oluştururlar."

Dünyalılarda çok soru birikiyordu ama, sabırsızlık etmiş olmamak için beklediler.

Tanorra dünyalıları, büsbütün şaşırtıyordu:

"Polya canlıları, bizimkilere hiç benzemez. Bütün hayvanlar, ışıktan aldıkları ışın enerjisiyle ve suyla beslenirler. Bizlerdeki fotosenteze benzer. Bitkilerde olduğu gibi... Çok

ilginç yanı şudur: Geceleri yeraltındaki mağaralarda yaşarlar, suyu yeraltından alırlar. Gündüzleri ise yeryüzüne çıkarlar, ışık alırlar. Sizin deyiminizle, güneşlenirler. Hiçbirisinin sindirim organı yoktur. Çünkü hiçbir şey yemezler. Ağız ve burunları vardır. Çünkü nefes alırlar... Havadan veya sudan."

Dünyalılar artık sessiz duramadı. Oktay sordu:

"Gece niçin mağaralara giriyorlar? Yukarıda kalsalar olmaz mı?"

"Duyarlı bir konuya değindiğiniz iyi oldu. Gece dışarıda kalamıyorlar, çünkü gezegenin tümünde, çöl iklimi geçerli, kendi güneşlerinin ışınlarından ısıyı kapıp saklayacak deniz ve göller yok. Yeraltı gölleri çok büyük ama, güneş görmez. Yeraltı her zaman ılık olduğu için, canlılar gece mağaralara iner."

Tosun dayanamadı:

"Hayvanları anladık ama, bitkiler de mi mağaraya iner. Onlar donmaz mı?"

Tanorra anlatıyordu:

"Çöl bitkileri her gezegende, soğuğa dayanıklı olur. Bu tip gezegenlerin kaktüsleri ise, dona dayanıklıdır. Kaktüs çiçekleri o denli güzel ve o denli dayanıklıdır ki, seyredeni titretir bile..."

Tanorra daha sonra, Polya gezi programını özetledi. 1. gün: Yeraltı gölü gezisi ve hayvanların akşam göçü seyri. 2. gün: Kaktüs çiçeklikleri gezisi. 3. gün ise, yeraltı gölündeki plajda yüzme vardı.

Birinci gün gezi programı, paletli taşıtlara binip, kumlarda gidişle başladı. 10 kilometre kadar sonra, bir mağara ağzına gelindi. Dolambaçlı dehlizlerden yürüdükten sonra, kocaman bir mağaraya varıldı.

Tavanı kubbe gibi biçimlenmiş olan koskoca boşluğun çevresi, sanki direklikle çevrilmişti. İlk bakışta bina direkleri gibi görünüyordu ama, yapay değil, doğaldı. Bu direkler, ortada birleştikten sonra kalınlaşan, sarkıt ve dikitlerden oluşmuştu.

Kubbenin altında başlayan yeraltı gölü, göz alabildiğine

sürüp gidiyordu. Sarkıt-dikit direklikler, sanki bin bir direkli bir dünya sarnıcı gibiydi. Ancak direk sayısı, bin bir falan değil, on binlerce idi. Burası, doğa tarafından üstü kapatılmış büyük bir göldü.

Polya gezegeninde, buna benzer binlerce göl vardı. Sular değişik yükseklikte bulunuyordu. Göller arasında, görülmez-bilinmez su yolarından su alışverişi oluyordu. Yeryüzünde bazen geçici dereler-ırmaklar peydahlanıyor, kısa bir süre sonra da, yitip gidiyorlardı.

Bin bir direkli yeraltı gölünün kıyısında bir süre yürüdükten sonra, yine kocaman kubbeli bir mağaraya geldiler. Dünyalılar burada, bir kez daha şaşkına döndü. Çünkü kubbe altında, penguenlere benzeyen, yüzlerce kuş benzeri canlı kımıldaşıyordu. Soruldu:

"Gün ışığında bütün canlılar yeryüzüne çıkıyor da, bunlar burada ne arıyor?"

Anlatıldı:

"Bunlar soğuk hava canlılarıdır. Gün ışığı bunları çok terletir. Onun için gündüz mağaraya girer, gece yeryüzüne çıkarlar."

Yeraltı gölü canlılarının büyük bölümü, memeli hayvanlardı. Yetişkin olmayan yavrular, gündüz dışarı çıkmaz, akşam geri dönen annelerinden süt emerlerdi. Göl sularında minik balina ve fok yavruları yaşamaktaydı. Gündüz göl suyunda yaşayan yavrular, pek sevimliydi. Kaçmıyor, gelenlerin avuçlarına almalarına, seviniyorlardı sanki... Göl suyunda, dünyalıların hiç tanımadığı başka canlılar da oynaşıyordu. Çeşitli renkte mercanları da bulunuyordu.

Gezi yönetmeni Kamora, söze girdi:

"Öğle yemeğine gecikmeyelim. Yemek sonu dinlenmeden sonra, akşamüstü gezi programımız var. Bu akşam yemeğinde size, evrende eşi bulunmaz bir lezzet sunulacak: Polya yeraltı gölü istiridyesi... Müjdelerim."

Hayvanların akşam göçü seyri, gezegenin ilginç gösterisiydi.

Yine paletli taşıtlarla bir mağara ağzının üstündeki düzlüğe gidildi. Polya'nın güneşi (adı neyse) batarken, ışınlarla-fotosentezle beslenmiş canlılar, sürülerle yeraltı mağarası ağzına yöneldiler. Nasıl olup neye benzedikleri, ancak dünya hayvanlarına benzetilerek anlatılabilirdi.

Aralarında, yassı kaplumbağalar, ayaklı yılanlar (kırkayak gibi ama, yılan) fok balıkları, gülümseyen timsahlar, kedi kafalı beyaz ayılar, daha nice nice hayvanlar, sürülerle yuvaya dönüyorlardı. Sıcak ışınlar bitmiş, gece soğuğu başlayacaktı.

Coşkun: "On binlerin geri çekilişi gibi sanki" diye mırıldandı.

Bu binlerce hayvan arasında, az sayıda insan ve donka güvende miydi acaba? Coşkun sordu:

"Bu hayvanlar bize saldırmaz mı?"

Kamora ayrıntılı açıkladı:

"Saldırmak mı? Bu hayvanlar evrenin, en sevecen canlılarıdır. Bunlar, ne konuklara saldırır, ne de birbirlerine... Öylesine sıcakkanlıdırlar ki, kendilerini bir kez kucağa alana, sevgiyle bağlanırlar. Ertesi gün uzaktan görseler, koşup gelirler, boynunuza sarılırlar. Size şimdi, bir örnek göstereceğim ama, sakın korkmayınız."

Kamora platformdan aşağı inip, ayaklı yılanlardan birini eliyle aldı ve getirdi. Yılan sanki sevinmiş gibiydi. Kıvrılıp duruyordu. Kamora yılanı Tosun'a uzattı. Yılan da Tosun'un boynuna sarılıverdi.

Bu anda Tosun: "İmdaaat!.." diye bağırmaya başladı. Kamora gidip yılanı okşayarak geri aldı.

Turgay Tosun'u eleştirdi:

"Ben dünyalı olarak utandım. Gördün mü şimdi? Yılanın kalbini kırdın... Çok ayıp?"

Tosun'un sarı rengi hâlâ geçmemişti:

"Bir yılan boynuna sarılsın da, görürüm ben seni..."

O akşam erken yattılar. Yorulmuşlardı.

53

Kaktüs çiçeklikleri

İkinci Polya gününde, kahvaltıdan sonra yine paletli taşıtlara binildi. Peş peşe, bir kumlu yolda ilerlendi. Bir süre sonra ufukta, renkli yassı tepeler peydahlandı. Yaklaşıldı. Çevresi, bu renkli tepelerle dolanmış bir vadiye gelindi.

Duran taşıtlardan indiler. Çevredeki her tepe, başka renkteydi. İşin parlak yanı, koca koca tepelerin her birinin, aynı renkte çiçekle kaplı olmasıydı. Renkler mi? Mor, nar çiçeği, sepya, zeytin yeşili, lacivert, açık mavi, çingene pembesi ve daha neler neler... Yapraklar, çiçekler için, en yakışan fon rengindeydi. Doğaydı bu! Güzel yakıştırırdı... Dünyadaki gibi tıpkı... İsterse Polya'da olsun.

Tanorra açıklamalar yapıyordu: "Bu bitkiler, tıpkı sizin dünyanızdaki kaktüs türleri gibidir. Ancak, bazı özellikleriyle ayrılırlar. Bunlar yağmur sularını öyle emerler ki gövde, yaprak ve çanaklarında biriktirirler. Asalak, haşere yaşatmazlar. En arsız yer sarmaşıkları bile, yaklaşamaz. Yükseklikleri iki metreyi aşmaz."

Çiçekliklere gezerek yaklaştılar. Her tepenin başka renkte çiçekli oluşu, doğanın marifetiydi. Anlaşılan kaktüs benzeri bu bitkiler arasında bile, anlaşma vardı. Başkaca hayranlık veren bir açıklamayı Tanorra yaptı:

"Gördüğünüz bu canlı kaktüs çiçeklerinin doğal ömrü, tam bir dünya yılıdır. Hem de hiç bozulmadan... Bozulan çiçek, bir gecede yere düşer, büzülür ve hemen telef olur. Ertesi

gün, yerinde yenisi açar. Yine bir yıl için..."

Gezegen yüzeyinin büyük bir bölümü, binlerce tür kaktüs benzeri bitkiyle kaplıydı. Kaktüsler aralarında, yerleri kaplayan bitkiler bile, yer yer kaktüs türüydü. Dünyadaki kaz ayağına benziyordu. Bunların da çok ömürlü, çok güzel çiçekleri vardı.

Dev kaktüs çiçeklikleri arasında yürüyüşler yapıldı. Değişik türlerin bin bir renkte çiçekleri, hayranlıkla seyredildi.

Sorular birikmişti. Üstat Tanorra yanıtladı:

"Bu bitkilere, don niçin zarar veremiyor?"

"Kalın yaprak ve gövdelerinde sakladıkları suda, kimyasal önlem alırlar. Çok soğukta bile donmazlar."

"Bu bitkileri hayvanlar yemez mi?"

"Hayır... Söylemiştik ya, Polya hayvanları fotosentezle beslenir. Zaten hiçbir şey yemezler. Ama yiyen hayvan bile gelse, bunları yemez, hepsi zehirlidir."

Tosun, yine çomak soktu:

"Bitkisini yiyen yok, çiçeğini seyreden yok... Neye yarar bunlar?"

Tanorra Tosun'un sırtını okşadı:

"Bu bitkiler olmasa, gezegende hiçbir canlı yaşayamaz. Biz dahil... Nefes alınan oksijeni, bu bitkiler sağlıyor. Daha ne yapsınlar?"

Konukevine döndükten sonra, hafif bir öğle yemeği yendi. Kamora akşam yemeğinde, istiridye ziyafeti verileceğini söyleyince, herkes sevindi. Hatta, bir sürpriz de yapacaktı.

Tosun kendisinin de neşeli bir numarası olacağını haber verdi. Turgay ise, bir hikmet savurdu:

"Yaşamak iyi be! Bu cehenemin bucağında bile, sevinç verecek işler oluyor" dedi.

Dinlenme saatlerinden sonra, akşam yemeği için buluşuldu. Surat asan, şikâyet eden yoktu. Zaman neşeli başladı.

Önce tabaklar içinde, kişi başına yarım düzine, Polya

istiridyesi dağıtıldı. Her biri, doyurucu bir lokma büyüklüğündeydi. Hepsi canlıydı. Birkaç damla limon sıkıldıktan sonra alt kabuk alt dudağa oturtulacaktı. Sonra da istiridye tam limondan büzüşürken, ağızdan müthiş bir nefes çekilecek, lokma yutulacaktı. Çok lezzetliydi bu Polya istiridyeleri.

İlk lokmalardan hemen sonra Kamora'nın sürprizi patladı: Isıtmayan bardaklarda adam başına yaklaşık yarım litre soğuk Kapo beyaz şarabı sunuldu. Yemek, çeşitli ikramlarla sürdü.

Yemekten sonra Tosun, numarasını açıkladı. Kendisi, çok basit oyun kâğıtları hazırlamıştı. Çok güzel değildi ama, işe yarardı. İsteyene, oyun öğretecekti. Önce kendi Turgay'la, bir parti "pişpirik" oynadı. Ötekiler seyretti.

"Bizimle oynamak isteyen var mı?" diyen Tosun'a, "Var!" diyen iki hanım çıktı: Lorea ile Mizonka...

Turgay'la Tosun eşleşti. Mizonka ile de Lorea... Hınzırlar acemi oyuncuları buldular ya! Sordular:

"Nesine oynayacağız?" diye.

Hanımlar:

"Nesine isterseniz" dediler.

Tosun'la Turgay sırıtarak bakışıp, hanımların kulağına söylediler, nesine olduğunu... Kazanan kaybedenden, öpücük alacaktı.

Oyun başladı ve çok uzamadan bitti. Çünkü hanımlar, ezici bir zafer kazanmışlardı. Cindi bu hanımlar cin... Çıkan bir kâğıdı bile unutmuyorlardı. Beyleri ezmişlerdi.

Oyun bittikten sonra hanımlar:

"Borçlar ödensin!" dediler.

Beylerin şaşkınlığı geçmemişti:

"Bu oyunu saymayız. Siz hile yaptınız herhalde!" dediler

Hanımlar masaya yumruk vurup, alacaklarını istiyorlardı. Beyler ise gerçekten kaçıyordu. İşin sonu geldi, zora da yandı. Hanımlar beyleri kovalayıp, yakaladılar. Sırtüstü yer

yatırıp öptüler. Salon kahkahadan kırılıyordu.

Tosun da, Turgay da, yerden zor kalktı. Suratları uzamıştı. Oktay Tosun'a sordu:

"Deli misin sen be? Oyun kaybettin diye kaçılır mı?"

"Yok aaabi! Oyundan değil... Bir hanımın beni kovalayıp yatırarak öpmesi, erkeklik onuruma dokundu."

54

Plajlı mağara

Polya gezegeninde 3. gün başladı. Kahvaltı edildi. Plajlı mağaraya gidip, gölündeki suda yüzülecekti.

Gidildi. Yine paletli taşıtlara binilmişti. Yine kumlu yollardan hızla gidilmiş ve dehlizlerden geçerek içinde göl bulunan, koca bir mağaraya varılmıştı. Tavandaki yarıklardan hoş bir ışık sızıntısı iniyordu. Göl suyu ise serindi ama, soğuk değildi.

Herkes taşların, arkasına ve yan duvarlardaki dehlizlere girip, soyundu. Mayolarını giyip, ortaya çıktı.

Bu çıkış dünyalılar için, olağanüstü vurucu oldu. Hanımları ilk kez mayoyla görüyorlardı. Söz aramızda gözleriyle soymuşlardı ama, bunca güzelliği zihinlerinde yaşatamamışlardı.

Uzay gemisi mürettabatıyla birlikte, erkekten çok hanım vardı. Hepsi ince uzundu. Boyu battal uzamışı da yoktu.

Anlatmak gerekir ki, anlaşılsın! Ayak bilekleri incecikti. Dizlere kadar yükselen inceliğe, baldırlar iki virgül koymaktaydı. Heyecanla yükselen bacaklar, arkada iki ölçülü yuvarlacıkla sürüp gidiyor, sonraaa incecik bir bel, vücudun alt ve üst bölümlerini mafsallıyordu.

Bu öylesine oynak bir mafsaldı ki, vücudun alt ve üst kısımlarını, tam özgürlükle hareket serbestliği içinde, birbirine bağlı olmadan birbirine bağlıyordu.

Sırtlar ve enseler de şiirseldi ama, biz şimdi hemen, ön tarafa geçelim.

O incecik belin epeyce, ama epeyce üstünde, yan yana iki sanat eseri yer almaktaydı.

Bu iki eser karşıdan bakıldığında, yayvan iki yuvarlak gibi gözükmüyordu. Geometrik koni biçiminde başladıkları halde, üç santim sonra küçülerek yukarı dikiliyorlardı. Kızılkahverengi iki sonla, noktalanmakta idiler.

Yüz güzellikleri, bütün hanımlarda sürükleyici idi. Hangisi rüyaya girse, bir bomba patlamadan uyanılamazdı. Hangisinin daha güzel ve çekici olduğunu aklına takan, öyle bir çileye kapılırdı ki, tozutuncaya kadar düşünür dururdu.

Ancaaaak, yine de silkinip, bazı ayrımları görmek için gözlerimizi dört açalım. Önce Lorea ile Mizonka, ötekilerden biraz olsun ayrılıyorlardı. Değil bu tenha gezegende, Kapo'nun tüm hanımları arasında bile, Alola'nın güzelliği, tacına yakışır bir doruktaydı (Belki dünyada da desem, öfkelenen olur mu acaba?).

Her üçünün de tenleri, mat ve duruydu. Saydam gibiydi ama, değildi. Her kımıldanışlarında kollarındaki tüyler uçuşurdu ya, gözler oradan ayrılamazdı.

Evrende bile müstesna olan bu güzellikler, resim heykel gibi miydi acaba? Değildi, çünkü durağan değildi. Bale miydi ki? Yalnız o da olamaz. Ya akılları... Ya hoşlukları, çekicilikleri?.. Canlanmış sanat yapıtlarıydı bu hanımlar.

Saçlarından söz etmeden, bu üç hanımın güzelliği konusu bitirilemez. Mizonka'nın saçları kapkara idi, Lorea'nınkiler ise, duru-sarı... Ama Alola'nın kızıl saçları, yukarı çıkan değil, aşağı dökülen alevlerdi.

Şaşkınlaşan dünyalılardan, yine en kendini tutanı Turgay'dı. Koşarak Tosun'un yanına gelip, fısıltıyla dedi ki:

"Söyle bakim bana, iki parçalı mayo giyen hanımlar, üst parçayı niçin takar?"

"Memeleri sarkmasın diye..."

"Bilemedin! Şu gördüğün hanımlar var ya! Onlar sutyen

parçasını memelerini yukarı kaldırmak için değil, aşağı indirmek için takıyorlar. Çıplakken memeleri öyle dik ki, çenelerine yaklaşıyor. Bunlar indiren sütyen takmasalar, yemek bile yiyemezler."

"Sen nereden biliyorsun bunları be?"

Turgay eski röntgenciydi, anlattı:

"Demin taşların arkasında soyundular ya! Ben de mağara yan dehlizlerinden seyrettim."

"Hergelelik bu yaptığın! Gören olduysa rezil oluruz."

"Korkma! Kimse görmedi. Ama gördüğüm manzara, buralara kadar geldiğime değdi... Vay be!.. Hem sana bir akıl vereyim. Bu hanımlarla bir odada yalnız kalırsan, memelerini aşağı çek de öyle öp! Yoksa kafanı yaklaştıramazsın..."

Göl kıyısındaki kumsalda toplaştılar. Polya gezegeninin, nefis maden sularından içip söyleştiler. Önce hanımlar, oldukça serin göl suyuna atladılar. Çıplak titreşen dünyalılara, su attılar. Onlar da çaresiz, kendilerini suya bıraktı.

Kapo hanımlarının yüzmeleri de, müthişti. Dünyalıların hiç bilmediği bir stilde, köpükler-dalgalar çıkararak, hızla yüzüyorlardı. Aralarında oyun oynuyorlar, su balesi yapıyorlardı. Tosun'la Turgay'ı suya batırıp gülüşüyorlardı.

Yüzme keyfi, iki saate yakın sürdü. Dünyalılar iyice yoruldu ama, Donkalar, hele hanımlar, sanki dinlenmiş gibiydiler.

Turgay Oktay'ın yanına gidip, gözlerini ona dikti. Oktay sordu:

"Senin gözlerin niye öyle bir tuhaf bakıyor? Neyin var?"

"Sorduğuna bak! Bu kızların güzelliğine baka baka, şaşı oldum. Her şeyin bir haddi var. Bu kadar güzellik, bunca hoşluk da olmaz ki... Abi sen lütfen Tanorra'ya söyle, bu kızlar hemen giyinsin... Yoksa ben gözlerimden sakat kalacağım."

Oktay Turgay'ı yatıştırdı:

"Hınzırlık etme! Fazla gelen güzellik olmaz. Senin aklından geçen de, zaten güzellik falan değil ya! Neyse..."

Biraz geç de olsa, öğle yemeği için konukevine dönüldü. Akşam Polya'ya veda yemeği vardı. İstirahate çekildiler.

Yemek sofrası, kaktüs çiçekleriyle süslenmişti. Ayakta maden suyu içildikten sonra, sofraya oturuldu. Bu akşamki sofra servisi, çok gösterişliydi. Herkesin önünde, büyük sarı tabaklar ve sarı çatal-bıçak bulunuyordu.

Tosun bu işten biraz anlardı. Turgay'a fısıldadı:

"Bu tabaklar altın galiba..."

"Sahi yahu! Çok ağır, yerinden kalkmıyor bunlar."

"Altın olmasa, bu kadar ağır olmaz."

Sonra buluşlarını, Coşkun'a aktardılar. O da Kamora'ya sordu:

"Bu tabaklar niye çok ağır."

"Altın da ondan."

"Bu gezegende, çok mu altın bulunuyor?"

"Çok ya! Bir kişi bir günde, 100 kilo altını, kumlardan süzebilir."

Coşkun şaşmıştı:

"Korkunç bir iş bu! Dünyada ömürlerinde bir-iki kilo altın bulmak için, yüz binlerce altın arayıcısı canlarını verdi."

Kamora şaştı. Altın Kapo'da da, hiçbir kıymeti olmayan sıradan bir madendi. Polya'da ise, yokluktan kullanılıyordu:

Yemek süresince, Polya gezegeninin ilginç yanları konuşuldu. Fotosentez ile beslenen hayvanlar, olağanüstü ilginç bulunmuştu. Kaktüs çiçeklikleri, unutulamazdı.

Hayvanların sıcakkanlılığı, müstesna bir özellik olmalıydı. Bu sevecenlik, hele olayı yeni öğrenen dünyalıların, sevimli bir anısı olacaktı.

Bütün dünyalıların içten içe merak ettiği konuyu, Vedat sordu:

"Bu gezegende, sizin-bizim gibi gelişmiş, gezegene egemen olmuş canlılar yok demek... Acaba hiç olmayacak mı?"

Tanorra aydınlattı:

"Bu gerçek, belki de gezegenin talihidir. Olacak gibi de görünmüyor."

Kimsenin bu sözlere, ekleyecek bir sözü yoktu.

Ertesi sabah helikopter, bütün yolcuları uzay gemisi Fanlo'ya taşıdı. Kapo'ya dönüş yolculuğu başlamıştı.

Tosun'un ilk işi, Turgay'la birlikte oyun kâğıtlarını karıştırarak, Lorea ve Mizonka'yı pişpirik oynamaya çağırmak oldu.

55

Canlanma

3,7 milyar yıl önce yeryüzü, 317 Kelvin derecesinde sıcaktı. Daha sonra çıkış durdu, ısı azaldı. Bu dönemde yeryüzünde fotosentez yapabilen organizmalar peydahlandı. Bir kimyasal işlem ki, güneş ışınları enerjisiyle karbondioksitten, organik öz karbonhidratı üretiyordu. En önemlisi, bu arada oksijen açığa çıkıyordu.

Atmosferde oksijen oranı arttıkça, yeryüzü ısısı hızla düşmeye başladı.

Bitkilerin fotosentezle oksijen üreterek karbondioksiti azaltmaları, yeryüzü canlılarının geçmişte ve gelecekteki kurtarıcısı oldu.

Evrende yaşamın doğması için uygun koşullar basit... Önce bir baba yıldız... Isı ve ışık versin. Sonra da yetenekli anne gezegenler. Ağır elementleri bol olmalı. Elbet atmosferi de bulunmalı... Bunların hepsi olsa da, yaşamın doğabilmesi çin vazgeçilmez başka bir koşul şöyle: Çok ama çoook zaman: Milyarlarca yıl diyelim.

Dahası var: Bu uzun zaman süresince, değişimler göstermeyen yeterli enerjinin, baba yıldız tarafından sağlanması gerek. Örneğin güneş, yavrusu olan gezegenleri, yaklaşık beş milyar yıldır, ışığıyla-ısısıyla sarıp sarmalıyor.

Bilginler, hiç durup-oturup havaya bakarak düşünürler mi yalnız? Kuşkulanırlar... Her şeyden... Kuşku bilimin temelidir. Kuşku duymayan bilgin, bilgin değildir.

Kuşkuyu giderecek yollardan birisi de, deney yapmak.

Bilginler S. Miller ile H. Urey (Nobel Ödüllü), bir denemeye giriştiler. Dünyanın dört milyar yıl öncesi ilkel atmosferini taklit ettiler. Laboratuvarda, camdan kapalı bir devre ürettiler. Sürekli olarak kızgın buharla beslediler. Şimşekler mi eksik kaldı? Tamamladılar: Bir hafta 60.000 voltluk yüksek frekanslı elektrik cereyanı ile bombaladılar.

Sonuç şaşırtıcıydı: Bir hafta içinde sistemde karmaşık yaşam biçimlerinin yapıtaşı olan, "organik moleküller" oluşmuştu.

Mantık kendiliğinden işliyordu. Bir haftalık laboratuvar denemesinde canlanmanın başlangıcı ortaya çıkıyorsa, kim bilir dünyada neler olmamıştı? Hele yüzlerce milyon yılda.

Bu oluşumlar, yalnız dünyaya özgü olamazdı ki... Benzer gelişmelerin yalnız gezegenlerde değil, uzayda da gerçekleştiği anlaşıldı. Yıldızlar arası uzay boşlukları, radyoteleskoplarla incelendi. Gaz ve toz bulutları arasında, organik moleküllerin varlığı anlaşıldı.

Evet, ilk canlanma emareleri, yani bu moleküllerin oluşması, yükselme merdiveninin ilk basamağıydı. 3,7 milyar yıl önce. Örnekleri araştırmalarda bulundu.

Ama sonrası, karmaşık yapıda canlılara nasıl geçildiği, bilinmiyor. Organik moleküllerden hücreye geçiş, hücrenin hücre doğurması ve çoğalması, çoğalma henüz gizemli.

Çok merak uyandıran bir konu da: Aynı cins ve aileden canlıların, farklılaşması... Bu neden doğuyor?

Şöyle özetlenebilir belki, yaşama katkıda bulunanlar: Gruplanmış belirli maddelerle enerjinin karşılıklı etkileşimi, yüksek bir düzene erişiyor. Sonunda, adına yaşam dediğimiz karmaşık yapı biçimleri, çok uzun zaman sonra ortaya çıkıyor.

İlk birbirini taklit eden molekül çoğalmaları, sonuca götürmüyor. Aksine, son biçimin ortaya çıkışına kadar, düzenli olarak daha karmaşık olan bir gelişme düzeninin sıralanması gerekiyor.

Çok hücreli canlılarda beyin oluşmaya başlaması, daha yüksek bir yaşama biçimine geçişin itici gücü oldu. Canlı bünyelerinde koordinasyon sistemleri kuruldu. Sinir sitemi bünyeyi bütünleştirdi. Hücre yenilenmeleri koordine edildi. Etkinlik ve durgunluk ayrımları denkleştirildi.

Beynin anatomik olarak bu en eski tip bölümüyle, özümleme (metabolizma) işlevleri yönetildi. Beyin olanakları, sistem-biçim-büyüklük ve ağırlıkla arttı.

Yaklaşık bir milyon yıl önce, beyin gelişmesi sürdü ve içgüdüler programlandı. Milyonlarca yılın kalıtımları işlendi. Düşünme ve davranışlar bilinçaltından etkilendi. Yeni davranış verileri programlandı.

500 milyon yıl kadar önce, beyinde sıçramalı bir gelişme oldu. Kabukta, 10 milyon kadar beyin hücresi oluştu.

Anlayış, aptallık-akıllılık, kişisel kimlik belirlendi.

Anatomi Profesörü J. Z. Joung'a göre bu gelişmelerden sonra bile ön-insanlar, hâlâ ağaçların üstünde ve arasında yaşıyorlardı.

"Canlı" nasıl ortaya çıkıyor? "Canlanma" nasıl başlıyor? Saenger-Bredt'e göre üç kademede gerçekleşiyor:

1. Hücrenin kendiliğinden ikiye bölünmesi-ikileşmesi... Hücre ki, yaşayan özün temel taşı... Çok hücreli canlılarda hücre çoğalması, büyüme ve çoğalmanın temel taşı.

2. Değişim yeteneği. Değişen çerve şartlarına uyabilme yeteneği.

3. Kalıtımın hızlı değişiklikleri... Çevrenin, genler, kromozomlar ve protoplazma üzerindeki geliştirici etkilerinin, sonuçları... Her biyolojik evrim, bu koşula bağlı.

Bilinen fizik kanunlarından canlanma doğması bir istisna... Canlanma stabil olmayan, dönüşü olmayan bir gelişme dizisinin sonucu...

Çevreden sürekli enerji alarak zaman ve boyutları sınırlanmış bir sistem... Biyolojik bireyin, sürekli yükselen farklılık kazanması...

Çok önemli sonuç: Yetkinliğe varışın doruğuna çıkış. Bilinç kazanmak.

Yükselişin sürmesi: Önceden planlayarak düşünmek, keyfince davranabilmek.

Yaşayan özün sürekliliği, gelişim süresinde değişmeyen kimyasal reaksiyonlardan doğuyor.

Dünyadaki yaşam, proteinler ve nükleik asitlere bağlı. Bu maddeler olmadan, hücre yaşamıyor. Anahtar öz olan bu maddelerin etkileme kuralları, değişmedi. Kalıtım bilgileri, bu mekanizmanın genetik kurallarıyla, yeni kuşaklara ve sonrakilere aktarıldı.

Yeryüzündeki yaşayan öz, organik moleküllerin ve molekül gruplarının organik ve anorganik moleküllerle birlikte, gelişmesinden kaynaklandı.

Bu molekül grupları, bazı elementlerin atomlarıyla bitişti, yerleşti. Örnekler: oksijen, hidrojen, karbon, fosfor, kükürt, demir ve birkaç hafif metal.

Cansız madde ile canlı özün kaynaşabilmesi, kimyasal rol oynayan bazı maddelere de bağlı: Sentez için gerekli amino asitlerle protein sentezi yapabilen nükleik asitlere.

DNA, olağanüstü ilginç bir konu. Buluş J. D.Watson ile F. Crick'e ait. Bu yüzden Nobel Ödülü almışlar.

İkisi de, ilginç kişilikler. Watson yaşamını anlatırken, kitabının önsözünde diyor ki:

"Bu kitabın da göstereceğini umduğum gibi bilim, dışarıdan insanların sandığı şekilde doğrudan, mantıklı bir biçimde ilerlemez. Tam tersine, bilimin ileriye (bazen de geriye) doğru olan adımları, çoğunlukla kişiliklerin ve kültürel geleneklerin büyük rol oynadığı, son derece insani olaylardır."

DNA, temel genetik maddedir. Deyimin kökeni, 'Deoksiriboz Nükleik Asit'ten kaynaklanır. Kalıtımın, yeni doğanlara aktarılmasını sağlar. Buluş, XX. yüzyıl dünyasının en önemli bilimsel olaylarından biridir

56

Yamaç şehri Yoko

Bir şehir, adı: Yoko.

İki sarp yamaç. Birbirine bakıyor. Aralarından, müthiş bir ırmak şakırdıyor. Onun da yeri yokuşta. Taksit-taksit, küçük şelalecikler ve gölcüklerle alçalıyor.

Şehir, Kapo'nun en yüksekte kurulmuş olanlarından... Rakım: 1 000 metre. Kışın kar yağdığı görülüyor ama, kar tuttuğu görülmüyor. Dekoratif bir yağış bu! İklim, yumuşak.

Şehir yamaçlarda, kademe kademe yükseliyor. Hem de iki yöne doğru yükseliyor. Irmağın sağında ve solunda, yokuş çıkan metro hatları yerleşmiş. Yayalara yokuş çıkmak yok. Üstteki metro istasyonundan konutuna gelen, alttaki metro istasyonuna inerek trene biniyor.

Yönetim binaları ve çarşılar, bütün öteki Kapo şehirlerinde olduğu gibi, merkez meydanında ve yeraltında. Öteki yerüstü binaları ile konutlar, zaten hantal büyüklükte yapı bulunmadığı için, zeminde açılan ufak teraslara yerleştirilmiş. Ötekilerin manzarasını kapatan bina yok.

Yoko şehrini ötekilerden ayıran özellik, yakınında bir arboretum, yani bitki ve ağaç müzesi bulunması... Yirmi bin yıl önce kurulmuş olan bu ağaç müzesinde, gezegenin tüm bitki örnekleri yetiştirilmiş.

Bazı bitkiler, dişili-erkekli aile olarak var. Ufak-büyük arası bir dağı kaplayan arboretumun bir bölümünde, aynı türleri değişik renklerde yetiştirme araştırma ve denemeleri

yapılıyor. Kısacası, bulut renklendirmeye alışanlar, ağaçları da boyuyorlar. Kırmızı yapraklı zeytin ağaçları, limon sarımı serviler, eflatun yapraklı manolyalar örneklenmiş.

Araucaria çamları 100 metreye, ileksler 50 metreye yük selmiş. Çevresi 50 metreyi, çapı 15 metreyi geçen çınar benzeri ağaçlar büyütülmüş. Beş bin yaşını geçmiş ağaçlar ayakta, ölmüyorlar.

Arboretum yalnız atla gezilebildiği için, ata alışık olmayan dünyalılardan Faruk'la Tosun'un, belleri incindi. Faruk şikâyet etmedi ama, Tosun mızmızlandı.

Yoko'daki öğle yemeğinde, benekli alabalık ve mantar spesyaliteleri sunuldu. Bunlar bilinenlere göre, değişik lezzetlerdi. Alabalık, ıstakoz eti gibi iplik-iplik ve tıkızdı. Ağızda çiğnenen mantarlardan ise, ne olduğu anlaşılmayan usareli lezzetler fışkırıyordu.

Böğürtlen meyvesi, üzerine kiraz rakısı dökülerek yeniyordu. Kahveyle birlikte sunulan böğürtlen likörü ise, yalnız ağzı değil, burnu da keyiflendiriyordu.

Daha yemeğe oturmadan, Mizonka ile Lorea, Coşkun'un yanına gelmiş ve o sormadan anlatmaya başlamışlardı.

Mizonka:

"Bu şehrimizin de plan şeması, tıpkı öteki şehirlerimiz gibidir."

Lorea:

"Binalar da, öteki şehirlerimizdeki binaların aynıdır."

Coşkun:

"Bu sefer anlamıştım" deyince Mizonka da, Lorea da, sarılıp Coşkun'u öpmüşlerdi.

Kapo'da nasıl çalışılır?

Vedat meraktaydı:

"Bizi hep gezdiriyorsunuz da, bir türlü çalışılan bir yer göstermediniz. Yoksa siz kendi dünyanızda, hiç çalışmadan yaşamanın yolunu mu buldunuz?"

Kapolular gülüştü. Sözü Kamora aldı:

"Hiçbir gezegende, hiç çalışmadan yaşamanın yolu bulunamaz. Galaksi tarihimizin yazdığına göre, böyle bir sanıya kapılan birkaç gezegen olmuş. Kendilerinin artık, *perpetuum mobile* gibi bir düzen kurduklarını sanmışlar. Güya her şey, kendi kendine yürüyecekmiş. Üstelik bu gezegenlerdeki yaşam da, karbon esaslı canlanmaya dayanıyormuş. Kısacası egemen canlılar da, size-bize benziyormuş..."

Kamora çok bekletmeden, sonucu açıkladı:

"Hiçbir ciddi iş yapmak zorunda olmadıklarını sanan o canlılar, iki kuşak sonra ahlak çöküntülerinde boğulmuşlar. Zaten evrenseldir, kültür iki kuşakta yok olur, on kuşakta yeniden yapılanamaz. Bu örneklerde de öyle olmuş. Galaksi yönetimi işe karışmış da, bu gezegenler kurtarılmış... Neyse... Bu anlattığım, 1,5 milyon yıl önceymiş. Bir daha böyle bir dram yaşanmamış..."

Vedat uyardı:

"Lütfen şimdilik tarihi bırakalım da günümüze geldim."

"Çok doğru... Anlattığım örnekleri bildiğimiz için, biz zevkle ve hırsla çalışırız. Zaten hiçbirimiz, kolay iş yapmayız. Bunları

robotlar yapar. Bu konuda Donkalarımızın yaptığı tek iş, robotların projesini ve öğretimini yapmaktır. Hatta robotlarımız öyle geliştirilmiştir ki, birbirlerini bile kontrol ederler."

Süren açıklamalara göre Kapo Donkaları, yalnız üstün düzeyde araştırma ve yaratma çalışmalarında görev almaktadırlar. Bu çalışmalar da iki biçimde yapılır: Tekil ve birlikte çalışmalar.

Tekil çalışmada herkes, istediği çalışma yeri ve biçimini kendisi programlar. Evi dahil istediği yerde çalışması, kendi isteğine bağlıdır. Nerede olursa olsun, istediği bilgiyi ekranına getirir. Kiminle ve nereyle isterse, konferans ilişkisi kurabilir. El kadar cep bilgisayarını kullanarak, istediği bilgiyi ekranına getirebilir. Ekran olarak, neresini isterse kullanabilir. Park duvarı, yaya kaldırımı, elbet çalışma yerleri yüzeyleri, yatak odasının tavanı, küvette keyif yaparken banyo duvarı gibi...

Toplu çalışmaya gelince, toplantıların da bir bölümü, yine ekranda olur. Ancak bazı toplantıları da, "çalışma merkezleri" denen yerlerde yapılır. Bu merkezler, sırasıyla: Mahalle, şehir, kıta ve başkentte kurulmuşlardır.

Her birey, her çalışma gününün yalnız birkaç saatini, bağlı olduğu çalışma merkezlerinde geçirir. Bu sürede birlikte yapılacak işlerin, porgramı-paylaşımı yapılır ve ilişkileri kurulur. Kararlar verilir, sonuçlar alınır.

Tekil çalışmaların daha önemli olduğu sanat konuları organizasyonu da, değişmez. Sanatçıların birbiriyle sürekli ilişkide olup uyarılarda bulunması, özgürlüğü kısıtlamaz, tersine yaratıcılığı canlandırır. Elbet bütün kitaplıklar, araştırma laboratuvarları, müzeler, tüm çalışanlara sürekli yardımcı olur.

Yapılan açıklamalar pek beğenildi. Dünyalılar böyle bir düzene imrendiler.

Gerçekten de çalışma konuları pek seçkin programlarla sınırlanmış, biçimi ise tam bir özgürlükle özendirilmiş oluyordu.

Dünyalılar arasında bu düzenin işleyişinden kuşku duyan Tosun, Turgay'a fısıldadı:

"Kart basmak yok, imza defteri yok. Kaytaranlar nasıl anlaşılacak?"

Sonra da ortaya sordu:

"İşten kaçanları, tembellik edenleri nasıl anlayabiliyorsunuz?"

Alola, yanıtladı:

"Çalışmayan ya da başaramayan, çok çabuk belli olur. Çaba gösterip de başaramayana, daha kolay iş verilir. Tembeller ise, kendiliğinden sırıtır. Çünkü herkesin yaptığı ortadadır. Akut tembeller, toplum asalağı duruma düşer. Damgalanır."

"Bunlara ne ceza verilir?"

"Yalnız bırakılır. Çevresi, kendisiyle ilişkilerini keser. Toplumdan koparılış, kendisinden umut kesilmemiş her Donka'nın aklını başına getirir."

Faruk bir benzetme yaptı:

"Yani bu, Hıristiyanların aforoz etmesi gibi bir iş oluyor. Değil mi?"

Kamora:

"Bilmem... Ben sizin kitaplarınızın oralarını, daha okumadım. Zaman ayırabileceğimi de sanmam."

Alola söz konusunu gündeme çevirdi:

"Bizim gezegenimiz Kapomuzda ahlak düzeyimiz, çok yüksektir. Hatta geçen yüzyıl, Galaksi Yüksek Ahlak Ödülü bize verildi."

Dünyalılar:

"Ne güzel, kutlarız" dediler.

Tosun, rehber Tiko'yu bir kenara çekerek sordu:

"Burada hiç hırsızlık olmaz mı?"

"Son bir milyon yılda olmamış. Bu kavramı biz unutmuştuk. Ama sizin dünyanızdan bilgiler geldikten sonra, yine

anımsadık. Bizde hırsızlık olmaz."

"Niye olmasın? Birisi bir başkasının malını çok kıskanıp da, çalmaz mı hiç?"

"Niye çalsın? Herkeste ne varsa, kendisinde de var. Herkes, aynı yaşama olanaklarına sahip... Komşusunda kendisinde olmayıp da, çok beğendiği bir şey mi var? Depodan onu ister, ertesi gün gelir, niye çalsın?"

Sekizinci bölüm

Hesabını bilmek

Sayılar üzerine

Evrendeki sayılar konusuna, isterse sadece bir göz atmak için olsun geçmeden önce, yorgun-sinirli falan olmamak gerekiyor. Çünkü; uzaklık, büyüklük, ağırlık, zaman gibi kavramların sayıları, yaklaşılamayacak kadar yabansı... Bu deli sayılar sinirli insanı, sırtından ite-dürte, "tozutma"ya kadar sürükleyebilir.

Samanyolu'ndan başlayalım. Yani kendi "galaksi"mizden... Kendi yıldızlar topluluğumuzdan.

Bizim dünya ve güneş sistemi olarak, kenar mahallesinde bulunduğumuz Samanyolu Yıldızlar Topluluğunda, 100 000 000 000 yıldız bulunuyor. Güneş gibi... En ciddi bilim adamlarının sayılarıyla... Şarlatanlar bu sayıları, büsbütün enflasyona sokuyor.

Yazıyla (yüz milyar) diyelim de az gözüksün.

Ya evrende, bizim Samanyolu gibi kaç galaksi (yıldızlar topluluğu) var? Ciddi bilim adamlarının yanıtı: 10 000 000 000 (on milyar) kadar.

Bu durumda evrende kaç yıldız olmalı ki... Basit: "on milyar kere yüz milyar." İlle de sayıyla belirtmek isteyen, yüz milyarın 11 sıfırının sağına, on milyar galaksinin 10 sıfırını daha yazar, bitirir... Eğer kâğıdın boyu yeterse.

Diyelim ki, yıldız sayısını öğrendik. Dünyamız gibi kaç gezegen olmalıdır evrende?.. Hesap şöyle:

Eğer yıldız başına sadece iki gezegen hesaplarsak "Yirmi

milyar kere yüz milyar" olur. Eğer yıldızların, bizim Güneşimiz gibi dokuz gezegeni varsa da: "Doksan milyar kere yüz milyar" toplam gezegen var demektir.

Alışılmıştır: Sayıyla 10 yazıp, üstüne bir sayı daha eklenir. Örneğin Samanyolu galaksimizin boyu: 10^5 ışık yılı denir. Bu yazımdan, birin sağına beş sıfır konup, öyle okunacağı anlaşılır. Yani galaksimizin boyu, yüz bin ışık yılıdır.

Bizim Samanyolu galaksisinde güneş sisteminden ve galaksimizden çıkıp evrene uzaklaşınca sıfırlar, satırlara ve sayfalara sığmaz. Onun için böyle yazılmasına alışılmıştır. Örneğin evrendeki foton sayısı, 10^{88} imiş. Sıfırlarla yazmak da işkence, okumak da.

Hemen, bu araya sıkıştırmak gereken bir olay var. Kaynağı, dünya aydın kişilerinin matematik ürküntüsü... Zaman-mekân ortak kavramı ortaya atıldı ya... Zaman dördüncü boyuttur dendi ya... İşte aydın kişiler, bu düşüncenin uzağında kalmayı yeğlediler. Yaklaşmadılar. Matematiğin, ille de kafalarını karıştıracağını sandılar.

Sevimli bir anı da, Einstein'ın şu sözleridir:

"Matematikçiler, Görecelik Teorisi konusuna karıştıktan sonra, onu ben bile anlayamaz oldum."

Bilimci A. Guth'a göre evren, ilk evrelerde çok hızlı bir genişleme sürecinden geçmiş olmalıydı. Bu sava göre evrenin yarıçapı, saniyenin çok küçük bir parçası içinde, milyon kere milyon kere milyon kere milyon kere milyon katı kadar (1'den sonra otuz sıfır) artmış olmalıydı.

Yine Guth, evrenin gözlemlenen bir bölgesinde, milyon kere diye başlayıp duralım, kısaca 1'den sonra 80 sıfır kadar, parçacık olduğunu hesaplıyordu.

Turgay Oktay'a soruyordu:

"Yahu, bu uzay ölçüleriyle, benim aklım karışıyor. Işık yılı deyip duruyorsunuz. Yani saniyede 300 bin kilometre giden ışık, bir yılda kaç kilometre gidiyor mu demektir bu?"

"Evet... Işık bir yılda, yaklaşık 10 trilyon kilometre yol alır. Bir milyon yılda ise..."

"Dur!.. Ben önce bir yıldakini anlayayım!.. 10 trilyon kilometre dünya ölçüsüne göre nedir?"

"Dünya çevresinin yaklaşık 250 milyon misli, çapının da yaklaşık 800 milyon misli..."

Turgay:

"Dur hele! Önce bir kahve içeyim zihnim açılsın da, sonra konuşalım."

On dakika sonra Turgay:

"Biraz daha açıkla!.. Dinlendim."

Oktay:

"Yerde bin metreye bin metre bir kare çizilse, ona da bin metre yükseklik verilse, işte bu, bir kilometre küp odur."

"Buna kaç atom sığar?"

"Hesaplamayı bir deneyelim. Su yoğunluğunda bir gram maddede, 10^{24} atom olduğu kabul edilir. Yani bir yazıp, sağına 24 sıfır koyacaksın, böylece bir santimetreküp dolduracaksın. Bir kilometreküpte ise, bir milyon kere bir milyar santimetreküp bulunur."

"Her dünya yüzyılında bir atom eklense, bir kilometre küp kaç yüzyılda dolar?"

"Bir milyon kere bir milyar kere 10^{24} yüzyılda..."

59

Atom

Ortaya, ne yapacağı anlaşılmaz, başlarına buyruk, hesaba gelmez üyeleri olan, dev bir topluluk çıkıyor. Tek bir atomda...

Hepsi birden, bir parçacıklar (partiküller) ordusu kuruyor.

Fizikçiler bu düzensizliği, bir sisteme bağlamaya çalıştılar. Önce, parçacıkların tepkileri-huyları anlaşılmalıydı. Uzun sürmeden görüldü ki parçacıklar, değişik güçler içeriyorlar. Tepkileri belirsiz.

İlginçtir: Elektronların atom boşluğu içindeki yer ve hareket hızları, hiçbir zaman ölçülemez. Bu özgürlük, Heisenberg'in "Belirsizlik İlkesi"dir. Fransız Fizikçi J. Charon ise, elektronları tahta çıkarır: "Elektronlar, ruh sahibi olan 'düşünen' parçacıklardır." Charon'a göre elektronlar, bir mikrokozmos oluştururlar. İçlerinde, çok sayıda kütlesiz foton barındırırlar ki, bunlar bellek bankası kurarlar.

Fotonların dönüşleri, elektronu, öğrenme ve haber alışverişi yeteneğine kavuşturur. Elektron ve fotonlar karşılıklı bilgi ve deneyim alışverişi yaparlar.

Atom sanki, minyatür bir dünyadır desek, o da olmaz. Çünkü atom, minyatür bir evrendir. Galiba canlıların da, ilk provasıdır.

Fotonlar bir elektrondan ötekine, koşuşup duruyorlar. Daha doğrusu, uçuşup duruyorlar. "Fırıldaklanma"larına göre verecekleri haberi, alıcı elektrona götürüyorlar. Kısacası, yaşamın önemli gizemlerinden biri, elektronlar.

Onlar olmasa canlanma olmazdı deniyor.

Takyonlar da öyle parçacıklardır ki, yalnız ve yalnız, ışıktan daha hızlı durumlarda can bulurlar. Hızları hiçbir zaman, ışık hızının altına inmez.

Atomun içindeki proton ve nötronlar da bölünemez değil. Bu durumda, şu soru ortaya çıkıyor:

Gerçek temel parçacıklar nelerdir? Ya da her şeyin yapıldığı temel yapı taşları nelerdir?

Bir başka yönden yaklaşınca, parçacıklar da, tanecik (Kuantum) mekaniğine göre "dalga" lardır. Bir de ölçü verelim hemen: Tanecik mekaniği bir santimetrenin, bin milyarda biri kadar küçük ölçekli olayları konu edinir.

Maddeleri oluşturan atomların ve onların parçacıklarının, kural tanımayan davranışları, artık kuantum mekaniği ile değerlendirilir oldu. Kanun koyucunun adı: Max Planck'tı.

S. Hawking, anlatımı sadeleştiriyor:

"... dalga/parçacık ikiliğini kullanarak, evrendeki her şeyi, ışık ve çekim de içinde olmak üzere, parçacıklar yoluyla betimleyebiliriz. Dönmenin ne olduğunu kavramanın bir yolu, parçacıkları bir eksen etrafında dönen topaçlar gibi düşünmektir. Yalnız bu biraz yanıltıcı olabilir, çünkü tanecik mekaniğine göre parçacıkların, kesin tanımlı eksenleri olamaz."

Elektronlar, atom iç boşluğunda oynaşıp duruyorlar da, öteki parçacıklar kımıldamıyor mu?

Hayır... Bütün parçacıklar, kendi eksenleri çevresinde dönüp dururlar. Minicik atomun içinden tutun da, göktaşlarından en büyük yıldızlara kadar, evrende kazık kesilip duran, hiçbir varlık yoktur.

Proton ve nötronların da her biri, üçer "kuark"tan oluşur. Bu parçacıklar da birbirine, yine evrenin dört ana kuvvetinden biri ve en güçlüsü olan "güçlü nükleer kuvvet"le bağlıdır.

Atomun içindeki ikinci karşılıklı çekim kuvveti, o oynaşıp duran, gidip-gidip gelen elektronları, çekirdeğe bağlı

tutabiliyor. Adı: "Zayıf çekim kuvvveti" ama nispeten uzak mesafelerde hükmünü sürdürüyor. O büyük atom içi boşluğunda (!) elektronların çekirdekten uzaklaşıp, bütünlüğün bozulmasını önlüyor.

Hem bu zayıf kuvvetin sihirli bir marifeti var. Elektronların, çekirdek içindeki güçlü nükleer kuvvete yakalanıp da yapışmalarını önlüyor. Atom içi büyüklüğün, hem sınırlanmasını, hem de korunmasını sağlayan elektromanyetik kuvvet, bu!

Kuarklar o zaman iddia edildi ki, "Küçüklerin en küçüğü"dür. Oxford Matematikçisi Penrose 1981 dünya yılında feryat koparmıştı:

"Evrenin, ana yapı taşını buldum."

Penrose bu yapı taşını, matematik yoldan bulduğuna inanmıştı. Bir de ad koymuştu: Twistor.

Sevimli bir yakıştırmaydı. O yılların dünyadaki moda dansı, twist (dön-bükül!) olduğu için.

Twistorlar kendi eksenleri çevresinde dönüyorlardı ya! Dönüş hızları, "mekân-zaman"'a düğümler atıyordu.

Bunun üzerine Eddington: "Kütle ve enerji, zaman-mekân sürekliliğinin bükülmeleridir" diyordu. Ekliyordu: "İnsan, zaman-mekânda bir kelebektir, bir düğümdür."

Penrose, twistorları olağanüstü önemsiyor. Evrendeki dört büyük kuvvetin, twistorların işi olduğunu sanıyor: 1- Gravitasyon (Uzaydaki çekim gücü), 2- Elektromanyetik kuvvetler ve atom içi, 3- Güçlü ve 4- Zayıf karşılıklı kuvvetler.

Yüzlerce parçacığın hepsini, hatta çoğunu saymayalım ama, sahneye çıkarmaktan vazgeçemeyeceğimiz bir parçacık daha var: Nötrino.

Nötrinolar nötronlarla karışmasın. Bunların varlığını ilk kez, Avusturyalı Fizikçi Pauli ortaya attı. Bu yüzden Nobel Ödülü'nü de aldı.

Avrupa'da yapılan laboratuvar deneyleri sonunda nötrinoların, görünüşte sıfır ağırlıklı oldukları, ama yine de sıfıra

yakın bile olsa azıcık, evet azıcık, kütleleri bulunması gerektiği sonuçları çıkarıldı.

Yani nötrinolar ruh gibi. Görülmez-tartılmaz ama, var.

Öcü gibi, şeytan gibi demeyelim... Sözleri edilir ama, yok.

Bunun üzerine Fizikçi Rubbia sonuçları yaygınlaştırdı:

"Kozmolojik tutarlıklardan mutlak fanteziler doğuyor. Bu buluşlar onaylanırsa, teorik fizikte devrimci değişiklikler yapılmasından kaçınılamaz. Anlaşılıyor ki evrende hüküm süren maddeleri, nötrinolar ortaya çıkarıyor. Böylece, ağırlığı olan kütleler sağlanıyor ki, evrenin genişlemesi sonunda sınırlansın ve çöküş önlensin."

60

Ne olacak dünyanın hali?

Yer: Kapo gezegeni.

Zaman: Bir akşamüstü içkisi sırasında.

Konu: Ne olacak bu dünyanın hâli?

Evet, yukarıdaki özetle, konuya girmiş olduk.

Gerçekten de dünyalılar, artık ruhsal yakınlık duydukları Kapolu dostlarından, dünya konusunda düşünce belirtmelerini rica ettiler.

Herkes oradaydı. Üstat Tanorra, yardımcısı hanımlar, Alola ve Kamora ve dünyalıların hepsi buluşmuştu. Zaten hep birlikte, akşam yemeğine çıkılacaktı.

İçkisini alan yerleşti. "Dünyanın hali" konusundaki istek üzerine, Kamora ricada bulundu:

"Bildiğimiz ve düşündüğümüzü, açık ve doğru belirtme huyumuzu biliyorsunuz artık. Bu nedenle lütfen, sakın bize darılmayınız."

Vedat söz aldı:

"Hayır... Darılmayız. Bizi yıllardır tanıyorsunuz. Önemli dünya sorunlarıyla ilgili düşüncelerinizi, lütfen çekinmeden açıklayınız."

Bunun üzerine söze, Tanorra başladı:

"Dünyanızı batışa götüren en vahim umursamazlık, dünya insanı nüfusunu planlamayı, savsaklamış olmanızdır Uygar dediğiniz ülkelerde, doğum kendiliğinden azaldı. Bu sonuç, uygarlıktan olduğu kadar, tembellikten de doğdu.

Gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde ise nüfus artışı, o yıllarda o ülkeleri sefalete ve sonuçta dünyayı batışa götüren, insan yığılmaları yarattı.

Söze, Kamora girdi:

"Dünyanızın kredi notu, daha XXI. yüzyılınız başında düşürülmüştü. İki büyük dünya savaşı çıkarttınız. Bunlar yetmedi, bütün XX. yüzyıl yer yer dünyanın her tarafında kan aktı. Açık açık kan akıtılmayan işlerinizde, gizli gizli kan emiciliği geçerli oldu. Devletler devletleri sömürdü. İnsanlar insanları..."

Güzel Mizonka'nın dili, ciddi konuşulurken başka, öpüşürken başka çalışırdı. O da düşüncesini, kendi stiliyle belirtti:

"Dünya petrol rezervlerini, hesapsız ve sorumsuz tükettiniz. Devletler üstü tröstler kurdunuz. Petrol üretenler, üretmeyenleri acımadan sömürdü. Üreten büyük devletler, üreten ilkel devlet müsveddelerini de korumaya aldılar. En ilkel krallıklar ve şeyhliklerde, halk boğazına kadar refaha gömüldü ama, uygarlıktan azıcık olsun nasibi olamadı. Refah budala halka, uygarlık diye yutturuldu. Kralları 100 metrelik yatlara, 10 milyon dolarlık otomobillere binince, dünya onların oldu sandılar."

Lorea sessiz kalabilir miydi?

"Bilim, önce refahın yükselmesine yardımcı oldu. Daha sonra aynı bilim, endüstri teknolojisini öyle ateşledi ki, atıklar temizlenemez oldu. Bilimin endüstriye uşaklık etmesini önlemediniz. Dünyanız-insanlarınız yararına olmayan teknolojik gelişmeler, gözünüzü boyadı. Hayret edilecek tehlikeli gelişmeleri, hayranlıkla karşıladınız."

Tanorra, özellikle belirtmek istediğini açıkladı:

"İnsanlar için maddesel koşulların iyileştirilmesini, bilim ve ona bağlı teknolojideki gelişmelerin sağlayacağı belli... Ancak aynı bilim, kitle imha silahlarını da öylesine geliştirdi ki, dünya cehenneme döndü. Öyle buluşlar oldu ki, barışçı etkinlikler için kullanılması gerekirken, yok etme silahı

olarak kullanıldı. Nükleer enerji, kötüye kullanmanın örneklerinden birisidir."

Alola'nın da bir merakı vardı:

"Araştırmacı bilginler, buluşu yapmadan önceki çabaları sırasında, işin nereye varacağını biliyorlar mıydı?"

Vedat yanıt verdi:

"Amaçları silah üretmek olmayabilirdi. Ama buluşlarının nereye varacağını, bilemeyecekleri de düşünülemez. Öyleyse, buluşu yapmasaydılar da denemez. Çünkü nasılsa gün gelir, başka kişi veya ekipler bulurdu."

"Bilgin buluşu yapmaya, mahkûm mudur?"

"İstisnalar dışında her buluşun öncesinde çile dolu araştırma dönemleri geçirilmiştir. Bu dönem, tünelin ucunun görülmediği karanlık bir zaman dilimidir. Tünelin ucundaki ışık göründüğü anda, araştırmacının o ışığa doğru hırsla koşmaktan başka, yapabileceği hiçbir şey yoktur."

Kamora:

"Ortaya ne çıkacak olursa olsun mu?"

Vedat:

"Öyle!.. O ışığa varınca ister cehenneme, isterse de cennete çıkılsın, birbirinden ayrılamaz, çıkılacaktır."

"Bunun bir örneğini söyler misiniz?"

"Hiroşima!.. İlk ve çok önemli örnek Hiroşima... Atom bombasının savaş amacıyla kullanıldığı ilk örnek... Yanlış bilmiyorsam, birinci günde 200 000 insan öldü. Daha önce bir günde bu kadar insan öldürüldü mü, bilmiyoruz."

Dünyalıların keyfi kaçmıştı. Oysa konuyu açan, kendileriydi. Oktay yine de üstüne gitti:

"Dünyamızda, başka ne önemli yanlışlıklar var? Bari onları da söyleyin!"

Tanorra, duyarlı bir konuya parmak bastı:

"Bir başka örnek, hatta iki ayıp örnek, savaşları önleme savında bulunan iki dünya örgütünün kurulmasıdır. Birinci

Dünya Savaşı'ndan sonra İsviçre'de Kavimler Birliği kuruldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da, Birleşmiş Milletler."

Biraz bekledikten sonra, yine konuştu:

"Niye sustunuz. İnsan kitlelerine artık, bir dünya gücü olduğu gibi güzel umutlar veren bu örgütlerin sonu, utanç verici olmadı mı? Bu sonuçlar, nereden kaynaklandı dersiniz? Elbet dünya insanlarında uzlaşma yeteneği bulunmayışından..."

Oktay da aynı konuda, Tanorra'dan aşağı kalmadı:

"Birleşmiş Milletler komedisinin tek yararı, kuruluşlarıyla yaptığı mizahtır. 1945 yılında San Francisco'da opera binasında kuruluş törenleri düzenlenmişti. Bu işin bir operakomik olacağı, sanırım ki anlatılmak istenmişti. İkinci olay, Birleşmiş Milletler New York binasının eski mezbahanın yerinde yapılmasıdır. Anlaşılan kan dökücülüğe alet olacaklarını, böylece anlatmaya çalıştılar."

Herkes biraz gülümsedi. Tanorra Oktay'a sordu:

"Dünya yaşanmaz hale geldikten sonra, başka gezegenlere göç etme düşüncesinde olanlar da vardı, değil mi?"

Oktay:

"Evet, vardı" dedi.

Sonra da biyolog kökenli Astronom Carl Sagan'ın düşüncelerini, kendisinin söylediği gibi aktardı.

"Sanıyorum ki başka yıldızlara göç yolunda olmamızdan kaçınılamaz. Çünkü daha önce aptallık ve açgözlülükle yaptığımız çirkin işgal yüzünden, çevremizi mahvediyoruz. Dünya dışında, uzayda, er-geç entelektüel yaşama biçimlerine rastlayacağız. Birkaçından ileri olabiliriz ama, belki de daha çoğu, bizden ileri olacaklar. Bize üstün yaşama biçimleri, bizim anlayışımızı çok aşacak. Onlar bizde bazı bakımlardan, Tanrı etkisi uyandıracaklar."

Carl Sagan'ın bu düşünceleri, gerçeklere uygun bulundu. Ancak Tanorra, göç konusunda ne gibi araştırmalar olduğunu anlamak istiyordu. Sordu:

"Uzay uçuşları için, ciddi hazırlıklar yapıldı mı?"

"Aydan başka yere insanlı uzay uçuşları gerçekleşmedi. Ancak, projeler hazırlandı. Örneğin Princeton Üniversitesi'nde, uzay gemisi proje ve maketleri yapıldı. Prof. G. K. O'Neil yönetiminde... Çeşitli uzmanların katıldığı büyük ekiplerle..."

Tanorra:

"Bu gemilerin amacı ne olacaktı? Neye ne ölçüde hizmet edeceklerdi?"

Vedat, bu soruyu da yanıtladı:

"Önce ayda, uzay gemileri üretim tesisleri kurulacaktı. Bu tesisler, aydaki hammaddeleri kullanarak, görkemli uzay gemileri inşa edeceklerdi. Böylece gemilerin dünyanın güçlü yerçekimi yerine, ayın daha kolay yenilir yerçekiminden kurtularak uçması, daha kolay olacaktı."

Kamora merak ediyordu:

"Nasıl gemiler tasarlanmıştı?"

Vedat:

"Dev silindirler biçiminde... Birkaç kilometre çapında... İç cidarında yaşayacak insanlar yerçekimi olmayınca uçuşmasın diye, silindir kendi ekseni evresinde sürekli dönecekti. Merkezkaç kuvvet, insanları bastıkları yere yapıştıracaktı. Güneş enerjisi kullanılacaktı."

"Çok büyük proje. Her silindirdeki yaşama alanı ne kadardı?"

"Yaklaşık 800 kilometrekare"

"Dehşet!.. Önemli bazı dünya şehirlerinden bile büyük. Bu gemide, kaç kişi yaşayacaktı?"

Vedat her sorulanı biliyordu:

"Her uzay gemisi, bir seferde, birkaç milyon kişi taşıyabilecekti. Gereksemenin istediği kadar gemi yapılacaktı. Gerekirse, daha büyük gemilerin de yapılabileceği, planlanıyordu. Hatta geminin içinde, vadiler, tepeler ve ırmaklar bulunacaktı."

"Dünyayı boşaltmaya mı niyet etmiştiniz?"

"Hepsini değil... İsteyen kalacaktı."

"İsteyen ha!.. Demokrasi vardı çünkü, öyle mi?"

"Belki gemiler yetmez, gidecek uygun yer bulunmaz diye, isteyenler sıraya konacaktı."

Bu sefer, o dengeli Tanorra bile kendini tutamadı:

"Ah, siz dünya insanları ah!.. Proje yapmakla hayal kurmak arasındaki ayrımı, XXI. yüzyılınızda bile hâlâ algılayamadınız. Topu-topu aya gidebilmiş insanların, bundan sonraki hiçbir kademeyi düşünmeden, birdenbire dünyayı taşıma projeleri yapması, tam size uygun bir ölçüsüzlük... İşin dramatik yanı, bu projeye bir üniversitenin öncülük etmiş olması... Bütün dünya işleriniz böye! Yazık ettiniz o güzelim gezegene."

61

Dünyanın hali 2

Ertesi gün akşam çayı sırasında gündemi, yine "dünyanın hali" konusu doldurdu.

Katılanlar, aynı kişilerdi. Söze, yine Vedat başladı:

"Dünyamızdaki yaşamı zorlaştıran nedenleri, iyi biliyorsunuz. Dün akşam başladığınız eleştirileri, lütfen sürdürünüz."

Yine ilk söz, Tanorra'nındı:

"Ben sözlerime, yine planlanmayan nüfüs artışı konusundan başlayıp, bir dönemeç sonra başka yanına döneceğim."

Tanorra, kısa bir aradan sonra sürdürdü:

"En kötü işlerden biri, gezegen nüfusunun, sürekli artmasıdır. İnsanlara, sevişmekle çocuk yapmak arasındaki ayrım öğretilmeliydi. Dünyanızın sırtına binecek insan nüfusu, en çok iki milyarı geçmemeliydi. Aklınız fikriniz, insanların karnını doyurmakta. Oysa insanları, doyurmaktan önce, eğitmek gerekir. Bu kadar çok insan eğitilemez. Tehlike burada!"

Vedat:

"Nedir o tehlike?"

"Az eğitilmiş insanların bolluğu... 13 milyar dünya insanı içinde yeterli beslenmeyen insan sayısı epey azaldı bildiğime göre... İki milyarı pek geçmez. Ama yeterli eğitim görmeyen insan sayısı, 10 milyarın da üzerinde. Dünyanızın asıl tehlikesi, karnı doyurulmayanlar değil, beyni doyurulmayanlar..."

"Pozitif bilimler, televizyonla öğretilemez mi?"

"Hiçbiri öğretilemez. Hiçbir düzeyde, hiçbir öğretim,

öğreten ve öğrenenin kişisel ve karşılıklı sürekli ilişkileri dışında, yapılamaz."

"Yapılan ne oldu öyleyse?"

"Tehlikeli entelektüeller yetiştirdiniz. Bu sonuç sizin, her kanıtı sayı ile verebileceğini sanan politikacılarınızın aldatması. Ama dünyanızı bekleyen, daha büyük bir tehlike var."

Vedat itiraz etti:

"Sanırım biraz bilgi eksiğiniz var. Dünyanın pek çok ülkesinde, televizyon üniversitesi kuruldu. Her insana, bu kuruluşlardan ders alma olanağı sağlandı. Üniversite dipolması almayan insan sayısı azaldı."

Tanorra:

"Siz, yaptığınız işin, sonuçlarını bile kontrol etmiyorsunuz. Öğretenle-öğrenen arasında, uzun yıllar süresince, karşılıklı ilişki şarttır. Öğrenenin zihninde oluşacak tereddütler, ekrandaki öğretene sorulamaz. Üstelik, alfabenin biraz üstüne çıkan öğretme işinde, öğreten de, öğrencisinin bireysel kişiliğine göre, sürekli olarak değişik yollar denemelidir. Canlıların bireyselliğini, yok edemezsiniz, sonsuza dek sürecektir."

"Böyle yetişen insanlardan, ne tehlike doğsun ki?"

"Eğitim, kendi kendine düşünmeye alışkanlık yaratmak için yapılır. Düşünebilen insan, kendisine uzatılan düşüncelerden hangisini içeri alıp, beyninde tartacağını bilir. Hangisini dışarı atacağını da... Düşünen insanın kafası doludur... İçeriğini sürekli değiştirerek..."

"Eksik eğitimin tehlikeleri nedir?"

"Yarı eğitilmiş insanın kafasında, boşluklar kalır. Neyle dolduracağını seçemez. Bu boşlukları dolduramaz... Büyük tehlike burada... Bu boşlukları, düşünce bezirgânları, hazırlanmış düşünce paketleriyle, tıka-basa doldururlar. Yarım insan, bunları arıtamaz. Hazır paket düşünceler artık bu beyinde, kemikleşir kalır. İnsan böyle yetiştirilmez. Bu yolla ancak, sürü yetiştirilir."

Biraz konu değiştirdiler. Gezi programları üzerinde konuşarak, tazelendiler. Sonunda yine, dünyanın eleştirilmesine dönüldü. Tanorra:

"Şimdi artık, birlikte düşünebiliriz sanırım. Araştırma yerine silahlanmaya ödenek ayırmak falan gibi insan davranışları, göze görünmeyen bambaşka bir kaynaktan akıp gidiyor: Ahlak sorunlarından..."

Oktay söze karıştı:

"Her eksiklik, bundan mı doğuyor?"

"Evet... Hemen hemen... Şehirlerinizin kuruluşundan devletlerinizin kuruluşuna kadar tüm yaptıklarınızda, insan ahlakındaki zayıflıklar beliriyor."

"Dünyanın yaşanmaz çevreye dönüşmesinin asıl nedeni, nereden doğuyor?"

"Zıtlaşma hırsından... Diktatör ve politikacı uygulamalarından... Savaşlarınız hep bundan çıktı. Dünya insanları, mantıktan kopmadan uzlaşmanın olanak içinde olduğuna inansalardı, bu duruma düşülmezdi."

Tanorra ekledi:

"Karşısındakinin hakkını, hiç kabul etmeden inatlaşmak, dünya insanının huyu. Devletleriniz de, insanlarınız gibi... Karşı tarafın hakkını teslim etmek, hainlik sayılıyor."

"Ya geri ülkelerde?"

Oktay'ın sorusunu, bu kez Kamora yanıtladı:

"Geri ülkelerde politikacı, gizlenmiş politikacıların da aleti olarak, demokrasiyi kullanıyor. Onun için demokrasi, amaç değil araçtır. Halk kitlelerini, gitmeleri gereken yöne değil, gitmek istedikleri yanlış yöne sevketmekten kaçınmıyorlar. Çirkin politikacı, yukarıdan yanağını okşadığı insanlara, aşağıdan kazığı basıyor. Özellikle geri ülkelerde halk, yolunu bulmayı bilmeyen kalabalıklara dönüştü."

Bu kez soru yönelten Tanorra'ydı:

"Pekiyi, halk kitlelerini uyaracak özverili aydın kişiler

nerede? Soyları mı tükendi? Kendini ortaya atıp sesini duyuracak insan kalmadı mı?"

Yanıtı Coşkun verdi:

"Toplumlar içindeki standart insan yüzdesi o derece arttı ki, üstelik cesur aydın kişi oranı ve sayısı o denli azaldı ki, uyarılar gürültüye gidiyor. Hele geri kalmış toplumlardaki sıradan insan kalabalığı, ortalığı yağ lekeleri gibi büyüyerek kapladı."

Tanorra, konuyu değiştirmek istiyordu. Bir özet yaptı:

"Sizin ruhsal gelişmeleriniz, dar bir zaman ölçüsüne sıkışmış. Kültürünüz binlerce yıl doruktaki ayrıcalıklı insan grupları için var olmuş. Ramses ve yakınları, Hammurabi ve yakınları, krallar ve yakınları, imparatorlar-diktatörler ve yakınları... Bu yakınların da büyük çoğunluğu, yaşam şımarığı olmuş ... İstisnalar yaygınlık doğurmuyor."

Sonra da bir nefes alıp, konuyu bitirdi:

"Son on bin yılınızda, geniş halk toplumları, yalnız yaşam savaşımı içinde kalmış. Gününü-haftasını kurtaran, kültür edinebileceği huzurlu boş zaman bulamamış. Fırsat da yok. Sanat da, kültür de, halka yaklaşamamış. O uyanma dönemi dediğiniz Rönesans'ın büyük sanatçıları bile, halka hitap etmişler ama, yalnız kilise resim ve heykellerinde... O büyük sanatçılar, o büyük eserlerinde bile, halkı Hıristiyanlık baskısı altında tutmanın aleti olmuşlar."

Dokuzuncu bölüm

Başka evrenler

62

Kaç evren var?

XIX. dünya yüzyılında uzay gerçeklerinin biraz daha iyi anlaşılmasına yardımcı olanların başında, filozof Kant gelir. Hatta Einstein Kant için: "Doğa bilimleri üzerine sözü olabilen tek filozof odur" diyordu.

Kant, sis gibi görüntülerin birer yıldız kümesi olduğunu anlamıştı. Samanyolu gibi diyordu... Biçimlerinin oval veya spiral olduğunu da bilmişti. Andromeda sisinin de, Samanyolu gibi bir galaksi olduğunu ilk saptayan, filozof Kant'tır.

Evren, kocaman-görkemli bir "deliler evi"dir. Evrende, duran hiçbir madde yoktur. Her şey, ama her şey, çılgınca koşuşmaktadır. Ufacık taş parçalarından gaz bulutlarına, meteoritere, uydulara, gezegenlere, karadeliklere, yıldızlara-galaksilere kadar ne varsa evrende, ama ne varsa, hepsi uzayda çılgınlar gibi koşuyor da koşuyor.

Duran ne olur? Düşer mi? Nereye?.. Düşmek yok ki... Çünkü durmak yok! Zaten aşağısı yukarısı da yok.

Uçsuz-bucaksız bir evren bu... Ne de seyrek! Araları milyon ışık yılı-milyar ışık yılı... Bu uzaklıklarda, bu seyreklikte olan evren, nasıl oluyor da bütünüyle boşlukta kayıp duruyor?.. Nasıl enerjidir bu? Hesabı yapılabilir mi?

XX. yüzyıl başında Görecelik Teorisi ortaya çıktığında, çok konu tereddütlerle sallanıyordu. Astronomlar Samanyolu'nun arkasında ne olduğunu bile, bilmiyorlardı.

Oysa Görecelik Teorisi'ne göre, durağan (statik) bir uzay, olanak dışıydı.

Einstein tereddüt geçiriyordu. Hep yaşanmıştı: Adı bilim adamına çıkmış fizikçiler bile, sürekli oynaşan yıldızlar düşüncesini, fantezi sayıyorlardı. Einstein, kendi Görecelik Teorisi'ni, "kımıldamayan" bir uzayla uyuşturmaya girişti. Ama sonunda bilimsel kılıf geçirmeye çalıştığı bu düşüncelerinin, yanılgı olduğunu itiraf etti. Uzay, kımıldamadan-oynamadan-patlamadan duramazdı.

Uzay örgütlerinin, (yani yıldızların-gezegenlerin-başka ne varsa) tüm elemanlarıyla, kımıltısız değil, tersine delicesine hareketli olduğu anlaşıldı... Tüm uzay örgütleri, göktaşından galaksisine, hepsi çılgınca hareketliydi. Bu gerçek anlaşıldı ve zihinlere sindirildi. İşte bundan sonra ortaya, önemli bir soru çıkıverdi:

Bu oynaklık acaba ne zaman başlamıştı?

Genel Görecelik Kuramı, Büyük Patlama tekilliğinde, evrenin sonsuz yoğunlukta olduğunu öngörüyor. Oysa tekillikte kuramın kendisi dahil tüm fizik yasaları, geçerli olamıyor. Bu durumda Büyük Patlama ve ondan öncesi, kuram kapsamı dışında tutulmalıdır.

Öyleyse evrenin, başlangıcı ve sonrasında galaksilerdeki kümeleşmeler dahil, düzgün ve tekdüze olmayışı, madde yoğunluklarının düzensizliği gibi gerçekler, Genel Görecelik kuramıyla yorumlanamayacaktır.

S. Hawking, tek bir evren olduğuna inanmıyor. Ona göre kuantum mekaniği ölçümlemelerinde, her biri başka olasılıklar doğurabilen, değişik sonuçlar alınıyor. Everett-Wheeler yakıştırmalarına göre, çeşitli evren bölümlerinden alınan sonuçlar, birbirine benzemiyor. Bunlar, "paralel-evren"lere uyabiliyor.

S. Hawking bilim tarihinin, belli bir kurulu düzeni yansıttığının farkına varılışı olduğunu belirttikten sonra ekliyor:

"Bu düzenin yalnız yasalar için değil, evrenin ilk durumunu belirleyen uzay-zamanın sınırındaki koşullar için de geçerli olduğunu varsaymak, çok doğal olacaktır. Hepsi de yasalara uyan, ilk koşulları değişik çok sayıda evren modeli bulunabilir. Evrenimizi tanımlayacak belli bir ilk durumu ve dolayısıyla bir modeli seçmemiz için, bir ilke olmalı."

Böyle dedikten sonra özetliyor:

"Aradığımız ilke, düzensiz sınır koşullarında olabilir. Bu koşullar, açıkça belirtmeden, evrenin ya sonsuz büyüklükte olduğunu ya da sonsuz sayıda evren bulunduğunu varsayarlar..."

Mutluluk ne ki?

O akşam yemek, bahçede, çiçekler arasında yendi. Kahve ve konyak için masa değiştirildi.

Kerim soruyordu:

"Gemileriniz ne güzel! İncecik, upuzun... Bizim dünyamızda da, eskiden gemiler ince-uzundu. Son zamanlarda kalınlaştı, büyüdü, şişmanladı. Çirkin mi çirkin oldular. Denize giren fillere benzediler. Sizinkiler, nasıl bunca ince olabiliyor?"

Alola yanıtlıyordu:

"Bizim gezegenimizde, fırtına esmez ki... Dalgaları da ufacıktır."

"Nasıl olur? Gezegeniniz, neredeyse bizimki kadar. Esinti yavaş olsa bile, okyanuslarda dalgalar büyür de büyür."

"Bizde okyanus yoktur."

"Ya ne vardır?"

"Bir gezegende okyanus, anlamsız bir yüktür. Bizde karalarla denizler, öyle içi çe biçimlenir ki, en büyük deniz açıklığı, 500 kilometreyi geçmez."

Coşkun, Tanorra'ya soruyordu:

"Donkalarınız, mutlu mudur? Yaşayışlarından, hiç şikâyet etmezler mi?"

"Mutluluk, abartılmış bir deyim. Sürekli mutluluk isteği ise, şımarıklık... Evrenin-Kapo'nun, zamanın neresinde olduğunu bilemeyen Donka ister ancak, sürekli mutluluğu. Böyle haksız istekte bulunan, tedaviye alınır, haddi bildirilir."

"Niye öyle, suç işlemiş gibi muamele edilir."

"Haddini bilmediği için... Bilmediği asıl önemli olay, sürekli mutluluk duygusunun, ruhu çürütmesidir. Çürüyen ruh, kişi için de, toplum için de asalak olur. Toplum içindeki görevlerini yapamaz."

Coşkun kabullendi:

"Gerçekten de ne istemeye hakkı olabileceğini bilmek, hiç olmazsa zaman zaman huzur bulabilmenin tek yolu..."

"Sanırım şimdi, en duyarlı noktaya geldik. Huzur, hak edebildiğimiz tek düş ve tek gerçek... Kişi eğer, bin günde bir gün, ancak bir gün, mutlu olabildiğini sanıyorsa, o kadarını varsın olsun... Ama kendini, bir günde kurtarsın. Üzüntü ve çilelerden, aynı biçimde ve sürekli kurtulabilmek, ancak huzur bulabilmekle olasıdır. Mutluluk değil..."

Coşkun, henüz kavramadığını sandığı bir görünüşün, üstüne gitmeye çekinmiyordu:

"Nasıl oluyor da siz hâlâ, üstüne basa basa, üzüntü ve çile kavramlarının sözünü etmekten vazgeçmiyorsunuz? Oysa gezegeninizin, bütün sorunları çözülmüş, barış içinde yaşıyorsunuz. Bireylerinizin hiçbir sıkıntısı yok. Siz yine de, çile çekmekten söz edebiliyorsunuz?"

Tanorra, gülerek anlattı:

"Haklı soru. Çözülen her sorunun peşinden, en az bir sorun daha çıkar ortaya... Kişisel ve maddesel sorunların çözülmüş olması bile, ortaya daha çetin ruhsal sorunlar çıkartır. Konfordan yana, hiçbir yoksunluğumuz yok. Görüyorsunuz. Basit işlerle de uğraşmıyoruz. Hepsini robotlar yapıyor. İşte bu platform, daha büyük sorunlarla tedirgin olma aşamasıdır."

"Nedir o sorunlar?"

"Bilim-kültür ve sanat sorunları a dostum! Her bireyimizin artık, bu alanlarda, topluma karşı ödeyecekleri vicdan borçları var. Toplumsal görevleri en parlak biçimde yapabilme hırsı, bir Donka'yı konforun sunduğu rahatlık çukurunda

bırakamaz. Biz milyonlarca yıldır, bu amaçla, canla-başla çalışırız. Bu düzeye çıkışımızın, temeli bu!"

"Gerçekten de imrenecek durumdasınız."

"Öyle!.. Başardığımız işler, küçümsenemez. Savaşlar, iki milyon yıl önce bitti. Nüfus planlamasını başardık. Gezegenimizi kirletmiyoruz. Enerji sorunumuz, gezegenimiz yaşadıkça çözümsüz kalmayacak. Şehirlerimiz, çok iyi planlı... Hepsi planlı gerçekleşti. Yapılarımız kusursuz. Tüm Donkalar, üniversite bitiriyor. Bölge gezegenleri ve galaksi yönetimiyle, yetkin işbirliğimiz var. En parlak bilimsel buluşlarımızı, uygulamaya sokmuşuz. Örnek mi? Buyrun işte... Sizi dünyanızdan buraya getirdik."

Coşkun, içtenlikle katılıyordu:

"Hepsi doğru. Eksik bile... Örneğin Donkalarınızın bireysel ömrünü, 150 yıla çıkartmışsınız. Bu, hayran olunacak bir başarı..."

"Hemen hayran olmayın! Biz istersek, şimdi bu doğal ömrü, 250 yıla çıkartabiliriz. Ama Donkalarımız istemiyor. Bizim müthiş başarımız, 150 yıllık ömrün 100 yılını, gençlik dönemine dönüştürmüş olmamızdır. Biz gezegenimizde, düşkün yaşlılığı ortadan kaldırdık. Gençlikten sonra, orta yaşlılık yaşarız. Yaşam orada biter."

"250 yıllık ömrü, niçin istemiyor Donkalar?"

"Koşulları var. Bu denli uzun ömrü, ancak gençlik 200 yıl sürerse kabul etme kararı aldılar."

Coşkun kafasını kaşıyıp sordu:

"Tuhaf şey, 250 yıl yaşamak varken, 150 yıla nasıl razı olabiliyorlar? Ölümden korkmuyorlar mı?"

"Korkmazlar. Yaşamayı hak etmeyenler, ölümden korkar. Ben, yaşamayı hak etmeyen Donka tanımıyorum."

"Hak ediyorlarsa, neden çile çekiyorlar."

Tanorra, sözün buraya gelmesine sevindi. Söylemek istediğini belirtebilecekti. Dedi ki:

"Donkalarımızın çalışabilir olanlarının tümü, bilim-kültür ve sanat görevi yüklenirler dedik ya! Hiçbir gerçek bilim kişisinin, hiçbir gerçek sanatçının yüreğinde, neyi başarabileceğinin, nereye varabileceğinin endişesi eksik olmaz. Varılan her düzeyden sonra, daha yüksekte başka bir amaç edinilir. Başarı hırsından doğan çile, sanatçının da, bilim kişisinin de, kurtulamayacağı bir ruh haletidir."

Tanorra yorulmuyordu. Coşkun ise, hızlı düşünmekten ve soru yöneltmekten yorulmuştu. Sözü Oktay aldı:

"Gördük ki her Donka, konfor olanaklarından eşit olarak yararlanıyor. Burası güzel... Ama lüks görmüyoruz. O neden?"

"İstisnasız her Donka'ya sunduğumuz yaşama olanaklarına, biz konfor diyoruz. İstisnasız herkese sunamayacağımız olanaklar ise, lükstür. Bu anlamda lüks, haksız ve yanlıştır. Bazı kişilere lüks olanağı sunulması, toplum dengesini bozar. Biz ayrıcalıklı lükse, olanak ayırmayız."

Tanorra biraz durup, yardımcılarından bazı isteklerde bulundu. Sonra da, yarım bıraktığı sözleri bitirdi:

"Hem biz Donkaları, hepsine yeter olsa bile, şımartıcı lüks olanaklarına gömmeyiz. Konfor gereklidir, lüks yoldan çıkarıcıdır. Biz gezegenimizin sürekli artan değerlerini, ne kadar artarsa artsın, lükse ayırmayız. Gezegenimizin, geleceği için kullanırız. Tek örnek vereyim. Gezegenimizin bir milyon yıl sonra kullanacağı enerjiyi, şimdiden uzayda depolamış bulunuyoruz."

"Konforu yeterli görmeyen Donka çıkmıyor mu?"

"50 yılda bir Donka çıksa bile, ilgililer ona durumu gerekçeleriyle anlatıp, doğruluğuna inandırıyorlar. Herkesin, her şeysi var. Eksik yok. Sunulan asıl parlak olanaklar, bilim-sanat ve kültür konularından sınırsız yararlanmalar... Bu konularda, çalışma, eser verme, buluş yapma olanakları... Binlerce ve on binlerce yol, Donkaları bekliyor. Kim, daha ne istesin ki?.."

Vedat merak ediyordu:

"Sizin öteki kıtalarınızda, ne dil konuşulur?"

Tanorra soruyu anlamadı:

"Ne demek ne dil? Bizim gezegenimizde, tek dil konuşulur. Başka dile, niye gerek olsun ki?"

"Anlaşmak için, ille de gerekli olmayabilir. Ancak, her kıtanın, her bölgenin, kendi tadını veren başka dilleri, oralar için zevkli bir ayrıcalık değil midir?"

"Bu dediğiniz ayrıcalık değil, 'ayrılık' doğurur. Anlaşma köprüsünden, aynı dili konuşarak geçilir. Gezegende tek dil konuşulması, kişileri anlaşma havasına, daha çabuk sokar. Tek dil, hazine biçimi zenginleşir. Bizim tek dilimiz yanında sizin dünyanızın en zengin dili, yoksul kalır."

"Yerel zevkler demiştim. Atladınız..."

"Sabredin, atlamadım. Genel ayrıcalık zevkini, dili yoksullaştıran, anlaşma olanaklarını yozlaştıran dilde aramaya kalkışmanın, anlamı olabilir mi? Genel zevk mi istiyorsunuz, binlerce yolu var... Sanatta da, kültürde de, hatta bilimde bile... Sonsuz olanaklar bunlar... Buyrun!"

"Dilde 'tekdüzeleşme' olmuyor mu?"

"Hayır, hayır... Tek şunu düşünseniz, beni daha çabuk anlayacaksınız: Hiçbir edebiyat yapıtı, hiçbir şiir, başka dile çeviri zorunluğu olmadan, bütün gezegene hitap edecek. Zaman yitirmeden... Değiştiği kuşkusu doğmadan..."

Vedat pes etti. Tanorra yine de duramadı:

"Hem ben bir sahne duydum. Sizde Çinli ile Japon anlaşabilmek için, İngilizce konuşuyorlarmış. Bu yerel zevk mi oluyor?

Yanıt veren çıkmadı.

Geceyarısı yakın... Çiçekler arasında bahçe keyfi... Tosun "Of" çekiyor. Turgay soruyor:

"Niye öyle düşünceli düşünceli islim kaçırıyorsun?"

"Anladım, tarihe geçtik falan ama, dünya aklıma geliyor."

"Geliyor da ne oluyor?"

"Oradayken her sabah uyandıktan sonra, yakından-uzaktan

onlarca zorluğun içine batıverirdim. Oysa burada, hiçbiri aklıma gelmiyor. Neden Acaba?"

Oktay yorumladı:

"Demek ki onca zorluğu unutabilmek için, bunca uzaklaşmak gerekliymiş..."

Tosun'un dalgınlığı, Alola'nın da dikkatini çekti, sordu:

"Sizin neyiniz var? Durgunsunuz."

"Kafam karıştı. Son günlerde gözüme de, kulağıma da, kafama da, kalabalıklar doluştu. Basınç var. 'Düşünceli' birisi oldum."

"Aman, düşünceli olmaktan vazgeçmeyim. Yalnız, yığılan düşüncelerin hepsini içeri almayın. Önce, gereksiz düşünceleri kafanızdan çıkarıp atın. Gereklileri, bir kez daha düşünün. Yarın bir daha! Öbür gün bir daha... Bu evrende, Donka ve insan kafasına girmeyecek, anlaşılır gerçek yok. Anlaşılmayanlar ise, şimdilik hiçbirimizi ilgilendirmez. Tamam mı?"

Tosun yumuşadı:

"Alola! Siz bir meleksiniz."

64

Karadelikten süper evrene

Matematikçi Penrose, karadeliklerle ilgili bir teori ortaya attı. Buna göre karadeliklerin "yuttuğu" maddeler, ya "tekillik" (singularit) sonucuna ulaşacak ya da belirli koşullarla, başka bir "zaman-mekân" yapısının (strüktürünün) malzemesi olacaktı.

Acaba başka bir zaman-mekân yapısı, başka bir evren anlamına mı gelmekteydi?

Bir karadelik yine de Gravitasyon kuvvetiyle, yakındaki tüm uzay maddelerini sömürür durur. Geçmişteki varlığı, böylece sürer giderdi.

Karadelik her şeyi yutar, hiçbir şeyi geri vermezdi.

Çünkü bu karadelik artık, kozmik bir tek yönlü yoldu.

Penrose'un birinci olasılığı, tekilliğe varılmasıydı.

Tekilliğe varılırken, şu değişimlerden geçiliyordu. Güneş'ten daha büyük ya da çok daha büyük bir yıldız, yakıtı bittikten sonra ufalmaya başlıyor, küçülüyor-küçülüyordu... Nötron yıldızı çapı olan 10 kilometrenin de, altına iniyordu.

Küçülmenin durması olanak dışıydı. Sürüp gidiyordu.

Hacim küçülüyor ama, ağırlık ve kütle aynı kalıyor, verdiği zihinsel dehşeti arttırıyordu.

Evet, sahneler değişip duruyor: Çap küçülmesi sürüyor: beş kilometreye iniyor, elbet yoğunluk artıyor. Ne kadar mı? Düşünelim!..

Çap bir kilometreye iniyor, yoğunluk çıldırtır artık sanki... Ne kadar mı? Düşünelim!..

Çap 100 metreye, bir metreye iniyor, yoğunluk artıyor (Artık düşünmeyelim).

Bir santimetreye, bir milimetreye iniyor, yoğunluk artıyor.

Sonraaa:

Bu piyesin son perdesi olan "tekillik" kademesine varılıyor. Çap artık kara bir noktadır.

Tekilliğin alternatifi olan ikinci olasılık, uzayda bir "karadelik" ortaya çıkışıdır.

Karadeliklerin varlığı, genel kabul görüyor. Bunlar da bütün uzay bireyleri gibi, kendi eksenleri çevresinde dönüyor elbet. Ötekilerden daha masif oldukları için, daha da hızlı dönüyorlar.

Hesap yapılmış. On güneş büyüklüğünde bir yıldız karadelik olmaya kadar büzüşünce, ekseni çevresinde saniyede 1000 (bin) dönüş yapıyor. Merkezkaç kuvvet yüzünden, ortasında bir delik var. Çapı yaklaşık 600 metre... İşte karadelik bu!

Bu delik, Einstein-Rosen köprülerinin, geçiş yolu. Bir başka "komşu evrene..."

Artık, Zaman-mekân bütünlüğü çarpıtılmıştır. Artık, zaman-mekân olarak "çatılmış bina" (strüktür), yok olmuştur.

Yoğunluk öylesine artmıştır ki, artık 'ışık hızı bile aşılmıştır. Artık "önemli olay" ufkunun da ötesine varılmıştır.

Başka "zaman-mekân" ölçülerinin geçerli olduğu, başka bir evrene geçilmiştir. Işık hızının hâlâ 300 bin km/saniye olduğu bir evrenin canlıları, orada olup-bitenlere akıl erdiremez, muhatap olamaz.

Burası: Süper evrendir.

Tüm olan-bitene, tüm söylenen-söylenmeyene de karşın, yine de umut kapıları açık...

Karadelikten emebileceği tüm maddeler geçtikten sonra, öbür taraftaki akdelik, yeniden doğuşun başlangıcıdır.

Yeni bir evrende, her şey yeniden başlayacak. Bir kez

daha "Büyük Patlama." Bir kez daha atom canlanmaları... Bir kez daha yıldızlar, gezegenler.. Denizler, karalar, canlılar, insanlar...

Bir süper evren doğacak. Tüm canlılar ve insanlar, birbirini sevecek.

65

Bir gece Kerim

Dünyalılar, metro yolculuklarına pek alıştılar. Hele tren yolculuklarına bayılıyorlardı. Salon vagonlarda yolculuk, anlatılmaz keyifti. Tren, hiç titremiyordu.

Tosun'la Turgay'ın treni sevmelerinin en önemli nedeni, kadehlerin dökülmemesiydi.

Orman ve deniz kıyısı gezisine çıktıkları trende, Vedat Kamora'ya soruyordu:

"Demiryollarını otoyollara yeğlemenizin başka ciddi nedenleri var mı?"

"Olmaz olur mu? Var elbet... Demiryolu, daracık bir yoldan, doğayı hiç hırpalamadan geçebilir. Trenler, o daracık yolda, ağaçların-bitkilerin altında ve arasında kalır, göze bile gözükmez. Üstelik biz rayların arasında bile, çimen ve çiçek yetiştiririz."

Tiko ekledi:

"Oysa otoyol öyle mi? Geçtiği yerde doğayı bölen-parçalayan öyle kalın bir yok etme çizgisi çeker ki, utandırıcıdır. Daha ağır bir çirkinlik ve doğa haydutluğu, kavşaklardaki yonca yapraklarıdır. Bu kavşaklar öyle büyük alanları israf eder ki, beş-on tanesinin kapladığı alana, bir şehir sığar neredeyse..."

Güzel Alola, (hayır hayır yetmez) güzeller güzeli Alola, izin istedi:

"Şehirlerin içinden ve üstünden geçen otoyolların doğurduğu sonuçlar için, sizin dünyanızdan bir örnek vermeme izin verir misiniz?"

Dünyalılar Alola'yı, gülümseyerek dinliyorlardı:

"Sizin Amerika'nızda, Los Angeles adında bir şehir var. Bu şehri altında bırakan otoyol yığınına, Amerikalılar bile spagetti diyorlar. Bu yollar şehri altına alıp parçalıyor. Bir kilometre ötedeki komşusuna gitmek isteyen bir insan, otomobiline binip önce 30 kilometre şehir dışına çıkıyor sonra kavşaktan komşusunun otoyoluna geçip, 30 kilometre geri dönüyor. Aranızda, Los Angeles'ı bilen var sanırım.."

Coşkun atıldı:

"Ben gördüm. Gündüz sokakta, otomobili olmadan yürüyen birisi olursa, polis onu 'kuşkulu kişi' diye yakalayıp götürüyor."

Alola sordu:

"Coşkun, şimdi siz bana bu Los Angeles otoyol örneğinin değerlendirilmesini, çok kısa yapar mısınız?"

Coşkun, Alola'nın hatırını kıramazdı. Çok kısa özetledi:

"Vahşet!.."

Bu yanıt, Alola'nın yüzünü kızarttı. Yavaşça konuştu:

"Bu kadar kısa olmayabilirdi..."

Kerim, Alola'ya soruyordu:

"Anlaşılıyor ki dünyada edindiğimiz bilgiler, yetersiz... Biz bu evreni, doğru-dürüst bilmiyoruz. Kapo'ya geldikten sonra, bazı şeyleri büsbütün merak eder oldum. Örneğin, nerededir bu evrenin merkezi?"

"Her yerdedir."

Kerim gücenmiş pozuna girdi:

"Aldatmayın beni! Evrenin merkezi yoksa, sınırı da yok demektir."

"Tıpkı böyle... Sınırı da yoktur."

"Bunca belirsizlik de olmaz ki!.. Bizim dünyada da, bir olayın matematik çözümü bulunmazsa, ona hemen bir 'belirsizlik ilkesi' etiketi yapıştırır, işin içinden çıkarlardı. Siz de şimdi bunu yapıyorsunuz."

Alola Kerim'in elini tuttu:

"Kerim! Siz, çok daha hızlı düşünerek sonuçlara yaklaşabilecek bir kişisiniz. Bu evrende, yıldızdan karadeliğe, göktaşına kadar, ufak-büyük ne kadar madde varsa, uzayda hepsi çılgınlar gibi hareket halinde... Evren diye adlandırdığımız varlık, hızla birbirinden uzaklaşmakta ve büyümekte... Anımsadık mı bu oluşumu şimdi?"

Kerim'in aklı, Alola elini tuttuğu için pek çalışmıyordu ama, yine de yanıt verdi:

"Evet."

"Öyleyse söyler misiniz lütfen! Böyle bir oluşumun, merkezi ya da sınırı olabilir mi? Böyle bir soru, yöneltilebilir mi?"

Kerim içinden "Cin bu kız" dedi. Mahcup oldu. Bu duyumsamadan çabuk kurtuldu. Yine de kendisiyle savaşım içindeydi. Evet, Alola elini tutmuştu. Dünyada olsa, çoktaaan karşılığını verirdi. Ama acaba Kapo'da, nasıl davranılması gerekirdi? Zihni karıncalanıyordu.

Bir anda silkindi. "Kapo, mapo!.. Burası da evrenin bir yeri ya!" diye düşündü. O da sol elini Alola'nın, hâlâ kendi sağ eli üstünde duran elinin üstüne koydu.

Elin çekilmesinin işareti olabilecek bir ürperme, duyumsamadı. Bakışlarını da kaçırmamıştı Alola... Kerim yaklaştı. Nefesleri karışıyordu artık. Alola'nınki nefes değildi sanki, yaşam iksiri olmalıydı.

Kerim biraz daha yaklaştı. Alola:

"Daha fazla yaklaşmayın!" dedi. Elini çekmemişti. Sesi yumuşacıktı. Fısıltıyla ekledi:

"Bu akşam!"

İşte bu iki sözcük... İşte, yalnız bu iki sözük. Kerim'in ruhunu bir anda, ufuklara kadar genişletti.

Ertesi sabah kahvaltıda, konuşmalarını sürdürüyordu. Kerim:

"Kestiremiyorum!.. Üzülmeli mi, yoksa sevinmeli miyim?

Biz, geçen yüzyıla kadar, evreni hiç tanımadık. Daha önce dünyamızda öyle parlak insanlar yaşadı ki, evreni tanıyamadan ömürlerini bitirdiler. Örneğin Molière... 'Bütün düşlerin en gülünçleri, dünyayı düzeltmeye çalışanların gördüğü düşlerdir' diyordu. Kapo'yu tanısaydı, bu denli karamsar olmazdı."

Alola:

"Durun bakalım! Acele etmeyin! Evrende, sizin dünyanızdan da daha kötü gezegenler, insanlarınızdan da daha kötü canlılar var."

"Gerçek mi?"

"Bu bir yakıştırma değil... Ciddi bilgi bu! İsterseniz kitaplığımızda bulunan bilgileri, çıkarır, çevirisini yaparım. 'Umut kesilen gezegenler' konusunda yeterli bilgimiz var. Ayrıntılar sizi sevindirecekse, hemen çıkarırım bu bilgileri..."

Kerim

"Sevinmek mi? Hayır... Bizim dünyamızdan da daha kötü gezegenler olduğunu bilmek, beni büsbütün üzer."

Alola, sevecenlikle bakarak dedi ki:

"Sizi her geçen gün biraz daha tanımak, bana huzur veriyor. Ne hoş! Evrensel düşünmeye başladınız."

"Kerim minnetle baktı:

"Öğreten sizsiniz. Teşekkür ederim."

Kendisinin nasıl olduğunu sorsalar, Kerim onu gerçekten bilmeyecekti. Yüreğindeki duyumsama anaforlarını, durdurmaya gücü yoktu.

Bu güzel, sessiz dünyanın, Kapo'nun yığılmış izlenimleri altında eziliyordu. Ta buralara kadar geldikten sonra, çok uzakta kalan dünya ilişkileri, etkisini yitirmemişti. Geleceğin ne olacağı konusunda, hiçbir yakıştırma yapamıyordu.

Her geçen gün sıklaşan, bir hayal görme şoku yaşamaktaydı. Gözlerini perdeleyen bir hayal, zamanı minicik parçalara bölerek çevresinden koparıyor, sonra onu yükseklerden bırakıveriyordu.

Düşüyordu... Hem de nasıl?.. Fırlayıveriyordu yerinden.

66

Veda yaklaşıyor

Dünyalıların Kapo yaşamında, aylar geçmişti. Bir yılın bitmesine, az zaman kalmıştı. Onlar da gezegenin yaşam biçimine alışmışlardı.

Donkalar kendilerine iş vermiyorlardı. İş vermeyişleri bile, belki de bir araştırma sonucu karara bağlanmıştı. "Sizin varlığınız bize yeter" diyorlardı.

Dünyalıların her biri, programsız günlerini, zevkle geçirmenin yolunu bulmuştu.

Vedat'la Faruk, bir araştırma laboratuvarında, çok ilginç buldukları konularla uğraşıyorlardı.

Oktay'la Coşkun, hem resim yapıyorlar hem de anılarını yazıyorlardı. İkisi de bazı günler ve bazı geceler Mizonka ve Lorea ile buluşuyor, arada bir sabaha karşı dönüyorlardı.

Kerim de sürekli yazıyordu ama, yazdıklarının çoğu mektuptu. Kime mi? Elbet Alola'ya... Gece yazdığı mektupları, her sabah, her gün görüştüğü Alola'ya sunuyordu. Görülecek sahnelerdi bu mektup sunuşları.

Beşi de sürekli olarak tiyatro seyrediyor, konser dinliyor ve kitap okuyorlardı.

Tosun'la Turgay'a gelince, ikisinin de şehirde tanımadığı kişi kalmamıştı. Onları tanımayan Donka da yoktu.

Parkta oynadıkları çocuklar ikisini de öyle seviyorlardı ki, geceleri konutlarında uyanan küçükler: "Ben Tosun'u isterim", "Bu Turgay'ı isterim" diye tutturuyorlardı. Bilgisayar

hesaplarındaki parayı zaten harcayamadıkları için, herkesi hediyelere boğuyorlardı.

Sidolulara, pişpirik bile öğretmişlerdi.

Bu güzel günler geçmekteyke günün birinde Kamora, sabah kahvaltısında gün vererek bir bilgi sundu:

"Üç gün sonra, alışılan akşam yemeklerinden biraz ayrılan bir gece yaşayacağız. O güne, ruhsal olarak dinlenmiş girmemiz uygun olacak diye düşünüyoruz."

O gün geldi. Herkes sormadan biliyordu ki o akşam, Tanorra, Lorea ve Mizonkada birlikte olacak.

Sofraya erken oturuldu. Önce dünyalı konuklar onuruna şampanya içildi. Sözü hemen, Üstat Tanorra aldı:

"Sevgili dünyalı dostlarımız! Vedat, Oktay, Kerim, Coşkun, Faruk, Tosun ve Turgay! Siz hepiniz, bizim candan sevdiğimiz yakın dostlarımız oldunuz. Hepimiz dileriz ki, biz de sizin ruhlarınızda bir dost yeri edinmiş olalım!.. İnanıyoruz ki bu dostlukların çerçevesi evrensel, niteliği ise müstesnadır."

Tanorra'nın bu girişinden sonra, herkes anlamıştı ki, önemli anlar ve günler, yaklaşmaktadır.

Tanorra, psikosomatik olarak kurumuş dilini şampanyayla ıslattıktan sonra, konuşmasını sürdürdü:

"Şimdi ilk kez, 'ayrılık' sözünü kullanacağım için, üzülüyorum. Bu günün gelecek olduğunu çoktandır bildiğimiz halde, üzüntüm azalmıyor. Çünkü tek-tek kişiler olarak da, hepinizi çok sevdik. Hepinizden, çok değerli izlenimler edindik."

Ayrılık sözünü Kapo'da ilk kez duyan dünyalılar, heyecanlandı. Konukluğun yakın bir gelecekte biteceğini anlıyorlardı.

Tanorra, somut öneriler sundu:

"Şimdi her birinize, üç seçenek sunuyoruz. Hangisine olursa vereceğiniz kararda, size tam destek olacağımızı belirtirim. Birinci seçenek dünyaya dönüş, ikincisi ise yerleşmek

üzere Kapo'da kalıştır. Seçiminizi, on gün içinde bize bildirmelisiniz ki, programlarınızı yapacak zaman bulabilelim..."

Sessizlik oldu. Biraz sonra Vedat sordu:

"Söylediklerinizin dışında, hâlâ bir üçüncü seçenek kalıyor mu?"

Tanorra, acele etmeden konuştu:

"Var... Biz çok uzun yıllardır, bir süper evren gezisi planlıyoruz. Özel olarak üretilmiş bir uzay gemimiz, bir karadeliğe girerek öbür tarafındaki akdelikten çıkacak ve süper evrene ulaşacak... Süper evrenden geri dönüş yok... Ayrılık, pratikte sonsuza dek oluyor. Eğer içinizden biri, ama yalnız biri, bu geziye katılmak isterse, kabul edebiliriz."

Yine uzun süren bir sessizliği, Tanorra bozdu:

"Sizden, hemen yanıt beklemiyoruz. Seçim sırasında tereddütler doğabilir. Bu 10 gün içinde sorularınız olabilir. Biz her an, sorunlarınızı yanıtlamaya hazır olacağız."

Sonra konukların her biri onuruna, şampanya içildi. Yemek sırasında Tosun'un bir sorusu vardı:

"Bu akşam ben çok duygulandım. Benim, merkez bilgisayardaki içki kontenjanıma bir zam yaptırabilir misiniz?"

Kahkahaların patlaması, duyguların törpülediği yürekleri bir ölçüde rahatlattı.

Bu günün geleceğini, üçüncü olasılık dışındaki seçimlerinin, kendilerine sorulacağını dünyalılar çoktan biliyordu. Her birinin, kararı değilse bile eğilimi, belliydi.

Yemekte az konuşuldu. Bitişiyle birlikte merakın doğurduğu sorular yöneltildi:

Vedat sordu:

"Hedef, hangi karadelik? Belli mi?

Tanorra açıkladı:

"İri bir yıldızın kalıntısı olan karadelik aradık. Sizin güneş büyüklüğüne yakın yıldızların kalıntısı karadelikler, ufak oluyor. Hem çok hızlı dönüyorlar, hem de delik ufak oluyor.

Bizim seçtiğimiz karadelik eskiden 10 güneş büyüklüğünde bir yıldızdı. Delik çapıysa, 700 metre!"

"Bu delikten kolay geçilecek mi?"

"Kolay değil! Ama en büyük delikli olan ve yakınımızda bulunan, en uygun aday bu! Dönüşü de, çok hızlı sayılmaz."

Oktay sordu:

"Başka ne önlem alınacak?"

"Bizim geminin ekseni çevresinde dönüş hızını, karadeliğin ekseni çevresinde dönüş hızıyla eşdeğer sayıya getireceğiz. Gemiyi, böylece sizin deyiminizle Einstein-Rosen Köprüsü'ne bırakacağız."

"Sonra?.."

"Sonrası basit... Gemi karadeliğe girdikten bir an sonra... zaman durmuş olacak... Yalnız bir an sonra, öbür taraftaki akdelikten, çıkacak. Ama o bir anda, yüzlerce-binlerce ışıkyılı zaman geçmiş olacak."

Turgay:

"Pekiyi, oradan buraya, bir haber gelecek mi?"

"Gelse ne olur, gelmese ne? Aradan milyonlarca ışık yılı zaman geçmiş. Soran yaşamıyor ki..."

"Pekiyi, gemidekiler yaşıyor mu?"

Tanorra güvenliydi:

"Elbette... Onlar karadelikten akdeliğe, bir anda geçtiler. Hiç zaman kaybetmediler. Zaten o zamanı, yaşamadılar. Onların karadeliğe girdikleri an yaşayacakları zaman, akdelikten çıktıkları zamana düğümlenecek, tek bir zamanın akışı gibi yaşayacaklar."

Kerim sordu:

"Gemi kaç kişilik?"

"On yolcu alacak. Yolcular önce yörüngede dönmekte olan bir gemiye gidecekler. Bu yük gemisi, asıl 'Süper evren gemisinin karadelik yakınına taşıyıcısı... Asıl yolcu kabinimiz kendisini karadeliğin yakınında, taşıyıcı gemiden koparark

ayrılacak ve kendi gücüyle akdelik yoluna girecek."

Tosun soruyordu:

"Bu gezi güvenli mi?"

"En az siz insanların, geçen yüzyılda Ay'a gittiği kadar güvenli."

Kerim'in kararı

Aradan on gün geçti. Dünyalıların hepsi, kararlarını vermiş ve Tanorra'ya bildirmişlerdi.

Akşam yemeği, yine dünyalılar onuruna şampanyayla başladı. İstekler açıklandı.

Kapo'da kalmak isteyen dünyalı çıkmamıştı.

Bu sonucun bildirilmesi üzerine, Coşkun söz aldı.

"Biz, Kapo'nuza da, hepinize de, hayranız. Sizden ayrılmanın üzüntüsü, yaşayacağımız gelecek zamanların katlanılması en zor ağırlığı olacak. Bunu bilseniz bile, unutmayın lütfen..."

Bir yudum alarak sürdürdü:

"Biz, sizin yaşadığınız kadar sorunsuz ve huzurlu yaşamaya alışkın değiliz. Eğer burada, dönüş olasılığı bulunmayan bir ömrü yaşamayı seçersek, haddimizi bilmeyen bir istekte bulunacağımızı düşündük. Üstelik dünyamızdaki yakınlarımıza ve çevremize borçlarımızı yarım bırakıp geldiğimizi, biliyorsunuz. Geri gidip, kalan borçlarımızı ödemek zorundayız."

Bir yudum daha alıp ekledi:

"Ama şunu lütfen iyi biliniz ki, biz buraya çok uzak olan dünyamızda da, hep sizinle birlikte olacağız, hep sizi de yaşayacağız."

Sessizlik çöktü. Yalnız, gırtlaklardan geçen yudumların sesi duyulmaktaydı.

Biraz sonra bir bomba patladı:

Kerim Kapo'da kalmıyordu ama, dünyaya da dönmüyordu.

Süper evrene gitmek için başvurmuş, dileği kabul edilmişti.

Başvurusu bir koşula bağlıydı. Süper evren yolculuğuna, ancak Alola ile birlikte olursa katılacaktı. Bunu bildiren Tanorra, gerisini de söyledi:

"Alola da, 'Kerim'le birlikte olursa giderim' dedi. Şunu özellikle belirtirim ki, Kerim'in yıllardır hazırladığımız bu yolculuğa katılması, Kapomuza onur vermektedir."

Hepsi ayağa kalkıp, birbirine sarıldı.

68

Ayrılık

Ayrılık günü gelmişti.

Bir gün önce bütün gezi hazırlıkları bitirilmiş olan dünyalılar, konukevindeki son kahvaltılarından sonra, çok sade bir törenle yolcu edildi. Metroya binilerek, başkentin kapalı büyük tören salonuna gelindi. İlk karşılama töreni de burada yapılmıştı.

Bu kez salonda, 20101 kişi yoktu. Yalnız 101 Kapolu vardı. Bir de 500 kişilik orkestra ve koro.

Ancak, 100 dev ekranda, 100 Kapo şehrinin açık-kapalı tüm mekânlarında yaşayanların, dünyalıları coşkuyla yolcu ettiği görülüyordu.

Bu kez, Kapo besteleri seslendirildi.

Yine metroya binilerek, havalimanına gidildi.

İki helikopter de, uçuşa hazırdı. Bir helikopter Alola ile Kerim'i, karadelik uçuşuna götürecek olan uzay gemisine gidecekti. Öteki de, dünyaya dönecek olan dünyalıları, Kaptan Dusu'nun uzay gemisine uçuracaktı. İki gemi de yörüngede, yolcularını bekliyordu.

Önce karadelik yolcularının helikopteri kalkacaktı. Dönüşü olmayan bir yolculuğa gidiyorlardı. Alola ile Kerim'in yüzlerinde, ayrılık üzüntüsünün dışında, yalnız gelecek umutlarının sevinci okunuyordu. Alandaki bütün Donka ve insanlarla, vedalaştılar.

Dünyalıların durumu, Kerim kadar parlak değildi. Onların

yanında, sevgilileri ve başka bir evren umutları, yoktu. Üzüntülü de sayılmazlardı.

Son bir yıl içinde çok yakın ilişkiler kurdukları bu çok sevimli Donkalarla vedalaşmak, onlara da, Donkalara da zor geldi. Mutluluk görüntüleriyle bezenmiş güleç yüzlerde, bir yandan da gözyaşı damlaları yuvarlanıyordu.

İnsanlarla Donkalar, sarılarak vedalaştılar. Başta Lorea ve Mizonka olmak üzere meydandaki bütün hanımlar, dünyalıları öpücüklere boğdu.

Helikopter dünyalıları, uzay gemisine götürdü. Mürettebat yolcuları, sevinçle karşıladı. Kamaralarına yerleştiler. Aynı gemide üçüncü uzay gezilerini yapacaklardı.

Akşam yemeği için buluşulduğunda, Tosun'la Turgay, yine kaynaşıyorlardı. Dünyayı özlemişlerdi.

Oktay, Turgay'a neleri özlediğini sordu, o da söyledi:

"Her işin başı ekonomi diyerek, ülkelerinin ahlak temellerini bombalayıp, kendileri için servet biriktiren politika liderlerini özledim."

Tosun duramayıp ekledi:

"Ben de cahil bırakılmış, hurafelerle aldatılmış, ruhsal gözleri kör edilmiş halk kitlelerinin, politika cambazları tarafından demokratik sürülere dönüştürülmüş olmasını..."

Sözü Turgay aldı:

"Çıkar uğruna gizlice, kökü vatanının dışındaki dalaverelerden beslenen politikacıları, inanç pusuları kurarak 'sureti hak'tan görünüp, şaibeli servetler biriktirenleri özledim."

Tosun'un merak alanı başkaydı:

"Dünyaya yaygın ün kazanmak uğruna başkanla saksofon çalan amatör görünümlü orospuları özledim..."

Oktay ikisini de payladı:

"İkiniz de sıfır numara hergelelersiniz. Kapo'da bile adam olamadınız..."

Turgay'la Tosun, bir ağızdan yanıt verdi:

"Biz insanız abi!"

Coşkun düşünceliydi. Oktay ona da sordu:

"Niye durgunsun? Yoksa senin de ayrılamayacağın, gizli bir sevdan mı vardı?"

"Gizli değil, açık... Ben Kapo hanımlarının, tümüne birden sevdalandım. Donkaların hepsine hayran oldum. Kapo'da kalmak gücünü kendimde bulamadım... Zor karar verdim ama doğrusu da, doğduğum yere dönmekti. Şimdi merakım şu: Acaba bu gezinin sonu, nasıl bitecek?"

"Sen onu da yakıştırmışındır. Söyle haydi!"

Coşkun, yine de gülümsüyordu:

"Alola ile Kerim için, bu film 'mutlu son' ile biter. Bizim için ise, 'acıklı son'dur."

"O niye?"

"Dünyaya dönmekten daha acıklı, ne olabilir?"

69

Alola ile Kerim

Alola ve Kerim, kendilerini süper evrene götürecek birinci kademe uzay gemisine ulaştıracak olan helikoptere bindiler. Kalanlara, uzaklaşıncaya kadar el salladılar.

Kapo'dan da, evrenden de, hatta dünyadan da, sonsuza dek ayrılıyorlardı.

Aşağıdaki satırlar, Alola ile Kerim'in, uzay gemisindeki (bu evrende bilinen) son konuşmalarıdır:

Alola:

"Başka bir evren deyip duruyoruz. Ne demek istediğimizi de pek bildiğimiz yok ya! Yine de düşünüp duralım."

Kerim:

"Evet pırlantam... Düşünelim! Dünyada kötülükler tükenmiyor, Kapo'da ise, çok azalmış, neredeyse tükenecek. İster misin süper evrende kötülük denen kavram, hiç başlamamış olsun?.."

"Kerim! Öyleyse eğer, süper evrende 'duygu'lar, sonsuza dek yaşasın derim... Maddeler eskisin, duygular hiç eskimesin."

"Alola, sen eşsizsin! Haydi gel biraz daha abartalım: Yalnız bizim duygularımız, o süper evrenin, bir bölümünü doldurur. Bizimki gibi sevdalar doğarsa yine, o duygular, o süper evrene bile sığmaz."

Alola onca güzel güldü ki, Kerim daha sıkı sarılıp-öperek, sevgilisinin nefesini kesti. Alola karşı koydu:

"Dur şimdi! Sakın böylesine abartmalara girme! Yoksa gerçeklerden koptuğunu, yalnız düşlerde yaşadığını

sanırım. Huzursuz olurum. Şunu söyle: Orası tenha olacak mı? İstediğimiz zaman, yalnız kalabilecek miyiz?"

"Elbette pırlantam! Biz kalabalıkta bile olsak, yalnız yaşıyoruz demektir."

"Ne güzel... Ama ben isterim ki, bizim yalnızlığımızı özleyeceğimiz zamanlar da yaşayalım. Bunun da çaresi, yaşayacağımız toplumdan kopmamak..."

Kerim:

"İsteyince de kaçmak değil mi? Süper evrende, nasıl bir toplum vardır acaba? Uyuşamamak gibi bir tehlikeyi, aklımıza getirmeyelim."

"Elbette!.. Orası kötülüklerin elendiği bir evren... Yeni doğan süper evrenler, akdeliklerden damıtılmış-arınmış ögeleri kabul ediyorlar sadece... Karadelikler kötülükleri arıtıp, akdeliklerden yalnız iyiliklerin çıkmasına izin veriyorlar."

"Bak Alola! Gel bu güzel akşamımızda kendimizi yaşadığımız evren ve gideceğimiz süper evren ömrü konularıyla sınırlayalım! Neredeyse 'ruh'laşacağız. Oysa ben senin elini tutup, hiç bırakmak istemiyorum."

"Ne biliyorsun? Belki ruhlar da el ele tutuşuyorlardır."

"Haydi el ele tutuşuyorlardır diyelim... Ama kesinlikle öpüşmüyorlardır. Dur Alola! Fırsatı kaçırmadan, seni bir kez daha öpmeliyim!"

Hemen öpüştüler. Kenetlenen sarılışmalardan anlaşıldı ki, Alola da ruh olarak öpüşmektense, canlı olarak öpüşmeyi yeğlemektedir.

Kerim'in birden aklına geldi:

"Yahu bizim dünyada, 'Dante'nin cehennemi' diye bir kavram var. Bu cehennemin kapısında da: 'Girenler! Her umudu bırakın benden içeri' diye bir yazı bulunuyor. Karadeliklerin kapısına da 'Girenler! Her karamsarlığı bırakın benden içeri' diye bir yazı asmalı..."

"Akdelikten çıkanlar da: 'Mutluluk evrenine hoş geldiniz'

tabelasıyla karşılanmalı!"

"Alola, sevgilim, bir de trafik işaretleri konsun mu?"

"Bak şimdi! Karıştırma şu insanca hafiflikleri konuya! Al ben de sana, senin gibi konuşayım bir an için de gör!.. Akdelikten çıktıktan sonra, bir daha geri dönüş yok! Oysa cehennemin de bir sonu olsa gerek. Cehennemden dönülebilir de, akdelikten dönülemez."

"Sanıyorum öyledir. İnançlılar, yok olmaktansa, cehenneme gitmeye bile razı olduklarına göre... Affolma umudu, inançlıyı terk etmez."

Alola, hemen söze girdi:

"Gezegenler de, yıldızlar da, galaksiler de, sonsuza dek yaşamaz. Her evren de, kendi ömrüyle sınırlanır. Ancak, evrenler evrenleri izler, birbirini doğururlar. Acaba bütün evrenler, sonsuza dek yaşar mı?"

Kerim umuyordu: "Bizim yaşadığımız ve yaşayacağımız evrenler, ruhların köreltilmediği, ruhların can kaynakları kurumadıkça genç ve diri kaldığı evrenler olsa gerek..."

"Ruhların genç ve ateşli kalabilmesi, bedenlerin genç kalmasından çok daha önemli... Bu durumda süper evrende, acaba zaman nasıl geçer diye merak ederim."

"Söyleyeyim: Orada zaman hızına, ayar etme fırsatını bulacağız. Zamanı istediğimiz gibi, hızlandırıp-yavaşlatacağız. Ne hoş olacak ama!.."

Alola razı değildi:

"Olmaz!.. Bırakalım zamanı, bildiği gibi aksın... Yavaşlatırsak, tembelleşiriz belki... Hem niye yavaşlatalım? 'Zaman kazanmak' için mi? İnanamam zamanı yavaşlatarak, daha çok yaşanmış olacağına..."

"Ya zamanı geri döndürüp, bir kez daha, aynı güzel zamanı yaşamak hoş değil mi?"

"Böyle fırsatçılık olur mu? Yalnız güzel zamanları yaşamak isteyeceksin de, kötü zamanları atlayacaksm... Bırakalım bunları!

Zaten zaman, geri dönmez. Tek yöne işler. Büyükannesinin bâkire zamamm yaşamak isteyen beleşçileri unutalım."

"Ben zaten şaka söyledim. Zamanda geri dönebilmeyi, hoşluk doğurabilecek bir varsayım olarak aklıma getirdim. Yok, yok!.. Zaman geri dönmesin! Bir de bakarız, tarihin bütün rezilleri, politikanın içinden-dışından, ortaya çıkıverir."

"Pekiyi, ya zamanı hızlandırmaya ne dersin? "İçini güzelliklerle dolduramayınca, hızlanmış zaman da israf değil mi?"

"Alola! Biz ikimiz hiç boşuna zaman geçirir miyiz? Biz geçen zamanın içini huzur ve mutlulukla doldururuz. Mutluluk dolu 'yoğun zamanlar' yaşarız."

"Büyük Patlama'yı doğuran, sonsuz yoğunlukta madde ve zaman mı aklına geldi Kerim? Yani sonsuz yoğunlukta mutlulukla dolu tek bir an yaşasak, yeter, feda olsun bu ömür mü demek istiyorsun?.."

Kerim:

"Haayır, kesinlikle hayır. Böyle bir mutluluğu kavrayabilmek, algılayabilmek için, sonsuz güçte bir ruh şart olur. Bu bende yok!"

"Bende de yok! Gel süper evrende zorlamalara girmeden, zamanı da ziyan etmeden, yaşayalım. Hem senin demin söylediğin bir anda yaşanmış yoğun mutluluk var ya! Düşündün mü onun sonunun ne olduğunu?"

"Hayır. Benim aklım mutlulukta."

"Aldanıyorsun. Bu bir an yoğun mutluluğun sonu: ölümdür, ölüm..."

Kerim titredi, Alola sözünü bitirdi: "Mutluluk bir ana sığmaz ama, ölüm sığar. Bir anda ölmek, işten bile değil."

"Alola sevgilim! Sen bir meleksin!.. Çok doğru söyledin. Ölümü özlemek de, özlememek de, saçma! Ölüneceğine göre değil, yaşanacağına göre yaşamaktır, borcumuz."

"Yeter! Ölümü anlatmaya çalışma!"

"Çalışmıyorum. Zaten bilmem ki..."

"Yok bir de bilecektin! Yaşayanı ezen, ölüm korkusudur. Oysa ölen, öldüğünü hiç anlamamıştır ki... Bilinmeyenden korkmak, yakışıksız iş..."

Kerim bir varsayımı daha dile getirdi:

"Bir gün olup ölen birisi çıksa da, geri dönüp öldükten sonraki birkaç gününü anlatsa, iyi olur sanırım. Belki o zaman kimse, ölmekten korkmaz."

Cesurdu Alola:

"Bu da yanlış... Kendi kafasıyla korkmamayı başaramayan, tanık ifadelerine dayanarak değişiyorsa, hakkı değil bu!.. Bırakalım da, ödleklerin ödü kopsun."

Dakikalarca süren öpüşmeden sonra sımsıkı sarılıp, dakikalarca konuşmadılar. Sessizliği Alola bozdu:

"Yürekten sevmek diye bir deyim kullanılıyor. Daraltılmış bir anlamı var. Bu nedenle yersiz... Üstelik yetersiz olduğu için, sahtecilik de kokuyor. Evet, sevda sahnesinde yüreğin bir rolü var. Sevgiliyi görünce hızlamıyor, görmeyince, yavaşlıyor..."

Kerim araya giriverdi:

"Hatta duruyor..."

Bu kez, Alola Kerim'i sarılıp öptü. Dakikalarca... Bundan sonraki öpüşmeleri anlatmayalım da, saatler geçmesin.

Alola, konuşmasını sürdürdü:

"Yürekten sevmek olmaz... Kafa da sevda sahnesinde görevlidir ama, yürek de, kafa da, sevdaya tutulan ruhun, robotlarıdır. Sevda, maddesel, organlardan kaynaklanmaz. Ruh ile sevilir."

Kerim hayran kalmıştı. Kaynaşan 'ruh'unun penceresini açtı:

"Alola ben seni, senin beni sevip sevmediğini sormayacak kadar seviyorum."

Alola, yüzünü güzelleştiren gülümsemeleriyle sordu:

"Sonra?.."

"Sonrası yok! Bitti!"

Fotoğraflar

Bu bir fotoğraftır. Anımsayalım: Fotoğraf gerçeği yaratmaz, yakıştırmaz, sadece yansıtır. Bu kitaptaki bütün NASA uzay fotoğrafları gibi...
Görülen: Hubble Teleskobu tarafından 10 milyar yıl geriye bakarak, gelişmelerinin farklı aşamasındaki 1 500 galaksi...
10 milyar yıl bir karede ve bir pozda... Dehşet!.. (Bkz. 1.1.)

Lagoon nebulası. Fotoğrafta merkezinde gömülü olan çok sıcak yıldızların radyasyonu ile parıldayan hidrojenin (H Alpha) kırmızı ışığı görülüyor.

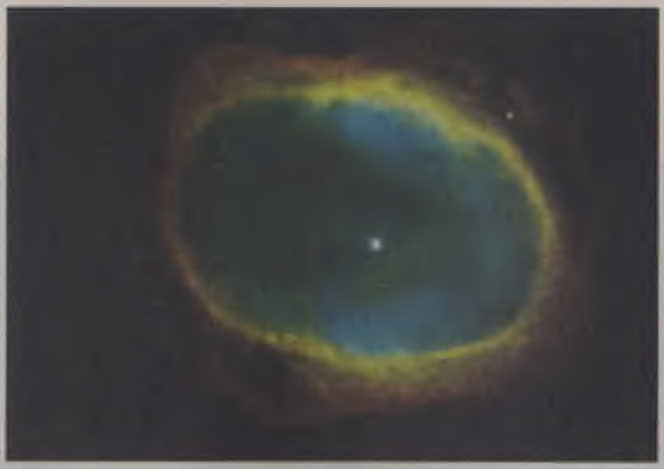
Bir yıldızın nasıl doğmakta olduğunu izliyoruz. NGC 604'te. Uzun süren bir doğum bu! Ay hesabıyla değil, milyon yıl hesabıyla sürüyor. (Bkz. 1.4.)

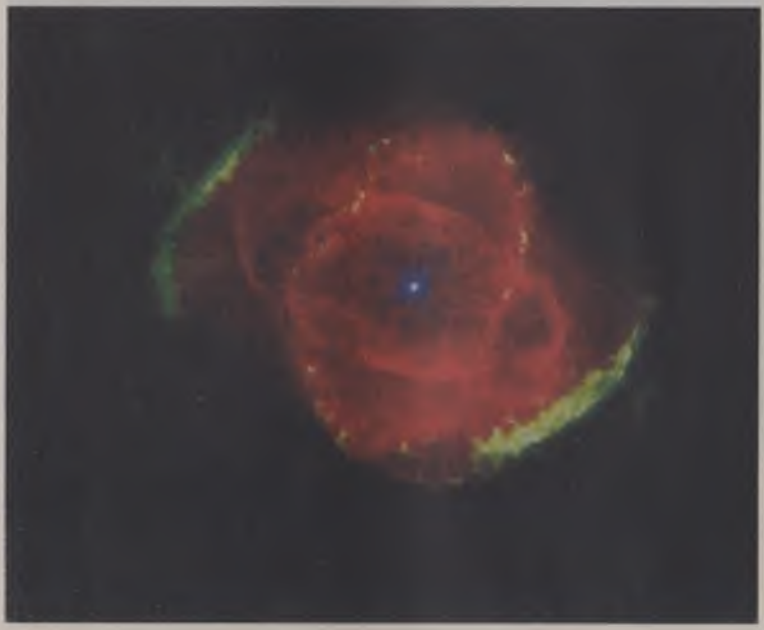

M16 Kartal Nebulasında yükselen gaz kuleleri. Bunlar yıldızların doğumunu sonuçlandıran, embriyonik yıldız kozalarıdır. (Bkz. 1.9.)

Dev Galaktik Nebula NGC 3603. Bu resimde tek bir karede yıldız ömürlerinin farklı evreleri görülüyor. Ortanın üst solunda mavi süper dev, çevresinde gaz halesi, merkeze yakın yıldız infilakı kütlesi, hemen sağında da dev gaz sütunları görülüyor. (Bkz. 2.8.)

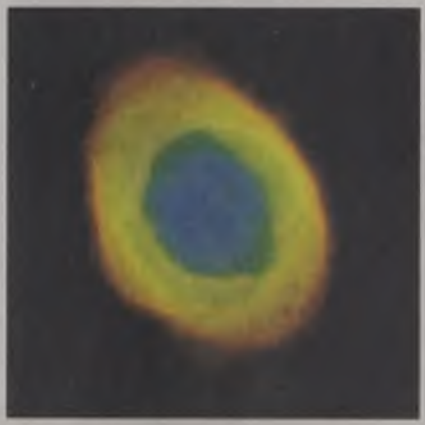

Üstte ölmekte olan NGS 3132 yıldızını çevreleyen gaz bulutları, altta ölmekte olan NGC 6543 yıldızı, gaz haleleriyle. (Bkz. 2.16, 1.12.)

Dünyamızdan 1500 ışık yılı uzaklıktaki At Kafası nebulası.

Üstte Yüzük nebulası, altta görkemli spiral galaksi, 4414'ün Hubble tarafından görüntülenmesi. (Bkz. 2.11, 2.19.)

Teşekkür

Bu kitabın yazılmasına hazırlanırken okuduğum kitaplar arasından, yazar ve yayıncılarına teşekkür etmek üzere seçtiğim kitaplar listesi:

Kitabın adı	**Yazan**	**Yayımlayan**
İlk Üç Dakika	Steven Weinberg	TÜBİTAK
Evrenin Kısa Tarihi	Joseph Silk	TÜBİTAK
Yıldızların Zamanı	Alan Lightman	TÜBİTAK
Gezegenler Kılavuzu	Patrick Moore	TÜBİTAK
Sind wir allein im Universum (Evrende Yalnız mıyız?)	Paul Davies	Scherz
Fizik Yasaları Üzerine	Richard Feynman	TÜBİTAK
Bilimin Arka Yüzü	Adrian Berry	TÜBİTAK
Zamanın Kısa Tarihi	Stephen W. Hawking	Doğan Kitap
Evreni Kucaklayan Karınca	Stephen W. Hawking	Alkım
Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı	Carl Sagan	TÜBİTAK ve YKY
İkili Sarmal	James D.Watson	Tübitak
Die letzten drei Minuten (Son Üç Dakika)	Paul Davies	C. Bertelsman

Bir ömür özeti sunuşu

Ben doğduğumda son Osmanlı padişahı Vahideddin henüz tahtında idi (1921, 17 Haziran). Türkiye Cumhuriyeti henüz kurulmamıştı.

Biz, tutumlu ve onurlu ailelerin çocukları olarak Marmara denizinin iyi amatör balıkçıları idik. Seyyar satıcı atlarının kuyruklarından kopardığımız kıllarla iyi olta örer, iyi yelken kullanır, iyi kürek çekerdik.

Yetiştiğim yerlerin ciddi adları şöyledir: Yedikule İlkokulu (eski adı 43. Mektep), Pertevniyal Lisesi (orta-lise), Güzel Sanatlar Akademisi (sonraki Mimar Sinan GSÜ) Mimarlık Bölümü.

Feyz aldığım yerler ise, yaşadığım tüm mekânlardır. Eminönü Halkevi (kapattı vicdan fukarası politikacılar), Shakespeare ve Molière oyunlarını seyrettiğimiz Narlıkapı Tiyatrosu (yok edilen mekân), İstanbul Şehir Tiyatroları, sinemalar örneklerdir. Elbet tüm mekânları ile Şehzadebaşı ve bütün Beyoğlu!

Mimar olarak 55 yılda (1945-2000) 1,5 milyon metrekare (200 futbol sahasını bitiştirerek dolduracak kadar) yapı planladım. Mimarlık öğretiminde İTÜ'nün bir fakültesinde dışarıdan yan görev alarak 15 yıl (1957-72) öğretimde bulundum.

Mimarlar Odası kuruluşunda (1954) ilk yönetim kurulu üyesi ve genel sekreter olarak üç yıl, sonra İstanbul şubesi başkanı olarak iki yıl (1961-62) görev aldım.

İki gündelik gazetede (*Hürriyet* 10 yıl, *Akşam* 2 yıl) toplam 13 yıl çok çeşitli konularda yazılarım yayımlandı.

İlki 63 yaşımda yayımlanan kitaplarımın sayısı 37 oldu.

Aydın Boysan